

«SUPERVISION: ОСВІТА ТЕРНОПОЛЯ»

Освітнянський альманах

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2020

Упорядники:
Литвинюк Г. І., Гапон Л. О., Федун Г. П.

Дизайнер обкладинки *В. Поворозник*

С89 «Supervision: освіта Тернополя» : освітянський альманах / Упор. Г. І. Литвинюк, Л. О. Гапон, Г. П. Федун. — Тернопіль : «Підручники і посібники», 2020. — 224 с.
ISBN 978-966-07-3791-4

У шостому освітянському альманасі «Supervision: освіта Тернополя» викладено науково-методичний доробок педагогічних працівників сфери дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, позашкільної та післядипломної освіти міста Тернополя. Значну увагу в публікаціях авторів приділено висвітленню стратегічних пріоритетів розвитку освітньої галузі в умовах реформування освіти: забезпечення трансформаційних процесів післядипломної неперервної освіти педагогів у науково-методичному просторі; утвердження дистанційного навчання як нового типу організації освітнього процесу, застосування компетентнісно орієнтованих методик і технологій навчання й оцінювання результатів навчання, удосконалення підготовки педагогічних працівників, здатних стати провідниками змін.

Для педагогічних працівників сфери дошкільної, загальної середньої, професійно-технічної, позашкільної та післядипломної освіти.

УДК 3701437.014.621(477.84)''20''(082)

ISBN 978-966-07-3791-4

© Тернопільський комунальний методичний центр
науково-освітніх інновацій та моніторингу,
© Г. І. Литвинюк, Л. О. Гапон, Г. П. Федун, 2019

ТЕРНОПІЛЬ — МІСТО ЯКІСНОЇ, ДОСТУПНОЇ ОСВІТИ

Освіта закладає основи добробуту і розвитку, формує духовні цінності, сприяє розбудові держави. Митрополит Андрей Шептицький називав духовність, освіту, інтелект і продуктивність «правдивим капіталом» і наголошував, що справжня освіта спрямована на формування особистостей, здатних розв'язувати соціальні проблеми, об'єднувати людей у громади, формувати потужну націю.

Тернопіль — місто якісної, доступної освіти, молодіжна столиця України. Це місто, в якому талановиту молодь навчають високопрофесійні, творчі, самовіддані педагоги.

Дорогі освітяни! Ми пишаємося вашими здобутками на регіональному, загальнонаціональному та міжнародному рівнях і віримо в силу вашого морального авторитету! Упевнений: ті переконання і цінності, які ви прищеплюєте своїм учням, стануть міцним фундаментом єдності і прогресу українців! Щастя вам на педагогічній ниві!

Міський голова Тернополя
Сергій Надал

КОМАНДА ПРОФЕСІЙНОГО УСПІХУ

Освіта Тернополя — це не тільки скарбниця унікального досвіду, здобутого в атмосфері партнерства.

Освіта Тернополя — це енергія позитивних змін, ефективних рішень і конструктивних пропозицій.

Освіта Тернополя — це ви, дорогі педагоги, готові брати активну участь у розвитку галузі, здатні розв'язувати проблеми, генерувати ідеї, шукати нові сенси в царині інноватики.

Наша дружна освітянська команда гартувалась у труднощах й утверджувалась перемогами в умовах швидких і малопрогнозованих змін. Разом ми творили нову освіту — вільну, сильну, інноваційну, багатогранну!

Усі наші здобутки — результат колективних зусиль. За кожним успішно зреалізованим проєктом — спільна праця талановитих учителів, ефективних управлінців і багатовекторна підтримка з боку міської влади.

Дорогі освітяни! Триває період активного реформування освітньої галузі. Час вимагає від нас рішучих дій, сміливих рішень, ефективних нововведень! Переконана: разом ми зуміємо гідно відповісти на виклики сьогодення й гарантувати високу якість надання освітніх послуг!

*Начальник управління освіти і науки
Тернопільської міської ради
Ольга Похіяк*

ФЛАГМАН ОСВІТНІХ ЗМІН

У період кардинальних трансформацій і подолання сучасних викликів Тернопільський комунальний методичний центр науково-освітніх інновацій та моніторингу став флагманом освітніх змін.

Сьогодні це — заклад сфери післядипломної освіти педагогів, потужна науково-методична спільнота, визнана на регіональному, всеукраїнському та міжнародному рівнях, яка стала активним партнером і гідним репрезентантом органів місцевого самоврядування, сформувавши висококваліфіковане компетентнісне методичне середовище.

Стати флагманом освітніх змін у період реформування галузі — це своєрідний педагогічний челендж, мета якого — продемонструвати, як соціальна енергія освітян, спрямована на впровадження інноваційних освітніх стандартів, дає змогу досягнути максимально високих результатів.

Протягом 2015–2020 років заклад створив новаторську модель науково-методичної роботи з педагогічними кадрами. Еталонна архітектоніка інноваційних організаційних структур стала індикатором успіху педагогів міста в парадигмі Нової української школи 28 золотих, 14 срібних, 11 бронзових медалей здобули освітяни в конкурсних випробуваннях міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти».

І ми не плануємо зупинитися на досягнутому! Педагогічний челендж триває! Надаємо Вам, оптимізму, творчого зростання і нових професійних здобутків, дорогі колеги-педагоги!

*Директор Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу
Галина Литвинюк*

РОЗДІЛ І.

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТЕРНОПОЛЯ ЯК СКЛADOVA СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІВ

Галина Литвинюк,

директор

*Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу*

СЕРВІСНО-МОНІТОРИНГОВИЙ ЦЕНТР ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ТЕРНОПОЛЯ

У статті презентовано новий елемент методичної інфраструктури — сервісно-моніторинговий центр (СМЦ) як дієвий механізм внутрішньої системи забезпечення якості освіти та структурну одиницю управління закладом освіти; окремо функції, завдання, напрями роботи, принципи СМЦ; запропоновано основні етапи його успішного впровадження в закладах освіти міста на локальному та муніципальному рівнях.

Ключові слова: *сервісно-моніторинговий центр, «Абетки директора», внутрішня система забезпечення якості освіти, дистанційне навчання, освітній моніторинг.*

Україна здійснює модернізацію освітньої діяльності завдяки впровадженню компетентнісного підходу.

Компетентнісний підхід в освіті об'єднав усі елементи (традиційні, інноваційні) разом із сучасними інтерактивними формами, орієнтованими на розвиток ключових компетентностей особистості. Цей динамічний процес із власними компетенціями та теоріями, ролями й зобов'язаннями, видами діяльності та взаємодіями отримав назву «забезпечення якості освіти». Ідеї нового погляду на якість освіти та освітню діяльність знайшли своє відображення в «Абетці директора — Внутрішній системі забезпечення якості освіти». Даний документ є не лише порадиником для керівника, а й пропонує ефективні інструменти для підвищення якості освітньої діяльності закладу. Упровадження такої системи буде відповідати стратегічному рішення сучасного закладу, яке допоможе покращити загальну дієвість та забезпечити міцну основу для ініціатив щодо її ефективності та сталого розвитку.

Сучасний етап розвитку освітнього простору Тернополя характеризується системним реформуванням, модернізацією, підтримкою інноваційного розвитку, переходом до моніторингових досліджень не тільки як до перспективного напрямку, а й як до зовсім нового інструменту якості. Таким інноваційним поступом та змістовим ресурсом у місті є Тернопільський комунальний методичний центр науково-освітніх інновацій та моніторингу.

У **структурно-процесуальній схемі внутрішньої системи забезпечення якості освіти Тернополя** відображено шляхи реалізації в місті нової інтегрально-методичної структури — **сервісно-моніторингового центру (СМЦ)**, який свою діяльність повинен спрямувати на теоретико-методологічні аспекти оцінювання напрямів освітньої діяльності міста в умовах Нової української школи (форзац 1). Сукупність внутрішніх взаємопов'язаних компонентів схеми реалізується інтеграційними процесами на компетентнісній основі, застосування яких має суттєвий вплив на якісні зміни в освітній діяльності закладу, міста. Представлена схема передбачає розкриття критеріїв, індикаторів та розробку моніторингового інструментарію, орієнтованого на кінцевий результат. Ключова роль відводиться саме СМЦ як дієвому механізму внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі. За допомогою компетентнісного підходу здійснюється узагальнення та інтерпретація отриманих результатів дослідження:

- узагальнення статистичної інформації;
- виявлення факторів впливу;
- підготовка рекомендацій щодо корекційної роботи, усунення негативних факторів, формування освітньої політики закладу та індивідуальних траєкторій суб'єктів освітнього процесу.

З метою професійного упровадження та позитивного ставлення до кінцевих результатів є використання діяльнісних векторів СМЦ: **діяльнісно-формуального, консультативно-організаційного, коригуючо-узальнюючого**.

Особливістю запропонованої схеми є представлення технологічних вимірів існуючого стану певного об'єкту освітнього моніторингу щодо зібраних фактів та за допомогою інтерпретації робити — прогнозування напрямів подальшого розвитку його діяльності з урахуванням основних тенденцій домінантного процесу в освітній галузі.

Сьогодні в освітянському практикумі реалізується гуманно-змістовий підхід, який заснований на ідеї про те, що освіта — це цілеспрямований розвиток системи, яка йде від потреб самої особистості. Тому якість освіти міста можна представити як багатовимірну модель соціальних норм і вимог до особистості, освітнього простору, в якому відбуваються процеси самоосвіти, саморозвитку, саморегуляції.

СМЦ як міні-модель управління якістю освіти є двохстороннім процесом. З одного боку він забезпечує якість внутрішніх параметрів освітнього процесу й результату навчання учнів, задоволення їх освітніх потреб, здобуття належної компетентності для соціалізації особистості. З іншого боку — спрямований на поліпшення використання

кадрових ресурсів в забезпеченні якості освіти закладу та підвищенні ефективності всіх функцій у системі освіти загалом.

Актуальність роботи СМЦ сприятиме модернізації всіх ланок освітнього процесу закладу та в результаті — освітнього моніторингу, який поєднає суб'єкти освітнього простору до управління своєю діяльністю, у т.ч. через розвиток процесів самоаналізу та саморегулювання до високого показника якості освіти.

Новий елемент методичної інфраструктури — сервісно-моніторинговий центр — це дієвий механізм внутрішньої системи забезпечення якості освіти та структурна одиниця управління закладом, у якому збирають, обробляють, аналізують, коригують, зберігають результати, забезпечують науково-методичний супровід процесу кореляції даної ланки дослідження й можуть зробити прогноз на перспективу. Функціонування такого центру сприяє взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу, що впливають на якість освіти в даному закладі. Окрім того, у дієвий аспект роботи СМЦ закладу освіти покладено для розв'язання такі концептуальні завдання:

- змоделювати дієвий механізм збору, обробки та збереження інформації за усіма напрямками діяльності закладу;
- реєструвати зміни, що відбуваються в освітньому просторі школи як у часі, так і у змісті мети дослідження;
- відстежувати динаміку розвитку закладу відповідно до завдань, що лежать в основі науково-методичної проблеми та Концепції Нової української школи;
- оприлюднювати позитивні тенденції, які визначають характер і особливості розвитку чотирьох напрямів освітньої діяльності закладу;
- розробляти нові практично орієнтовані механізми оцінки та аналізу отриманих негативних результатів у тіньовій сфері (учень, педагог, керівник закладу, освітнє середовище);
- здійснювати систематично-прогностичний контроль внутрішньої системи забезпечення якості освіти двічі на рік протягом усього періоду навчання дітей у закладі;
- формувати шляхи адресного забезпечення груп користувачів аналітичною-коригуючою інформацією;
- удосконалювати систему управлінської діяльності на основі моніторингових досліджень.

На основі опрацьованої науково-методичної літератури та «Абетки директора» для модернізації освітнього процесу ефективними у проведенні моніторингу якості освіти в закладах освіти ефективним буде такий інструментарій:

- тестові технології вимірювання якості навчальних досягнень учнів із базових дисциплін, профільних курсів (методи математичної статистики);
- моніторинг навчальних досягнень учнів, коефіцієнт розвитку тощо;
- моніторинг рівня сформованості ключових компетентностей учнів;
- соціологічні й діагностичні спостереження;

- анкетування й тестування учасників моніторингу;
- метод експертної оцінки або ранжування;
- створення особистісного портфоліо досягнень, самооцінка (учнів, педагогів, керівника);
- розробка корекційних програм, алгоритмів, пам'яток, інструкцій, технологічних карт, самооцінювальні листи, технологічні та експертні карти тощо.

Зважаючи на розмаїття завдань і можливості моніторингу, з'являються ефективні функції, що сприятимуть дослідженню модернізації освітнього процесу в закладах міста, а саме:

- *інформаційна* (створює вірогідний масив інформацій щодо якості освіти);
- *діагностична* (фіксує реальний стан освіти);
- *прогностична* (виявляє стратегію й тактику розвитку освіти в закладі освіти);
- *кваліметрична* (оцінює кількісно і якісно діяльність адміністрації, учителя, учня, освітнє середовище тощо);
- *коригувальна* (коригує дидактичні цілі освітнього процесу, психолого-педагогічні особливості суб'єктів до їх саморозвитку);
- *моделююча* (передбачає побудову універсальних моделей розвитку досліджуваного напрямку й вироблення певних пріоритетів щодо розвитку освітніх процесів);
- *управлінська* (впливає на відповідні управлінські рішення на всіх рівнях, які сприятимуть усуненню негативних наслідків);
- *педагогічна* (вибудовує цілісність процесу навчання, виховання та розвитку учнів; професійну компетентність педагога);
- *адаптаційна* (мінімізує негативні наслідки сучасної ситуації, що дає можливість створити середовище для розвитку учня, педагога, освітнього процесу).

Дане впровадження передбачає комплексні зміни в освітньому процесі, тобто традиційна модель змінюється на інноваційну шляхом дослідження таких основних напрямів діяльності:

- система оцінювання освітньої діяльності учнів;
- система педагогічної діяльності;
- освітнє середовище;
- система управлінської діяльності.

Практичне оцінювання зазначених напрямів діяльності буде ефективним при застосуванні таких принципів:

- дитиноцентризму — де головним суб'єктом, на якого спрямована освітня діяльність закладу, є дитина;
- автономності закладу, яка передбачає самостійність у виборі методичного інструментарію, визначені стратегії закладу, які відповідають Державним стандартам;

- цілісності системи управління якістю, де всі компоненти діяльності навчального закладу взаємопов'язані і створюють взаємозалежність;
- постійного вдосконалення як неперервного процесу, за допомогою якого відбувається активізація освітньої діяльності, забезпечується відповідність змінам у сфері освіти, з'являються нові можливості;
- впливу зовнішніх чинників — засновник, освітня політика держави тощо;
- гнучкості та адаптивності, можливості освітніх закладів змінюватися під впливом сучасних тенденцій розвитку суспільства.

Таким чином, СМЦ коригує цільове призначення результатів освітнього моніторингу, які сприятимуть виробленню на цій основі нових знань про об'єкт та з подальшим прогнозуванням, корекцією і прийняттям управлінського рішення щодо порівняння нової мети з очікуваними результатами (або змісту освіти, форм, методів і засобів освітнього процесу).

Для успішного впровадження СМЦ в закладах освіти міста на локальному та муніципальному рівнях слід дотримуватися таких етапів його проведення:

I етап. Підготовчо-мотиваційний (постановка мети, цілей, завдань; визначення об'єкта та напрямів дослідження; вибір критеріїв і вимірювального інструментарію).

II етап. Практично-досліджуваний (пілотне дослідження: підготовка учасників, їх інструктаж; збір інформації, аналіз документації, виявлення й аналіз помилок (пошук слабкої ланки), оцінювання похибок; моніторинг рівня навчальних досягнень учнів з усіх чи окремих базових дисциплін; моніторинг професійної майстерності вчителя; моніторинг управлінської діяльності закладу; самоаналіз діяльності, основне дослідження).

III етап. Аналітико-інтерпретаційний (обробка отриманих результатів, узагальнення статистичної інформації; аналіз виявлення чинників впливу; виявлення кореляції між чинниками впливу; ухвалення відповідного управлінського рівня; формулювання рекомендацій щодо корекційної роботи, усунення негативних чинників, формування освітньої політики та визначення подальших об'єктів моніторингу та результативність роботи (СМЦ).

Узагальнюючи вищезгадані етапи організації моніторингу в закладі освіти, можна стверджувати, що заклад на ранніх етапах з'ясовує причини, які сповільнюють освітній процес та сприятимуть керівництву самостійно вирішувати й розв'язувати їх. Такі педагогічні корекційні дії породжують самокорекцію, яка стимулює позитивні перетворення й мотивує до якісних показників суб'єктів (батьки-учень-педагог-адміністрація) освітнього процесу при умові, що вони чітко уявляють мету своєї дії, яка лежить в основі підвищення якості освітніх процесів.

Висновки

1. Створення сервісно-моніторингового центру (**СМЦ**) як дієвого механізму внутрішньої системи забезпечення якості освіти в умовах реформування шкільництва відбудеться шляхом створення компетентнісного методичного простору міста

Тернополя, уведення в освітній обіг моніторингових досліджень, які сприятимуть оновленню стратегії розвитку закладів освіти, визначенню їх рівня освітньої діяльності, високим професіоналізмом педагогів та успішною індивідуальною траєкторією особистості.

2. СМЦ ефективно використовує інструменти моніторингу для узагальнення основних напрямів діяльності закладів освіти відповідно до внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Для інтерпретації отриманих результатів можна використати нормативний, критеріальний та індивідуальні вектори, які продемонструють інтеграційні можливості педагогів у процесі створення якісного компетентного освітнього середовища.
3. Невід'ємною складовою реалізації концептуальних засад Держстандарту НУШ є орієнтація на самоактуалізацію учня й педагога у процесі особистісного розвитку.
4. Тому моніторингові дослідження СМЦ в закладах освіти дадуть можливість прослідкувати зміни, які відбуваються в освітньому процесі, матеріали й підстави для порівняння, аналізу, можливість побачити успіхи й невдачі в діяльності педагогічного колективу, внести корективи, спланувати подальшу роботу адміністрації, організувати науково-методичний супровід суб'єктам освітнього процесу.

Важливу роль у цьому процесі відіграє Тернопільський комунальний методичний центр науково-освітніх інновацій та моніторингу.

Отже, діяльність СМЦ буде ефективною та дієвою складовою внутрішньої системи забезпечення якості освіти та освітньої політики держави.

Тому на перспективу СМЦ повинен працювати над розробкою та впровадженням моніторингових досліджень якості освітньої діяльності в закладах міста з дистанційного, перевернутого та кооперативного навчання.

Галина Федун,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу

МЕДІАКОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

У статті висвітлено проблему необхідності формування медіакомпетентності сучасного педагога як складової його професійної майстерності. З'ясовано структуру медіакомпетентності вчителя НУШ. Визначено критерії медіаграмотності вчителя як показника його здатності до здійснення медіаосвіти школярів, подано аналіз умов формування медіакомпетентності сучасного вчителя.

Ключові слова: медіакомпетентність, медіаграмотність, інформаційне суспільство, засоби масової інформації, медіа, професійна майстерність, медіакультура, медіаосвіта.

Перехід до інформаційного суспільства, що зумовлює використання медіа в освітньому просторі як важливого засобу розбудови Нової української школи, є однією із загальних тенденцій розвитку освітнього середовища України.

XXI століття ознаменувало собою представлення нових компетенцій людини, що пов'язані з життям в інформаційному суспільстві та сприяють оволодінню новітніми технологіями пошуку та обробки інформації, розумінню доцільності їх застосування, здатності критичного ставлення до розповсюджуваних по каналах ЗМІ повідомлень, умінню уникати негативних впливів мас-медіа.

Орієнтація освіти на компетентнісне навчання пояснюється надшвидким розвитком людського прогресу, глобалізацією сфер людської діяльності та неможливістю фактично отриманих знань забезпечити постійний високий професіоналізм людини у швидкозмінному світі.

Досягнення суспільства подарувало нам чимало благ, серед яких, безумовно, широка різноманітність і доступність контенту. Але, разом з цим, маємо проблеми пов'язані з фейковими новинами та маніпуляціями.

Сучасні школярі досить вільно орієнтуються в інформаційному просторі. І це не дивно, адже вони живуть в епоху інформаційного суспільства. Тому завдання сучасного педагога: розвивати критичне мислення дитини, вміння аналізувати й відбирати важливу інформацію, узагальнювати, структурувати, використовувати й осмислено створювати для інформаційного середовища власні медіатексти, формувати медіакультуру школярів. Важливим завданням сучасної школи постає підготовка медіакомпетентного та медіаграмотного вчителя, який буде готовий розвинути ці якості в учневі.

Діяльність кожного педагога, спрямована на формування медіакультури сучасного учня, повинна починатися з формування його власної медіакомпетентності.

Істотні зміни в системі освіти зумовлюють такі вимоги до майбутніх педагогів: професійно-орієнтоване використання новітніх інформаційних технологій та глобальної мережі «Інтернет», а отже, — необхідність формування медіакомпетентності у системі компетентностей учителя.

Визначну роль у дослідженні актуальних питань медіаосвіти та медіаграмотності відіграли праці зарубіжних вчених. Зокрема, питання формування медіакомпетентності у педагогів розкриті у працях Л. Найдьонової, І. Доніна, І. Фатєєва; проблеми впровадження медіаосвіти в освітній процес опрацьовували В. Різун, М. Скиба; значення медіаосвіти у становленні особистості досліджували А. Литвин, І. Задорожна; методи та модель медіаосвіти вивчали у своїх працях такі науковці, як Д. Бекінгем, Р. Хоббс.

Проблеми медіаосвіти, досліджували Н. Череповська, Д. Бачинський, Г. Онкович, В. Іванов, Л. Найдьонова.

21 квітня 2016 року Президією Національної академії педагогічних наук України схвалено нову редакцію Концепції впровадження медіаосвіти в Україні. У Концепції висвітлено основні терміни, мета, завдання, форми і принципи медіаосвіти, пріоритетні напрями її розвитку, етапи та умови реалізації вихідних положень, що були розроблені з урахуванням завдань, визначених у документах ЮНЕСКО.

Історичний зріз виокремлення медіатенденцій у світовому масштабі продемонстровано в таблиці 1.

Таблиця 1

Хронологія формування медіапонять	Зміст медіапонять
Документи ЮНЕСКО, 1973	Медіаосвіта — частина основних прав громадянина будь-якої країни світу на свободу самовираження і прав на інформацію та інструмент підтримки демократії.
Грюнвальдська декларація, 1982	Виокремлення галузі медіа грамотності.
Віденська конференція, 1999	Новий погляд на медіаосвіту в контексті розвитку ІКТ.
Паризька програма ЮНЕСКО, 2007	Рішення інтегрувати медіаосвіту в навчальний етап підготовки педагогів.
Резолюція Європейського Парламенту, 2008	Медіаграмотність — базовий елемент політики у сфері споживання інформації, охоплює всі категорії людей упродовж усього життя. Медіаосвіта — обов'язкова частина навчальної програми на кожному ступені навчання.

Зазначимо, що на теренах України проблема медіаосвіти розвивається за підтримки таких організацій:

- Міжнародного благодійного фонду «Академія Української Преси» (В. Іванов, О. Волошенюк);
- Інституту соціальної та політичної психології (Л. Найдьонова);
- Інституту інноваційних технологій і змісту освіти.

Однак незважаючи на глибину дослідження проблем медіаосвіти та медіакомпетентності як вітчизняними так і зарубіжними вченими, слід зауважити, що це питання залишається актуальним.

Метою статті є з'ясувати роль та умови формування медіакомпетентності як складової професійної компетентності педагога.

Одним із основних і пріоритетних напрямків реформування освіти є вдосконалення рівня професійної компетентності. Головні нормативно-правові документи Міністерства освіти і науки України свідчать про постійний розвиток професійного рівня, професійної майстерності та загальної культури педагогічних і науково-педагогічних працівників шляхом самоосвіти, як важливої умови модернізації освіти.

Тож основним напрямком удосконалення рівня професійної компетентності вчителя є професійне самовдосконалення шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності, яка значною мірою реалізується за допомогою інтернет-ресурсів: освітніх платформ, соціальних мереж, педагогічних форумів, вебінарів тощо. Зважаючи на це перед учителем постають проблеми: уміти критично сприймати та аналізувати отриману інформацію, зуміти об'єктивно передати її іншим та не піддатися різноманітним маніпуляціям.

Медіа: супутникове й цифрове ТБ, відео, кіно, комп'ютерний та стільниковий зв'язок, інтернет, графіка, музика, радіо тощо, справляють істотний вплив на традиційні види культури, на функціонування бібліотек, кіностудій, музеїв, театрів, трансформують медіасередовища. Сучасна освіта неможлива без використання засобів масової комунікації та інформаційних технологій. Факти свідчать, що відбулася переорієнтація молодіжної аудиторії з друкованого тексту на аудіовізуальний, який стає основою віртуальної реальності.

Неоднозначний вплив такої реальності на людину активізує пошук засобів, що сприяють позитивним контактам молодого покоління з медіа. Популярність медіатекстів у молоді визначається багатьма факторами:

- використання інформаційної, комунікативної, соціальної пізнавальної, естетичної, моральної та інших функцій медіа;
- опора на видовищно-розважальні жанри, серійність, сенсаційність, емоційність, що дозволяє зняти нервову напругу глядачів, вгадувати бажань публіки.

Глобальний процес інформатизації суспільства ставить нові завдання й перед освітньою системою. Одним із шляхів виховання самостійної, творчої особистості, здатної вільно орієнтуватися в існуючому медіа-світі, є цілеспрямоване, продумане включення сучасних інформаційних засобів в освітній процес. Сучасні медіа виступають як комплексний засіб освоєння людиною навколишнього світу, а такі специфічні риси електронних медіа, мультимедійність, інтерактивність, моделювання, комунікативність, продуктивність дозволяють говорити про нові освітні функції медіа й розробляти на цій основі медіапродукти навчального призначення.

Розглянемо детальніше сутність понять медіакомпетентності та медіаграмотності педагога нового покоління та їхні структурні елементи. Медіакомпетентність — це характеристика медіаграмотності вчителя. Під поняттям медіаграмотність маємо на увазі інтегровану характеристику особистості вчителя, підґрунтям якої є мотиви, знання, уміння, цінності і здатності, спроможні організовувати медіаосвіту учнів.

У наукових дослідженнях на тему медіакомпетентності можна відзначити широкі розбіжності в термінології. Як в Україні, так і за кордоном використовують (часто як синоніми медіакомпетентності) такі терміни: «медіакультура», «інформаційна культура», «медіаграмотність», «медіаосвіта», «інформаційна компетентність», «інформаційна компетенція», «медійна компетентність», «медіакомпетенція» тощо. Різницю між поняттями «медійна грамотність» та «інформаційна грамотність» продемонстровано в таблиці 2.

Таблиця 2

Медійна грамотність	Інформаційна грамотність
Розуміти роль і функції медіа в демократичному суспільстві	Визначити і сформулювати інформаційні потреби
Розуміти умови, при яких медіа можуть виконувати свої функції	Знайти і отримати доступ до інформації, оцінити інформацію, систематизувати інформацію
Критично оцінювати контент медіа	Критично оцінювати інформацію з дотриманням етичних норм
Взаємодіяти з медіа для самовираження й участі в демократичних процесах	Передавати інформацію
Актуалізувати навички, зокрема навички роботи з ІКТ, необхідні для створення призначеного для користувача контенту	Застосовувати навички роботи з ІКТ для обробки інформації

Дотримуючись точки зору більшості вітчизняних і зарубіжних фахівців, можна погодитися з тим, що термін медіакомпетентність більш точно визначає суть наявних в індивіда знань і умінь.

Виділяють чотири групи компетентностей із медіаграмотності:

- розуміння медіа;
- використання медіа;
- комунікація за допомогою медіазасобів;
- вміння застосовувати медіа для досягнення поставленої мети.

Основою методики формування медіакомпетентності сучасного вчителя є використання різних творчих завдань, які підвищують рівень засвоєння знань про сприйняття та аналіз медіатекстів, застосування цих знань у різних ситуаціях, розвиток досвіду розробки медіатекстів, творчого контакту з медіа.

Формування медіакомпетентності педагога, у зв'язку з його соціокультурною роллю, має низку особливостей, тому має базуватися відповідно до принципів:

- індивідуального соціально-психологічного підходу (врахування вікових, соціально-психологічних особливостей особистості, її медіа уподобання);
- перманентного оновлення змісту (врахування постійного розвитку інформаційних технологій, поточних педагогічних новин, змін у системі мас-медіа тощо);
- продуктивної мотивації (поєднання творчого сприймання медіа та здатності створювати власну медіапродукцію з метою її подальшого використання в педагогічній діяльності);

- патріотизму (формування і зміцнення національної ідентичності, консолідації суспільства, свідомої громадянської позиції);
- пріоритету морально-етичних цінностей (захист суспільної моралі і людської гідності, протистояння жорстокості й різним формам насильства, агресії, ціннісне ставлення особистості до держави, до суспільства, природи, мистецтва та самої себе);
- пошанування національних традицій (врахування національної та етнолінгвістичної специфіки медіапотреб, розвиток національної культури, зростання престижності україномовного спілкування);
- формування громадянської спрямованості особистості;
- цілісності та системності.

Ще однією особливістю формування медіакомпетентності педагога є його постійна взаємодія з різноманітними медіапродуктами, розвиток уміння критично їх аналізувати, вміло поєднувати й використовувати. Тому, ще в процесі фахової підготовки вчителів доцільно розвивати уміння, виділені відомим американським медіапедагогом С. Дж. Береном, а саме:

- 1) здатність і готовність сприймати і розуміти зміст медіатекстів, незалежно від їх складності, уміння «фільтрувати» інформацію;
- 2) розуміти силу впливу медіатекстів на суспільство;
- 3) здатність розрізняти емоційну й аргументовану реакцію при сприйманні інформації;
- 4) розвивати компетентне припущення про зміст медіатексту;
- 5) здатність сприймати медіатексти критично, незалежно від того, наскільки є впливовими їх джерела.

Основні умови формування медіакомпетентності вчителя (за В. Шарко):

- 1) наявність фундаментальної підготовки з інформатики, без якої неможливе використання засобів ІКТ та реалізація їх потенціалу в освіті;
- 2) формування медіакомпетентності майбутніх учителів у системі педагогічної освіти забезпечується відповідністю структури та змісту їх підготовки новітнім тенденціям;
- 3) недостатня готовність вчителів до використання мас-медіа в навчальному процесі зумовлює формування медіаграмотності у післядипломний період [6].

Важливою складовою у формуванні медіакомпетентності вчителів є її діагностування. Індивідуальна медіакомпетентність — показника його готовності до здійснення медіаосвіти школярів.

Індивідуальну компетентність слід розуміти як здатність особи отримувати, використовувати, аналізувати, розуміти й створювати медіапродукцію. До складу індивідуальної медіакомпетентності входить широкий набір навичок, які дають змогу підвищити рівень обізнаності щодо інформаційного простору, здійснювати критичний аналіз, творчо розв'язувати проблеми, створювати новий зміст (контент) і спілкуватися.

Формування й розвиток медіакомпетентності сучасних педагогів знаходяться в тісному взаємозв'язку з формуванням і розвитком основних професійних компетентностей фахівців у сфері освіти. Від того, наскільки розвиненою буде індивідуальність

вчителя, його свідомість, самостійне мислення, вміння використовувати засоби масової комунікації в освітньому процесі, залежатиме ефективність навчання в школах, ліцеях, гімназіях, коледжах, технікумах, інших середніх навчальних закладах і установах позашкільної освіти. Адже саме тут роль і місце медіакультури стають усе більш важливими і вагомими, як в сенсі розвитку творчих здібностей особистості, так і в формуванні сприйняття та критичного мислення. Торкаючись ролі медіа в сучасній освіті, варто відзначити, що велика частина педагогів використовує медіа лише в аспекті реалізації принципу наочності, не знаючи, про інші їхні дидактичні та виховні можливості.

Отже, можна вважати цілком очевидною необхідністю цілеспрямоване формування медіаграмотності сучасного педагога, вироблення в нього навичок сприйняття інформації, розуміння особливостей медіаінформації й застосовування її в практичній діяльності, підвищення інформаційної компетентності й ступеня свободи в поведженні з інформаційними потоками. У зв'язку з цим поняття медіакомпетентності є надзвичайно важливим в структурі професійної майстерності сучасного педагога.

А. В. Федоров склав власну класифікацію показників медіакомпетентності з опорою на шість основних понять медіаосвіти: «агентства медіа» (вивчення роботи, функцій і цілей творців медіатекстів), «категорії медіа» (вивчення типології, видів і жанрів медіа), «технології медіа» (вивчення способів і технологій створення медіатекстів), «мови медіа» (вивчення вербального, аудіовізуального, монтажного ряду медіатекстів), «репрезентації медіа» (вивчення способів подання, переосмислення дійсності в медіатекстах, авторських концепцій), «аудиторії медіа» (вивчення типу аудиторії, типології медіасприйняття).

При цьому у кожного з семи показників медіакомпетентності А. В. Федоров виділив такі рівні розвитку:

- мотиваційний (мотиви контакту з медіатекстами: жанрові, тематичні, емоційні, гносеологічні, психологічні, моральні, інтелектуальні, естетичні та ін.);
- контактний (частота спілкування з медіа й творами медіакультури (медіатекстами));
- інформаційний (знання термінології, теорії та історії медіакультури, процесів масової комунікації);
- перцептивний (здатність до сприйняття медіатекстів);
- інтерпретаційний (вміння критично аналізувати процес функціонування медіа в соціумі і медіатекстів різних видів і жанрів на основі певних рівнів розвитку медіасприйняття й критичного мислення);
- практико-операційний (вміння вибирати ті чи інші медіа і медіатексти, створювати й поширювати власні медіапродукти, самоосвіта в медійній сфері);
- креативний (наявність елементів творчості в різних аспектах діяльності (перцептивній, ігровій, художній, дослідницькій), пов'язаної з медіа).

Отже, медіакомпетентний вчитель у своїй професійній діяльності вміє:

- здійснювати критичний огляд медіапродуктів;
- застосовувати раціональні методи пошуку, відбору, систематизації та використання медіатекстів;

- здатен протистояти маніпуляції та пропаганді;
- застосовує у процесі навчання комп'ютерні програми, навчальні ресурси глобальної мережі «Інтернет»;
- раціонально поєднує традиційні методи навчання з мультимедійними засобами ілюстрації та демонстрації інформації.

Медіакомпетентність як результат медіаграмотності сучасного педагога — важливий крок у забезпеченні результативності та ефективності освітнього процесу. Саме вона дає змогу зробити навчання безперервним, всеосяжним та актуальним. Однак, жодна інновація не в змозі забезпечити технологічну результативність освітнього процесу без врахування досвіду минулого та потреб майбутнього. Умовами формування медіакомпетентності вчителів є перш за все їх бажання до самовдосконалення, чітка внутрішня мотивація та підтримка з боку держави.

Сучасному педагогу необхідно мати високий рівень професійної культури, надавати перевагу творчому мисленню, постійно орієнтуватися на пошук та новизну, використовувати науково-технічні знання для вирішення технічних проблем. Отже, медіакомпетентність та медіаграмотність учителя є ресурсами, що сприяють забезпеченню ефективності навчання учнів нової української школи.

Підвищувати ступінь медіакомпетентності можна протягом усієї педагогічної діяльності. Педагог, занурений в середовище, яке підвищує його рівень медіакомпетентності, оволодіває навиками вивчення, аналізу, інтерпретації медіатекстів, вмінням створення самостійного медіапродукту. Тільки долучившись до світу медіа, він може сприяти формуванню медіакультури своїх учнів. Тільки медіакомпетентний педагог здатен навчити дітей нового покоління.

Література

1. Єрмоленко А. О. Медіакомпетентність як необхідна складова професійної майстерності сучасного педагога. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2016_137_80
2. Указ президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
3. Шворак К. В., Карпик І. В. Медіакомпетентність та медіаграмотність — базові компетентності педагога НУШ. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12.1/3.pdf>
4. Формування ключових компетентностей нової української школи. URL: <http://imso.zippro.net.ua/wp-content/uploads/2017/08/2017>
5. Чуприна В. Медіакомпетентність як складова професійної компетентності вчителя. URL: <http://media-literacy.org.ua/mediakompetentnist-yak-skladova-profesijnoyi-kompetentnosti-vchytelya/>
6. Шарко В. Д. Медіакомпетентність як складова методичної підготовки вчителя та її діагностування. URL : http://ite.kspu.edu/webfm_send/349.

Юлія Гнатюк,
заступник директора з методичної роботи
Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу

ОСОБЛИВОСТІ ТЕХНОЛОГІЙ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ

У статті розкрито сутність самоменеджменту як складової технології тайм-менеджменту в діяльності педагогів та адміністрації освітніх закладів. Представлено основні функції самоменеджменту та результативність використання в повсякденній роботі інструментарію зазначеної технології.

Ключові слова: самоменеджмент, операційна компетентність, самоосвіта, самопізнання.

Під самоменеджментом розуміється використання випробуваних методів роботи в робочій та повсякденній діяльності з метою оптимального та змістовного використання власного та робочого часу.

У відповідь на перепрофілізацію менеджменту, на світові зміни у сфері управління, самоменеджмент заявляє про себе, як про новий напрямок сучасного менеджменту в освіті.

Структура самоменеджменту визначається як ряд завдань, які мають свою специфіку, проблеми, над якими працює колектив, його вікового цензу, фінансування, матеріальної бази, застосування передового досвіду, складу учасників робочого процесу. Без вирішення цих завдань, перелік яких далеко не закінчений, успіх прогнозувати складно.

Поряд із завданнями, які керівники визначають першочерговими в процесі підвищення своєї управлінської компетенції слід врахувати, що важливими складовими самоменеджменту є:

- уміння організувати аналіз стану якості праці;
- врахування масштабів динаміки в управлінні закладами;
- опанування менеджерами нових підходів і навичок управління;
- наявність потреби безперервної самоосвіти і саморозвитку;
- уміння керувати собою;
- прогнозування перспективи розвитку закладу;
- оволодіння сучасними управлінськими методиками;
- навчання та підготовка на вимогу сучасних змін, що відбулись і відбуваються;
- вміння самоорганізуватись за умов самоуправління саморозвитку управлінців тощо.

Концепція самоменеджменту заснована на розумінні останнього як поведінкового ресурсу підвищення ефективності керування. Менеджмент проявляється як самоменеджмент одночасно у вигляді особистої тектології (саморозвитку менеджера як

індивіда й професіонала) і у вигляді роботи менеджера в специфічних умовах переваги самоорганізації. Самоменеджмент утворення — це спосіб рішення головного завдання утворення: створення умови для того, щоб освітній процес став творчістю особистості, саме здійснює своє утворення.

Зупинимось на структурі професійної компетентності менеджерів, яка складається з таких чинників:

1. Компетентність у самоменеджменті, що передбачає наявність знань, умінь і навичок організації управлінської діяльності, спрямованої на самого себе, та забезпечує саморозвиток і самоосвіту. Компетентність у самоменеджменті виявляється у здатності до таких функцій:

- 1) самопізнання, спрямованого на бачення, розуміння, прийняття свого особистісного «Я» в порівнянні з іншими людьми та існуючим ідеалом;
- 2) самоорганізації, спрямованої на окреслення перед собою цілей і проєктів їх досягнення та актуалізацію зусиль на реалізацію цих проєктів;
- 3) самоконтролю діяльності, спрямованого на регулювання майбутнім учителем власних дій на кожному з етапів організованої ним діяльності.

2. Операційна компетентність, що передбачає прикладні, інструментальні здібності, які дозволяють у найефективніший спосіб виконувати складні професійні завдання. Виконання означених завдань потребує певних знань, умінь, стратегій і рутинних процедур. Операційна компетентність проявляється у сформованості таких умінь, як:

- 1) прогностичні вміння, які передбачають уміння здійснювати реальні прогнози на основі всебічного аналізу реальних ситуацій та будувати конкретні моделі функціонування педагогічного процесу на кожному з рівнів і в різному тимчасовому режимі: оперативному, тактичному та стратегічному;
- 2) організаторські вміння, які виявляються у здатності спланувати, реалізувати та коригувати робочий процес, тобто діяльність щодо різних рівнів управління з урахуванням загальноприйнятих вимог і принципів з метою досягнення цілей;
- 3) пізнавальні вміння, які спрямовані на самовдосконалення працівника в особистісному і професійному плані шляхом оволодіння технологією учіння, формування способів самостійного опанування знань і розвитку вмінь та навичок.

3. Загальнокультурна компетентність, що передбачає розвиток особистості, який зумовлює його місце в суспільстві й просторі. Загальнокультурна компетентність виявляється у сформованості таких чинників, як:

- 1) розумова культура, тобто здатність індивідуального мислення до саморозвитку та вміння виходити за межі сформованих в індивіда форм і канонів мислення. Розумова культура відображує реальний стан пізнавальних і творчих можливостей індивіда та може виявлятися через різні здібності, зокрема здібності аналізувати, синтезувати, узагальнювати, класифікувати, здійснювати логічні операції, абстрагувати;
- 2) загальна ерудиція, тобто глибокі, всебічні знання з усіх галузей науки, широка обізнаність у довідці й законах його розвитку;

3) культура спілкування, тобто готовність і вміння налагоджувати соціальний контакт на різних психологічних дистанціях.

Тому професійну компетентність можна презентувати як інтегративну якість особистості менеджера, що має свою структуру та ознаки і дозволяє спеціалісту в найбільш ефективний спосіб вирішувати освітні завдання, що сприяє саморозвитку і самовдосконаленню особистості.

Погляди відомих дослідників щодо визначення поняття самоменеджменту подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Дослідники	Сутність поняття самоменеджменту
Вудок і Френціс	усебічний спосіб перевірки своїх власних можливостей і обмежень, пошуку реальних шляхів розвитку особистісних і ділових якостей
Андрєєв	психологічний механізм саморозвитку творчої особистості, здатної до безупинного саморозвитку в професійній діяльності
Хроленко	практикум свого ділового потенціалу шляхом удосконалення ділової культури
Бербольт і Швайд	досягнення особистого ділового успіху через самопізнання і самовдосконалення своїх ділових якостей
Зайверт Лотер	цілеспрямоване і послідовне використання випробуваних методів роботи в повсякденній практиці з метою оптимального і змістовного використання свого часу

Самоосвіта повинна будуватися на придбанні знань і вмінь, необхідних для підвищення якості життя, розвитку здатності самоорганізовуватися й організовувати.

Самоосвіта — це самостійне накопичення знань, досягнення високого рівня майстерності: чим різнобічне й глибше знання й досвід, тим точніше вибір рішення й дій по його реалізації. Майстерність допомагає реалізувати себе в житті.

Самоосвіта — це необхідне прагнення людини або організації до змін внутрішньої бази даних і бази знань. Для організації самоосвіти необхідно використовувати робочий час керівника. І складається вона в постановці мети, визначенні пріоритетів (головних напрямів), виборі способу й забезпеченні регулярності роботи над собою.

Самоосвіта може проводитися у звичайних формах суспільного навчання (вище, середнє й професійне утворення) на базі державних і приватних освітніх установ, дистанційно, а також самостійно за індивідуальною методикою.

Основні складові самоменеджменту:

- самопізнання (пізнання самого себе, свого місця й своєї ролі в цій дійсності);
- самоорганізація (організація свого життя й діяльності);
- самовиховання (формування пріоритетних якостей);
- саморегуляція (підтримка внутрішньої рівноваги);
- самоконтроль (оцінка й коректування своєї діяльності);
- вибір цілей життя й особистої роботи;

- планування особистого часу;
- самоосвіта (підвищення якості життя);
- технологія здоров'я (збереження і зміцнення здоров'я як першооснови високої працездатності й повноцінного життя);
- спілкування;
- робота в групі;
- ризик творчого мислення;
- робота з конфліктами.

Самопізнання містить у собі пізнання наступних компонентів: сенс життя, покликання, інтереси, потреби, мотиви, ідеал (образ «внутрішньої мети» і діяльності), мрії (уява, спрямована в майбутнє, у перспективу життя й діяльності), переконання (зрозумілі й відчуті людиною судження й думки, в істинності яких він не сумнівається і якими керується в роботі), віра в себе, здатності. Інструментарій самопізнання викладено в таблиці 2.

Таблиця 2

Концентрація	фокусування й часткова фіксація уваги на якому-небудь внутрішньому або зовнішньому об'єкті
Споглядання	почуттєве пізнання, пов'язане з одержанням інформації про себе через органи почуттів і утворення відчуттів, сприйняття і подань
Спостереження	цілеспрямоване, планомірне сприйняття
Уява	подання нового, тобто того, що в минулому дана людина не сприймала, із чим раніше не зустрічався, виникнення наочного образу того, що ще тільки буде створено
Інтуїція	це внутрішній зір, внутрішній голос, упевненість у тім, що потрібно діяти певним чином

Самоорганізація своєю метою має оволодіння методологією й методикою організації життя й діяльності, розвиток здатностей і вмінь шляхом самонавчання, самовиховання, самоконтролю тощо. Самоорганізація містить у собі наступні компоненти: здатність до самоаналізу, самоконтролю, саморегуляції, уміння передбачати, цілеспрямованість, самостійність, рішучість, наполегливість, мужність, енергійність, ініціативність, самовладання, стриманість, самокритичність, самодисципліна, терпіння.

Самовиховання базується на самоврядуванні особистості, свідомій, цілеспрямованій, творчій діяльності, у ході якої розвивається значимі природні задатки й здатності, нові якості.

Доцільно виокремити такі основні функції самоменеджменту в практиці управління навчальним закладом:

1. Організаційна.
2. Оптимізуюча.
3. Мотиваційна.
4. Здоров'язбережувальна.

Організаційна функція передбачає грамотний розподіл часових ресурсів керівника та планування ефективної діяльності організації для досягнення запланованих

цілей. Керівник закладу освіти не може обійтись без цієї функції, адже щодня він організовує не тільки свій час, але й колективу.

Успішні люди багато часу присвячують плануванню. Щоденне планування є необхідною умовою для підвищення продуктивності та ефективного управління часом.

Правило шести «П» говорить: правильне попереднє планування попереджує погані показники. Перелік завдань — це свого роду карта, яка не дасть збитися з шляху до поставленої мети.

Планування означає підготовку до реалізації цілей і впорядкування робочого часу. З практики відомо, що при витраті десяти хвилин на планування робочого часу можна щодня заощадити до двох годин.

Оптимізуюча функція виявляється у забезпеченні відповідності рівня затрат часу кінцевим результатам діяльності. Ця функція значно підвищує ефективність і продуктивність роботи керівника навчального закладу та його підлеглих. Ефективна організація часу дозволяє оптимізувати навчально-виховний процес, що підвищує якість шкільної освіти, сприяє розвитку позитивного іміджу закладу.

Вдало оптимізувати робочий час можливо лише внаслідок раціонального планування та використання новітніх методик тайм-менеджменту. Як зазначає Б. Трейсі, вміння в потрібний момент обирати найважливіше завдання, розпочинати та завершувати його швидко і якісно матиме більший вплив на успіх чим будь-яка інша риса чи вміння.

Мотиваційна функція — це процес заохочення себе та інших до праці з метою досягнення особистих цілей або організації. Вже сама думка про початок і завершення роботи над важливим завданням мотивує і допомагає перемогти прокрастинацію. Ставлення керівника до свого часу, бачення «часового горизонту» має значний вплив на його поведінку та вибір. Мотиватор Деніс Вейтлі стверджує: «Переможців мотивує жага виконувати завдання, які наближають їх до мети». Успішні люди мають чітку орієнтацію на майбутнє. Вони аналізують свої вибори та поведінку в теперішньому, аби впевнитися, що те, що вони роблять сьогодні, відповідає тому, чого вони прагнуть у далекому майбутньому. І чим більше поставлених цілей буде досягнуто за певний проміжок часу, тим більшою буде мотивація учасників навчально-виховного процесу до покращення своєї діяльності. А це у свою чергу приведе до підвищення конкурентоспроможності навчального закладу на ринку освітніх послуг.

Важливою є здоров'язбережувальна функція. Філософія самоменеджменту полягає не в тому, щоб працювати якомога більше, а в тому, щоб успішно досягати поставлених цілей, якісно виконувати професійні та особисті завдання, усе встигати і таким чином, робити своє життя гармонійним. Людина, яка вміє керувати часом, менше знає стресових ситуацій, більш гармонійно формує стосунки з іншими, оптимістичніше сприймає життя та інших людей, має більше часу для заняття улюбленою справою. Отже, використання технологій тайм-менеджменту здатне забезпечити збереження психічного здоров'я педагогічних працівників.

Як показує практика, люди, які вміють продуктивно розпоряджатися власними ресурсами часу, живуть більш насиченим та повним життям і виконують свою роботу

з мінімальними особистісними затратами. Вміло управляючи власним часом, ми отримуємо більше життєвого простору: стає більш реальною можливість займатися тим, що нам дійсно подобається.

З цією метою, проводячи засідання інтерактивної школи заступника директора з методичної роботи, намагаємося разом практично вивчати основи менеджменту, раціонального використання часу тощо.

Оскільки самоменеджмент є частиною освітнього менеджменту, керівники (представники адміністрації) повинні володіти цією технологією, від цього залежить не тільки оперативність та актуальність прийняття рішень, але й авторитет навчального закладу в цілому. Самоменеджмент, як напрямок менеджменту включає такі складові, як інформація і комунікація. Адже керівник — особистість, яка визначає вирішення всіх проблем робочого процесу в організації. Йому притаманна постійна широка інформованість, ознайомлення з результатами наукових досліджень.

Самоменеджмент — це керування власними ресурсами, тобто вміння їх здобувати, зберігати, розвивати й раціонально використовувати й бути успішною й самодостатньою людиною. Навички само менеджменту — виховання впевненості у собі, постановка цілей, планування й організація часу.

Практично доведено, що оптимізація самоорганізації управлінської діяльності працівників може бути забезпечена за рахунок використання спеціальних технологій самоменеджменту, спрямованих на формування навичок самоорганізації в процесі управлінської діяльності менеджерів.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ, 2003. 280 с.
2. Грищенко В. О. та ін. Самоменеджмент. Луганськ, 2006. 192 с.
3. Комар Ю. М. Самоменеджмент навчання. Донецьк, 2005. 132 с.
4. Лукашевич Н. Самоменеджмент. Теория и практика. Київ, 2007. 344 с.
5. Лукашевич Н. Самоменеджмент: как достигнуть успеха в деловой карьере. Кн. 1 : Деловая карьера: путь к успеху. Харків, 1998. 126 с.
6. Лукашевич Н. Самоменеджмент : как достигнуть успеха в деловой карьере. Харків, 1998. Кн. 2 : Практикум деловой карьеры. 327 с.
7. Русинов Ф. Менеджмент и самоменеджмент в системе рыночных отношений. Москва, 1996. 351 с.
8. Сухова И. М. Самоменеджмент студента. Москва, 2001. 92 с.
9. Хроленко А. Т. Самоменеджмент: для тех, кому от 16 до 20. Москва, 1996. 139 с.
10. Шипунов В. Г., Кишкель Е. Н. Основы управленческой деятельности. Москва, 2000. 359 с.
11. Управління часом. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Управління_часом
12. Заєць Н. Ю. Вплив тайм-менеджменту керівника на розвиток позитивного іміджу загальноосвітнього навчального закладу. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=3096

*Галина Свінних, Жанетта Ханзель,
методисти відділу неперервної освіти
Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу*

НОВА ПАРАДИГМА НЕПЕРЕРВНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІВ

У статті описано інноваційну систему неперервної післядипломної освіти педагогічних працівників, створену при Тернопільському комунальному методичному центрі науково-освітніх інновацій та моніторингу, відбито нормативно-правове, науково-методичне, організаційно-технологічний, тематично-ресурсний аспекти функціонування системи.

Ключові слова: *післядипломна освіта, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, ліцензовані програми.*

У Концепції «Нова українська школи» визначено основні зміни в системі післядипломної педагогічної освіти щодо демонополізації неперервної освіти педагогічних працівників, надання педагогам права вибору місця, часу, форми та змісту свого професійного вдосконалення, неперервності фахового зростання педагогів, застосування сучасних технологій навчання в системі професійного розвитку.

Тому перед сучасною системою підвищення кваліфікації педагогічних працівників постала необхідність у розробці та експериментальній апробації нових форм дидактичної взаємодії, яка триває безперервно і ґрунтується на усвідомленні значущості процесу самостійного та цілеспрямованого здобуття потрібної інформації.

Роботу над створенням інноваційної моделі неперервної освіти педагогів у Тернопільському комунальному методичному центрі науково-освітніх інновацій та моніторингу (далі — ТМКЦНОІМ) розпочато 2018 року: проаналізовано українську й світову практику освіти дорослих, розроблено пропозиції та створено умови для впровадження концептуально нових підходів до організації підвищення кваліфікації педагогів; налагоджено співпрацю на договірній основі зв'язків із навчальними, науковими та науково-методичними установами, центрами України й зарубіжжя, спрямованих на забезпечення неперервної освіти і професійного зростання педагогів.

2019 року при ТМКЦНОІМ створено інноваційну систему неперервної післядипломної освіти педагогічних працівників.

Підставами для організації підвищення кваліфікації педагогічних працівників при Тернопільському комунальному методичному центрі науково-освітніх інновацій та моніторингу стали:

- право педагогів на вільний вибір закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах здобуття освіти дорослих;

- необхідність підвищення кваліфікації впродовж п'яти років у обсязі не менше 150 академічних годин;
- організація безперервного професійного розвитку шляхом неформальної, інформальної освіти;
- диверсифікація шляхів доступу до професійного зростання за рахунок забезпечення розмаїття моделей та програм, впровадження механізмів визнання результатів неформальної та інформальної освіти закладами освіти;
- уможливлення доступу до найсучасніших знань усіх педагогів, в тому числі надання можливостей вибору для вивчення найактуальніших курсів і програм, запозичення практичного досвіду виконання професійних завдань та обов'язків від кращих педагогічних працівників (наставників);
- професійний розвиток педагогічних працівників у формі запровадження ваучера як гарантії реалізації академічної свободи педагогічного працівника щодо вибору виду, форми та суб'єкта підвищення кваліфікації в межах законодавства;
- організація освітнього процесу в умовах активного розвитку й оновлення інформаційного середовища, впровадження дистанційних форм комунікації, з використанням сучасних ІТ-технологій;
- запити молодих спеціалістів на поглиблену та спеціалізовану методичну підготовку в період педагогічної інтернатури та професійної адаптації;
- долучення досвідчених педагогічних працівників до викладання окремих програм чи проведення занять з педагогами;
- забезпечення компенсаторної функції у підготовці педагогів старшого віку до впровадження інновацій як змістового, так і діяльнісного характеру.

Мета: сприяти професійному та особистісному зростанню вчителя через розробку принципово нових підходів до організації післядипломної освіти на засадах особистісно-орієнтованого підходу, коучингу та вільного вибору форм, методів і засобів навчання, необхідних для успішної самореалізації педагогів у професійній діяльності; створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання педагогів, в тому числі завдяки конвергенції (взаємопроникненню, злиттю) п'яти базових технологій: інформаційних, нанотехнологій, біотехнологій, когнітивних та соціальних технологій.

Прагнучи професійної досконалості, навіть досвідчені вчителі повинні критично оцінювати свою діяльність, постійно оновлювати свої знання, займатися самоосвітою. Адже виробити в учня потребу й уміння навчатися впродовж життя може тільки той, хто сам постійно навчається, вміє і прагне цього.

Система підвищення кваліфікації при ТКМЦНОІМ створена з урахуванням діагностики освітніх потреб і рівня кваліфікації педагогів, що дає змогу ефективно управляти процесом розвитку професіоналізму, визначати індивідуальний освітній маршрут фахового зростання кожного.

Головними показниками розвитку системи післядипломної педагогічної освіти у Тернопільській міській територіальній громаді вважаємо:

- ефективно і своєчасне реагування на сучасні виклики суспільства й освіти;

- забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх категорій педагогічних працівників;
- відповідність соціальному замовленню на якісну освіту;
- впровадження дистанційного спілкування між людьми в режимах онлайн та офлайн;
- створення віртуальних спільнот різних форматів, проведення віртуального навчання з актуальних освітніх технологій та організації зібрань будь-якої кількості учасників для їх активної взаємодії без потреби фізичної присутності в певному місці.

Інноваційна модель неперервної освіти педагогів у ТКМЦНОІМ забезпечує:

- формування у педагогів мотивації до самостійного вибору форм і змістового наповнення програм підвищення кваліфікації впродовж міжтестастійного періоду;
- забезпечення наступності в розвитку професіоналізму шляхом підвищення кваліфікації на курсах при ТКМЦНОІМ та в системі науково-методичної роботи;
- організації мережевої взаємодії із закладами освіти Тернопільської міської територіальної громади.

Проблематика курсів підвищення кваліфікації у ТКМЦНОІМ спрямована на розвиток семи професійно-педагогічної, соціально-громадянської, загальнокультурної, психолого-фасилітативної, мовно-комунікативної, підприємницької та інформаційно-цифрової компетентностей.

Слухачам курсів пропонують для самостійного вибору і подальшого вивчення окремі розділи трьох ліцензованих програм:

1. «Соціогуманітарні аспекти професійного розвитку педагогічних працівників» (10 розділів, спрямованих на удосконалення знань з педагогіки, філософії освіти, найсучасніших тенденцій розвитку освітнього процесу, як-от: «Сучасний учитель як провідник змін», «Організація ефективного й безпечного освітнього середовища», «Моделювання позитивного розвивального середовища навчального закладу», «Гуманна педагогіка як джерело любові та гармонійного виховання особистості школяра» та інші).

2. «Загальнопрофесійні освітні технології та інструменти діяльності педагогічних працівників» (28 розділів цієї програми дають змогу опанувати інноваційні технології та інструменти організації освітнього процесу, серед них — «Формування інноваційної культури вчителя». «Готовність учителя до інноваційної діяльності. Інноваційні технології навчання», «Розвиток критичного мислення учнів при викладанні різних навчальних дисциплін», «Технології інтегрованого викладання предметів», «Хмарні технології в роботі вчителя», «SMART-технології при викладанні навчальних предметів», «Квест-технологія в навчанні», «Методичні аспекти впровадження скрайбінгу як інформаційно-комунікаційної технології», «Організація дистанційного навчання в школі. Методика розробки дистанційних курсів, інтернет-ресурси для опитування та тестування», «Методика створення та використання інтерактивних відеоуроків, Комп'ютерна графіка в роботі вчителя», «Здоров'язбережувальні технології» тощо).

3. «Науково-методичні підходи до вдосконалення освітнього процесу» (139 розділів, спрямованих на удосконалення методичних умінь і навичок педагогічних працівників відповідно до їхньої спеціальності).

Зміст розділів переглядають і доповнюють відповідно до запитів педагогічних працівників. У 2020 році програма «Соціогуманітарні аспекти професійного розвитку педагогічних працівників» поповнилася розділом «Ноосферна освіта — парадигма формування людини XXI століття», програма «Науково-методичні підходи до удосконалення освітнього процесу» — розділами з методики проведення уроків християнської етики.

При проведенні занять викладачі:

- 1) застосовують інтерактивні форми організації освітнього процесу : тренінги, диспути, рольові ігри, практикуми;
- 2) формують у слухачів знання про найсучасніші форми, методи й засоби освітньої діяльності, як-от: інтегроване, проєктне, змішане навчання, кейс-технології, інструменти STEM-освіти, скрайбінг, сторітелінг, вебквести, коучинг, мультимедійні засоби, хмарні сервіси;
- 3) навчають створювати презентації, інтелект-карти, відеоуроки, комп'ютерні зображення і графіки, вести власні блоги, поповнювати навчальні сайти.

Лекції побудовані на активно-полемічній основі викладання матеріалу, тези подаються не у вигляді готових висновків, а через розв'язання дискусійних, контраверсійних, проблемних питань і аналіз педагогічно значущих ситуацій. У ході освітнього процесу лектори використовують елементи проблемного навчання. Для поглиблення й систематизації знань, розвитку комунікабельності, емпатії та рефлексії слухачів, розкриття їхніх творчих можливостей, викладачі проводять інтегративні навчальні заняття. Значною популярністю користуються кейс-метод, рольові та ділові ігри, діалогово-дискусійні методи, науково-методичні кластери. Однією із форм ефективного зростання професійної майстерності педагога шляхом обміну досвідом, авторськими методиками та творчими напрацюваннями стали майстер-класи.

Важливим напрямом в організації курсів підвищення кваліфікації є дидактичне й науково-методичне забезпечення навчального процесу, яке містить електронний контент вебсередовища дистанційного навчання за відповідними спеціалізаціями педагогічних працівників, електронні інструктивно-практичні матеріали, рекомендації, відеолекції, підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, інформаційно-освітні ресурси мережі «Інтернет», монографії та наукові статті з певних проблем, комплекти наочних матеріалів, презентації та ін.

Невід'ємною частиною освітнього процесу є створення єдиної системи інформаційно-ресурсної та науково-методичної підтримки педагогів на основі телекомунікаційних зв'язків закладів та установ освіти Тернопільської місцевої територіальної громади, їх підключення до глобальних інформаційних мереж. Найбільш популярним є використання мережевих технологій навчання, за допомогою яких слухач курсів має можливість ознайомитися з окремими темами фахового спрямування, виконати індивідуальні практичні завдання, пройти поточний контроль. Педагог завжди може отримати кваліфіковану консультацію від керівника групи за допомогою різних засобів зв'язку. Використання мережевих технологій дає можливість об'єднання з учителями

різних куточків України та світу у професійні спільноти з метою організації спільної діяльності: розробки проєктів, вирішення педагогічних ситуацій тощо.

Особливо актуальним інтернет-навчання стало в умовах пандемії та довготривалого карантину. Сучасна епідеміологічна ситуація внесла несподівані корективи і змусила всіх опанувати особливий режим освітнього процесу — дистанційний. Онлайн-навчання організовано у формі взаємодії викладачів із слухачами за допомогою визначених вебсервісів, які дають змогу передавати відео-, аудіоматеріали, графічну й текстову інформацію в синхронному чи асинхронному режимах, виконувати самостійні роботи, проводити контрольні заходи. Для забезпечення високого рівня онлайн-навчання, викладачі курсів проводять відеолекції, відеоконференції, вебінари, онлайн-форуми, відео консультації на інформаційно-комунікаційних платформах: «Zoom», «Google Classroom», «My Own Conference», «Google Meet», «Moodle», «Skype».

Значну увагу в системі післядипломної освіти ТКМЦНОІМ приділяють системотехнічному забезпеченню. Для педагогів функціонують інформаційний (URL : info.osvita.te.ua) та навчальний (URL : e-osvita.org) сайти, створено сторінку в соціальній мережі «Фейсбук», облаштовано навчальні аудиторії з виходом у мережу «Інтернет».

Післядипломна педагогічна освіта, за визначенням ЮНЕСКО, є «короною освіти», що дає можливість кожному педагогу постійно оновлювати та поглиблювати загальні й професійні знання і вміння з метою стати конкурентоспроможним.

Свої головні завдання на майбутнє вбачаємо в:

- організаційно-управлінському та науково-методичному супроводі підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти тернопільської громади;
- удосконаленні комунікації учасників педагогічної взаємодії;
- економії ресурсів, зокрема фінансових;
- узгодженні інтересів і цінностей усіх учасників освітнього процесу;
- максимальному повному використанні можливостей освітнього середовища міської методичної служби та власного освітнього середовища педагога;
- індивідуальному характері управління процесом неперервної педагогічної освіти кожного педагога;
- підвищенні адаптивних можливостей міської методичної служби до нових умов освітньої діяльності, оперативному реагуванні на виклики та запити часу;
- забезпеченні конкурентоспроможного рівня організації неперервної освіти та залученні на цій основі педагогів інших регіонів до післядипломної освіти на базі ТКМЦНОІМ та управління освіти і науки Тернопільської міської ради.

Література

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
2. Концепція розвитку педагогічної освіти. UPL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. UPL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Леся Гапон,
кандидат філологічних наук, викладач
Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу

ПРОЄКТУВАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті узагальнено погляди науковців щодо змісту поняття «науково-методичне середовище» та супровідних понять; визначено ключові аспекти процесу проектування науково-методичного середовища з метою підвищення фахового рівня вчителів у системі неперервної освіти.

Ключові слова: науково-методична робота, науково-методичне середовище, науково-методичне забезпечення, науково-методичний супровід, методичний менеджмент.

У Законі України «Про повну загальну середню освіту», що доповнює Закон «Про освіту» і дає реальні механізми для реалізації реформи «Нова українська школа», та в «Концепції розвитку педагогічної освіти» зазначено, що в континуумі навчання педагогічного працівника впродовж життя виділяють три основні етапи: відправну формальну освіту; педагогічну інтернатуру (початок професійної діяльності, що супроводжується комплексом спеціальних заходів для входження працівника в професію); безперервний професійний розвиток [3; 5]. Другий і третій етапи (педагогічна інтернатура й безперервний професійний розвиток) мають відбуватися безпосередньо в закладі, де працює педагог, що зумовлює необхідність створення науково-методичного середовища, сприятливого для професійного зростання вчителя.

Мета статті: узагальнення поглядів науковців щодо змісту поняття «науково-методичне середовище» й супровідних понять; виокремлення найбільш відомих підходів до їх трактування; визначення ключових аспектів процесу проектування науково-методичного середовища для безперервного професійного розвитку вчителів у сучасних закладах освіти.

Аналіз наукових досліджень з теми дозволяє виокремити низку принципово важливих теоретико-методологічних засад педагогічної теорії, наукових підходів до формування освітнього простору й науково-методичного середовища як частини освітнього простору.

Донедавна актуальною для педагогів була методична робота, спрямована на вдосконалення методик, збагачення педагогічної культури вчителя, трансформування в педагогічну практику передового педагогічного досвіду. Про це писали Ю. Бабанський, В. Бондар, І. Жерносек, Л. Занков, Л. Набока, М. Поташник, В. Пуцов, В. Симонів, Г. Щедровицький.

На початку 10-тих років ХХІ століття в науково-методичній літературі з'явилися нові поняття: «науково-методична робота» (Т. Сорочан), «науково-методичне середовище» (М. Климович, Г. Литвиненко), «науково-методичне забезпечення» (Г. Литвиненко), «науково-методичний супровід» (Т. Сорочан), «методичний менеджмент» (О. Боднар, О. Мариновська).

Як зазначає Т. Сорочан, науково-методична робота — це система цілеспрямованих заходів, які на основі взаємодії науки й практики забезпечують безперервний професійний розвиток управлінських і педагогічних кадрів у міжкурсовий період, а також створюють передумови для супроводу освітніх інновацій і практик з метою досягнення більш високого рівня якості освіти. Науково-методична робота, крім удосконалення методик навчання й виховання, якими вже володіють учителі, передбачає взаємодію різних інституцій і суб'єктів освіти. У процесі цієї взаємодії професіоналізм педагогів як цілісне особистісне утворення та важлива ознака професійної діяльності набуває системного розвитку [9].

На особливу увагу заслуговує технологія науково-методичного супроводу Т. Сорочан. Визначальними ознаками технології є:

- 1) демократичність — можливість урахування різних підходів, точок зору, колегіальність у прийнятті певного рішення;
- 2) ситуація вибору — створення декількох варіантів програм, моделей діяльності, методик, які забезпечують передумови для свідомого вибору;
- 3) самореалізація — розкриття особистісного потенціалу кожного учасника педагогічного процесу;
- 4) співтворчість — спільна діяльність суб'єктів, які прагнуть досягти нових кількісних і якісних результатів;
- 5) синергетичність — нелінійність, нестабільність як процесуальні характеристики та самоорганізація системи науково-методичного супроводу [9].

Сучасне науково-методичне середовище, на думку М. Климович, — це сукупність умов, що забезпечують результативність професійного зростання, оволодіння науково-методичними цінностями педагогічної дійсності на основі взаємодії, співробітництва та співтворчості учасників педагогічного процесу, а також стимулюють професійне вдосконалення вчителів, формують їхню готовність до створення в школі атмосфери наукового пошуку, розроблення авторських програм і проєктів, науково-методичного забезпечення освітнього процесу [4].

Г. Литвиненко в організації науково-методичного середовища виокремлює чотири рівні: загальнодержавний, регіональний, районний / міський, шкільний (для закладів дошкільної, позашкільної, загальної середньої освіти), кожен з яких має свою специфіку й підлягає вертикальній ієрархії. Науково-методичне середовище району / міста / школи вчений визначає як сукупність організаційно-педагогічних умов і факторів, міжсуб'єктних і суб'єкт-об'єктних взаємодій у соціальному та просторово-предметному оточенні, спрямованих на реалізацію науково-методичного

забезпечення системи освіти, підвищення кваліфікації, фахової майстерності, розвиток творчості й ініціативи педагогічних працівників регіону в міжкурсовий період [5].

У кінці 10-тих років ХХІ століття, коли суб'єктами освітнього простору стали провайдери неформальних освітніх послуг (платформи масових онлайн-курсів, неурядові громадські організації тощо), спостерігаємо тенденцію до демократизації, відкритості, багатовекторності системи неперервної освіти педагогів, а також тенденцію персоналізації освітніх траєкторій (І. Зязюн, Т. Сорочан, М. Скрипник).

На думку академіка І. Зязюна, обов'язковою умовою реалізації принципу неперервності в системі професійної освіти є створення професійно-розвивального середовища, яке дозволяє вибудовувати індивідуальні освітні траєкторії [3].

У методичних рекомендаціях Т. Сорочан, М. Скрипник відбито актуальні аспекти організації формальної, неформальної та інформальної освіти педагогів, описано ефективні технології індивідуального професійного розвитку педагогічних кадрів.

Т. Сорочан наголошує, що методичний продукт — це методичні нововведення, які розроблені в навчальному закладі й затребувані багатьма споживачами освітніх послуг — теперішніми й потенційними. Такі методичні продукти забезпечують конкурентоспроможність як окремого педагога на ринку праці, так і конкурентоспроможність навчального закладу на ринку освітніх послуг [10].

О. Семенов наголошує, що обов'язковою умовою визнання результатів підвищення кваліфікації у закладах інформальної чи неформальної освіти є опис досягнутих результатів навчання у вигляді портфоліо педагога або науково-методичної публікації в методичних / фахових виданнях [9].

На основі теоретичного аналізу літератури й контент-аналізу нормативно-правових документів можна виокремити низку ключових аспектів стосовно осмислення феномену «науково-методичне середовище», а також визначити перспективні вектори його проєктування в сучасних закладах освіти.

Науково-методичне середовище сучасного закладу освіти (далі — НМССЗО) є частиною освітнього простору, створеного в умовах глобалізації у взаємозв'язку зі світовим економічним, науковим і культурним простором.

НМССЗО має інноваційний характер, оскільки є складовою інноваційного освітнього середовища, у якому відбувається інноваційний розвиток районних / міських методичних кабінетів / центрів як науково-методичних установ [7].

Мета НМССЗО: створення передумов для фахового зростання — формування здатності розуміти, формулювати й розв'язувати професійні проблеми, вирішувати завдання професійного саморозвитку, виявляти більш високий рівень активності, самостійності, особистісної самореалізації, досягати стійкого професійного успіху.

Створення НМССЗО передбачає:

- застосування аксіологічного, системного, діяльнісного, акмеологічного, андрагогічного, компетентнісного й синергетичного підходів;

- використання принципів гуманізації, демократизації, цілісності, системності, наступності, неперервності, інтеграції науки й освітньої практики, інноваційності, креативності, добровільності, партнерства, морально відповідального вибору, персоналізації, технологізації, синергетично узгодженої взаємодії.

До компонентів НМССЗО відносять: стратегію розвитку, планування діяльності, кадрове забезпечення, творчий потенціал, організацію праці, ефективність науково-методичних заходів, стимулювання праці, імідж установи [5].

Компонентами процесу проєктування НМССЗО є:

- 1) прогнозування (обґрунтування припущень про доцільність і хід стратегічних змін, виокремлення можливих шляхів удосконалення);
- 2) моделювання (розроблення загальної стратегії зміни освітнього середовища на основі створеної моделі інноваційного проєкту);
- 3) конструювання (деталізація обґрунтованої моделі, наближення до реальної сфери використання);
- 4) реалізація (експериментальне впровадження розробленої моделі й узагальнення результатів проєктування).

Основні вимоги до проєктування НМССЗО з урахуванням рівня діяльності такі:

- 1) рівень інтернаціоналізації (наявність міжнародного компонента в змісті навчальних планів і програм);
- 2) національний рівень (реалізація державних стандартів освіти, участь у національних проєктах, програмах, експериментах, використання потенціалу формальної, інформальної та неформальної освіти дорослих);
- 3) регіональний рівень (реалізація державних стандартів освіти й регіональних завдань розвитку освіти, участь у регіональних проєктах, програмах, експериментах);
- 4) локальний рівень (реалізація державних стандартів освіти, регіональних і локальних завдань розвитку освіти, участь у регіональних проєктах, програмах, експериментах);
- 5) рівень індивідуально-особистісних завдань (формування особистісно значущих і загальних інтелектуальних умінь, індивідуальних властивостей, які забезпечують професійний успіх).

Ключовими напрями діяльності суб'єктів НМССЗО з урахуванням інноваційного розвитку районних / міських методичних кабінетів / центрів як науково-методичних установ вважають:

- пошук і накопичення інформації про наукові здобутки;
- налагодження системи підвищення фахових компетенцій педагогів;
- пошук і науково-методичний супровід учителів-новаторів, учителів-дослідників;
- використання інтернет-простору для мережевої взаємодії педагогів;
- адаптацію педагогічних концепцій і моделей навчання;

- науково-дослідну й експериментальну роботу, створення пілотних проєктів, патронаж експериментальних навчальних закладів;
- адаптацію інструментарію оцінювання педагогічних об'єктів, явищ і процесів;
- створення системи наукової підтримки закладів загальної середньої, дошкільної, позашкільної освіти шляхом налагодження співпраці із вишами;
- експертизу підручників, навчально-методичних посібників;
- моніторингові дослідження;
- вироблення рекомендацій стосовно формування регіональної освітньої політики;
- підтримку науково-дослідної роботи учнів і вчителів;
- упровадження педагогічних інновацій, експертну оцінку ефективності інновацій [1].

Отже, проєктування НМССЗО в системі неперервної освіти зумовлене переосмисленням вимог до педагогічної діяльності в процесі реформування освіти та зміною шляхів безперервного професійного розвитку й підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Створення прогностичної моделі НМССЗО поглиблюватиме взаємозв'язок педагогічної науки й освітньої практики, утвердить партнерство інституцій і суб'єктів, гарантуватиме диференційованість, варіативність, рефлексивність, сприятиме реалізації державних і регіональних завдань, поліпшенню якості освіти, забезпечить умови для безперервного професійного розвитку вчителів у сучасних закладах освіти.

Література

1. Боднар О. Формування методичного менеджменту в Україні // Методист. 2012. № 1. С. 3–16.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Зязюн І. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти. UPL: <http://eprints.zu.edu.ua/853/1/05ziasno.pdf>
4. Климович М. Роль науково-методичного середовища педагогічного ВНЗ у професійній підготовці вчителя початкової школи // Рідна школа. 2011. №11. С. 50.
5. Концепція розвитку педагогічної освіти. UPL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
6. Литвиненко Г. Формування науково-методичного середовища: обґрунтування засад та визначення критеріїв ефективності функціонування // Рідна школа. 2013. № 6. С. 57–62.
7. Мариновська О. Формування готовності вчителів до проєктно-впроваджувальної діяльності : теорія і практика. Івано-Франківськ, 2009. 500 с.
8. Семенов О. Науково-методична публікація як результат підвищення кваліфікації вчителя-словесника // Дивослово. 2019. № 1. С. 2–5.
9. Сорочан Т. Концепція науково-методичної роботи в добу освітніх змін: традиції, інновації, перспективи розвитку // Методист. 2013. № 2(14). С. 7–12.
10. Технології професійного розвитку педагогів : методичний poradnik / упор. : Т. Сорочан, М. Скрипник. Київ, 2016. 231 с.
11. Ярошинська О. Проєктування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи як педагогічна проблема // Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2014. № 10. С. 110–119.

Лариса Козловська,
методист
Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу

СПІВПРАЦЯ З ВИШАМИ В ПРОЦЕСІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СУПРОВОДУ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

У статті продемонстровано шляхи розвитку інноваційної компетентності педагогів у процесі взаємодії професійної спільноти вчителів науково-методичного закладу з кафедрами закладів вищої освіти.

Ключові слова: *інноваційна компетентність педагогів, науково-методичні центри, мультимедійний проект.*

Однією з ключових освітянських подій останніх років є прийняття нормативних документів, які стали основою освітніх реформ. Актуальним є впровадження інновацій в освітній процес. Основним фактором ефективності реалізації нововведень є високий рівень інноваційної компетентності педагогів. Тому в освітніх закладах інноваційного типу пріоритетними напрями є розвиток інноваційного потенціалу педагогічних кадрів, тому що переведення освітнього процесу на інноваційний рівень діяльності можливе за умови, якщо педагоги готові до змін, володіють відповідною теоретичною базою, технологіями експертизи, проєктування, реалізації, моніторингу інновацій, здатні до соціальної, наукової, методичної, інформаційно-комунікативної взаємодії, рефлексії й осмислення досвіду нововведень.

Теоретико-методологічні засади становлення й розвитку інноваційних закладів освіти викладено в працях В. Андрущенка, В. Арешонкова, В. Афанасьєва, В. Беспалька, І. Блауберга, О. Вознюка, Н. Гузій, В. Докучаєвої, Б. Гершунського, В. Лутай, К. Поппера, І. Пригожина, Т. Ільїної, Г. Хакен, М. Фуллан, Е. Юдіна. Науковці відзначають, що провідна роль серед загальнометодологічних підходів до створення й реалізації системи розвитку інноваційної компетентності педагогів належить системно-синергетичному підходу [3, с. 30].

Сучасні освітні структури, які стали на інноваційний шлях розвитку, здійснюють активний пошук і самостійно обирають партнерів для взаємодії, створюють асоціації, об'єднання, інтегруються з вищими навчальними закладами [3, с. 27].

Важливу роль у цьому процесі відіграють науково-методичні центри, які є потужним генератором і популяризатором нових перспективних ідей, менеджерами інноваційного клімату, трансляторами майстерного професійно-педагогічного досвіду, які також активно співпрацюють з науковими установами [2, с. 2].

Мета статті — розкрити можливості інтеграції наукових установ і освітніх методичних структур для розвитку інноваційної компетентності педагогів і школярів.

Інноваційна освітня діяльність заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду цілеспрямована педагогічна діяльність, орієнтована на зміну й розвиток освітнього процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики. Продуктами інноваційної педагогічної діяльності є нововведення, що позитивно змінюють систему освіти, визначають її розвиток і характеризуються як нові чи вдосконалені [2, с. 12].

Інтегрована професійна спільнота вчителів біології та основ здоров'я співпрацює з викладачами Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. На базі хіміко-біологічним факультету закладу вищої освіти педагоги спільно проводять методичні заходи, локації міського трансфер-містечка інноваційних можливостей, науково-практичні вчительські, учнівсько-студентські конференції, творчі зустрічі. Разом з науковцями фізико-математичного факультету університету проведено воркшоп «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті — еволюція можливостей». Згодом були опрацьовані теми: «Інноваційні методи викладання: новітнє в європейській освітній практиці», «Мультимедійний проєкт викладацьких практик». Разом із науковцями, учителі та студенти створили мультимедійний методичний продукт — методичний електронний посібник з дидактичним матеріалом до кожного уроку основ здоров'я з урахуванням нових тенденцій та підходів.

Результативною є довготривала співпраця з викладачами Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського з проблем формування здоров'язбережувальних компетентностей. Протягом 2014–2019 рр. на базі навчально-тренінгового центру закладу вищої освіти навчанням із надання першої допомоги охоплено 4500 школярів, 1200 педагогічних працівників і 100 медичних працівників закладів освіти міста.

Отже, предметно-методичний супровід освітніх ініціатив та інновацій у співпраці із закладами вищої освіти з метою поширення передових освітніх практик є важливою ланкою розвитку інноваційної компетентності педагогів, зокрема вчителів біології та основ здоров'я. Це сприяє підвищенню професійної майстерності, самоосвіті, розвитку інноваційної культури вчителя, що загалом підвищує якість освітнього процесу.

Література

1. Гузій Н. В. Майстерність, творчість, професіоналізм в історії педагогічної думки. Київ, 2002. 20 с.
2. Гура О. І. Педагогіка вищої школи : вступ до спеціальності. Київ, 2005. 224 с.
3. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
4. Дубасенюк О. А. Інновації в освіті: інтеграція науки і практики : збірник науково-методичних праць. Житомир, 2014. 492 с.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. UPL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Мариновська О. Я. Формування готовності вчителів до проєктно-впроваджувальної діяльності : теорія і практика. Івано-Франківськ, 2009. 500 с.

МОНІТОРИНГ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті викладено ключові аспекти здійснення моніторингу міжнародної співпраці в закладах загальної освіти. Окреслено спектр тем і інструментів здійснення моніторингу.

Ключові слова: моніторинг, суб'єкти моніторингу, інструменти моніторингу, міжнародне співробітництво.

Зміцнення спроможності суспільства виховувати нові покоління є одним із найважливіших складових національних планів та політики розвитку. Міжнародне співробітництво в галузі освіти стає все більш важливим і поширеним. Люди усіх вікових груп та установ на усіх рівнях освіти та секторах української системи освіти мають широкий вибір можливостей міжнародної співпраці. Характерною особливістю обміну людьми та ідеями на початку XXI століття є той факт, що ці процеси відбуваються і постійно розвиваються на різних рівнях.

Міжнародне співробітництво охоплює широкий спектр тем та інструментів:

1. Укладання міжнародних угод.
2. Співпраця з міжнародними організаціями.
3. Співпраця з дипломатичними представництвами.
4. Співпраця з діаспорами.
5. Участь у міжнародних проєктах.
6. Участь у міжнародних конкурсах.
7. Академічний обмін (учителі, учні).
8. Залучення волонтерів / волонтерських організацій.
9. Проведення мовних таборів.

Оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників у напрямку міжнародної співпраці проводять з метою формування ключових компетентностей здобувачів освіти. Ціль моніторингу — аналіз ефективності планування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу, застосування освітніх технологій, спрямованих на формування ключових компетентностей і наскрізних умінь здобувачів освіти, участь педагогічних працівників у формуванні та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій для здобувачів освіти, у створенні та використанні освітніх ресурсів та інформаційно-комунікаційних технологій, постійне підвищення професійного рівня і педагогічної майстерності

педагогічних працівників, здійснення інноваційної освітньої діяльності, організація педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності.

Модернізація освітнього процесу шляхом вивчення досвіду зарубіжних колег, участі у міжнародних програмах та проєктах, налагодження ефективного міжнародного співробітництва — шлях до інтеграції національної системи освіти в міжнародний освітній простір. Для прийняття ефективних і своєчасних рішень, що відповідають реальному стану функціонування й прогнозування розвитку необхідна об'єктивна та достовірною інформація про різні аспекти міжнародної діяльності суб'єктів моніторингу.

Метою проведення моніторингу міжнародної співпраці в закладах освіти є збір, опрацювання, оцінка й аналіз якісних показників, прогнозування розвитку міжнародної співпраці суб'єктів освітньої діяльності на основі аналізу отриманих даних і виявлення тенденцій та закономірностей, поширення та доступ до цієї інформації громадськості, користувачів освітніх послуг, посилення управлінських дій щодо якісних показників в освіті.

Надання інформації допоможе прийняти інформовані рішення щодо покращення якості діяльності і досягнення запланованих результатів, визначення коригувальних заходів для забезпечення отримання намічених результатів, окреслення позитивного внеску у розвиток освітньої діяльності суб'єкту через реалізацію міжнародного співробітництва.

Література

1. Внутрішня система забезпечення якості освіти: Абетка для директора. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/posibniki/abetka%20dlya%20directora.pdf>
2. International Cooperation and Policy Dialogue. URL: https://ec.europa.eu/education/policies/international-cooperation/international-cooperation-and-policy-dialogue_en
3. International Cooperation in Education. URL: <https://internationalednews.com/2014/04/01/international-cooperation-in-education/>

Андрій Вівчар,
методист
Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

У статті описано традиційні та перспективні напрями розвитку міжнародного співробітництва закладів загальної середньої освіти.

Ключові слова: *ключові компетентності, грантрайтинг, фандрайзинг, євроклуб.*

Розвиток міжнародного співробітництва в закладах загальної середньої освіти реально сприяє підвищенню мобільності педагогічних працівників та учнів, самостійності школярів, формуванню їх лідерських якостей, активності, безпосередній участі в європейській та світовій інтеграції. Нині відкриваються нові перспективи щодо співпраці закладів загальної середньої освіти із закладами освіти інших держав, міжнародними організаціями, фондами.

Стаття 63 Закону України «Про повну загальну середню освіту» стверджує: «Держава сприяє міжнародному співробітництву у системі загальної середньої освіти». В національній доктрині розвитку освіти України у XXI ст. одним із найважливіших стратегічних завдань державної освітньої політики визначено «поглиблення міжнародної співпраці, розширення участі закладів освіти, педагогів, учнів у проєктах міжнародних освітніх організацій та співтовариств»[4, с. 114].

Серед десяти ключових компетентностей Нової української школи, компетентність спілкування іноземними мовами, передбачає не тільки уміння належно розуміти висловлене іноземною мовою, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і письмо) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів, але й уміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування [5, с. 11]. Відповідно розвиток міжнародних відносин у закладі загальної середньої освіти є дієвим засобом для створення умов, які сприятимуть формуванню та розвитку наступних ключових компетентностей: спілкування іноземними мовами, обізнаність та самовираження у сфері культури, соціальної та громадянської компетентності.

Сьогодні заклади загальної середньої освіти Тернопільської міської територіальної громади підтримують міжнародні зв'язки із закладами освіти багатьох країн, з яких основна частина знаходиться у Європі.

Важливими напрямками такої співпраці є:

- налагодження безпосередніх контактів із зарубіжними закладами освіти;
- здійснення обмінів, стажувань педагогічних працівників, мовної практики;
- укладення дво- і багатосторонніх договорів про співпрацю із навчальними закладами, громадськими інституціями європейських країн;
- вивчення досвіду зарубіжних педагогів щодо розвитку освітньої діяльності;
- участь у програмах, проєктах, акціях, міжнародних виставках, конференціях, форумах.

Важливим напрямком посилення міжнародної співпраці є створення у закладі загальної середньої освіти євроклубу. Як продемонстрував європейський досвід для вирішення євроінтеграційних, міжнародних питань у закладах освіти найкраще використовувати форму добровільної організації молоді у євроклуби. В Європі за два десятиліття діяльності євроклуби зарекомендували себе з найкращого боку, довели свою актуальність і життєздатність у різних країнах Європи. Вони стали важливими осередками шкільного життя, які, стимулюють ініціативу і творчість дітей, виховують любов і повагу до своєї історії та культури, історичного та культурного розвитку інших народів, допомагають у самореалізації особистості, вчать бути активним громадянином, учасником демократичної спільноти європейських народів.

Ще одним напрямком, який, безумовно, варто розвивати, є широке залучення додаткових ресурсів (фінансів) некомерційних організацій, що має назву *фандрайзинг* (у перекладі з англійської — *збір коштів, засобів*) [3, с. 41]. Фандрайзинг є новітнім засобом фінансування міжнародних проєктів, за допомогою якого можна залучити кошти від випускників закладу загальної середньої освіти, приватних донорів, благодійників, міжнародних фондів або програм. У школах України фандрайзинг ще не набув великого поширення але для досягнення успіху необхідно пам'ятати, що той хто дає допомогу повинен бути емоційно залученим до діяльності закладу.

Особливу увагу в закладах загальної середньої освіти слід приділяти грантрайтинговій діяльності. Грантрайтинг — мистецтво написання проєктів для отримання безповоротної фінансової допомоги [2, с. 72]. Для високої ефективності підготовки та подачі проєктів із метою отримання гранту необхідно щоб працівники закладу мали достатній рівень володіння іноземними мовами, мали доступ до усієї інформації та детально вивчили умови конкурсу чи специфіку грантодавця, пройшли навчання щодо підготовки проєктних пропозицій та роботи з міжнародними грантодавчими організаціями, були достатньо мотивованими.

Переваги міжнародного співробітництва закладів загальної середньої освіти Тернопільської міської територіальної громади:

- покращення якості освіти та міжкультурної обізнаності;
- збільшення кількості міжнародних освітніх програм;
- розширення можливості для участі учнів та педагогічних працівників у міжнародних обмінах, стажуваннях та проєктах;

- зростання авторитету закладів загальної середньої освіти;
- залучення учасників освітнього процесу до міжнародних заходів, форумів, конкурсів, фестивалів, виставок;
- урізноманітнення форм організації позакласної діяльності.

В умовах інноваційного розвитку освіти міжнародна співпраця закладів загальної середньої освіти якісно впливає на освітню, управлінську, організаційну, виховну сфери діяльності закладу.

Література

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
2. Грантрайтинг : методичні рекомендації для органів публічної влади щодо написання проєктних заявок / ред. О. В. Кулініч. Харків, 2013. 78 с.
3. Ільченко Т. Як у заклад залучити додаткові гроші//Практика управління закладом освіти. 2020. № 7. С. 38–47.
4. Кулянда О. С. Школа на шляху до міжнародної співпраці // Сучасна освіта в Україні : європейські орієнтири. Київ, 2011. С. 113–118.

Тетяна Нюня,
методист
Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ПОЗИТИВНО РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

У статті окреслено організаційно-педагогічні умови створення позитивного розвивального освітнього середовища навчального закладу.

Ключові слова: освітнє середовище, організаційно-педагогічні умови, складові освітнього розвивального середовища, параметри якісного освітнього середовища.

Місія нової української школи — сформувати цілісний світогляд дитини, допомогти розкрити та розвинути її здібності, таланти і можливості. Однією з основних концептуальних засад реформування нової української школи є створення сучасного освітнього середовища, яке сприятиме творчому розвитку й мотивації учнів до навчання.

Освітнє середовище — це сукупність природних, фізичних та соціальних об'єктів й суб'єктів, які впливають на формування учня, на його творчий, професійний та особистісний розвиток, сприяють становленню міжсуб'єктних взаємодій та особистісно орієнтованих педагогічних комунікацій в освітньому процесі, забезпечують умови комфортної життєдіяльності учня в навчальному закладі та поза його межами [2, с. 36]. Це середовище складає поле впливів на дитину: педагогічних, виховних, освітніх, професійних, соціокультурних. Освітнє середовище — сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їх потреб і можливостей [1; 4].

Сприятливе освітнє середовище — це простір дитинства, який будується на засадах рівності, діалогізму, співрозвитку, прийняття; це багатомірний простір, у якому взаємодія усіх суб'єктів педагогічного процесу має своїм результатом їхнє духовне, інтелектуальне, моральне, естетичне, фізичне взаємозбагачення, сприяє розвитку творчого потенціалу, самореалізації особистості, формує готовність до особистісного самовдосконалення, забезпечує реалізацію співтворчості в межах гуманістичної парадигми.

Організаційно-педагогічні умови формування розвивального освітнього середовища розглядаємо як можливості та обставини в реальному педагогічному процесі, які сприяють ефективному досягненню мети, забезпечують соціалізацію і розвиток творчих здібностей учнів, підвищують їхній адаптаційний потенціал тощо. Організаційно-педагогічні умови — це «особливості організації навчально-виховного процесу, що детермінують результати виховання, освіти та розвитку людини і об'єктивно

забезпечують можливість їх досягнення» [3, с. 123]. Якість освітнього середовища науковцями оцінюється рівнем спроможності цього середовища забезпечити суб'єктам освітнього процесу можливості для: ефективного особистісного саморозвитку та самоактуалізації (В. І. Панов); повноцінного розкриття фізичних, пізнавальних, особистісних, духовно-моральних здібностей індивіда (Р. О. Семенова); емоційної насиченості, комфорту та психологічної безпеки (О. С. Нечаєва).

На думку В. Я. Ясвіна, створення розвивальних можливостей освітнього середовища є пріоритетним управлінсько-педагогічним завданням, розв'язання якого передбачає функціональне і просторове об'єднання суб'єктів освіти, між якими встановлюються різнопланові тісні групові контакти задля реалізації освітньої, розвивальної та соціокультурної функцій у сприянні становленню особистості. Тип освітнього середовища визначається умовами і можливостями середовища, що сприяють розвитку активності (або пасивності) дитини, її особистісної свободи (або залежності) [8, с. 113]. Як зазначає науковець, структура освітнього середовища повинна включати три базові компоненти: просторово-предметний, тобто просторово-предметні умови та можливості здійснення навчання, виховання та соціалізації дітей; соціальний, тобто простір умов і можливостей, який створюється в міжособистісній взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу (учнями, педагогами, адміністрацією, батьками, психологами та іншими); психодидактичний, тобто комплекс освітніх технологій (змісту й методів навчання та виховання), побудованих на тих чи інших психологічних і дидактичних підставах [8; 7].

Отже, освітнє середовище — це той простір, що оточує дитину і з яким вона постійно взаємодіє. При цьому вчені зазначають, що освітнє середовище обов'язково має бути розвивальним [4, с. 3]. Сучасні науковці І. Бех, О. Сухомлинська, І. Зязюн, О. Савченко вважають, що за сучасних умов підвалинами освітньої системи повинні стати гуманістичні цінності, орієнтири, які втілюють національні й загальнолюдські цінності духовного життя суспільства та становлять одну з його сутнісних основ. Для того, щоб освітнє середовище сприяло самореалізації здобувачів освіти, робота повинна бути спрямована на те, щоб кожен учень міг:

- розвинути здібності критичного мислення й незалежного висловлювання; поповнити знання у сферах, які йому цікаві й розкривають нові горизонти пізнання;
- розвивати спроможність приймати самостійні рішення;
- оволодівати необхідними навичками з базових та профільних предметів; радіти навчанню й поважати освіту;
- розвинути свій емоційний інтелект; отримати необхідну індивідуальну педагогічну підтримку;
- розвинути самосвідомість як самостійної особистості і як члена колективу;
- зберегти і зміцнити моральне, фізичне і психічне здоров'я, сприяти взаємоузгодженню зовнішніх потреб та внутрішніх мотивів до саморозвитку та самореалізації.

Освітнє середовище є одним з напрямів оцінювання внутрішньої системи забезпечення якості загальної середньої освіти. За рекомендаціями Державної служби якості освіти України, оцінювати освітнє середовище школи слід за трьома стандартами: фізична безпека і комфорт, психологічна атмосфера та антибулінгова політика, а також інклюзивність.

У закладі освіти повинні бути створені умови для комфортної інтеграції учня до освітнього процесу та шкільного життя, педагогічних працівників — до професійної діяльності; забезпечені безпечні та нешкідливі умови навчання, виховання і праці, а також позитивний мікроклімат, як результат толерантної міжособистісної взаємодії. Планування і дизайн освітнього простору закладу, обладнання навчальних приміщень мають запобігати травмуванню учасників освітнього процесу. Учні та працівники закладу повинні знати і дотримуватися вимог нормативних документів щодо охорони праці, безпеки життєдіяльності та пожежної безпеки. У закладі освіти планується та реалізується діяльність щодо запобігання будь-яким проявам дискримінації, булінгу. Приміщення та територія закладу облаштовуються з урахуванням принципів універсального дизайну та розумного пристосування. У закладі освіти застосовуються методики та технології роботи з дітьми з особливими потребами. Освітнє середовище мотивує здобувачів освіти до оволодіння ключовими компетентностями та наскрізними вміннями, ведення здорового способу життя [1].

Для того, щоб освітнє середовище виступало як розвивальне, при взаємодії структурних компонентів воно повинно мати певні якості:

- гнучкість — здатність освітніх структур до швидкої перебудови у відповідності до потреб особистості, які змінюються, до змін оточуючого середовища, суспільства;
- безперервність — взаємодія і наступність в діяльності елементів, які до нього входять;
- варіативність — передбачення змін розвивального середовища згідно з потребами в освітніх послугах населення;
- інтегрованість — забезпечення вирішення виховних завдань шляхом посилення взаємодії структур, які входять в неї;
- відкритість — передбачення широкої участі всіх суб'єктів освіти в управлінні, демократизація форм навчання, виховання та взаємодії;
- орієнтація на сумісне діяльнісне спілкування всіх суб'єктів освітнього процесу, яке здійснюється на основі педагогічної підтримки як особливої, прихованої від очей дитини позиції педагога.

Основними характеристиками ефективного освітнього середовища можна вважати:

- гуманістичний характер освітнього впливу у середовищі;
- «відкритість» та «динамічність» освітнього середовища (взаємодія з представниками різних закладів культури, з громадськими організаціями та об'єднаннями, партнерство у навчанні);

- наголос на національному компоненті в змісті освіти;
- постійний діагностично-корекційний педагогічний вплив на освітнє середовище.

Отже, організація освітнього розвивального середовища визначається як забезпечення сукупності умов, пов'язаних з матеріально-технічним і програмно-методичним забезпеченням освітнього процесу; створенням умов творчої комфортної взаємодії дітей між собою, з педагогами, батьками; використанням різних методів і засобів активізації діяльності, яка забезпечує творчий розвиток особистості тощо. Провідна ідея створення сприятливого середовища полягає у перетворенні освітнього середовища на організовану спільноту з прогресивною системою цінностей, продуктивною діяльністю, упровадженням нових креативних технологій, залученням до цього процесу всіх суб'єктів педагогічного процесу.

Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження полягають у розробці критеріїв оцінки виховного простору освітнього розвивального середовища закладу освіти.

Література

1. Бобровський М. В. та ін. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ, 2020. 240 с.
2. Гонтаровська Н. В. Теоретичні та методичні засади створення освітнього середовища як фактору розвитку особистості школяра. Київ, 2012. 474 с.
3. Дяченко Н. О. Організаційно-педагогічні умови формування вмінь розв'язувати педагогічні задачі у майбутніх викладачів педагогіки в умовах магістерської підготовки. URL : <https://nadiadyachenko.wordpress.com/>
4. Карабаєва І. Сучасні підходи до понятійно-термінологічного забезпечення процесу створення розвивального освітнього середовища ДНЗ. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_31_27
5. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / upor. H. M. Bibik. Київ, 2017. 206 с.
6. Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості / упор. Р. О. Семенова та ін. Київ, 2014. 228 с.
7. Писарчук О. Моделювання освітньо-розвивального середовища в діяльності вчителя початкової школи: теоретичний і практичний аспекти // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного інституту імені В. Гнатюка. Серія : педагогіка. 2017. № 3. С. 38–44.
8. Хренова В. В. Лівшун О. В. Організація освітнього середовища для художньо-творчої діяльності // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. 2018. Вип. 2 (37), ч. 1. С. 165–173.
9. Ясвин В. А. Образовательная среда : т моделирования к проектированию. Москва, 2001. С. 56–116.

МІСЦЕ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ФОРМУВАННІ ЕФЕКТИВНОГО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

У статті висвітлені питання організації здоров'язбережувальної діяльності сучасного закладу освіти. На основі вивчення наукових публікацій та досвіду закладів загальної середньої освіти регіону визначені напрями, закономірності і завдання учасників освітнього процесу щодо ефективного використання засобів фізичної культури в формуванні ефективного здоров'язбережувального освітнього простору.

Ключові слова: здоров'язбережувальний простір, освітнє середовище, безпечні умови, фізична культура, здоров'язбережувальна компетентність, оздоровча спрямованість.

На сучасному етапі розвитку загальної середньої освіти ефективність роботи навчального закладу визначається не лише якістю послуг, а й комфортом і захищеністю учнів, турботою про їх безпеку і здоров'я. Традиційна система освіти більшою мірою орієнтована на здобуття знань, але недостатньою мірою — на збереження і зміцнення здоров'я учнів. Важлива роль сучасного закладу загальної середньої освіти у забезпеченні здоров'я школяра обумовлена особливостями його функціонування як цілісної багаторівневої системи, що тривалий час істотно впливає на психічний та фізичний розвиток особистості. Більшість форм життєдіяльності школяра реалізується в межах виховної, комунікативної, соціально-адаптивної функції школи [1].

Пошуку оптимального освітнього простору, в якому особистість здорова, відчуває захищеність, безпеку та емоційний комфорт, присвячені масштабні міжнародні проекти і програми: «Innoschool», «Teaching and Learning International Survey», «Доброзичливі до дітей школи» тощо. Проблемі створення навчального середовища, що сприяє збереженню та зміцненню здоров'я дітей, присвячені наукові праці М. Башмакова, Я. Берегового, Л. Бережної, В. Ільченка, С. Дудка, В. Ковалько, М. Малашенка, А. Маджуги, П. Матвієнка, Н. Міллер, А. Морозової, С. Омельченко, О. Підгорної, Н. Рилової, Г. Спиченка, М. Степанової та ін. Багато вчених досліджують питання формування сучасного освітнього середовища через реалізацію здоров'язбережувальних освітніх технологій у навчально-виховному процесі [1].

Результати вітчизняних і закордонних досліджень свідчать про необхідність розроблення концепцій здоров'язбережувального освітнього простору, підготовки вчителів до здоров'язбережувальної діяльності, формування компетентності керівників

загальноосвітніх навчальних закладів з питань проєктування та управління процесом формування здоров'язбережувального освітнього середовища.

В. Вітюк процес створення здоров'язбережувального середовища визначає як комплекс змін традиційної системи, спрямованих на підвищення ефективності діяльності щодо збереження і зміцнення життєздатності учнів і педагогів у взаємозв'язку з корекцією їхньої внутрішньої картини здоров'я.

Основні напрями формування здоров'язбережувального освітнього простору:

- забезпечення організаційно-гігієнічних умов здійснення освітнього процесу;
- утвердження пріоритету грамотного піклування про здоров'я учнів;
- підбір та навчання педагогічних працівників здоров'язбережувальних технологій;
- реалізація принципів здоров'язбережувальної педагогіки на практиці;
- навчання здоров'я та виховання культури здоров'я учнів;
- моніторинг стану фізичного та психічного здоров'я школярів, вплив здоров'язбережувальних факторів та результативності діяльності школи щодо охорони здоров'я учнів;
- оптимізація діяльності медичної та психологічної служб школи;
- попередження специфічних для школи хвороб та стресів;
- залучення батьків учнів до участі у шкільних програмах збереження здоров'я [2].

Створення умов для формування здоров'я учнів залежить в першу чергу від управлінської діяльності адміністрації закладу освіти. Аналіз психолого-педагогічної літератури, результатів наукових досліджень дав змогу виокремити чинники, які погіршують стан здоров'я учнів у сучасних загальноосвітніх навчальних закладах, що слугує орієнтиром для визначення аспектів управлінської діяльності щодо формування ефективного здоров'язбережувального середовища:

- перевтома школярів, відсутність контролю за рівнем навантажень учнів;
- інтенсифікація навчального процесу, невідповідність методик і технологій навчання віковим і функціональним особливостям дітей;
- недостатній руховий режим учнів;
- неоптимальне харчування;
- відсутність позитивної мотивації, нераціональна організація навчальної діяльності школяра [3].

Завдання навчального закладу, що реалізує ідею здоров'язбережувальної освіти, полягає у дотриманні дидактичних умов формування здоров'язбережувального освітнього середовища:

- спрямованість змісту навчання та навчально-методичного забезпечення на формування здоров'язбережувальної компетентності учня;
- зміцнення здоров'я учнів засобами дидактично адаптованої матеріально-технічної бази школи;

- застосування в освітньому процесі сучасних здоров'язбережувальних технологій, моделей, методик, методів та прийомів;
- проведення моніторингу впливу здоров'язбережувального освітнього середовища на рівень володіння здоров'язбережувальною компетентністю, стан фізичного, психічного, соціального, духовно-морального здоров'я учнів [2].

Актуальність широкого застосування засобів фізичної культури в організації ефективного здоров'язбережувального освітнього середовища зумовлена кількома міркуваннями.

По-перше, фізична культура в широкому розумінні (власне, специфічна рухова активність, загартування організму за допомогою природних факторів, оздоровчо-гігієнічні процедури тощо) є неодмінною компонентою загальної культури людини та, відповідно, обов'язковим складником процесу виховання дітей і молоді. А робота щодо формування здорового способу життя молоді багато в чому пов'язана саме із виховним аспектом розвитку особистості — формуванням змалку світоглядного пріоритету цінностей індивідуального та громадського здоров'я.

По-друге, фізична культура сама по собі є потужним засобом формування, збереження та зміцнення здоров'я людини, яким, зрозуміло, аж ніяк не можна нехтувати, запроваджуючи діяльність щодо формування здорового способу життя молоді.

По-третє, одна з п'яти основних сфер, визначених Оттавською хартією стосовно діяльності формування здорового способу життя — це розвиток персональних навичок ведення здорового способу життя. Фізична культура виступає як незмінний складник й обов'язкова умова успішного виховання здорового покоління.

Характеризуючи фізичну культуру, необхідно розглядати щонайменше три аспекти:

1. Діяльнісний аспект, який включає доцільну рухову активність у вигляді різних форм фізичних вправ, спрямованих на формування необхідних в житті рухових умінь і навичок; розвиток життєво важливих фізичних здібностей; оптимізацію здоров'я і працездатності.
2. Предметно-ціннісний аспект представлений матеріальними (матеріально-технічні засоби) і духовними (наукові знання, методи) цінностями, створеними суспільством для забезпечення ефективності фізкультурної діяльності.
3. Результативний аспект характеризується сукупністю корисних результатів використання фізичної культури, які виражаються у володінні людиною її цінностями, надбанні нею високого рівня фізичної дієздатності.

Основні сфери та напрямки впровадження фізичної культури передбачені в Законі України «Про фізичну культуру і спорт», де вказано, що фізичну культуру школяра слід розглядати не тільки як заняття руховими вправами і процедурами загартування [6]. Поняття «фізична культура» включає ще і широке коло знань про правильний режим раціонального харчування, дотримання правил гігієни, вироблення корисних звичок. Можна сказати, що фізична культура школяра — це принцип його відношення до свого здоров'я, до розвитку і збереження можливостей свого організму. На

основі цього принципу будується повсякденне життя учнів, в якому фізична культура являється складовою частиною загальної культури.

Принцип оздоровчої спрямованості фізичної культури полягає в організації фізичного виховання, і зокрема занять фізичними вправами, таким чином, щоб вони сприяли профілактиці захворювань учнів, зміцненню їхнього здоров'я. В ході фізичного виховання слід забезпечувати таке поєднання роз'яснювальної, виховної роботи і різних форм практичних занять фізичними вправами, при якому фізична культура стає усвідомленим обов'язковим компонентом режиму для школяра [7]. Згідно з «Положенням про фізичне виховання учнів загальноосвітньої школи», система занять школярів фізкультурою і спортом включає такі пов'язані між собою форми:

- уроки фізичної культури;
- фізкультурно-оздоровчі заходи протягом шкільного дня (гімнастика перед уроками, фізкультурні хвилинки під час уроків, ігри й фізичні вправи на перервах і в режимі продовженого дня);
- позакласна спортивно-масова робота (заняття в гуртках фізичної культури і спортивних секціях, спортивні змагання);
- позашкільна спортивно-масова робота та фізкультурно-оздоровчі заходи за місцем проживання учнів (заняття в дитячо-юнацьких спортивних школах, туристичних гуртках тощо.);
- самостійні заняття учнів фізичними вправами вдома, на пришкільних і дворових майданчиках, стадіонах та інше [4].

Отже, здоров'я людини — це одна із глобальних проблем, яку намагаються вирішувати не лише лікарі, а й психологи, фізіологи, педагоги. Тому в сучасних умовах надзвичайною потребою стало вчити кожну людину, в першу чергу дитину, науки здоров'я, сформувати в неї вміння та навички здорового способу життя. У вирішенні цієї важливої проблеми великого значення набуває здоров'язбережувальна діяльність сучасного навчального закладу. Формування ефективного здоров'язбережувального простору в сучасному освітньому середовищі має охоплювати всі види та форми життєдіяльності закладу освіти, його взаємодії з соціальним середовищем.

Постановка цілей і завдань стосовно охорони здоров'я учнівської молоді повинні передбачати:

- створення в навчальному закладі освіти середовища, що сприятливо впливає на здоров'я та формування здорового способу життя учнів;
- формування знань про здоров'я, про фактори, що сприятливо впливають на здоров'я, про значення здоров'я для успішної навчальної та професійної діяльності, потреби піклуватись про своє здоров'я;
- уяви про відповідальність людини за своє здоров'я;
- володіти знаннями про основи раціонального харчування; наявність звички до занять фізичною культурою та спортом;

- залучення батьків, громадського активу, ентузіастів і охочих до активної роботи по формуванню здоров'язбережувального простору в освітньому середовищі навчального закладу.

Отже, процесом створення здоров'язбережувального середовища можна вважати комплекс змін традиційної системи, спрямованих на підвищення ефективності діяльності щодо збереження і зміцнення життєздатності учнів і педагогів у взаємозв'язку з корекцією їхньої внутрішньої картини здоров'я.

Література

1. Мешко Г. М. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища як аспект діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу // Науковий вісник Ужгородського університету. Ужгород, 2017. Випуск 1 (40). С. 157–161.
2. Вітюк В. В. Підготовка педагогів до створення здоров'язбережувального освітнього середовища у системі післядипломної освіти // Формування інноваційного здоров'язбережувального освітнього середовища : досвід проєктування і реалізація / упоряд. Н. А. Поліщук. Луцьк, 2018. С. 8–12.
3. Ващенко О., Свириденко С. Готовність вчителя до використання здоров'язбережувальних технологій у навчально-виховному процесі // Здоров'я та фізична культура. 2006. № 8. С. 1–6.
4. Качашкін В. М. Методика фізичного виховання. Москва, 1989. 145 с.
5. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
6. Захарчук О. Фізична культура як важливий чинник формування здорового способу життя молоді // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. Рівне, 2009. С. 43–46.

Ольга Кульчицька,
методист
Тернопільського комунального методичного центру
науково-освітніх інновацій та моніторингу

БІБЛІОТЕКА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ — ПРОСТІР ДЛЯ ОСВІТНІХ МОЖЛИВОСТЕЙ

У статті висвітлені можливості створення сучасної шкільної бібліотеки й актуальні завдання компетентного бібліотекаря-педагога.

Ключові слова: компетентний бібліотекар, організоване інформаційне середовище, ресурсний осередок, інформаційний простір.

Сучасна система освіти переживає етап реформування та повного перезавантаження в рамках імплементації ключової реформи Міністерства освіти і науки «Нова українська школа» (далі — НУШ). Головна мета реформи — створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у житті. За умови введення в дію активного чинника — Закону України «Про освіту» — НУШ характеризуватиме високий технологічний рівень, новітнє навчально-методичне й інформаційне забезпечення, потужний кадровий потенціал.

На новому етапі розвитку освіти дедалі зростає роль шкільної бібліотеки і бібліотекаря-педагога.

Сучасна шкільна бібліотека — це місце, де учень, вчитель і бібліотекар зустрічаються щодня для спільної роботи. Тут на практиці виховують потребу в знаннях, формують навички пошуку потрібної інформації, закладають основи самоосвітньої діяльності.

Головне завдання сучасної шкільної бібліотеки — забезпечення якісного бібліотечно-інформаційного обслуговування учасників освітнього процесу та надання допомоги педагогам у всебічному розвитку особистості з глибоко усвідомленою громадянською і соціальною позицією, системою наукових знань відповідно до інтересів Української держави. Допомогти творчому й відповідальному вчителю, який постійно працює над собою, у виборі нових навчальних посібників для реалізації програми НУШ, у вихованні освіченої, інтелектуальної, творчої, морально стійкої особистості, здатної жити в інформаційному суспільстві й суспільстві знань, задовольняти і розвивати інформаційні потреби, запиту учнів, сприяти цікавому проведенню дозвілля.

Освіта перетворюється на неперервний процес, що сприяє вихованню в кожній людини свідомої потреби в підвищенні рівня знань. Час ставить особливі вимоги до особистих якостей школяра, висуває на перше місце уміння швидко орієнтуватись в інформаційному просторі, здатність знаходити, аналізувати й узагальнювати інформацію, захищає його права в умовах глобальної інформатизації суспільства, забезпечує

несформовану особистість від недостовірної, шкідливої і агресивної інформації. Пріоритетом для шкільної бібліотеки є насамперед інформаційний супровід навчально-виховного процесу. Вона, як індикатор освітнього простору, швидко реагує на нові виклики до якості інформаційного забезпечення предметів, зобов'язана сформулювати політику підтримки освіти.

Основні завдання сучасної школи:

- визначити особливості функціонування шкільної бібліотеки нової моделі у закладі загальної середньої освіти;
- розглянути роль сучасної шкільної бібліотеки у реалізації основних пріоритетів НУШ, зокрема, створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості, формування покоління, яке здатне вчитися упродовж всього життя, продуктивно розв'язувати нагальні проблеми сучасності, розвивати цінності громадянського суспільства;
- показати можливості бібліотеки як відкритого живого простору, інформаційного навігатора, місця для зустрічей, у використанні інноваційних бібліотечних подій;
- розкрити нові грані роботи бібліотеки, як культурно-просвітницького центру школи, коворкінг-простору, де відбувається значуща подія;
- довести перетворення шкільної бібліотеки з центру бібліотечних ресурсів і доступу до інформації у центр дослідження, відкриття, творчості й інноваційної педагогіки.

Кожна школа за програмою НУШ матиме у своїй структурі сучасну бібліотеку, яка стане ресурсним осередком й експериментальним майданчиком для учнів і вчителів, забезпечить вільний доступ до якісних електронних підручників, енциклопедій[1].

Сучасні бібліотеки НУШ покликані виконати такі завдання:

- забезпечення доступу до інформації учасникам освітнього процесу через використання бібліотечно-інформаційних ресурсів на різних носіях;
- сприяння успішному засвоєнню навчальних програм, розвитку творчого мислення, пізнавальних інтересів і здібностей учнів із використанням бібліотечного ресурсу;
- забезпечення освітнього процесу та самоосвіти шляхом бібліотечного та інформаційно-бібліографічного обслуговування учнів, педагогічних працівників;
- надання інформаційної підтримки педагогічним працівникам у підвищенні методичної культури та педагогічної майстерності;
- виховання медійної та інформаційної культури учнів, просування знань і вмінь з інформаційного самозабезпечення навчальної та творчої діяльності;
- удосконалення традиційних і освоєння нових бібліотечних технологій.

Для повноцінного задоволення зростаючих інформаційних потреб учасників навчального процесу, крім навчальної та навчально-методичної літератури, а також матеріалів із усіх навчальних предметів і курсів навчального плану, фонд шкільної бібліотеки має бути укомплектований додатковою літературою, включаючи вітчизняну й

зарубіжну, класичну та сучасну художню літературу; науково-популярну та науково-технічну; видання з образотворчого мистецтва, музики, фізичної культури й спорту, екології, правил безпечної поведінки; довідково-бібліографічні та періодичні видання; колекції видань словників та енциклопедій; літературу на допомогу соціальній адаптації й професійному самовизначенню учнів. Крім традиційних друкованих носіїв, мають бути аудіо-, відео- та електронні видання: підручники, довідники, енциклопедії, навчальні й розвивальні програми, електронні зібрання художньої літератури за шкільною програмою, додаткова література.

Тож основна проблема, яку сьогодні доводиться долати шкільним бібліотекарям — дисонанс між можливостями шкільної бібліотеки та вимогами активних учасників освітнього процесу, з одного боку, і необхідністю підвищувати роль шкільної бібліотеки в освітньому процесі. Важливо, щоб керівники закладів освіти сприяли розвиткові шкільних бібліотек, щоб інформаційні засоби, ІКТ-ресурси були акумульовані в бібліотеці, а бібліотекар міг ефективно їх використовувати.

Отже, в сучасній школі має бути сформоване єдине інформаційно-освітнє середовище, зосереджене в шкільній бібліотеці. Усі наявні ресурси школи мають бути сконцентровані в єдиному ресурсному фонді, з єдиним пошуковим апаратом, єдиною формою управління. Щоб у кожній українській школі була така бібліотека, на всеукраїнському рівні слід здійснити низку заходів:

1. Організувати загальнонаціональне дослідження реального стану шкільних бібліотек за сприяння Міністерства освіти і науки України.
2. Забезпечити прозору процедуру оброблення й оприлюднення його результатів.
3. Вивчення досвіду закладів загальної середньої освіти щодо розбудови шкільних бібліотечно-інформаційних центрів.
4. Розробити й поступово запровадження моделі організації навчально-виховного процесу з провідною роллю шкільної бібліотеки.
5. Сформувати модельний стандарт інформаційного ресурсу навчального закладу.
6. Привести реальний стан функціонування шкільних бібліотек до вимог стандарту.

Література

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. UPL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Поперечна Л. Мрії Попелюшки, або Новий функціонал шкільної бібліотеки. UPL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті йдеться про раціональність та ефективність використання технологій дистанційного навчання у навчальній діяльності, окреслені короткі їх характеристичні риси та можливості

Ключові слова: дистанційне навчання, кейс-технології, чат-заняття, веб-заняття, менторство, вебфоруми, освітня платформа, змішане навчання

Сучасні інформаційні технології, зокрема технології дистанційного навчання, дають змогу вдосконалити ефективність освітнього процесу. Технології дистанційного навчання учителі активно використовують як в очному, так і у віддаленому навчанні. На уроках інформатики найчастіше застосовують такі інтернет-платформи: «Classtime», «Classroom», «LearningApps», «Kahoot», «Googl Forms», «YouTube».

Дистанційну освіту забезпечують телевізійна, мережна та кейс-технології. Телевізійна технологія, як засвідчив досвід Усеукраїнської онлайн-школи, має інформативний характер, з її допомогою процесом навчання можна одночасно охопити велику кількість учнів. Мережна технологія надає можливість використовувати засоби віддаленого доступу для одержання потрібної навчальної інформації, здійснювати контроль знань та проводити індивідуальні консультації з учителями. Ця технологія значно ефективніша за традиційну тому, що вона орієнтується на індивідуалізацію навчання. Кейс-технологія полягає у навчанні на основі паперових носіїв і аудіоносіїв, навчальний матеріал комплектують у спеціальний набір (кейс), пересилають учням для самостійного опрацювання, часто вигляді мультимедійних програм.

Технології дистанційного навчання можна поділити на педагогічні й інформаційно-технологічні. Інтернет-технології відомі в системі очного навчання, але активно впроваджувати в педагогічну практику їх почали саме в період карантину.

Учителі практикують:

- менторство (індивідуальне наставництво, мережевий ментор — професіонал в конкретній предметній сфері), яке ідеально підходить при підготовці учнів до олімпіад, для консультацій, для індивідуальної роботи, для роботи в парах;
- уроки майстерності з відеодемонстраціями (відеоконференція, форум);
- відеоексперименти, домашні експерименти, лабораторні роботи в ютубі, використання мобільних додатків;

- диспути (відеоконференція, асинхронна комунікація).

Дистанційне навчання відіграє велику роль у процесі модернізації освіти, оскільки його здійснюють за допомогою комп'ютерних і телевізійних комунікацій.

Актуальними є такі форми занять:

- чат-заняття — навчальні заняття, які проводять із використанням чат-технологій, синхронно, тобто всі учасники мають одночасний доступ до чату;
- вебзаняття — дистанційні уроки, відеоконференції, вебінари, ділові ігри, лабораторні роботи, практикуми й інші форми навчальних занять, проведених за допомогою засобів телекомунікацій і інших можливостей інтернету.

Для вебзанять використовують спеціалізовані вебфоруми — форма роботи користувачів з певної теми за допомогою записів. Від чат-занять вебфоруми відрізняються можливістю тривалої (багатоденної) роботи й асинхронним характером взаємодії учнів та вчителів.

Дистанційне навчання — це демократична, проста й вільна система навчання. Її ефективність забезпечують навчальні платформи: «Moodle», «Gios», «Мій клас», «Classtime». Загальноосвітні заклади й учителі обирають зручний для використання сервіс, враховуючи обсяг навчального матеріалу, формат навчальної діяльності та зворотного зв'язку, технічні можливості.

«Мій клас» — електронна освітня платформа, розроблена з метою забезпечення організації та контролю навчального процесу дистанційно. Цей ресурс схвалений МОН України як інноваційний ресурс НУШ. Дистанційні уроки проходять у форматі виконання учнями різних типів завдань (тестів, письмових вправ та задач, творчих завдань) та перевірки їх системою автоматично або вчителем із вказаними коментарями та поясненнями. На платформі розміщена навчальна інформація з основних шкільних предметів: української і англійської мов, фізики, ІКТ-грамотності, а також є підготовчий курс до ЗНО з математики. Платформа має такі переваги:

- 1) понад 2 млн завдань і тестів різних рівнів складності;
- 2) виклад теорії для учнів;
- 3) методичні рекомендації;
- 4) близько 50 варіантів кожного завдання;
- 5) гарантія самостійної роботи учня й виключення можливості списування;
- 6) автоматична перевірка відповідей і виставлення оцінок;
- 7) можливість для вчителя створювати власні програми;
- 8) генерування сайтом статистики та звітності щодо успішності.

Єдина платформа «Classtime» є дуже зручним та актуальним ресурсом для організації роботи школярів на будь-якому етапі очного чи дистанційного уроку. Вона дозволяє отримати миттєву візуалізацію прогресу усього класу в реальному часі, забезпечує швидке опитування учнів шляхом тестування, містить доступ до загальної бібліотеки тестів, тестів ЗНО, надає можливість створювати нові тести, здійснювати безперервну взаємодію між учасниками навчального процесу, зберігати завдання в

хмарному сервісі (вчитель постійно має доступ до результатів школярів, що спрощує роботу при перенесенні оцінок у журнал).

Таким чином, технології дистанційного навчання відкривають двері для впровадження змішаного навчання, коли відбувається поєднання традиційного, самостійного та онлайн-навчання.

Учні вчать критично мислити, самостійно вчитися, ефективно спілкуватися усно й письмово, швидко пристосовуватися до технологічних змін, використовуючи увесь спектр технологій дистанційного навчання.

Література

1. Корбут О. Г. Дистанційне навчання : моделі, технології і перспективи. URL: confesp.fl.kpi.ua/ru/node1123
2. Огляд платформ та інструментів дистанційного навчання, рекомендованих МОН для дистанційки в школах. URL: [mon.gov.ua>news>oglyad-platfom-ta-instrmentiv](http://mon.gov.ua/news/oglyad-platfom-ta-instrmentiv)

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті висвітлено сучасні методичні підходи до оцінювання результатів компетентнісно орієнтованого навчання молодших школярів, проведено аналіз та практичне порівняння традиційного та формувального оцінювання, здійснено обґрунтування сутності методики та використання прийомів формувального оцінювання.

Ключові слова: *формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання, ключові компетентності, особистісний розвиток, індивідуальна освітня траєкторія, самооцінка, самоконтроль.*

Запровадження в Новій українській школі компетентнісного навчання передбачає розробку нових підходів до оцінювання. Відтепер учні отримують не лише знання, а й уміння їх використовувати, вчать конструктивно виражати свої емоції. Є потреба у створенні нової системи оцінювання, яка дозволить вимірювати і розвивати загальні та конкретні результати учнів. Дослідження демонструють, що надзвичайно ефективним способом підвищення рівня досягнень учнів є формувальне оцінювання. Воно є «оцінюванням, що допомагає вчитися».

Застосовуючи формувальне оцінювання, вчитель має змогу спостерігати за особистісним розвитком учня, засвоєння ним навчального матеріалу, набуття компетентностей та створювати його індивідуальну освітню траєкторію.

Плануючи навчальні заняття, варто передбачити:

- як контролювати рівень навченості учнів,
- як забезпечити прогрес учнів у навчанні,
- як визначити ступінь прогресу, якого вони досягли,
- як визначити, оцінити і покращити якість своєї роботи,
- як зафіксувати, проаналізувати, оцінити й поліпшити навчальну діяльність учнів.

Для цього треба:

- обрати інструменти для оцінювання досягнень класу в цілому або окремих учнів,
- визначити критерії, на яких базується система оцінювання.

Формувальне й підсумкове оцінювання підпорядковані різним цілям, викладеним у таблиці 1:

Таблиця 1

Формувальне оцінювання	Обидві моделі	Підсумкове оцінювання
оцінює процес	критеріальні	оцінює результати
завжди позитивне		оцінне судження (позитивне або негативне)
індивідуалізоване		згідно зі стандартами
ціннісне	доказові	демонструє переваги і недоліки
Дає зворотний зв'язок		

Формувальне оцінювання має на меті підвищити якість навчання школярів; підсумкове (узагальнювальне) — оцінити якість навчання.

Узагальнююче оцінювання підбиває підсумки щодо набутих знань та навичок, має формальний характер, здійснює психологічний тиск на учня та батьків, а також виконує лише функцію зовнішнього контролю отримання знань, здобуття вмінь та навичок. Такий підхід не сприяє формуванню самооцінки, самоконтролю учнів.

Формувальне оцінювання підтримує кожного учня, тож ефективність викладання постійно підвищується. Учитель не поспішає виправляти неправильні записи. Спершу він спонукає учня проаналізувати причини, що лежать в основі, а згодом допомагає усунути ці причини (пізнавальні та емоційними). Труднощі, як і можливі шляхи їх подолання, педагог обговорює разом із учнями, уживає заходів підтримки або створює спеціальні завдання. Аналізуючи причини помилок, учні не відчують себе у полоні невдач. Вони вчаться розвивати індивідуальні стратегії для їх подолання.

Формувальне оцінювання передбачає:

- спостереження, збір інформації про навчальні досягнення учня з першого дня навчання в школі за допомогою різних технік і прийомів;
- аналіз інформації: порівняння реальних результатів з очікуваними, спільні висновки, обговорення нових тем для обмірковування, з'ясування причин труднощів;
- складання плану подальших дій, накреслення індивідуальної освітньої траєкторії школяра;
- організацію спільної діяльності відповідно до плану;
- забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія).

Учені виокремили такі компоненти успішного застосування формувального оцінювання:

- забезпечення ефективного зворотного зв'язку з учнями;
- участь учнів у процесі власного навчання;
- корегування процесу навчання з урахуванням результату оцінювання;
- визнання вагомого впливу оцінювання на мотивацію та самоутвердження учнів, які, своєю чергою, впливають на навчання;
- уміння учнів оцінювати свої знання самостійно.

Вибудовуючи власну стратегію організації формувального оцінювання, вчитель може скористатися таким алгоритмом дій:

1. Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей.
2. Створення ефективного зворотного зв'язку.
3. Забезпечення активної участі учнів у процесі пізнання.
4. Ознайомлення учнів із критеріями оцінювання.
5. Забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія).
6. Коригування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

У зв'язку із впровадженням нових підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів перед закладами освіти постає проблема підготовки дитини до навчання в Новій українській школі. Необхідно мотивувати учня до пізнавальної діяльності, оптимізувати процес навчання та покращити його результати. Для вимірювання рівня засвоєння знань та прогресу учнів можна використовувати різні рівні рефлексії:

- рефлексія емоційного стану та настрою;
- рефлексія діяльності на уроці;
- рефлексія змісту навчального матеріалу.

Зокрема, рекомендують такі прийоми:

I. Прийоми рефлексії емоційного стану та настрою.

1. «Світлофор». У кожного учня є картки трьох кольорів світлофора. Вчитель просить учнів показувати картою відповідного кольору: розуміння, неповне розуміння, нерозуміння.

2. «Сигнали рукою». Вчитель просить учнів показувати сигнали, що позначають розуміння або нерозуміння матеріалу (у ході пояснення понять, принципів, процесу тощо). Попередньо потрібно домовитися з учнями про використання таких сигналів:

- Я розумію _____ і можу пояснити (великий палець руки спрямовано вгору).
- Я все ще не розумію _____ (палець руки спрямовано вбік).
- Я не зовсім упевнений у _____ (помахати рукою).
- Після ознайомлення із сигналами вчитель запитує в учнів:
 - ✓ Що саме ви не зрозуміли?
 - ✓ У чому відчуваєте невпевненість?
 - ✓ Що ви зрозуміли й можете пояснити?

За результатами отриманих відповідей вчитель приймає рішення про повторне вивчення, закріплення теми або продовження вивчення тем за програмою.

II. Прийоми рефлексії діяльності на уроці.

1. «Однохвилинне есе». Техніка, яка використовується з метою представлення учнями зворотного зв'язку про вивчене з теми. Для написання есе вчитель може поставити такі запитання:

- Що найголовніше ти дізнався сьогодні?
- Які питання залишилися для тебе незрозумілими?

2. «Мініогляд». В кінці уроку учні письмово на окремих аркушах відповідають на питання:

- Що на уроці було найважливішим?
- Що взагалі залишилось незрозумілим?
- Який етап уроку був найбільш зрозумілим?
- Які поняття хотілось би зрозуміти краще?

3. «Картки самооцінювання».

3.1. Картка самооцінки роботи учня на уроці.

Критерії	Так	Ні
1. Відразу включався в роботу. 2. Виконував всі завдання. 3. Знав відповідь на більшість запитань. 4. Був активний. 5. Уважно слухав пояснення вчителя. 6. Уважно слухав відповіді однокласників. 7. Виконував додаткове завдання. 8. Проявляв ініціативу, творчість. 9. Працював самостійно. 10. Потребував допомоги вчителя чи однокласників. 11. Виконував письмові завдання чисто, каліграфічно. 12. Працював наполегливо.		

3.2. Картка самооцінювання участі в проєкті.

Критерій	Бал (0–3)
1. Я брав активну участь в роботі. 2. Я вносив цікаві ідеї, які врахувала група . 3. Я надавав підтримку однокласникам. 4. Я давав повні відповіді на запитання. 5. Я прислухався до думки інших. 6. Уважно слухав відповіді однокласників. 7. Я був корисний групі. 8. Загальна кількість балів.	

III. Прийоми рефлексії змісту навчального матеріалу.

1. «Мовні підказки». Учитель періодично дає учням мовні зразки (вислови, підказки), які допомагають будувати відповідь. Наприклад:

- Основною ідеєю (принципом, процесом) є _____, тому що _____.

2. «Тижневий звіт». У кінці навчального тижня кожному учневі пропонуємо дати відповіді на запитання:

- ✓ Чому я навчився за тиждень?
- ✓ Що для мене залишилося нез'ясованим?
- ✓ Які запитання я б поставив учням, якби був учителем?

3. «Вимірювання температури». Метод використовують для виявлення того, наскільки учні правильно виконують завдання. Для цього діяльність учнів

призупиняється запитанням: «Що ми робимо?» Відповідь на поставлене запитання — демонстрація розуміння завдання або процесу його виконання. У разі роботи в парах або групах учитель просить пару або групу продемонструвати процес виконання завдання. Інші спостерігають.

4. «Трихвилинна пауза». Учитель надає учням трихвилинну паузу, яка дає можливість учням обдумувати поняття, ідеї уроку, пов'язати з попереднім матеріалом, знаннями, досвідом, а також визначитися із незрозумілими моментами.

- Я змінив / змінила своє ставлення до .
- Я дізнався / дізналася більше про...
- Я здивувався / здивувалася тому, що ...
- Я відчув / відчула...
- Я ставився / ставилася до ...

5. «Дві зірки й побажання» / «бутерброд» (взаємооцінювання). Застосовується для оцінювання творчих робіт учнів, творів, есе. Учитель пропонує перевірити роботу однокласника. Коли учні коментують роботи один одного, вони не виставляють оцінки, а вказують на два позитивні моменти — «дві зірки» — і на один момент, який потребує доопрацювання — «побажання».

6. «Шкала». На полях зошита учень креслить шкалу і відзначає хрестиком на якому рівні, на його думку, виконана робота. Внизу — не впорався, всередині — впорався, але виникли проблеми, вгорі — все вийшло. Під час перевірки вчитель обводить хрестик, якщо згоден з оцінкою учня, або малює свій, якщо не згоден.

Запропоновані прийоми формувального оцінювання допоможуть школярам усвідомити й відстежити власний прогрес і планувати подальші дії за підтримки вчителя. Адже формувальне оцінювання — означає бути поруч з учнем і вести його до успіху.

Для вчителя формувальне оцінювання надає можливість оцінювати процес навчання учнів, та організувати відповідно до цього свою роботу; зробити учня суб'єктом освітньої та оцінювальної діяльності.

Учні ж мають можливість вчитися на помилках зрозуміти, що є важливим, а що другорядним, в яких видах діяльності є успіхи, визначити, чого він не знає і не вміє робити.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти. UPL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
2. Завдання і ключові питання оцінювання досягнень учнів, учителів і шкіл. UPL: <https://www.living-democracy.com.ua/textbooks/volume-1/part-2/unit-5/chapter-2/>
3. Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі. UPL: www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471
4. Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1 класу // Додаток до листів МОН від 18.05.2018 № 2.2-1250 та від 21.05.2018 № 2.2-1255.
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. UPL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20sередnya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
6. Оцінювання в Новій українській школі: ресурс для розвитку замість вироку. UPL: <https://nus.org.ua/view/otsinyuvannya-v-novij-ukrayinskij-shkoli-resurs-dlya-rozvytku-zamist-vyroku/>
7. Топузов О. Оцінити компетентності учня» UPL : http://naps.gov.ua/ua/press/about_us/888/

ВИКОРИСТАННЯ СХЕМИ ВІЗУАЛЬНОЇ САМОСУПЕРВІЗІЇ У ФОРМУВАННІ РЕФЛЕКСИВНОЇ ПОЗИЦІЇ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

У статті розглянуто питання організації самосупервізії як елемента рефлексивної позиції практичного психолога, представлено авторську структуру візуальної самосупервізії.

Ключові слова: *психологічна служба освіти, практичний психолог, супервізія, інтервізія, самосупервізія, візуальна самосупервізія, рефлексивна позиція, позитивна психотерапія, неперервна освіта.*

Сучасне бачення неперервної освіти фахівця, зокрема працівника психологічної служби, презентує активне включення його як суб'єкта ініціювання та організування власного професійного розвитку, що сприяє становленню професійної ідентичності з формуванням компетенцій, які забезпечують результативність діяльності.

Суттєвою частиною такого процесу становлення фахівця є супервізія, тобто, професійне консультування щодо доцільності використання практичних підходів й методів у роботі психолога, а також відносин, що виникають між клієнтом і психологом, тобто один з методів теоретичного та практичного підвищення кваліфікації.

Як метод навчання на досвіді, вона дозволяє фахівцям акцентувати увагу на цілях і напрямках їх роботи, формувати системні підходи до стратегії і тактики консультування та психокорекції, планувати і прогнозувати ефекти психологічних втручань, а також усвідомлювати свої помилки і коригувати їх.

Практикуючий фахівець, на думку І. В. Ляха, звертається за супервізією, виходячи з таких потреб як отримання підтримки на початку професійної діяльності чи допомоги в складних ситуаціях (важкий випадок, конфлікт); профілактика професійного вигорання та професійне зростання.

І. В. Астремська вказує на три основні функції супервізії: освітню (формувальну), що передбачає розвиток умінь, навичок, здібностей стосовно професії; підтримувальну (тонізуючу), що полягає у підвищенні стійкості щодо впливу проблем клієнтів; спрямовувальну (нормативну), що передбачає контроль працівника над власною особистістю (недоліки, слабкі сторони, сліпі плями, осуд).

Мета супервізії полягає у допомозі практичному психологу якнайефективніше виконувати завдання, зазначені в посадових обов'язках.

Цій же меті підпорядкована ідея самосупервізії, як одного з важливих інструментів формування професійних компетенцій, зокрема, рефлексивної позиції психолога, своєрідного «внутрішнього консультанта», до якого він постійно звертається у своїй роботі.

Рефлексивність, як вид мислення, спрямований на усвідомлення самого себе і переосмислення змісту своєї діяльності, є однією з базових психологічних якостей особистості, а в рамках професійної діяльності набуває особливого значення і статусу рефлексивної позиції фахівця. Під рефлексивною позицією розуміємо здатність аналізувати способи і результати власної діяльності (професійно спрямованої, комунікативної тощо), встановлювати її межі у процесі вирішення професійних завдань за допомогою узагальненого способу розумової діяльності.

Рефлексивна позиція за визначенням М. Марусинець, реалізується через такі рефлексивні процеси, як саморозуміння й розуміння інших, самооцінювання й оцінювання інших, інтерпретації, самоінтерпретації, моделювання та проєктування.

Найкраще рефлексивна позиція психолога проявляється та формується у процесі супервізії та самосупервізії.

Різноманітність теоретико-практичної підготовки психологів навчальних закладів є одним із факторів обрання теоретичної моделі полімодальної самосупервізії, яка, на думку І. В. Ляха орієнтує не тільки на пошук універсальних факторів консультативного чи корекційного процесу, але й на пошук максимально нейтральної позиції яка передбачає відкритість сприйняття феноменів процесу взаємодії фахівця і клієнта.

Е. Калітієвська вказує, що залежно від спрямованості професійного інтересу психолога та рівня його професіоналізму, існують такі варіанти супервізування:

- центроване на клієнті, коли основну увагу спрямовано на внутрішні переживання та внутрішню психічну динаміку клієнта;
- центроване на фахівцеві, коли психолог хоче розібратися зі своїми почуттями й реакціями;
- центроване на відносинах, коли важливо прояснити взаємодію психолога та клієнта, їх взаємовплив, перетин контекстів обох процесів.

Щоб структурувати процес самосупервізії, у якому психолог одночасно є і тим, хто аналізує і тим, кого аналізують, пропонуємо виокремити 4 фокуси уваги, що дає можливість сформувати так званий «процесуальний ромб» самосупервізії:

- перший фокус уваги — інформація про клієнта та його процеси;
- другий — все, що пов'язане з комунікацією клієнта й фахівця, сам процес консультування чи корекції;
- третій фокус уваги — спеціаліст «там і тоді», в ситуації консультування чи корекції (його спогади про хід процесу, думки, почуття, асоціації);
- четвертий фокус — спеціаліст «тут і зараз», у процесі самосупервізії

Процесуальний ромб створено на основі шестифокусної моделі супервізійного процесу Е. Уільямса, який вказує, що кожен пункт фокусування — це своєрідна певну

мовну мітку, яка маркує вид активності у кожен момент супервізії, завдяки чому хаос неструктурованого досвіду стає структурованим.

Така процесуальна модель застосовується як діагностичний інструмент, з допомогою якого фахівець може побачити якість усвідомлення ним того, що відбувається в консультативному чи корекційному процесі та ефективність застосування результатів такого усвідомлення на практиці.

Проведення впродовж кількох років інтервізійних зустрічей з психологами тернопільських закладів освіти дозволило переконатися в ефективності інтегративної моделі, виокремити теоретичну основу та сформувавши схему процедури інтервізії випадку з використанням п'ятиступеневої техніки супервізії, адаптованого аналогу п'ятиступеневого методу позитивної психотерапії Н. Пезешкіана. Для більш ефективної структуризації використано п'ятикрокову схему роботи зі значущою подією, розроблену українськими тренерами з позитивної психотерапії В. Карікашем та Н. Босовською.

Таким чином, процедура проведення інтервізії випадку набула вигляду структурної схеми, яка легко може трансформуватися у схему самосупервізії.

Враховуючи той факт, що людина, яка перебуває в середині системи, рідко буває здатна бачити всю систему загалом чи відчувати себе частиною цієї системи, вважаємо за потрібне внести у модель самосупервізії елементи, які можуть допомогти фахівцю абстрагуватися, побути якийсь час поза системою. У цьому нам може допомогти ідея візуальної супервізії Е. Уайнхолла.

Оскільки більшість психологів використовує прийоми арттерапії у своїй діяльності, вважаємо можливим запропонувати інтегративний метод візуальної самосупервізії з використанням метафоричних карт «Креатив», рекомендованих до використання у системі освіти.

Арттерапія як метод заснована на мобілізації творчого потенціалу людини, внутрішніх механізмах саморегуляції та зцілення, апелює до образної частини нашої особистості та має легший доступ до підсвідомого, а також дає можливість виразити себе з допомогою невербальних засобів, що знижує тривогу саморозкриття.

Символічна мова, за визначенням Л. Підліпної допомагає людині точніше висловити свої переживання, по новому поглянути на ситуацію і життєві проблеми та знайти завдяки цьому шлях до їх розв'язання.

Пропонуємо для використання в роботі адаптовану структурну схему самоаналізу випадку з у вигляді візуальної самосупервізії.

Застосування вказаної схеми аналізу випадку у вигляді візуальної самосупервізії з використанням метафоричних карт сприятиме розвитку у практичних психологів рефлексивної позиції, забезпеченню можливості для аналізу змісту та процесу своєї роботи, отримання нового погляду на ситуацію, складання програм корекції та самокорекції, формування навиків самоаналізу, осмислення своєї позиції, свого професійного шляху та місця в професії загалом.

Схему аналізу випадку у вигляді візуальної самосупервізії з використанням метафоричних карт на основі п'ятикрокової моделі позитивної психотерапії Н. Пезешкіна подано в таблиці 1.

Таблиця 1

КРОК 1. СПОСТЕРЕЖЕННЯ — ДИСТАНЦІЮВАННЯ	
Мотто: «Якщо хочеш змінити щось, спочатку зверни на це увагу».	
Представлення випадку	1. Сформулюйте подумки труднощі чи завдання відносно конкретного випадку консультації чи корекції.. Запишіть у вигляді запити: « Я хочу, щоб...». 2. З будь-якої колоди карт «Креатив» відкрито витягніть спочатку одну карту, яка символізуватиме випадок, який ви хочете проаналізувати, а згодом — другу карту (ця символізуватиме ваш запит щодо випадку). Розгляньте перший малюнок, дайте відповіді на запитання: – Що я бачу на малюнку? – Що я почуваю, дивлячись на це зображення? – Які думки у мене виникають, коли я дивлюсь на це зображення? – Що я відчуваю в тілі, коли дивлюся на цей малюнок? – Як ця метафора відбиває ситуацію, яку я розглядаю? – Усвідомлення чого з'явилися, коли я розглянув/ла це зображення? Зробіть те саме з другою картою, поставте запитання: – Як ця метафора відображає мій запит? – Що є в ній від ситуації, а що від моїх переживань стосовно неї?
Метафора ситуації, проблематики	Яка приказка, притча спадає на думку, коли я думаю про цю ситуацію або розглядаю зображення на картах, що її символізують?
КРОК 2. ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ	
Мотто: «Чим більше ти знаєш про саму проблему, тим більше у тебе можливостей».	
Аналіз і уточнення ситуації випадку	З будь-якої колоди карт «Креатив» відкрито витягніть по одній карті для відповіді на запитання: • Що я знаю про цей випадок? • Що я думаю про нашу роботу над осмисленням цього випадку? Розгляньте кожне зображення, дайте відповіді на запитання: – Що я бачу на малюнку? – Що я почуваю, дивлячись на це зображення? – Які думки у мене виникають, коли я дивлюсь на це зображення? – Що я відчуваю в тілі, коли дивлюсь на цей малюнок? – Як ця метафора відбиває проблему клієнта? – Як ця метафора відбиває нашу з ним взаємодію? – Що б я хотів/ла змінити? – Що я побачив/ла першим на цьому малюнку? – Що було б, якби цей образ вилучити з малюнка? – Як зміниться зображення після того, як ми вилучили цей образ? – Чи було щось, що я не зауважив/ла одразу? Що це за образ? Яку частину описаного випадку він може символізувати? – Як зображення на першій карті перегукується з зображенням на другій?

	– Усвідомлення чого з’явилися, коли я розглянув/ла ці зображення?
КРОК 3. СИТУАТИВНЕ ПІДБАДЬОРЕННЯ	
Мотто: «Зміни відбуваються завдяки нашим перевагам».	
Надання позитивного зворотного зв’язку <i>Формування ресурсної позиції психолога</i>	З будь-якої колоди карт «Креатив» витягніть по одній карті всліпу для відповіді на запитання: • У чому позитивний аспект ситуації? • Які ресурси я бачу в клієнта? • На які свої ресурси я можу спиратися в процесі роботи? Розгляньте кожну карту, дайте відповіді на запитання: – Що я бачу на малюнку? – Що я відчуваю, дивлячись на це зображення? – Які думки у мене виникають, коли я дивлюся на це зображення? – Що я відчуваю тілесно, коли дивлюся на цей малюнок? – Як ця метафора відбиває позитивний аспект ситуації, яку я аналізую? – Які ресурси клієнта символізує це зображення? – Які мої ресурси відбиває ця метафора? – На що мене надихнули ресурси, які я побачила у цих зображеннях? – Усвідомлення чого з’явилося у мене, коли я розглянув/ла ці зображення?
КРОК 4. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ	
Мотто: «Під лежачий камінь вода не тече».	
Пошук варіантів причин та рішень ситуації <i>Погляд на випадок під новим кутом</i>	З будь-якої колоди карт «Креатив» всліпу витягніть одну карту, яка символізує відповідь на запитання: – Що я не враховував/ла в процесі роботи з цим клієнтом – Що потрібно врахувати? Розгляньте кожну карту, дайте відповіді на запитання: – Що я бачу на малюнку? – Що я відчуваю, дивлячись на це зображення? – Які думки у мене виникають, коли я дивлюся на це зображення? – Що я відчуваю тілесно, коли дивлюся на цей малюнок? – Як ця метафора відбиває спосіб розв’язання проблеми клієнта? – Як ця метафора відбиває нашу з ним взаємодію? Що у ній варто було б змінити? – Чим відрізняються і чим схожі зображення мого запиту (з кроку 1) і зображення розв’язання проблеми? – Що зміниться, якщо їх поміняти місцями? – Усвідомлення чого з’явилося, коли я розглянув/ла ці зображення? – Чи з’явилась у мене гіпотеза, як мені організувати подальшу роботу з клієнтом?
КРОК 5. РОЗШИРЕННЯ ЦІЛЕЙ	
Мотто: «Благословенні перешкоди, бо з ними духовно зростаємо».	
Зворотний зв’язок автора запиту групі <i>Вибір варіантів рішення ситуації</i>	З будь-якої колоди карт «Креатив» відкрито витягніть одну карту, яка символізує відповідь на запитання: • Як я тепер осмислюю ситуацію, яку ми аналізуємо? Розгляньте зображення, дайте відповіді на запитання: – Що я бачу на малюнку?

	– Що я почуваю, дивлячись на це зображення? – Які думки у мене виникають, коли я дивлюся на це зображення? – Що я відчуваю тілесно, коли дивлюся на цей малюнок? – Як ця метафора відбиває ситуацію, яку я аналізую? – Усвідомлення чого в мене виникло, коли я розглядав / ла це зображення? – Чим відрізняються і чим схожі малюнки, які вибрав / ла, виконуючи завдання № 1 і № 5? – Як ця метафора тепер відбиває мій запит? – Що змінилося в моєму розумінні ситуації? – Що нового я дізнався / лася про випадок, про клієнта і про себе у результаті роботи? – Як я тепер оцінюю ситуацію? – Чи з'явилися нові ідеї стосовно шляхів розв'язання проблеми? – Що я можу змінити в стосунках з клієнтом? – Який професійний і життєвий досвід я здобув/ла і зможу надалі використовувати? Де? – Якби події повторилися, що я робив /ла б інакше? – Які нові запитання виникли для роботи з клієнтом?
--	--

Література

1. Астремська І. В. Супервізія у практиці соціальної роботи та підготовці соціальних працівників // Теорія і практика сучасної психології. 2012. Вип. 5. 143 с.
2. Булюбаш І. Д. Основы супервизии в гештальт-терапии. Москва, 2003. 223 с.
3. Винер Дж. и др. Супервизия супервизора. Практика в поиске теории. Москва, 2006. 352 с.
4. Залевский Г. В. Психологическая супервизия : психологическая практика в поисках психологической теории. URL: <https://supervis.ru/content/363661415-zalevskiy-gv-psihologicheskaya-superviziya-psihologicheskaya-praktika-v-poiskah>
5. Калитиевская Е. Супервидение. О профессиональном самосознании терапевта // Гештальт. № 96. Москва, 1996. С. 63–70.
6. Лях И. В. Полимодальная супервизия : практика для практиков. URL: <https://supervis.ru/content/149403182-lyah-ivpolimodalnaya-superviziya-praktika-dlya-praktikov>
7. Мар'яна М. Рефлексивна позиція у формуванні професійного становлення майбутнього вчителя // Гірська школа українських Карпат. 2013. № 8–9. С. 93–97.
8. Підлипна Л. Терапія мистецтвом. Івано-Франківськ, 2009. 136 с.
9. Уильямс Э. Вы — супервизор. Шестифокусная модель, роли и техники в супервизии / перевод Т. С. Дабкиной. Москва, 2001. 288 с.
10. Хоукинс П., Шохет Р. Супервизия. Индивидуальный, групповой и организационный подходы. Санкт-Петербург, 2002. 321 с.

Оксана Горішна,

заступник директора з науково-методичної роботи
Тернопільської ЗОШ I-III ступенів № 14 ім. Б. Лепкого

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІН

У статті порушено проблему стратегічного планування діяльності закладу загальної середньої освіти в умовах змін. Визначено вимоги до місії, бачення завдань у процесі стратегічного планування.

Ключові слова: стратегічне планування, місія, стратегія, розвиток, цілі, бачення.

На тлі безмежного інформаційного потоку, в процесі глобалізаційних змін у навколишньому середовищі загострюється проблема ефективного розвитку закладу освіти та якісного задоволення потреб усіх користувачів освітніх послуг. Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, актуальність проблеми стратегічного планування спричинена «необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України у міжнародний освітній простір» і полягає у визначеності місії, бачення основного напрямку розвитку закладу освіти. Тому потреба стратегічного планування діяльності закладу освіти стає очевидною. Відмінність стратегічного планування від класичного полягає у можливості реакції на зміни у зовнішньому середовищі та їх корекції у внутрішньому середовищі.

Л. Даниленко, Г. Дмитренко, П. Карстань розробили загальні підходи стратегічного управління освітою. Перспективи розвитку закладу освіти на основі визначення стратегій описуються в працях В. Лазарева, О. Моїсеєва та М. Поташника. О. Мармаза описала процедуру розробки програми розвитку закладу освіти.

Динамічні процеси сьогодення визначаються постійними змінами, що проявляються у всіх аспектах нашого суспільства-демографічному, економічному, культурному тощо. Стратегічне планування є реакцією на зміни та процесом адаптації до них, а також інструментом створення майбутнього бачення закладу в контексті змін. Стратегічне планування є першочерговим завданням керівників усіх закладів освіти, незалежно від розміру закладів, типу і форми власності.

Варто звернути увагу на те, що стратегія — це модель поведінки, яка спрямована на досягнення поставлених цілей, набору правил для пошуку і використання можливостей. Стратегічний план — послідовність певних кроків та дій, інтегрованих у просторі і часі, що призводять до зміни поточного становища на бажане. План не має гнучкості і реалізується тільки за певних зовнішніх умов, стратегія застосовувана в будь-яких ситуаціях. План повинен постійно коригуватися залежно від змін у зовнішньому середовищі, тоді як стратегію потрібно змінювати тільки при внутрішніх змінах (за власним бажанням) [2].

Стратегічне планування — це довгострокове планування на основі проміжних цілей. Стратегія визначається головною ціллю та проміжними цілями, які дозволяють досягнути головної цілі. Цілі, які визначають стратегічний план, називають стратегічними цілями. Стратегія також визначає, звідки взяти ресурси для досягнення цілей і як їх розподілити. Стратегічний план — це управлінська конструкція, документ, який використовується в процесі стратегічного управління на стадії реалізації, прийнятої в закладі освіти стратегії. Він спирається на результати зовнішнього та внутрішнього оцінювання, моніторингу і на далекоглядних прогнозах, ґрунтованих на результатах маркетингових досліджень. У ньому визначаються послідовність дій з її реалізації, технології та ресурси, виконавці, необхідні для досягнення стратегічних цілей розвитку організації, терміни виконання планових робіт.

Отже, стратегічне планування — це процес забезпечення напрямів та змісту для щоденних видів діяльності. Стратегічне планування дає можливість перевірити цінності закладу освіти, його теперішній стан та оточення, фактори, пов'язані з досягненням бажаного результату у майбутньому [3].

Алгоритм дій реалізації стратегічного планування є формальним, багатоаспектним і трудомістким, вимагає матеріальних затрат та залучення зовнішніх експертів або ініціативної групи серед педагогічного колективу та представників батьківської спільноти закладу зокрема. Алгоритм дій здійснюється у такій послідовності:

- а) визначення перспективи: бачення або / та місія закладу освіти;
- б) аналіз та оцінка зовнішнього середовища закладу освіти, виявлення тенденцій на ринку освітніх послуг та пошук переваг: сукупність можливостей в порівнянні із суперниками;
- в) оцінка специфіки внутрішнього середовища закладу освіти: структура, система управління, процеси інтеграції і диференціації;
- г) аналіз та оцінка внутрішніх ресурсів закладу освіти: матеріальні, технічні, фінансові, інформаційні, кадрові;
- д) аналіз організаційної культури в закладі освіти та компетентності управління з урахуванням мікроклімату в колективі та наявності неформальних лідерів;
- е) розробка цілей та програми дій, враховуючи внутрішні та зовнішні обмеження;
- є) виконання плану;
- ж) вимірювання прогресу або регресу та перегляд плану.

Будь-який заклад освіти має свої перспективні плани і певні завдання, щодо подальшого розвитку та функціонування в майбутньому. Процес стратегічного планування розпочинається з визначення місії освітньої установи, яка може змінюватися з часом під впливом в освітній галузі та запитів суспільства. Для того щоб правильно визначити місію, сформуванати програму розвитку та стратегічний план, керівник навчального закладу має добре володіти методом прогнозування [1].

Прогноз повинен давати відповіді на два запитання:

- а) чого найбільш імовірно слід очікувати в майбутньому;
- б) як впливати на умови, щоб досягти в майбутньому бажаної мети.

Місія повинна бути реалістичною, відповідати потребам користувачів, відображати унікальність закладу та його специфіку діяльності, а її формулювання має бути конкретним, лаконічним і зрозумілим усім учасникам освітнього процесу. Мета, на відміну від місії, має відображати конкретні результати діяльності закладу освіти: рівень

навченості учнів, професійної компетентності педагогів, освітніх послуг та умови функціонування закладу загальної середньої освіти.

Орієнтуючись на бачення, місію, а також на результати організаційного аналізу, визначаються стратегічні цілі. Не буває «правильних» або «неправильних» стратегічних цілей. Стратегічні цілі визначаються на основі аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів (сильних якостей, слабкостей, можливостей та загроз). Стратегічними являються пріоритетні цілі, що визначають напрям діяльності закладу освіти. Цілі мають бути реалістичними, вимірними, визначеними, досяжними і актуальними.

Після визначення стратегічних цілей досить легко поставити завдання. Деякі керівники роблять помилку і починають планування із завдань, однак скоро вони усвідомлюють, що це приносить лише короточасний успіх. Завдання мають бути узгодженими зі стратегічними цілями, а останні мають відповідати місії закладу загальної середньої освіти. Завдання являють собою детальний план досягнення стратегічної цілі. Після визначення завдань потрібно проаналізувати, що необхідно для їх виконання.

Хоча оцінка та перегляд плану описується як окремий список видів діяльності, вони є присутніми на кожному етапі стратегічного планування, якщо оцінка та перегляд були частиною процесу стратегічного планування. Стратегічне планування базується на високо ймовірних припущеннях та подіях, які скоріш за все відбудуться. Постійне планування враховує ці можливості та перешкоди, що можуть виникнути та здійснювати труднощі в досягненні майбутнього організації, а, можливо, ні.

Реалізація плану зміщує фокус від проблеми розробки плану до проблеми його реалізації. Виконання плану може вимагати більшу конкретизацію завдань, детальний опис кроків, які мають бути здійснені у досягненні цілей. Увага тут більше спрямовується на короткострокові види діяльності, які ведуть до досягнення цілей. Виконання може також служити як стратегічний засіб менеджменту, забезпечуючи як основу для розвитку персоналу, так і міцну основу для процесу оцінювання.

Залежно від обсягу і виду змін виокремлюються стратегії збереження, запобігання і розвитку. При здійсненні стратегічного планування діяльності закладу освіти слід враховувати той факт, що окремі стратегії вимагають додаткових затрат, направлених на збагачення інноваційного середовища закладу освіти для впровадження нових освітніх технологій. Будь-яка стратегія потребує психологічного супроводу у процесі змін, а тому необхідно визначити нові напрями діяльності психологічної служби. Також реалізація певної ідеї вимагає внесення змін до науково-методичної роботи закладу освіти: актуалізація проблеми шляхом проведення семінарів, тренінгів із залученням при потребі додаткових експертів та додаткова підготовка педагогічного колективу.

Література

1. Грабовецький Б. Є. Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрямки використання. Вінниця, 2010. 71 с.
2. Свистович М. Б. Сутність та основні поняття стратегічного планування. URL : <http://academy.gov.ua/ej/ej18/PDF/o6.pdf>
3. Стратегічне планування діяльності школи. URL : <https://osvita.ua/school/method/3804/>
4. Strategic planning. URL : https://en.wikipedia.org/wiki/Strategic_planning

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЯКОСТІ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті висвітлено основні питання забезпечення внутрішньої системи якості освіти в сучасному навчальному закладі, запропоновано модель управління освітнім процесом з метою створення комфортного освітнього середовища та ефективної педагогічної діяльності школи.

Ключові слова: *якість освіти, освітнє середовище, система оцінювання, педагогічна діяльність.*

Тернопільська ЗОШ І–ІІІ ступенів № 25 — це сучасний заклад освіти, який задовольняє пізнавальні інтереси дитини, плекає творчу особистість, створює умови для повноцінного інтелектуального, творчого, морального, фізичного розвитку дитини, примноження культури й духовності в усій різноманітності національних та світових зразків, тобто школа самореалізації особистості, школа життєтворчості.

Запровадження внутрішньої системи забезпечення якості — стратегічне рішення школи, яке допомагає покращити її загальну дієвість та забезпечити міцну основу для ініціатив щодо її ефективного та сталого розвитку.

У ТЗОШ № 25 розроблено Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти, яке передбачає здійснення таких процедур і заходів:

- визначення принципів та процедур забезпечення якості освіти;
- здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;
- щорічне оцінювання здобувачів освіти, педагогічних працівників та
- оприлюднення результатів таких оцінювань на вебсайті;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього
- процесу та інформаційних систем для ефективного управління ним;
- створення ефективної системи та механізмів академічної доброчесності працівників та здобувачів освіти;
- інформування про освітні програми.

Внутрішня система забезпечення якості освіти в ТЗОШ № 25 спрямована на вдосконалення всіх напрямів діяльності закладу, як це зображено на схемі 1.

Однією з важливих умов для освітнього процесу є безпечне та комфортне освітнє середовище. Педагогічний колектив ТЗОШ № 25 постійно дбає про створення комфортних та безпечних умов навчання та праці для всіх учасників освітнього процесу. Наш заклад забезпечує зручне середовище, яке відповідає основним принципам інклюзивної освіти, рівності та поваги до прав людини.

Створено інклюзивний 3 клас, у якому навчаються двоє дітей з особливими освітніми потребами. У процесі проведення навчальних занять кваліфіковані вчителі використовують форми і методи роботи, які максимально враховують особливості дітей з ООП та допомагають їм безболісно інтегрувати до дитячого колективу:

- особистісно орієнтоване навчання (індивідуальний підхід, що стимулює пізнавальну активність і навчання дітей з ООП, визначає шляхи здобуття ґрунтовних знань, умінь і навичок);
- індивідуальна освітня траєкторія (учителями розроблені індивідуальні освітні траєкторії з предметів і курсів, за допомогою яких можна визначити індивідуальну швидкість засвоєння навчального матеріалу, необхідний рівень засвоєння);
- формувальне оцінювання (спрямоване не на фіксацію результату, а для оцінювання процесу навчання);
- кооперативне навчання (групові форми роботи, які дозволяють учням з особливими освітніми потребами інтегруватись до учнівського колективу, відчувати допомогу та підтримку однокласників);

- SMART-технології (інтерактивний програмний навчальний комплекс, що сприяє розвитку творчих здібностей дітей з особливими потребами, професійних знань, навичок комунікацій, грамотності у сфері ІКТ, формуванню критичного мислення, удосконаленню вміння ефективної співпраці та взаєморозуміння, лідерства, розвитку кар'єри).

У навчальному закладі створені умови для індивідуального розвитку, стимулювання творчої активності учасників ОП, реалізації їхніх нахилів та інтересів завдяки організації безпечного освітнього середовища.

Аналізуючи систему оцінювання здобувачів освіти, слід зазначити, що педагоги закладу використовують такі підходи до оцінювання навчальних досягнень учнів: по-перше, вимоги до оцінювання результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу, в основу якого покладено ключові компетентності; по-друге, оцінювання ґрунтується на позитивному підході, що передбачає врахування рівня досягнень учня.

Система оцінювання навчальних досягнень учнів:

- має в основі чіткі і зрозумілі вимоги до навчальних результатів;
- дозволяє гарантовано досягти і підвищити результати;
- заохочує учнів апробувати різні моделі досягнення цілей без ризику отримати за це негативну оцінку;
- розвиває в учнів упевненість у своїх здібностях і можливостях;
- використовує самооцінювання і взаємооцінювання як важливий елемент навчальної діяльності.

У закладі педагоги інформують учнів про розроблені вчителем критерії оцінювання. Інформація доноситься до учнів у різних формах: усній, шляхом розміщення на інформаційному стенді у класі, через засоби інтернет-комунікації. Батьків і учнів інформують про правила та процедури оцінювання навчальних досягнень. Передусім — про порядок поточного та підсумкового оцінювання, чинники, які впливають на тематичне оцінювання учнів. З правилами і процедурами оцінювання батьків і учнів ознайомлюють на початку навчального року через форми спілкування.

Основні завдання, які вирішували за допомогою моніторингу навчальних досягнень учнів: вивчення якості освітнього процесу; корекція освітньої діяльності педагогів, методичних підходів у педагогічній діяльності; удосконалення оцінювання навчальних досягнень учнів з окремих предметів (курсів); визначення необхідності індивідуальної освітньої траєкторії для окремих школярів.

Для моніторингу використано такі джерела: результати моніторингу навчальних досягнень учнів (зовнішніх або внутрішніх) у вигляді стандартизованих тестів або в інших формах; підсумкове оцінювання в класному журналі.

За результатами моніторингу проведено аналіз середнього балу класів за підсумками семестрового і річного оцінювання, створено прозору карту навчального

процесу, предметний показник результативності, рейтинг класів за результатами навчання. Дане питання розглядалося на засіданні педагогічної ради, видано накази.

Для адміністрації та педагогічного колективу ТЗОШ № 25 надзвичайно актуальним є стратегічне управління закладом та планування його розвитку.

Стратегічне управління передбачає розв'язання важливих, сучасно-необхідних освітніх питань, що дадуть змогу створити освітній комфортний простір. Процес взаємодії між керівною та керованою ланками не залишається незмінним, а постійно вдосконалюється відповідно до суспільного розвитку. Модель управління освітнім процесом ТЗОШ № 25 продемонстровано в таблиці 1.

Таблиця 1

Перший суб'єкт	Другий суб'єкт	Третій суб'єкт	Четвертий суб'єкт
директор	заступники	учителі, психолог	учні
координує через заступників освітню діяльність з учнями	реалізують управлінські рішення,	здійснюють освітній процес, спрямований на розвиток особистості, виявлення та розвиток обдарованості та самореалізації особистості;	стають суб'єктами власної діяльності: навчання, професійного самовизначення, соціалізації
за посередництва педагогічної ради застосовує принцип колегіального управління	узагальнюють, аналізують, систематизують освітню діяльність, діяльність, спрямовану на виявлення й розвиток обдарованості та самореалізації особистості;	забезпечують психолого-педагогічний супровід учнів з урахуванням особистісного підходу	
забезпечує сприятливий мікроклімат у класах та в закладі в цілому з метою саморозвитку та самореалізації обдарованих учнів і вчителів	забезпечують контрольно-регулятивний та оцінювально-результативний супровід діяльності вчителів		
забезпечують умови для позитивної мотивації та стимулювання ефективної діяльності вчителів та учнів	здійснюють саморозвиток у суб'єкт-суб'єктних відносинах	створюють умови для мотивації та само мотивації	здійснюють саморозвиток у суб'єкт-суб'єктних відносинах

Управлінські процеси закладу освіти формуються на відносинах довіри, прозорості, дотримання етичних норм. Заклад освіти оприлюднює інформацію про свою діяльність на відкритих і загальнодоступних ресурсах (інформаційному стенді, сайті закладу, учнівське самоврядування у мережах «Фейсбук», «Інстаграм»).

Загальновідома істина: добитися успіху може лише той вчитель, який володіє актуальними знаннями, вільно адаптується до нових тенденцій життя. Щороку до педагога приходять нові учні, що несуть із собою новий етап розвитку. Педагогічні працівники забезпечують власний професійний розвиток і підвищення кваліфікації. Важливо, щоб процес професійного зростання вчителя не обмежувався лише формами підвищення кваліфікації за межами закладу. Це безперервний системний процес: обмін досвідом, розроблення системи навчальних занять, публікації в друкованих та електронних джерелах, самоосвіта. Усе це є складовою учительського портфоліо як індикатора професійного зростання, у якому вчитель може побачити динаміку за певний час.

Методична робота закладу спрямована не лише на послідовне вдосконалення професійних якостей, збагачення й оновлення нової системи знань і вмінь педагогів, а й на розвиток їхніх особистісних якостей, самореалізації в процесі професійної діяльності. Вивчення й аналіз нормативно-педагогічних джерел; використання на практиці сучасних досягнень науки, передового досвіду; вивчення й аналіз стану якості освіти ЗНЗ; надання практичної допомоги педагогічним кадрам з підвищення рівня розвитку фахової компетентності підготовки вчителів; підготовка та проведення методичних заходів, спрямованих на розвиток закладу, є змістом методичної роботи ТЗОШ № 25.

Одним із чинників, який впливає на професійне зростання педагогічних працівників, є співпраця і комунікація з колегами, налагодження командної роботи. Атмосфера доброзичливості в педагогічному колективі сприяє ефективному виконанню освітніх програм. Взаємне збагачення педагогічними здобутками, спільний пошук оптимальних методів і форм викладання призводить до професійного зростання та вдосконалення системи освітньої діяльності. Методичні та організаційні форми командної роботи педагогічних працівників удосконалюють якість освітньої діяльності в закладі — спільне планування роботи, робота над розв'язанням відповідної науково-методичної проблеми, спільна реалізація освітніх проєктів, взаємовідвідування уроків, наставництво, поширення педагогічного досвіду, тренінги з питань налагодження командної роботи, розгляд цього питання на нарадах при директорові, опитування педагогічних працівників з метою виявлення потреб в комунікації, чи наявних проблем або перешкод, творчі групи з реалізації пошуково-дослідницької роботи, планування освітньої діяльності. Результати роботи таких робочих груп заслухали на педагогічному семінарі, напрацьовані спільні публікації, розробки розмістили на сайті закладу. Таким чином зростає професійна майстерність усіх педагогів. Організували проведення інноваційних методичних форм роботи: брейн-шторм «Професійна мобільність», калейдоскоп педагогічних ідей «Інноваційні освітні інструменти сучасного вчителя», вернісаж думок «Від реалізації наскрізних ліній на уроках до ефективності компетентної особистості», методичних марафон «Бюро методичних інновацій», дискусійний майданчик «Формування ключових компетентностей школярів».

Для дослідження мотиваційних джерел педагогічних працівників використано «Опитувальник мотиваційних джерел», розроблений Д. Барбуто та Р. Сколком.

методику діагностики особистої мотивації до успіху Т. Елерса. Управління мотивацією передбачало створення такої системи управління педагогами, у якій формується необхідний рівень вмотивованості працівників до результативної роботи, що забезпечує успіх діяльності школи. Якість освіти закладу — це підсумок рівня професійної майстерності педагогічного колективу.

Література

1. Бобровський М. В. та ін. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ, 2019. 240 с.
2. Байда Л. Ю. Школа для кожного. Київ, 2015. 60 с.
3. Мукан Н. В., Грогодза І. Ю. Професійний розвиток педагогів: теоретичні та методологічні аспекти // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2013, № 5 (31). 18–27 с.
4. Оцінювання якості : погляд зсередини. URL : <http://sqe.gov.ua/index.php/uk-ua/hovyny/584-otsiniuvannia-iakosti-pohliad-zseredyny>

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ КЕРІВНИКА В КОНТЕКСТІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто проблему формування духовно-моральної культури в освітньому закладі на основі аналізу опосередкованих механізмів розвитку особистості. Висвітлено актуальні питання управлінської діяльності та практики розвитку духовної культури керівника в сучасних соціокультурних умовах.

Ключові слова: *духовно-моральна культура, духовні цінності, моральні якості керівника, виховання колективу.*

Одним із чільних завдань сучасного освітнього закладу є формування духовно-моральної культури керівника закладу загальної середньої освіти (далі — ЗЗСО), а також розбудова системи управління духовно-моральним вихованням і ціннісним ставленням до загальнолюдських духовних ідеалів. Із кожним роком посилюється тенденція поєднання інтересів учасників виховного процесу, а саме, вихованця, котрий прагне вільного саморозвитку і збереження своєї індивідуальності та суспільства, яке спрямовується на духовно-моральний саморозвиток особистості.

У сучасному вихованні пріоритетним є демократичний принцип. Саме він має стати не лише засобом відродження національної культури, а й стимулом формування особистісних рис людини, які включають в себе національну самосвідомість, розвинену духовність, моральну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і талантів, пробудження високих моральних якостей, таких як: совість, людяність, почуття власної гідності тощо. О. Колісник підкреслює: «В духовності виявляє себе міра присутності людського в спільноті і в окремій людині. Втрата духовності є рівнозначною втраті людяності, тому розвиток духовності й інтерес до духовних цінностей високого рівня в ієрархії смислів є найважливішим завданням соціалізації» [5].

Щодо закладів освіти, то саме на керівника педагогічного колективу об'єктивно покладено велику відповідальність за збереження і примноження вічних інтелектуальних, морально-етичних і духовних цінностей в системі освіти. Проблема формування майбутнього лідера-керівника з огляду духовно-морального виховання торкається багатьох сфер управлінської діяльності, тому її дослідження доцільно проводити на засадах систематичності і комплексності з урахуванням певних її аспектів. Ефективність управління педагогічними системами залежить не лише від професійної підготовки керівника, а й від його світоглядної позиції, обізнаності в тонкощах реалізації

тих духовних, моральних і соціально-психологічних механізмів, саме завдяки яким активно функціонуватиме соціокультурний навчально-виховний процес на користь суспільного блага.

О. Г. Романовський зазначає: «Аморальна людина не може бути істинним керівником. Безліч історичних прикладів свідчать про те, що лідери, які будували свою діяльність на морально-етичних принципах, що суперечать загальнолюдським цінностям, як правило, не домогались успіху, вони і їхня справа рано чи пізно потерпіли поразку» [7 ; с. 25]. Аналізуючи особисті якості керівника-лідера, науковець стверджує, що це має бути людина з нестандартним глобальним мисленням, яка володіє мовною культурою, дотримується моральних критеріїв у прийнятті рішень завдяки високій духовності. Основна проблема співвідношення ділових, професійних і моральних якостей керівника полягає в тому, що розробка найновітніших технологій управління без урахування морально-духовного чинника в практичному сенсі унеможлиблює її реалізацію, адже моральний чинник в управлінні — це насамперед людський чинник.

Отже, керівник, який за своїми моральними якостями не відповідає сучасним вимогам гуманізації і демократизації соціальних відносин не має морального права займатись управлінською діяльністю.

Важливість даної проблеми в системі освіти зумовлена декількома чинниками: по-перше, від керівника залежить стан морально-психологічного клімату педагогічного колективу, по-друге, саме керівник має виконувати провідну роль у формуванні духовно-моральних норм колективу, по-третє, керівник має бути прикладом для підлеглих, взірцем високої інтелектуальної, духовно-естетичної і моральної довершеності, по-четверте, від керівника та його особливих моральних якостей залежить вихід з екстремальних і конфліктних ситуацій, досягнення узгодженості особистих і колективних інтересів. Лише за таких умов він може виконувати найважливішу функцію управління — функцію виховання своїх підлеглих, підвищуючи і розширюючи мотивацію до якісної співпраці. «Мотивація самого керівника, — зазначає В. А. Розанова, — є важливим фактором управління. Сильним мотивуючим фактором в управлінській діяльності є відповідальність» [6]. Керівник не може якісно виконувати функцію мотивації діяльності підлеглих, якщо за своїми духовно-моральними якостями не відповідає сучасним вимогам.

Аналіз цієї проблематики в наукових і літературних джерелах свідчить про те, що проблема духовно-морального становлення керівника в розбудові системи управління духовно-моральним вихованням є вкрай актуальною, але практичні та методичні засади її розв'язання в сучасних умовах розроблені ще недостатньо. Трансформаційні процеси вимагають від керівника знаходити оптимальні управлінські рішення, виходячи з конкретних умов і завдань, дотримуючись при цьому принципів демократичності, гуманізму, справедливості і свободи вибору.

Розв'язання цих питань вимагає від науковців подальшої розробки теоретико-методологічних і практичних рішень формування духовно-моральної культури

керівника як найголовнішої умови розвитку повноцінних стосунків у системах управління освітніми закладами. Саме на засадах духовності розвивається демократичний стиль управління, справедливе, неупереджене ставлення керівника до підлеглих, на якому ґрунтується його справжній авторитет.

Література

1. Беланова Р. Духовність. Гуманізм. Вища освіта // Рідна школа. 2001. № 9. С. 46–48.
2. Бех І. Д. Виховання особистості. Кн. 1 : Особистісно орієнтований підхід : теоретико-технологічні засади. Київ, 2003. 280 с.
3. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології // Педагогіка і психологія. 1999. № 3. С. 6–14
4. Бойко А. М. Оновлена парадигма виховання: шляхи реалізації. Київ, 1996. 230 с.
5. Колісник О. Духовність як джерело смислів людського буття і як виток саморозвитку людини // Науковий вісник Волинського державного університету. Філософські науки. № 10, 1998. С. 16–20.
6. Розанова В. А. Психология управления. Москва, 2000. 384 с.
7. Романовский А. Г. Общая характеристика личности руководителя: Методич. пособие. Харьков, 2000. 26 с.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ЦІЛІ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ВИЩОГО ПРОФЕСІЙНОГО УЧИЛИЩА № 4 ІМЕНІ МИХАЙЛА ПАРАЩУКА

У статті розкрито актуальні питання ефективності управління навчальним закладом, зазначено стратегічні завдання, напрямки розвитку навчального закладу та шляхи їх реалізації. Визначено кроки стратегічного планування розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти.

Ключові слова: *стратегічне управління, ринок праці, стратегія розвитку закладу професійної (професійно-технічної) освіти, роботодавець, план розвитку.*

Сьогодні здійснюється глибока трансформація сфери професійної (професійно-технічної) освіти, зокрема: перехід до ступеневої системи навчання та інформатизації навчально-виховного процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, запровадження нових організаційно-педагогічних форм підготовки кваліфікованих робітників з інтегрованих професій, оновлення змісту професійної освіти з урахуванням динамічних змін у галузях виробництва, посилення уваги до експериментальної роботи в навчальних закладах, здійснення незалежної кваліфікаційної атестації майбутніх фахівців, розширення співпраці з роботодавцями, розвиток соціального партнерства та міжнародного співробітництва тощо.

Тернопільське вище професійне училище № 4 ім. М. Паращука — це сучасний навчальний заклад, що готує кваліфікованих працівників для різних галузей економіки.

Училище здійснює підготовку робітників високого рівня кваліфікації, як правило, з числа випускників загальноосвітніх навчальних закладів на основі базової та повної загальної середньої освіти, а також професійно-технічне навчання, перепідготовку та підвищення кваліфікації. Профілі навчального закладу за галузевим спрямуванням: загальні професії для всіх галузей економіки, автомобільного транспорту, будівельних, монтажних і ремонтно-будівельних робіт.

За роки роботи навчального закладу підготовлено близько 20 тисяч кваліфікованих робітників для різних галузей народного господарства України.

Основними напрямками діяльності навчального закладу є:

- підготовка висококваліфікованих кадрів для задоволення потреб установ і організацій відповідно до регіонального замовлення та договірних зобов'язань;
- виховання патріотизму, громадянської позиції, готовності до праці в нових суспільно-економічних умовах;

- робота над удосконаленням фахового рівня викладацького складу;
- культурно-освітня, методична, фінансова діяльність.

На сучасному етапі вимоги роботодавців до професійно-кваліфікаційного рівня робітників зумовлюють необхідність модернізації та подальшого розвитку системи професійно-технічної освіти, здатної адекватно реагувати на потреби ринку праці. Для вирішення зазначених питань в новій парадигмі управління розвитком навчального закладу потрібно розробляти обґрунтовану стратегію розвитку.

Стратегічна мета розвитку Тернопільського вищого професійного училища № 4 імені Михайла Паращука — забезпечення оптимальних умов функціонування як цілісної соціально-педагогічної системи та модернізація навчально-матеріальної бази для якісної підготовки робітничих кадрів, з урахуванням потреб ринку праці.

Стратегічні домінанти розвитку закладу: цілеспрямована спільна діяльність адміністрації та педагогічного колективу на підвищення якості освіти; комплексний план діяльності закладу, який розробляють на основі творчого науково обґрунтованого підходу для досягнення довгострокових глобальних цілей закладу; довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріплений ідеологією, стійкий до невідомості умов середовища план з постійним аналізом та моніторингом у процесі його реалізації, впровадженням інновацій, який спрямований на досягнення успіху в кінцевому результаті.

Основними завданнями училища є:

- формування високопрофесійного, мобільного робітника, здатного до творчої самореалізації та саморозвитку упродовж усього життя;
- удосконалення змісту, форм і методів навчання та виховання учнів в умовах модернізації освіти;
- подальший розвиток і удосконалення ступеневої освіти;
- демократизація освіти, перехід до педагогіки співпраці і ділового партнерства, при якій учень, викладач, майстер виробничого навчання і суспільство є рівноправними суб'єктами;
- формування інноваційної культури педагога, удосконалення його самоосвіти і майстерності.
- впровадження в навчальний процес інноваційних технологій, досягнень передового й перспективного педагогічного досвіду.
- подальше удосконалення методичної роботи, спрямованої на оновлення змісту освіти, форм навчання і виховання, використання нових науково-методичних розробок, ефективних педагогічних технологій;
- використання дієвих форм, методів і прийомів контролю якості професійного навчання.
- соціальна та гендерна рівність всіх учасників навчально-виховного процесу;
- участь у створенні ефективної системи самоврядування в училищі.

- розширення підготовки кваліфікованих робітників з професій відповідно до вимог регіонального ринку праці;
- забезпечення умови індивідуального розвитку учнів, досягнення ними рівня професійної навченості відповідного професійного розряду за навчальними планами.
- модернізація матеріально-технічної бази навчального закладу шляхом оснащення новим обладнанням, устаткуванням та технікою;
- створення організаційної єдності педагогічного, учнівського, батьківського колективів за мобілізаційної, керівної та виховної ролі керівника;
- оперативність прийняття управлінських рішень щодо розв'язання проблем навчально-виховного процесу;
- пошук і залучення позабюджетних джерел фінансування для розвитку навчального закладу.

Стратегія розвитку училища визначає основні шляхи вирішення визначених завдань. Вона скеровує педагогів до реалізації ціннісних пріоритетів особистості, задоволення освітніх потреб здобувачів освіти, створення освітнього середовища, у якому б реалізувалася сучасна модель випускника, особистості, готового до життя з самореалізацією професійних компетенцій наданих під час здобуття освіти.

Основними результатами Стратегії розвитку училища будуть удосконалення й модернізація сучасного освітнього середовища закладу, системні позитивні зміни, підвищення якості надання освітніх послуг.

Очікувані результати:

- модернізація матеріально-технічної бази навчального закладу;
- впровадження інформаційних та комунікаційних технологій, комп'ютеризація та інформатизація навчально-виробничого та навчально-виховного процесів;
- забезпечення якісної підготовки висококваліфікованих робітників, шляхом вдосконалення організації освітнього процесу.

Компоненти реалізації програми стратегічного розвитку ТВПУ №4 імені Михайла Паращука:

- оновлення видів освітніх послуг шляхом ліцензування нових професій.
- спільна діяльність членів колективу:
 - стимуляційно-мотиваційний процес;
 - забезпечення належних умов для виконання функціональних обов'язків;
 - підвищення іміджу навчального закладу;
 - впровадження нових шляхів реалізації заходів профорієнтаційної роботи.

Училище має потужну матеріально-технічну базу для здійснення навчання учнів за професіями, які готує на даний час.

Матеріально-технічна база загальноосвітньої та професійної підготовки кваліфікованих робітників забезпечена необхідною кількістю навчальних приміщень, передбачених вимогами навчальних планів і програм, Державних стандартів професійно-технічної освіти. На виконання програми розвитку навчального закладу упродовж

трьох років здійснено модернізацію навчального закладу, поступове оснащення навчальних кабінетів та виробничих майстерень сучасним обладнанням, впровадження інноваційних технологій у навчально-виробничий процес, підвищення якості підготовки учнів училища.

Основні завдання колективу в організації і здійсненні навчально-виробничої діяльності на 2020–2025 роки:

1. Удосконалення організації та проведення навчально-виробничого процесу у відповідності з вимогами нормативно-правових документів.
2. Вивчення потреб ринку праці, вимог підприємств-замовників кадрів до кваліфікованих робітників з метою своєчасного внесення змін і доповнень в навчально-виробничий процес.
3. Подальше поліпшення співпраці з керівниками підприємств-замовників кадрів з питань модернізації обладнання навчально-виробничих майстерень.
4. Підвищення професійної та педагогічної майстерності працівників навчального закладу.
5. Контроль за організацією та проведенням навчально-виробничого процесу, якістю викладання предметів загальноосвітньої, загально-професійної, професійно-теоретичної професійно-практичної підготовки, розробка та реалізація заходів у вдосконаленні роботи.
6. Подальше впровадження в навчальний процес наочних засобів навчання, програмних засобів, ефективне використання комп'ютерної техніки на уроках теоретичної і практичної підготовки
7. Впровадження в навчально-виробничий процес інноваційних освітніх та виробничих технологій.
8. Вивчення, узагальнення та впровадження передового досвіду педагогічних працівників училища.
9. Моніторинг рівня навчальних досягнень учнів з метою оперативного корегування процесу навчання.
10. Проведення роботи по подальшому поглибленню учнівських компетентностей за рахунок активізації і урізноманітнення позаурочної роботи, участі в олімпіадах та конкурсах, залучення учнів до участі у проєктній діяльності.
11. Організація підготовки та забезпечення участі учнів в олімпіадах з базових дисциплін, конкурсах професійної майстерності.
12. Поповнення фондів відеоуроків, програмних засобів навчання.
13. Оновлення комплексно-методичного забезпечення предметів та професій за рахунок вивчення і впровадження передового педагогічного та виробничого досвіду, програмних засобів навчання, наочних посібників.
14. Контроль за працевлаштуванням випускників, їх адаптацією в трудових колективах та професійним становленням.

15. Активізація методичної роботи в навчальному закладі шляхом: підвищення ефективності роботи методичних комісій, поповнення банку даних програм методичної, нормативно-правової, науково-технічної інформації; продовження роботи школи фахової адаптації та професійного зростання молодих педпрацівників, школи передового досвіду, школи молодого педагога.
16. Удосконалення навчально-матеріальної бази виробничих майстерень шляхом комплектування та широкого використання сучасного обладнання та пристосувань, оновлення та розробки нових наочних посібників, стендів.
17. Поповнення комплексно-методичного забезпечення майстерень.
18. Продовження роботи вдосконалення навчально-матеріальної бази кабінетів загальноосвітніх та предметів професійно-теоретичної підготовки комп'ютерною технікою, мультимедійними засобами навчання.
19. Проведення конкурсів: професійної майстерності серед учнів; на кращу методичну розробку уроків виробничого навчання та з професійно-теоретичної підготовки; на кращий кабінет; професійної майстерності класних керівників; на кращу виробничу майстерню.

У програмі стратегічного розвитку училища важливу роль відведена виховній роботі. Це — система планування, організації та проведення педагогічної роботи, спрямованої на формування всебічно розвиненої особистості, створення оптимальних умов для її фізичного та психологічного розвитку.

Виховна робота реалізується шляхом диференційованого підходу до навчання та виховання, вивчення і врахування в роботі індивідуальних особливостей учнів, сприяння розвитку здібностей і талантів учнів на основі їх задатків та обдарувань; впровадження в практику системи педагогічних впливів, яка ґрунтується на гуманізмі, педагогіці співробітництва, національній культурі, традиціях, тісній взаємодії та співпраці з батьками.

Основні завдання колективу в організації та проведенні виховної роботи на 2020–2025 роки:

1. Продовження систематичного вивчення контингенту учнів з метою організації та проведення виховної роботи з урахуванням його особливостей. Сприяння розвитку та удосконаленню роботи учнівського самоврядування.
2. Підвищення ефективності та результативності правового та превентивного виховання учнів:
 - активізація роботи штабу з профілактики правопорушень;
 - залучення до навчально-виховних заходів співробітників служб у справах дітей, служби у справах сім'ї та молоді, інших організацій;
 - проведення циклу навчально-виховних заходів за участю лікарів-наркологів, юристів, працівників правоохоронних органів;
 - організація та проведення виховних заходів на теми соціальних гарантій та соціального захисту дітей.

3. Подальша активна робота по вихованню національної свідомості та самосвідомості учнів, громадянському вихованню:
 - вивчення з учнями історії виникнення національної символіки України;
 - вивчення з учнями історичних і духовних цінностей держави;
 - вивчення історії та традицій українського народу;
 - проведення щотижневих годин інформування на теми історичних та культурних цінностей держави, внутрішньої і міжнародної політики.
4. Зміцнення морально-етичного та художньо-естетичного виховання учнів:
 - організація екскурсій в музеї міста та провідних підприємств;
 - відвідування учнями театру, філармонії, художніх виставок, кінотеатрів;
 - проведення конкурсів, виставок, концертів до державних свят;
 - проведення оглядів-конкурсів художньої самодіяльності;
 - заохочення участі учнів в гуртках художньої та технічної творчості;
 - організація роботи гуртків художньої творчості, технічної творчості, спортивних секцій.
5. Активізація трудового та економічного виховання учнів:
 - проведення роботи з учнями по сприянню бережливого ставлення до матеріальних цінностей, формуванню в учнів почуття відповідальності;
 - проведення конкурсів на кращого за професією;
 - проведення виставки робіт серед учнів груп; проведення екскурсій.
6. Сприяння екологічному вихованню учнів шляхом проведення відповідної інформаційної роботи та залучення учнів до озеленення території, збереження природного середовища.
7. Поліпшення санітарно-гігієнічного виховання учнів:
 - проведення роз'яснювальної роботи з питань санітарно-гігієнічної культури людини;
 - проведення профілактичних медичних оглядів учнів;
 - контроль за комплектацією медичних аптечок в майстернях та кабінетах;
 - періодичні перевірки санітарного стану приміщень та території закладу.
8. Активізація родинно-сімейного виховання, поліпшення роботи з батьками:
 - активізація роботи батьківського комітету училища і навчальних груп;
 - щоквартальне проведення батьківських зборів;
 - проведення анкетування серед батьків та учнів;
 - організація для батьків виставок, конкурсів, творчих звітів.
9. Подальший розвиток військово-патріотичного виховання учнів:
 - проведення спортивних змагань і конкурсів до державних свят;
 - проведення інформаційної і роз'яснювальної роботи з військово-патріотичного виховання;
 - проведення тематичних вечорів до річниць військових свят;
 - організація зустрічей з випускниками-військовослужбовцями;

10. Продовження систематичної роботи з соціального захисту учнів: опіка над учнями-сиротами й учнями, позбавленими батьківського піклування.
11. Покращення організації та проведення спортивно-масової роботи:
 - проведення змагань;
 - залучення учнів до спортивної роботи.

Важливим аспектом стратегічного розвитку ТВПУ № 4 імені Михайла Паращука є методична робота. Методична робота — це система заходів, спрямованих на розроблення, організацію та проведення роботи по підвищенню професіоналізму, майстерності педагогічних працівників училища. Методична робота здійснюється шляхом розробки навчальних планів, програм, посібників, методичних рекомендацій; добору педагогічного складу; контролю якості навчальних занять, виконання навчальних планів і програм, забезпечення умов для їх засвоєння; надання методичної, консультативної допомоги учням, слухачам, викладачам; вивчення, узагальнення і розповсюдження передового педагогічного досвіду; аналізу результативності ефективності професійної діяльності педпрацівників.

Основні завдання колективу в організації та проведенні методичної роботи на 2020–2025 роки:

1. Організаційно-методичне забезпечення програми стратегічного розвитку училища.
2. Удосконалення змісту, форм і методів навчання та виховання учнівської молоді; забезпечення єдності, органічного взаємозв'язку загальноосвітньої та професійної підготовки учнів на основі принципів гнучкості, наступності, прогностичності, ступеневого характеру професійно-технічної освіти.
3. Покращення інформаційного забезпечення педпрацівників з питань освіти, педагогіки, психології, інформування про досягнення науки і техніки, передового педагогічного та виробничого досвіду.
4. Розвиток професійної майстерності педагогічних працівників, їх загальної культури, створення мотивації і умов для їх вдосконалення.
5. Організаційно-методична допомога в розвитку педагогічної творчості, в експериментально-дослідницькій роботі, у впровадженні результатів наукових досліджень, передового досвіду, педагогічних та виробничих технологій.
6. Укомплектування комплексно-методичного забезпечення предметів і професій, розробка навчальних методичних рекомендацій, засобів наочності.
7. Забезпечення інтеграцій навчального процесу, науки і виробництва.
8. Підготовку до атестації педагогічних працівників закладу.
9. Підвищення ролі педагогічної ради, як колегіального органу училища, який координує питання навчально-виробничої, навчально-виховної і навчально-методичної діяльності.
10. Підвищення ефективності роботи методичних комісій з питань оновлення змісту навчання і виховання, вивчення і використання інноваційних виробничих і

освітніх технологій, аналізу стану і результатів навчально-виробничої і навчально-виховної роботи, організацію наставництва та надання допомоги молодим педагогічним працівникам.

11. Поліпшення організації та проведення інструктивно-методичних нарад.
12. Забезпечення результативності участі педагогічних працівників у роботі обласних семінарів, секцій.

Пріоритетом для реалізації програми стратегічного розвитку навчального закладу є управлінський аспект. Керівник освітнього закладу відіграє в цьому процесі ключову роль. Він знаходиться в центрі соціально-економічних і педагогічних перетворень, координує, спрямовує працю педагогів, адже від його економічної грамотності, ініціативності, уміння приймати самостійні рішення стратегічного і тактичного характеру залежить ступінь успішної роботи закладу в цілому. Новий менеджер освіти повинен уміти співпрацювати, а це означає, що слід змінювати стиль роботи, формувати нову управлінську культуру.

Мета : координація дій усіх учасників освітнього процесу, створення умов для їх навчання та продуктивної творчої діяльності.

Основні завдання програми стратегічного розвитку:

1. Управління якістю освіти на основі нових інноваційних технологій та освітнього моніторингу.
2. Забезпечення відповідної підготовки педагогів, здатних якісно надавати освітні послуги здобувачам освіти.
3. Виконання завдань розвитку, спрямованих на самореалізацію особистості.
4. Створення умов для продуктивної, творчої діяльності та проходження атестації педагогів.

Шляхи реалізації програми стратегічного розвитку:

1. Впровадження інноваційних технологій у навчально-виробничий процес.
2. Створення сприятливого мікроклімату серед учасників освітнього процесу для успішного реалізації їх творчого потенціалу.
3. Забезпечення підвищення фахового рівня самоосвіти педагогічних працівників.
4. Підтримка ініціативи кожного учасника освітнього процесу в його самореалізації.
5. Розкриття творчого потенціалу здобувача освіти.

ПЕРЕВАГИ: - безкоштовне навчання; - наявність потужної матеріально — технічної бази; - тісна взаємодія між теоретичним та практичним навчанням; - наявність методичних комісій за професіями; - забезпечення учнів стипендією; - працевлаштування учнів на підприємствах міста. області; - наявність висококваліфікованих викладачів та майстрів виробничого навчання; - можливість випускників продовжити навчання у ВНЗ; - вдале розташування навчального закладу у місті; - виплата матеріальної допомоги для учнів відповідно до чинного законодавства; - залучення підприємств до проходження практики та працевлаштування учнів; - чіткий розподіл функціональних обов'язків між членами колективу.	НЕДОЛІКИ: - недостатня кількість підручників предметів професійно підготовки українською мовою; - можливість незначно змінювати навчальні плани і програми від державних стандартів, що не завжди відповідає вимогам, які висуваються до кваліфікованих робітників на сучасному ринку праці; - нестача сучасних верстатів, устаткування та обладнання; - недостатнє фінансування на капітальні видатки; - відсутність інтересу зі сторони роботодавців до розробки навчальних програм.
МОЖЛИВОСТІ: - використання новітніх технологій; - підвищення рівня кваліфікації педагогічних працівників; - стабільність фінансування; - потреба в кваліфікованих виробничих кадрах; - наявність спеціалізованих лабораторій, майстерень; - розвитку творчої особистості; - ліцензування нових професій затребуваних на ринку праці.	ЗАГРОЗИ: - зменшення кількості випускників шкіл; - нестабільне становище роботи підприємств міста; - низька соціально-економічна мотивація осіб до здобуття професійних кваліфікацій, збільшення частки молоді, яка здобуває вищу освіту, зокрема за кордоном; - втрата привабливості та престижності професійної (професійно-технічної) освіти; - зростання дефіциту робітничих кадрів на внутрішньому ринку праці; - недостатня гнучкість щодо внесення змін до навчальних програм; - нестабільна політична ситуація в країні; - економічна криза; - загальне падіння моральних цінностей у суспільстві та серед молоді, що погіршує якість учнів.

Література

1. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах. Київ, 2004. 358 с.
2. Інституційний розвиток ПТНЗ: основні підходи до бізнес-планування та маркетингу. Київ, 2008. 148 с.
3. Ковальчук В. І. Управління розвитком професійного навчального закладу. Київ, 2007. 59 с.
4. Полуйко В., Стоцько З. Основи стратегічного планування в громаді. Львів, 2009. 64 с.
5. Сергеева Л. М. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу : теорія і методика. Київ, Херсон, 2013. 452 с.
6. Посібник зі стратегічного планування професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів / Д. Харві та ін. Київ, 2006. 124 с.
7. Управління розвитком професійно-технічної освіти в сучасних умовах : теорія і практика / Г. В. Єльнікова та ін. Київ, 2014. 338 с.
8. Управління розвитком професійного навчального закладу: праксеологічні засади / Л. М. Сергеева та ін. Київ, 2017. 124 с.
9. Філософський енциклопедичний словник. Київ, 2002. 751 с.

ПРОЄКТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто використання проектних технологій як шлях підвищення якості освіти в закладах професійно-технічної освіти на прикладі виконання проекту «Технологія монтажу тривимірного світлодіодного 3D куба 8X8X8 та програмування на Arduino».

Ключові слова: *якість освіти, проектні технології, мікроконтролер, світлодіод, матриця.*

Проблема якості освіти — одна з центральних у сучасній освітній політиці і науці. Від якості професійної освіти в країні залежить її майбутнє, оскільки система професійної освіти формує найважливіше багатство держави — людський потенціал. Тому цілком справедливим є твердження, що підвищення якості професійної освіти і її вплив на розвиток економіки має стати стратегічним національним пріоритетом України.

Система забезпечення якості професійної освіти спирається на Концепцію розвитку професійно-технічних навчальних закладів до 2025 року і складається із підсистеми внутрішнього забезпечення якості й підсистеми зовнішнього забезпечення якості.

Законодавчо система управління якістю — це сукупність систематично здійснюваних видів діяльності, спрямованих на створення організаційних, технічних, економічних і соціальних умов, що гарантують належний рівень і стабільність якості освітньої діяльності.

Система управління якістю регламентує діяльність усіх співробітників закладу, які впливають на якість кінцевого результату і на задоволеність споживачів (працедавців).

Головна мета закладів професійно-технічної освіти полягає у створенні стійкої довіри до закладу зі сторони суспільства та роботодавців як постачальника високоосвічених та високопрофесійних кадрів для промисловості і суспільства, які відповідають міжнародним вимогам та володіють високим рівнем якості отриманих знань і вмінь.

Одним із принципів, яким керується Тернопільський центр професійно-технічної освіти є забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації процесу, у тому числі самостійної роботи учнів за освітніми програмами.

Сьогодні все більшої актуальності у підготовці майбутніх фахівців набувають проєктні технології навчання, оскільки вони створюють умови для творчої самореалізації

учнів, підвищують мотивацію для отримання знань, сприяють розвитку їхніх інтелектуальних та творчих здібностей.

У ході проєктної діяльності під час професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у них формуються такі вміння та навички: рефлексивні; пошукові (дослідницькі); робота в співробітництві; менеджерські; проєктувальні (планувальні); комунікативні; презентаційні тощо.

Ефективність застосування проєктних технологій у закладах професійної (професійно-технічної) освіти залежить від того, наскільки учні будуть вмотивовані самостійно чи спільними зусиллями вирішити проблему, застосовувати необхідні знання, одержати реальний і відчутний результат. Щодо педагога, то вміння використовувати проєктні технології — показник високої кваліфікації, прогресивності його професійної діяльності, її спрямованості на творчий розвиток учнів. Особливого значення при цьому набуває вміння організувати спільну діяльність з окремими учнями або з групою учнів. Для застосування проєктних технологій у навчально-виробничому процесі закладів професійної (професійно-технічної) освіти педагогам потрібно мати мотивацію діяльності, вміти планувати, організовувати, контролювати та оцінювати проєктне навчання учнів.

З метою впровадження проєктної технології в нашому закладі, учні з групи «електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування» виконують проєкти. Одним із них є проєкт «Технологія монтажу тривимірного світлодіодного 3D куба 8X8X8 та програмування Arduino».

Мета та завдання проєкту: реалізувати монтаж тривимірного світлодіодного куба 8 x 8 x 8, навчитися програмувати його, вивчити адресацію і написати тестову програму для куба.

Основні завдання проєкту:

1. Вивчення елементної бази.
2. Підбір елементної бази.
3. Паяння матриці куба.
4. Побудувати повністю завершений куб.
5. Вивчення адресації даних для програмування куба.
6. Написати першу програму для перевірки працездатності куба.

Галузь застосування: змонтований куб може бути використаний, як високоякісний і цікавий рекламний стенд (відтворює будь-яку інформацію про те, що рекламується: телефонні номери, адреси, фірмові найменування і так далі). Така реклама приверне увагу, тому що це незвично. Крім того, цей куб може бути використаний в якості освітнього стенду — програмісти-початківці можуть навчитися на ньому адресно задавати дані, писати програми для нього і навчитися створювати зображення на основі даної адреси.

Конструкція та принципи роботи куба вмотивовані практичними потребами. Матриця тривимірного світлодіодного куба складається з 8 сіток (поверхів) світлодіодів,

зі стороною 8 x 8 шт., всього $8 \times 8 \times 8 = 512$ світлодіодів, якими можливо керувати та отримувати необхідне зображення. Arduino Nano v. 3 є основним обчислювальним центром куба. Мікроконтролер, на якому записано програму, керує світлодіодами, які в заданий момент часу мають засвітитися зі заданим рівнем яскравості. Матриця куба і Arduino з'єднуються через плату управління MP1052. На платі знаходяться реєстри зсуву, які дозволяють контролювати роботу світлодіодів за допомогою відносно невеликої кількості ніжок мікроконтролера.

Матриця підключається до плати управління у 72 точках — 64 вертикальні «стовпи» і 8 загальні «поверхи». Таким чином, на перетині стовпців і поверхів ми отримуємо точку-піксель, в фізичному значенні — світлодіод, який ми можемо засвітити, погасити, зробити миготливим тощо. Саме цю проблему вирішує чітка адресація кожного пікселя в матриці. Програма, записана в Arduino, використовує бібліотеку MP1052 Open. Адресація побайтова, спочатку вказується номер поверху, на якому має засвітитися діод, потім рівень, і в кінці двома байтами визначається потрібний світлодіод.

Отже, цей світлодіодний куб дозволяє не тільки відтворювати послідовність анімацій, запрограмованих у його контролері, але і створювати їх самостійно Arduino IDE і виводити їх до куба через інтерфейс UART.

Arduino — це логічний контролер, мікрокомп'ютер. У нього є набір входних і вихідних контактів. Ними можна керувати за простим, зрозумілим навіть не фахівцеві алгоритмом. Arduino — це основний елемент для проектування електронних роботизованих пристроїв (електронний конструктор). Це платформа з доступним програмним кодом, виготовлена на маленькій друкованій платі.

Для Arduino розроблене і вільно поширюється сучасне середовище для написання програмного забезпечення. Використовуючи arduino, можна розробити систему розумного будинку, зарядний пристрій для акумуляторів, систему управління поливом рослин, робота і інші електронні системи управління. Готових проєктів та прикладів в інтернеті багато.

Проєкти пристроїв, створених на основі Arduino, можуть працювати самостійно або взаємодіяти з програмним забезпеченням на комп'ютері, завантажуючи в нього дані і отримуючи відповіді. На платформі «Arduino» можна самостійно, повторюючи інтернет-уроки і приклади, створити величезну кількість корисної автоматики і виробів для дому та бізнесу.

Під час виготовлення матриці куба значною мірою знадобилися практичні навички паяння струмопровідних жил, що вивчали на заняттях виробничого навчання, знання про монтаж освітлювальних установок та ілюмінації з курсу «Спецтехнологія».

Під час складання програм учні поглиблюють знання про роботу та можливості мікропроцесорів, контролерів, навчаються писати програми. Набуті знання та навички допомагають їм краще реалізувати себе у майбутній професії електромонтера з ремонту та обслуговування електроустаткування.

Література

1. «Arduino» — контролери для моделювання електроніки. URL : <https://arduinka.biz.ua/uk/arduino-kontroleri-c20.html>.
2. Порівняння Arduino vs RaspberryPi/ URL :<http://inuasparwil.ru/rizne/9479-porivnjannja-arduino-vs-raspberry.html>.
3. Сисоєва С. О. Особистісно орієнтовані педагогічні технології : метод проєктів // Неперервна професійна освіта. Київ, 2002. Вип. 1 (5). 230 с.
4. Трофименко О. Г. С++. Теорія та практика. 587 с. URL: http://www.dut.edu.ua/uploads/l_1678_49114591.pdf

ЛОКАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
ТРАНСФЕР-МІСТЕЧКА
ІННОВАЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ

Innovative evaluation

Аналітичні інструменти сучасної освітньої діяльності – 2020

Автор ідеї і розробник Tmistechka –
Литвинюк Галина Іванівна, директор ТКМЦНОІМ

ТКМЦНОІМ
ІНСТИТУТ КОМП'ЮТЕРНОЇ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ НАУКИ
І ТЕХНОЛОГІЙ

УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ
Національної академії педагогічних
наук України

Управління
Державної
служби з
забезпечення
Технічної
політики

Управління освіти і науки
Тернопільської міської ради

Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гітюка

ГАЛИЦЬКИЙ КОЛЕДЖ
ІМЕНІ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

Верстка та друк
Мура Н.І., Ненад Т.С., Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

ЛОКАЦІЯ

Evaluation / аналітичні інструменти

MyOwnConference

підЛокація

18 ТРАВНЯ

2020

УЧИТЕЛІ
ІНОЗЕМНИХ
МОВ

16.00 год

«Онлайн застосування та онлайн платформи
для формування та оцінювання
комунікативних компетентностей»

Турчин О.М.

ПЛАТФОРМА

<https://attendeegotowebinar.com/ru/4365035180732559371>

19 ТРАВНЯ

2020

УЧИТЕЛІ
БІОЛОГІЇ ТА
ОСНОВ
ЗДОРОВ'Я

10.00 год

«Технологія дистанційного навчання як стратегія оновлення
компетентнісно зорієнтованого освітнього середовища.
Організація оцінювання в умовах дистанційного навчання»

Козловська Л.П.

ПЛАТФОРМА

MyOwnConference

<https://go.mywebinar.com/thkb-ejrg-khel-wemp>

ПОКАЦІЯ

Evaluation / анализ и испытания

Играющая - песчанка

12.00 год

Серба Н.Р.

Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/5974806660?pwd=MUg5bmR4Ykp3bnAzV2ZwZFRkZkdEQT09>

Пароль: study

12.00 год

Глинська М.Л., завідувачка навчально-методичної лабораторії Галицького коледжу ім. В. Чорновола

https://docs.google.com/forms/d/1qF3ThoKhMbxC8r2lPR1deWPRpte4EdVnX8bIM_TqCo/edit?usp=sharing

2020

підЛокація

Zoom

БІБЛІОТЕКАРІ

14.00 год

Кульчицька О.М.

<https://us04web.zoom.us/j/9899923232?pwd=bmJwMkx0OWVYZW1pUUhObzZkdjRlMlZuUTQ9>

Пароль: 4VjMNQ

12.00 год

ПЛАТФОРМА

<https://us02web.zoom.us/j/82010539786?pwd=RmNlbnENaTBFdXdlWEZWYmZlcmx1UT09>

Ідентифікатор конференції: 820 1053 9786

Пароль: 9sZM3s

14.00 год

Нюня Т.Л.

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/71957808451?pwd=WHZPblFuamJOK2pMarZlhmKkZlFpXUJ09>

Ідентифікатор конференції: 719 5280 8451

Пароль: 3hVdM5

2020

Zoom

13.00 год

Гордіюк Н.М.

<https://us04web.zoom.us/j/76021699238?pwd=YS90SkJFVG5lUjZBRnVhLTcW6cXkxQT09>

Ідентифікатор конференції: 760 2169 9238

Пароль: 1bX38A

14.00 год

Вівчар А.Д.

ПЛАТФОРМА

<https://zoom.us/j/6552420843?pwd=SkFtdWkrbURKYlhCdGNmUnAxNzJtUT09>

Ідентифікатор конференції: 655 242 0843

Пароль: 7JvP4q

10.00 год

Соловей О.М.

ПЛАТФОРМА

<https://us02web.z09m.usf1/83425836722?pwd=bDNyQjI6TUJlcmU0bWV5DROM0rCOT09>

Ідентифікатор конференції: 834 2583 6722

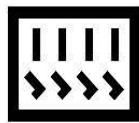
Пароль: 0aNfRT

19 ТРАВНЯ

2020

Zoom

підЛокaція

ДЛЯ УЧИТЕЛІВ, ЯКІ БЕРУТЬ
УЧАСТЬ У ПРОВЕДЕННІ ЗНО

11.00 год

«Особливості проведення ЗНО у 2020 році»

Трофимчук А.В.

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/78937326870?pwd=ekZlRE94Q1FEdDlTd1BvdmR0Xm1lOZ209>

Ідентифікатор конференції: 789-3732-6870

Пароль: 8NOMux

УЧИТЕЛІ ХІМІЇ

14.00 год

«Упровадження дистанційного навчання – вимога сучасності. Організація оцінювання в умовах дистанційного навчання»

Тарас Н.І.

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/76159275214?pwd=ZlBISUVRNlJCWF14NlNlNTF-c5eZFU09>

Ідентифікатор конференції: 761 5927 5214

Пароль: 021279

YouTube

підЛокaція

ПЕДАГОГИ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ
З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

10.00 год

«Альтернативне оцінювання учнів у позаурочний час»

Гнатюк Ю.В.,
Несмашна Г.Є.,
Сеньків В.М.

YouTube

ПЛАТФОРМА

YouTube-канал

<https://www.youtube.com/channel/UCrOjEGYipd8a4EXHzEM4rMg/>

19 ТРАВНЯ
2020

MyOwnConference

підПокація

УЧИТЕЛІ ПРЕДМЕТІВ
ХУДОЖНЬО-
ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ

14.00 год

«Медіакомпетентність як необхідна складова професійної майстерності сучасного педагога»

Федун Г.П.

ПЛАТФОРМА

<https://go.mywebinar.com/bezx-brxs-vpiw-dizk>

УЧИТЕЛІ ЗАРУБІЖНОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

10.00 год

«Використання цифрових технологій у поточному, формувальному та підсумковому оцінюванні в умовах дистанційного навчання»

Ковальчук Л.М.

ПЛАТФОРМА

MyOwnConference

<https://go.mywebinar.com/qwmng-ctqj-lwtmz-sepl>

19 ТРАВНЯ

2020

ВИХОВАТЕЛІ-
МЕТОДИСТИ ЗДО

12.00 год

«Оцінювання ефективності процесу формування
основних компетентностей дітей дошкільного віку»

Погорелко О.Ю.

ПЛАТФОРМА

MyOwnConference

<https://go.mywebinar.com/kwfp-drxb-lvsb-kbch>

УЧИТЕЛІ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

12.00 год

«Особливості та форми дистанційної роботи
вчителя фізичної культури»

Климчук Б.В.

ПЛАТФОРМА

MyOwnConference

<https://go.mywebinar.com/xhbp-vzxx-sgc-rgws>

УЧИТЕЛІ УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

12.00 год

«Оцінювання рівнів сформованості
компетентностей учнів основної школи»

Гапон Л.О.

ПЛАТФОРМА

MyOwnConference

<https://go.mywebinar.com/hkzm-przg-gqllk-mcqi>

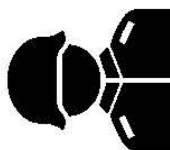
підЛокація

MyOwnConference

19 ТРАВНЯ
2020

підЛокація

Skype

УЧИТЕЛІ ПРЕДМЕТА
«ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ»

14.00 год

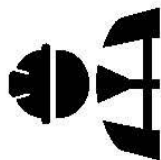
«Мотиваційне оцінювання учнів із предмета
«Захист Вітчизни»»

Даценко М.М.,
Зарічна О.В.

ПЛАТФОРМА

Skype

<https://join.skype.com/hPeqbp272w4S>

УЧИТЕЛІ ТРУДОВОГО
НАВЧАННЯ

14.00 год

«Онлайн-тести як інструмент перевірки знань в
умовах дистанційного навчання»

Репіленко Л.Л.

ПЛАТФОРМА

Skype

<https://join.skype.com/invite/hJ0LavHnJQFm>

20 ТРАВНЯ
2020

ПОКАЦІЯ

Мотиваційно-інформаційна

НАУКОВЦІ УНІВЕРСИТЕТУ
МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ, НАУКОВЦІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА, КЕРІВНИКИ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА ЇХ ЗАСТУПНИКИ

09.30 год

Литвинюк Галина Іванівна, директор ТКМЦНОІМ

Пахил'як Ольга Петрівна, начальник управління освіти і науки Тернопільської міської ради

Надал Сергій Віталійович, міський голова Тернополя

ПЛАТФОРМА
(оберіть «слухати»)

<https://demo.bigbluebutton.org/gl/m7n-ru2-asy>

20 ТРАВНЯ
2020

ЛОКАЦІЯ

Інтеграл- інфраструктурна

20 ТРАВНЯ

2020

підЛокація

Механізми формування

ЗАСТУПНИКИ ДИРЕКТОРІВ
З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ
РОБОТИ І СТУПЕНЯ

10.00 год

«Дистанційне навчання. Цифрові
інструменти формувального
оцінювання»

ПЛАТФОРМА

Zoom

[https://us02web.zoom.us/j/82781844157?pwd=VGJFN2RBMG52ej](https://us02web.zoom.us/j/82781844157?pwd=VGJFN2RBMG52ejRicDY5a1lvQldScz09)

[RicDY5a1lvQldScz09](https://us02web.zoom.us/j/82781844157?pwd=VGJFN2RBMG52ejRicDY5a1lvQldScz09)

Ідентифікатор конференції: 827 8184 4157

Пароль: 032543

Балик Надія Романівна, к.п.н., доцент, завідувач
кафедри інформатики та методики навчання
ТНПУ ім. В.Гнатюка

Шмигер Галина Петрівна, к.б.н., доцент
кафедри інформатики та методики навчання ТНПУ
ім. В.Гнатюка

Реєстраційна форма

https://docs.google.com/forms/d/1Buw9NyAWSWcWVIOzWbObkd7uQaADUPh07uH4Y3M3j1k/viewform?ts=5eb18c3b&edit_requested=true

20 ТРАВНЯ
2020

підЛокація

Організаційно-діяльнісна

КЕРІВНИКИ ЗПО,
КЛАСНІ КЕРІВНИКИ

10.00 год

«Освітній квест:
методика організації та
проведення»

ПЛАТФОРМА
Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/72533966162>

Дмитренко Світлана Сергіївна, головний
редактор ТОВ «Видавнича група «Шкільний
світ». Сертифікований тренер за програмами
МОН України

20 ТРАВНЯ

2020

підЛокація

Компетентнісна

КЕРІВНИКИ
НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ

11.00 год

«Критеріальний підхід до
оцінювання компетентностей:
інструменти та підходи»

ПЛАТФОРМА

Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/5624136753>

Ідентифікатор конференції: 562 413 6753

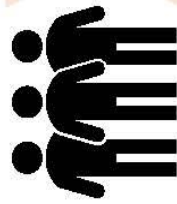
Барна Ольга Василівна, к.п.н., доцент ТНПУ ім. В.Гнатюка,
заслужений працівник освіти України, автор підручників
Герсерук Галина Романівна, к.п.н., доцент ТНПУ ім. В.Гнатюка
Скасківе Галина Михайлівна, науковий асистент
ТНПУ ім. В.Гнатюка

20 ТРАВНЯ

2020

підЛокація

Мистецтво аналізувати

ЗАВІДУВАЧІ
ЗДО

11.00 год

«Практичні прийоми розвитку критичного мислення для дітей і дорослих»

Харченко Наталія Вікторівна, завідувачка лабораторії морального, громадянського та міжкультурного виховання Інституту проблем виховання НАПН України, к.п.н., старша наукова співробітниця, керівниця проекту видавництва педагогічної преси та літератури «Шкільний світ»

ПЛАТФОРМА

Zoom

<https://us04web.zoom.us/j/79273876183>

ЗАСТУПНИКИ ДИРЕКТОРІВ
З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ
РОБОТИ II-III СТУПЕНІВ

11.00 год

«Критичне мислення як складова комунікативної компетенції: оцінка й рефлексія»

Гузар Олена Володимирівна, к.ф.н., завідувач кафедри філологічних дисциплін початкової освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка

ПЛАТФОРМА

olena.huzar@gmail.com

Join Zoom Meeting

<https://us04web.zoom.us/j/6205824982>

Meeting ID: 620 582 4982

20 ТРАВНЯ

2020

підПокація

Концептуальна

ЗАСТУПНИКИ
ДИРЕКТОРІВ З
МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

12.00 год

ПЛАТФОРМА

Skype

Група «Методична робота»

martinova15

«Концептуально-контекстуальні
моделі управлінських рішень та їх візії
у контексті трансформаційного
лідерства як умова ефективної
модернізації освіти»

Боднар Оксана Степанівна,
д.п.н., доцент, професор кафедри педагогіки
та менеджменту освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка

20 ТРАВНЯ
2020

підЛокація

Інтеграційна

ЗАСТУПНИКИ
ДИРЕКТОРІВ
З ВИХОВНОЇ РОБОТИ

12.00 год

«Інтеграція — виклик
сучасності»

ПЛАТФОРМА
ZOOM

<https://us04web.zoom.us/j/79737915339>

Дмитренко Світлана Сергіївна, головний
редактор ТОВ «Видавнича група «Шкільний
світ». Сертифікований тренер за програмами
МОН України

20 ТРАВНЯ

2020

підЛокація

MyDawnConference

МЕТОДИСТИ
ТКМЦНОІМ

15.00 год

«Безпека в мережі»

ПЛАТФОРМА

<https://go.mywebinar.com/rlkp-mpzn-imvf-veqr>

Нападій Тетяна Степанівна, викладач
Галицького коледжу ім. В. Чорновола, методист
ТКМЦНОІМ

20 ТРАВНЯ
2020

підлокація

Менеджмент

ЗАСТУПНИКИ ДИРЕКТОРІВ
З НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ
РОБОТИ II-III СТУПЕНІВ

13.00 год

«Проектний
менеджмент
навчального закладу»

ПЛАТФОРМА

<http://bbb.umo.edu.ua/b/rva-kqe-ntv>

Рябова Зоя Вікторівна,
д.п.н., професор, завідувач кафедри менеджменту
освіти та права Університету менеджменту
освіти НАПН України

20 ТРАВНЯ
2020

підПокація

Компетентнісно орієнтована

КЕРІВНИКИ
НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ

13.00 год

«Професійні компетентності
керівника: від якості управління –
до якості освіти»

ПЛАТФОРМА

<http://bbb2.umo.edu.ua/b/phw-v4x-cg3>

Клокар Наталія Іванівна,
д.п.н, професор, заслужений працівник України,
перший проректор-проректор з науково-
педагогічної, освітньої роботи та міжнародних
зв'язків Університету менеджменту освіти НАПН
України

20 ТРАВНЯ
2020

підЛокація

Publication

МЕТОДИСТИ
ТКМЦНОІМ

13.00 год

«Як написати статтю у
педагогічне видання»

ПЛАТФОРМА
ZOOM

<https://us04web.zoom.us/j/74438490929>

Харченко Наталія Вікторівна, завідувачка
лабораторії морального, громадянського та між
культурного виховання Інституту проблем
виховання НАПН України, к.п.н, старша наукова
співробітниця, керівниця проекту видавництва
педагогічної преси та літератури «Шкільний світ»

20 ТРАВНЯ
2020

підЛокація

Комп'ютерна

ВЧИТЕЛІ ГЕОГРАФІЇ,
ЕКОНОМІКИ

15.00 год

«Використання засобів
ІКТ на уроках географії»

ПЛАТФОРМА

ZOOM

<https://us04web.zoom.us/j/76836907236?pwd=YWVGqMEdqRTJBNTF1WlZvVGgvdkV2dz09>

Подобієський Володимир Степанович,
кандидат географічних наук,
викладач ТКМЦНОІМ

ЛОКАЦІЇ ОСВІТНЬОГО
ТРАНСФЕР-МІСТЕЧКА
ІННОВАЦІЙНИХ
МОЖЛИВОСТЕЙ -2020

VERSION 2.0

Innovative evaluation

САМООЦІНЮВАННЯ ЯК АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Автор ідей і розробник T'mistechka –
Литвинюк Галина Іванівна, директор ТКМЦНОІМ

Управління освіти і науки
Тернопільської міської ради

Управління освіти і науки
Тернопільської міської ради

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

©Верстка та друк
Мудра Н.І., Нарадін Т.С., Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

ЛОКАЦІЯ

Мотиваційно- процесуальна

ПЛАТФОРМА

Zoom

21 ЖОВТНЯ

2020

КЕРІВНИКИ УСІХ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ
ТЕРНОПОЛЯ

Реєстрація 8.45 год

Початок 09.00 год

Тривалість 09.00 - 09.45 год

<https://us02web.zoom.us/j/85970898873?pwd=cHdXSnlRmJlZT0oxUnJ2RTdwdFJVdz09>

Meeting ID: 859 7089 8873

Passcode: 900417

Вітання учасникам Т'mistechka: *Починає Ольга Петрівна*, начальниця Управління

освіти і науки Тернопільської міської ради

Моравська Наталія Стіпанівна, начальниця

управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області

Литвинюк Тамара Іванівна, директорка ТКМЦНОІМ, «Самооцінювання як аналітичний інструмент

внутрішньої системи забезпечення якості освіти»

Барна Ольга Василівна, к.п.н., доцент ТНПУ ім. В.Гнатюка, заслужений працівник освіти України, автор підручників, «Використання діаграм якості в самооцінюванні освітньої діяльності закладу освіти»

ЛОКАЦІЯ

*Аналітична-
коригуюча*

підПокація

*Професійна
діяльність педагога*

ПЛАТФОРМА

Zoom

21 ЖОВТНЯ

2020

ЗАСТУПНИКИ

КЕРІВНИКІВ ЗЗСО І СТУПЕНЯ

ТА ЗАСТУПНИКИ З МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Початок 11.15 год

Тривалість 11.15 – 12.00 год

<https://us02web.zoom.us/j/87103989826?pwd=V3duSE1CenJxQkRDSjdFR3pldWlhcQQT09>

Meeting ID: 871 0398 9826
Passcode: 1468485

Янушин Трина Василівна, начальник відділу моніторингу, позапланового контролю та взаємодії з органами місцевого самоврядування управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області,
«Якість освіти, як предмет самооцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників»

Практичний кейс: *Ковбасюк Ярослав Ярославівна*, директор Зборівської державної української гімназії ім. Романа Завадовича

Войцишин Олександра Дмитрівна, директор Заліщицької державної

гімназії м. Заліщики Тернопільської області

ЛОКАЦІЯ

*Аналітична-
коригуюча*

підЛокація *Освітнє середовище*

ПЛАТФОРМА

Zoom

21 жовтня

2020

ЗАСТУПНИКИ
КЕРІВНИКІВ ЗЗСО І СТУПЕНЯ
ТА ЗАСТУПНИКИ
З ВИХОВНОЇ РОБОТИ

Початок 09.45 год
Тривалість 09.45 – 10.30 год

<https://us02web.zoom.us/j/88934087901?pwd=ak1WNmpU2dZMFhKNGV3eGpOZDlOZz09>

Meeting ID: 889 3408 7901
Passcode: 877377

Сорокавіт Юлія Володимирівна, головний спеціаліст відділу моніторингу, позапланового контролю та взаємодії з органами місцевого самоврядування управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області, «Самооцінювання освітнього середовища — перший крок до розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі освіти»

Практичний кейс: *Завринів Нісія Анатоліївна*, директор Тернопільської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 28 Тернопільської міської ради

Мишко Володимир Іванович, директор Волинського ліцею імені Нестора Літописця Кременецької районної ради Тернопільської області

ЛОКАЦІЯ

Аналітична- коригуюча

підЛокація Здобувачі освіти

21 жовтня

2020

ЗАСТУПНИКИ

КЕРІВНИКІВ

ЗЗСО ІІ-ІІІ СТУПЕНІВ

Початок 10.30 год

Тривалість 10.30 – 11.45 год

ПЛАТФОРМА

Zoom

<https://us02web.zoom.us/j/86168397409?pwd=cEhXaU5lZk0lPRk1dWwE5lTUswc1ZqUT09>

Meeting ID: 861 6839 7409

Passcode: 953315

Дураковський Андрій Михайлович, головний спеціаліст відділу інституційного аудиту управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області, «Методика, технології і інструментарій проведення процедури самооцінювання напрямку оцінювачів освіти у закладі освіти. Впровадження результатів моніторингу якості надання освітніх послуг для аналізу мотивації досягнень учнів»

Практичний кейс: **Талик Стіпан Леонізович**, заступник директора Загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2 м. Зборова Зборівського району Тернопільської області

Енжелій Ольга Павлівна, заступник директора Тернопільської української гімназії ім. І. Франка Тернопільської міської ради Тернопільської області

ЛОКАЦІЯ

Аналітична- коригуюча

Циркулярна
діяльність

підЛокація

ПЛАТФОРМА

Zoom

21 жовтня

2020

КЕРІВНИКИ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ТА
КЕІВНИКИ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Початок 12.00 год
Тривалість 12.00 – 12.45 год

<https://us02web.zoom.us/j/83460316502?pwd=cm1tSlFORVQrK1puK2V4Qy9TS1p6QT09>

Meeting ID: 834 6031 6502
Passcode: 723728

Володими́р Ната́лія Іва́нівна, заступник начальника управління — начальник відділу інституційного аудиту управління Державної служби якості освіти у Тернопільській області, «Системний самоаналіз управлінської діяльності закладу освіти. Документування та використання результатів»

Практичний кейс: **Барнак Олена Ярославівна**, заступник директора Тернопільського навчально-виховного комплексу "Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів-економічний ліцей № 9 імені Івана Блажкевича"

Куперавченко Оксана Петрівна, директор Кам'янківської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Підволочиської селищної ради Тернопільської області

ЛОКАЦІЯ

Аналітично-коригуюча

підЛокація

21 ЖОВТНЯ

2020

КЕРІВНИКИ
ТА ЗАСТУПНИКИ ЗЗСО

Початок 13.00 год

Google Meet

ПЛАТФОРМА

<https://meet.google.com/iim-diqo-igt>

Мрафимчук Андрій Васильович

«Результати зовнішнього незалежного оцінювання
як складова внутрішньої системи забезпечення якості освіти»

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно –

корисного

Замкнений
дизайн

підЛокація

21 жовтня
2020

КОНСУЛЬТАНТИ
ТКМЦНОІМ

Початок 14.00 год

Zoom

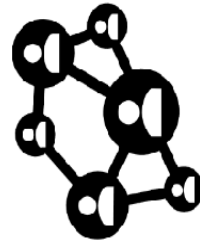
ПЛАТФОРМА

І сесія

<https://us02web.zoom.us/j/89879575634?pwd=dkRHaCteDR5aVZlKzBSY1pSTWdQZz09>

Ідентифікатор конференції: 898 7957 5634
Код доступу: b0BRtg

«Майстерня Self-Assessment»

Балаш Надія Романівна,

та методики навчання ТНПУ ім. В.Гнатюка

Минер Тамара Петрівна,

методики навчання ТНПУ ім. В.Гнатюка

к.п.н., доцент, завідувач кафедри інформатики

к.б.н., доцент кафедри інформатики та

ЛОКАЦІЯ

Аналітична –

коригуюча

*Комп'ютерна –
діяльність*

підЛокація

21 жовтня

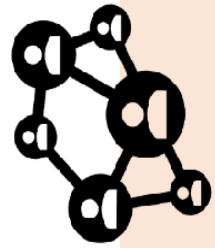
2020

КОНСУЛЬТАНТИ
ТКМЦНОІМ

Початок 15.00 год
Тривалість 15.00 – 15.45 год

Нападії Меїана Сїєпанівна

«Стратегії оцінювання веб-сайтів та інтернет ресурсів через призму критичного мислення»

Zoom

ПЛАТФОРМА
II сесія

<https://us04web.zoom.us/j/73008276763?pwd=dHJ3b3BTeXNQaGxDcXE2LzU3d3pC7z09>

Meeting ID: 730 0827 6763
Passcode: ZT9zCa

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно-
корисного

підЛокація *Організаційно-діяльнісна*

22 жовтня

2020

ВЧИТЕЛІ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Початок 09.00 год

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ

ТСШ №3

Загук Борис Володимирович

«Сучасні форми рухової активності як індикатори якості навчання учня»

ЛОКАЦІЯ

*Інтеракційна –
корисного
Менієна –
формування*

підЛокація

22 ЖОВТНЯ

2020

ЗАСТУПНИКИ КЕРІВНИКІВ
ЗЗСО З МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ,
ПЕДАГОГІВ, ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ
З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Початок 09.00 год

*Google
Meet*

ПЛАТФОРМА

<https://meet.google.com/kva-kawt-gnu>

*Тітійок Юлія Володимирівна,
Сенків Володимир Михайлович*

«Самооцінювання як аналітичний інструмент внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу»

ЛОКАЦІЯ

Інтеграційно- корисного Мистецько- французького

підЛокація

22 ЖОВТНЯ
2020

Початок 09.00 год

ВЧИТЕЛІ
ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ

Фреден Тамара Навієвна,

«Самооцінювання мистецької компетентності вчителів»

Zoom

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/78050125532?pwd=djZ4NG5seEdvZGlaYm9RRWtaZ2Yrdz09>

Ідентифікатор конференції: 780 5012 5532
Код Доступу: 0UNh2Q

ЛОКАЦІЯ

*Інтеракційно-
корисного*

підЛокація

*Мраресійно-
дієвністьна*

22 ЖОВТНЯ

2020

ВЧИТЕЛІ ІСТОРІЇ
ТА ПРАВОЗНАВСТВА

Початок 10.00 год

Вівтар Андрій Дмитрович

«Самооцінювання професійної діяльності сучасного вчителя»

Zoom

ПЛАТФОРМА

<https://zoom.us/j/6552420843?pwd=SkFtdWkrbURKYlhCdGNmUnAxNzltUT09>

Ідентифікатор конференції: 655 242 0843
Код доступу: 7JvP4q

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно- корисного Матнвацийна- аналітична

підЛокація

22 ЖОВТНЯ
2020

ВИХОВАТЕЛІ-
МЕТОДИСТИ ЗДО

Початок 10.00 год

Zoom

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/76670813454?pwd=bjVGNmRHMlME9OT0xBZGZKc2xlbGZCdz09>

Ідентифікатор конференції: 766 7081 3454
Код доступу: a2DqeF

Ногоренко Оксана Форієвна,

«Оцінювання якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти»

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно-
корисного

підЛокація

Механічно-
консультативна

22 ЖОВТНЯ

2020

ВЧИТЕЛІ
ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Початок 11.00 год

Зовальчук Любов Методівна

«Самоосвітня діяльність педагога – засіб підвищення професійної компетентності вчителя»

Google
Meet

ПЛАТФОРМА

<https://meet.google.com/wdk-tanx-hzz>

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційна – корисного Методологічна – фактична

підЛокація

22 ЖОВТНЯ

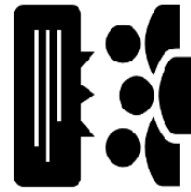
2020

ВЧИТЕЛІ

ІНОЗМЕННИХ МОВ

Початок 11.00 год

Мурин Оксана Миколаївна

«Методологічні домінанти оцінювання та
самооцінювання на уроках іноземної мови»

Zoom

ПЛАТФОРМА

I сесія

<https://us04web.zoom.us/j/73213092750?pwd=dWVGRGVUVUZktScUUVWGNnOWFrWnJodz09>

Meeting ID: 732 1309 2750

Passcode: CAPF7s

II сесія

<https://us04web.zoom.us/j/73479587086?pwd=dWkjaR3d2QkVXUG44U1RRZUJFpdFVldz09>

Meeting ID: 734 7958 7086

Passcode: 6ZMD81

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно-коригуюча Трощальна французька

підЛокація

22 ЖОВТНЯ

2020

Початок 11.00 год

ОРГАНІЗАТОРИ
ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

Жанна Мейяна Любомирівна

«Актуальні інструменти оцінювання роботи організаторів виховного процесу»

Zoom

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/71384294497?pwd=Q0tkNVBhbnV3dnVZRUtBbGg2Zz09>

Ідентифікатор конференції: 713 29 4497
Код доступу: 2NagJy

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційна – коригуюча Компетентнісна – діяльнісна

підЛокація

22 ЖОВТНЯ

2020

Початок 11.00 год

ВЧИТЕЛІ

ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Skype

ПЛАТФОРМА

<https://join.skype.com/oZHlhY8mh2c1>

Ренієнко Людмила Львівна,

«Самоосвітня діяльність педагога – засіб підвищення професійної
компетентності вчителя»

ЛОКАЦІЯ

*Інтеракційно-
корисного
Інформаційно-
професійного*

підЛокація

22 ЖОВТНЯ

2020

БІБЛІОТЕКАРІ

Початок 11.00 год

*Зустрічка Олени Михайлівна,
Мерживеска Валентина, керівниця освітнього напрямку видавничо-
освітнього проекту «Портал»*

*Гузар Олена Володимирівна, к.ф.н., завідувач кафедри філологічних дисциплін
початкової освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка*

«Оцінювання та самооцінювання в системі професійної діяльності бібліотекаря»

Zoom

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/74959485052?pwd=aXp3RW5RNbFpNTVFwRTlnHUFVYWVkdz09>

Ідентифікатор конференції: 749 5948 5052

Код доступу: 1B1ruu

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційна – корисного

підЛокація

*Аналітична –
камієтійська*

22 ЖОВТНЯ

2020

ГОЛОВИ ШКІЛЬНИХ
МЕТОДИЧНИХ СТРУКТУР
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Початок 11.00 год – I сесія
11.45 год – II сесія

Zoom

ПЛАТФОРМА

I сесія

<https://us04web.zoom.us/j/72129846943?pwd=anVlU0FHNFZORlJMYlFYUHIpUWwXTdz09>

Ідентифікатор конференції: 721 2984 6943
Код доступу: 4AvmDX

II сесія

<https://us04web.zoom.us/j/71088912911?pwd=WVlYOHFSWDDZNTlueHBhdXY4OWNIz09>

Ідентифікатор конференції: 710 8891 2911
Код доступу: 3NDnqv

Гордієк Надія Мирославівна

«Оцінювання компетентностей в Новій українській школі:
ресурс для розвитку потенціалу кожної дитини»

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно – коригуюча Інформаційно – професійна

підЛокація

22 ЖОВТНЯ

2020

ПСИХОЛОГІЧНА
СЛУЖБА

Початок 12.00 год

Неснашна Танна Євгенівна

«Самосупервізія в роботі працівника психологічної служби як складовий елемент траєкторії професійного розвитку сучасного фахівця»

Zoom

ПЛАТФОРМА

<https://us02web.zoom.us/j/84896967956?pwd=aFlhZ2RQWDExY1kzQnRQcms1VHY1UT09>

Ідентифікатор конференції: 848 9696 7956
Код доступу: 0srnDp

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно –

коригуюча

Лінгводидактична

підПокація

22 ЖОВТНЯ

2020

Початок 12.00 год

ВЧИТЕЛІ

УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Zoom

ПЛАТФОРМА

Ідентифікатор конференції: 908 236 2529

Код доступу: 9UukOp

Танок Леся Олексівна,

«Самооцінювання і взаємооцінювання в антропоцентричній парадигмі лінгводидактики»

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно-
коригуюча

підЛокація

Консультативна-
технологічна

22 жовтня

2020

ВЧИТЕЛІ

БІОЛОГІЇ, ГЕОГРАФІЇ, ХІМІЇ, ОСНОВ ЗДОРОВ'Я

Засекіна Мейана Миколаївна, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,

заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України, керівника авторського колективу з розробки програми інтегрованого курсу «Природничі науки»

Дробик Надія Михайлівна, доктор біологічних наук, професор, декан хіміко-біологічного факультету ТНПУ ім.В.Гнатюка

Козловська Лариса Петрівна, Марас Наталія Іванівна

«Напрямки оцінювання якості освітньої діяльності предметів природничого циклу та основ здоров'я в умовах очного та змішаного навчання»

ПЛАТФОРМА

<https://us02web.zoom.us/j/82153394404?pwd=WWtPSFpmTE15Qnd6M09YQ2JSOWNNdz09>

Ідентифікатор конференції: 821 5339 4404
Код доступу: 055899

Початок 14.20 год

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно- корисного Інтерактивна- процесуальна

підПокація

22 ЖОВТНЯ

2020

ВИКЛАДАЧІ

КУРСІВ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

Початок 16.00 год

Zoom

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/5974806660?pwd=MUg5bmR4Ykp3bnAzV2ZwZFRFK2dEQT09>

Ідентифікатор конференції: 597 480 6660
Код доступу: study

*Світлана Тарасівна,
Ханзена Жанетта Іванівна,
Серба Наталія Романівна*

«Організація курсів неперервної освіти як діяльнісний вектор освітнього процесу при ТКМЦНОІМ»

ЛОКАЦІЯ

*Інтеракційно-
коригуюча*

*Концептуальна-
дослідницька*

підЛокація

22 ЖОВТНЯ

2020

ЗАСТУПНИКИ
КЕРІВНИКІВ ЗЗСО
II-III СТУПЕНЯ

Zoom

Барна Ольга Василівна,

працівник освіти України, автор підручників

«Використання діаграм якості в самооцінюванні освітньої діяльності закладу освіти»

к.п.н., доцент ТНПУ ім. В.Гнатюка, заслужений

ЛОКАЦІЯ

Інтеграційно-

коригуюча

Аналітико-
кореляційна

підПокація

22 ЖОВТНЯ

2020

ЗАСТУПНИКИ
КЕРІВНИКІВ ЗЗСО
І СТУПЕНЯ

Гузар Олена Володимирівна,

дисциплін початкової освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка

«Самоаналіз vs самовдосконалення»

к.ф.н., завідувач кафедри філологічних

ЛОКАЦІЯ

Інтеграційна – корисного

підПокація

Інституційна –
діяльністьна

22 ЖОВТНЯ

2020

Початок 12.00 год

КЕРІВНИКИ УСІХ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Zoom

ПЛАТФОРМА

<https://us04web.zoom.us/j/6293851310?pwd=cS96SHJTRERFoMKJzFMwSm9oTkRjQT09>

Ідентифікатор конференції: 629 385 1310
Код доступу: VN8qAt

Боднар Оксана Степанівна,

менеджменту освіти ТНПУ ім. В. Гнатюка

«Самооцінка освітньої діяльності як інструмент ефективності інституційного аудиту»

ЛОКАЦІЯ

Інтеракційно-

корисного

*Інституційно-
регіональна*

підЛокація

22 ЖОВТНЯ
2020

Zoom

Рябова Зоя Вікторівна,

д.п.н, професор, завідувач кафедри менеджменту освіти та права Університету менеджменту освіти
НАПН України

Віктор Муринський,
викладач інформатики Тернопільського вищого
професійного училища ресторанного сервісу і торгівлі

ВИКОРИСТАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ

У статті викладено основні способи формування інформаційної компетентності здобувачів на уроках інформатики та інформаційних технологій, які повинні сформуватися в процесі навчання з метою підвищення професійної майстерності майбутніх кваліфікованих фахівців.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, інформаційна компетентність, кооперативне навчання, проєктні технології, інтерактивні методи.

Одним із напрямів розвитку освіти є підвищення якості освіти на інноваційній основі, її інформатизація та вдосконалення інформаційно-ресурсного забезпечення освіти і науки.

Основним у моїй роботі є активне використання комп'ютерів та мультимедіа, що забезпечує формування навичок роботи з інформацією, дослідницьких навичок, умінь приймати оптимальне рішення; розвивати комунікативні здібності та дати здобувачеві стільки інформації, скільки він потребує.

Працюю над методичною проблемою: «Використання компетентнісного підходу на уроках інформатики та інформаційних технологій з метою підвищення професійної майстерності майбутніх кваліфікованих фахівців».

Спираючись на психолого-педагогічні дослідження зарубіжних та вітчизняних педагогів, а також власна практика дає підставу стверджувати, що оптимальним для впровадження компетентнісного підходу під час вивчення інформатики та інформаційних технологій є сполучення таких технологій: новітні інформаційні технології; технологія кооперативного навчання; проєктна технологія.

Використовую програму «Open School», яка дозволяє проводити фронтальні та індивідуальні демонстрації, здійснювати постійний моніторинг роботи усього класу з одного робочого місця. Також ця програма дає можливість надання допомоги деяким здобувачам при виконанні практичних завдань.

Кооперативне навчання — це навчання здобувачів, що припускає їх співробітництво у групах. При такому підході здобувачі досягають успіхів у навчанні, лише взаємодіючи один з одним.

Виділяють п'ять основних критеріїв успішного кооперативного навчання: позитивна залежність, пряма підтримка, відповідальність, соціальна компетентність, власна оцінка.

При використанні методів кооперативного навчання у здобувачів виникає необхідність вербалізації своїх думок і аргументація висловлювань. Вони вчаться дивитися на поставлену проблему з іншого кута зору, який часто розходиться з їх власними поглядами.

Комп'ютерна презентація викликає у здобувачів бажання працювати на уроці. Мотивація навчальної діяльності зростає вдвічі. Презентація звільняє педагога від традиційного використання дошки. Етапи уроку, основні тези і весь необхідний ілюстративний матеріал чітко і наочно виконані на слайдах сприяють концентрації уваги здобувачів і активізації їх діяльності. Під час проведення уроків у групах «слюсар з ремонту колісних транспортних засобів, водій» застосовую програмне забезпечення для вивчення правил дорожнього руху, діагностики автомобіля. На заняттях у групах «малляр, штукатур, лицювальник-плиточник» використовую програму «PRO100», знайомлю майбутніх будівельників із можливостями проєктування приміщень та їхнього оздоблення. Під час вивчення інформаційних технологій у групах «кухар, офіціант, бармен», здобувачі знайомляться з програмним забезпеченням для автоматизації роботи закладу громадського харчування. Старшокурсники на уроках інформатики вивчають програму «AutoCAD».

Із проєктними технологіями працюю з 2008 р., але в практиці останніх років переважають короткотривалі проєкти, які здобувачі виконують безпосередньо на занятті. Щоб упоратися за такий малий проміжок часу із завданням, формую 4–5 груп, обов'язки кожного учасника чітко визначені. Таку технологію застосовую із старшими курсами, опираючись на певні навички пошукової роботи здобувачів. Так, наприклад, у групі «кухар, офіціант, бармен» під час вивчення теми «Датчики» було сформульовано основні поняття, а для розгляду питання про застосування датчиків запропоновано створити проєкт. Кожен учень виконував свою частину дослідження. Завдяки чітко сформульованим завданням, плану та підготовленими адресами вебресурсів, учні швидко виконали роботу. Слід відзначити використання усіх можливостей кабінету.

Сучасні освітні технології та інтерактивні методи навчання, які формують ключові компетентності, надають навчанню природний характер, сприяють створенню у навчальному закладі для майбутнього кваліфікованого робітника комфортного місця для активного громадського життя, а навчальна діяльність стає засобом реалізації потенціалу здобувача та розвитку особистих і професійних здібностей від рівня освітнього стандарту до творчості.

Література

1. Закон України «Про професійно-технічну освіту». URL : <https://osvita.ua/legislation/law/2245/>
2. Національна доктрина розвитку освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
4. Проєктна діяльність в школі / упоряд. М. Голубенко. Київ, 2007. 128 с.
5. Ігри дорослих : інтерактивні методи навчання / упоряд. : Л. В. Галіцина. Київ, 2005. 127 с.

РОЗДІЛ III. УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ТЕРНОПОЛЯ

*Людмила Вівчарик,
методист Тернопільського
ВПУ № 4 ім. М. Паращука*

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ВИЩОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ УЧИЛИЩІ № 4 ІМЕНІ МИХАЙЛА ПАРАЩУКА

У статті обґрунтовано організаційно-педагогічні умови застосування системи дистанційного навчання у процесі професійної (професійно-технічної) підготовки, описано сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців, а також методологічні та методичні проблеми їх впровадження в навчально-виробничий процес ПТНЗ.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, самоосвіта, засоби навчання, комунікативні компетенції, інформаційні компетенції.

Одним з видів інновацій в організації професійної (професійно-технічної) освіти є введення дистанційного навчання, яке за своєю суттю є особистісно орієнтованою формою навчання. *Дистанційне навчання* — це сукупність технологій, що забезпечують доставку учням основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія учнів і викладачів у процесі навчання, надання учням можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами.

Дистанційне навчання є орієнтованим на впровадження в навчальний процес принципово нових моделей навчання, що передбачають проведення конференцій, самостійну роботу учнів з інформаційними полями з різних банків знань, проєктні роботи, тренінги й інші види діяльності з комп'ютерними технологіями. Джерелом інформації в цих моделях є бази даних у віртуальному навчальному середовищі, координатором навчального процесу — викладач, а інтерпретатором знань — учень. Таким чином, діяльність учня змінюється у напрямі від одержання знань до їх пошуку.

Засобами, що забезпечують у дистанційному навчанні використання усіх форм взаємодії, є сучасні інформаційні телекомунікаційні технології, які дають учням змогу самостійно долучатися до найрізноманітніших інформаційних джерел. Найбільш поширеними засобами організації дистанційного навчання у Тернопільському вищому

професійному училищі № 4 ім. Михайла Паращука на сьогодні є засоби, що базуються на інтернет-технологіях:

Електронна пошта — це стандартний сервіс інтернету, що забезпечує передавання повідомлень, як у формі звичайних текстів, які в інших формах (програмах, графіці, звуках, відео) у відкритому чи зашифрованому вигляді. Електронна пошта використовується педагогами училища для організації спілкування викладача й учня, а також учнів між собою.

Форум — найпоширеніша форма спілкування наших викладача й учнів у дистанційному навчанні. Кожний форум присвячений будь-якій проблемі або темі. Модератор форуму (мережевий викладач) реалізує дискусію чи обговорення, стимулюючи питаннями, повідомленнями, новою цікавою інформацією. Програмне забезпечення форумів дозволяє приєднати різні файли певного розміру. Кілька форумів можна об'єднати в один великий. Наприклад, під час роботи малої групи учнів над проєктом, створюються форуми для кожної окремої групи з метою спілкування під час проведення дослідження над вирішенням поставленого для даної групи завдання, потім — обговорення загальної проблеми проєкту усіма учасниками навчального процесу (веб-конференція).

Чат — спілкування користувачів мережі в режимі реального часу, засіб оперативного спілкування людей в мережі «Інтернет». Є кілька різновидів чатів: текстовий, голосовий, аудіовідеочат. В училищі найбільше викладачі користуються текстовим чатом. Голосовий чат, який дозволяє спілкуватися за допомогою голосу, використовують викладачі української та іноземної мов. Це реальна можливість мовної практики, яка проводиться у рамках запропонованої для дискусії проблеми, сумісної проєктної діяльності, обміну інформацією.

Відеоконференція — це конференція реального часу в онлайн-режимі. Вона проводиться у визначений день і в призначений час. Для якісного проведення відеоконференції, як і телеконференції, необхідна її чітка підготовка: створення програм (цим займається мережевий викладач), своєчасна інформація на сайті і розсилка за списком. Відеоконференція — один із найпоширеніших способів зв'язку, що дозволяє викладачам і майстрам виробничого навчання проводити заняття у «віддалених класах», коли учні і педагог знаходяться на відстані. Отже, обговорення й прийняття рішень, дискусії, захист проєктів відбуваються у режимі реального часу. Викладач і учні можуть бачити один одного, викладач має можливість супроводжувати лекцію наочним матеріалом.

Блог — це форма спілкування, яка нагадує форум, де право на публікацію належить одній особі чи групі людей. Цю форма спілкування найчастіше використовують викладачі української мови та літератури. Наприклад, автор (один учень чи їх група) виконав певне завдання (твір, есе), яке розміщується на сайті свого мережевого щоденника (блогу), потім автор блогу дає можливість іншим учням прочитати і

прокоментувати розміщений матеріал. У учнів з'являється можливість обговорення й оцінки якості публікації і коментарів, що сприяє розвитку мовленнєвих навичок.

Середовище «Classroom» дозволяє організувати онлайн-навчання, використовуючи відео, текстову та графічну інформацію, різні додатки платформи «Google». Учитель має можливість контролювати, систематизувати, оцінювати діяльність, переглядати результати виконання вправ, застосовувати різні форми оцінювання. У викладачів для кожної групи створені класи. Учні запрошені до класу через приватний код. Мобільні додатки, доступні на пристроях типу IOS чи Android, дозволяють користувачам робити фото та прикріпляти їх до завдань, ділитися файлами з інших додатків та мати офлайн доступ до інформації. Педагоги відстежують прогрес кожного учня, а після оцінки його роботи, повертають її, супроводжуючи коментарями.

Соціальна мережа «Фейсбук» і месенджер «Viber» дозволяють створювати закриті групи, чати, обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

Переваги дистанційного навчання.

1. Актуальність, що передбачає використання найсучасніших засобів для здобуття інформації, ІКТ та можливостей мережі «Інтернет».
2. Порівняно більші обсяги інформації, яку можна отримати в умовах дистанційного навчання у коротші строки.
3. Зручність, за якої кожен учень має можливість обрати власний ритм та режим отримання знань у комфортній для нього обстановці, що сприятливо вплине на сам процес навчання.
4. Індивідуалізація, що дає змогу кожному студенту узгодити навчання зі своїми потребами.
5. Доступність, що передбачає економію часу за рахунок вільного доступу до навчальних матеріалів.
6. Гнучкість, яка надає можливість викладати матеріал відповідно до рівня підготовки та базових знань учнів, створюючи додаткові сайти з необхідною інформацією та сайти, на яких учні можуть обмінюватися інформацією, відповідаючи на запитання один одного та навчатися, навчаючи інших.
7. Відсутність географічних бар'єрів, за якої відпадає необхідність переїзду.

Однак досвід упровадження дистанційної форми навчання свідчить про те, що не завжди є можливість забезпечення якості такої освіти.

- Є учні, які живуть у складних життєвих обставинах. Якщо для них організований будь-який зв'язок із навчальним закладом та викладачем, то це вже дуже позитивно.
- Є різні технологічні моменти, які пов'язані, знову ж таки, з тим, в яких умовах живуть діти — у багатьох просто немає інтернету.
- Є група учнів, яким складно навчатися в таких умовах, їм потрібна підтримка.

Усунувши ці недоліки, значно підвищивши технічний рівень, можна застосовувати дистанційну форму навчання як самодостатню.

Упровадження дистанційних технологій спрямоване на глибше розуміння навчального матеріалу, формування таких компетенцій як: комунікативні (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі), інформаційні (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвіти (вміння навчатись самостійно). Як показує практика, якщо учень не навчиться самостійно ухвалювати рішення, визначати зміст своєї навчальної діяльності та знаходити засоби її реалізації, він не зможе якісно оволодіти тією чи іншою дисципліною. Окрім того, дистанційне навчання виконує в нашому закладі й виховну функцію — сприяє формуванню провідних якостей особистості: активність, самостійність, самовдосконалення, творчість.

Отже, використання новітніх технологій у навчальному процесі надає нам змогу підвищити якість навчання за рахунок керованої, системної, регулярної самостійної роботи учнів, а також зручності організації навчального процесу.

Література

1. Закон України «Про Національну програму інформатизації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Морзе Н. В. Інформаційні технології в навчанні. Київ, 2004. 240 с.
3. Положення про дистанційне навчання. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>
4. Що таке дистанційна освіта. URL : <http://www.vsemisto.info/osvita/2355-sho-take-vyssha-osvita-jak-vona-prazjuje>

ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ «MOODLE» У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті висвітлено досвід упровадження дистанційного навчання на платформі «Moodle» в освітній процес закладу загальної середньої освіти — Тернопільської Української гімназії імені Івана Франка.

Ключові слова: дистанційна освіта, освітня платформи «Moodle», SWOT-аналіз.

Дистанційне навчання відоме людству давно. У Європі кінця XVIII століття виникло «кореспондентське навчання». Учні поштою отримували навчальні матеріали, листувалися з педагогами і складали іспити довіреній особі або писали наукові роботи. У XX столітті винайшли телефон, телеграф, телебачення. Це внесло корективи в методи дистанційного навчання. Чисельність учнів одразу зросла. Особливо популярними були навчальні телепрограми, щоправда, вони не забезпечували зворотного зв'язку «учень — учитель».

З появою персональних комп'ютерів з'явилися нові можливості для навчання на відстані. Наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 р. № 466 затверджено Положення про дистанційне навчання. На підставі цього документа дистанційну форму навчання впроваджували в деяких школах України. Пандемія **COVID-19** змусила всі заклади освіти працювати в онлайн-режимі.

Для координації дистанційного навчання в Тернопільській Українській гімназії ім. І. Франка з першого дня карантину для кожного класу було створено групи в мережі «Viber», до складу яких увійшли педагоги, які викладають у конкретному класі. Учителі вислали дітям завдання та матеріали з підручників, які потрібно було опрацювати. Паралельно педагогічна рада гімназії ухвалила рішення розгорнути на сайті закладу платформи «Moodle» і проводити відеоуроки за допомогою сервісу відеокommунікацій «Zoom». Тиждень тривали підготовчі роботи укладання електронних списків, надання паролів, вивчення системи, нагромадження навчальних матеріалів. Учителі інформатики провели навчальний семінар для педагогів закладу, розповіли про роботу на платформі «Moodle» в системі відеокommунікації «Zoom». Для учнів провели уроки інформатики з вивчення цієї системи. Паралельно на інструктивно-методичній нараді було затверджено розклад дзвінків та розклад уроків на час карантину. Навчання розпочиналося о 10.00, з 13.00 до 14.00 була обідня перерва, далі — знову навчання до 16.00. Ми врахували, що все-таки під час карантину дітям необхідно відпочивати, а сон сприятиме збереженню імунітету, саме з цієї причини уроки починалися пізніше. Урахували й час на обідню перерву, бо регулярне харчування — запорука здоров'я, а також і те, що неможливо всі сім уроків провести біля монітора комп'ютера: це аж ніяк не сприятиме збереженню

здоров'я наших вихованців. Під час карантину в гімназії діяв змінний гнучкий розклад уроків: у гугл-таблицю кожен учитель самостійно вносив свої уроки. Щотижня на головній сторінці «Moodle» розклад уроків оновлювався. Біля назви предмета було зазначено, як саме буде проходити урок (онлайн, офлайн), на якій платформі («Moodle», «Zoom»), вказували також вид роботи, щоб запобігти перевантаженню учнів та самої платформи «Moodle», розміщених на сервері гімназійного сайту. Спочатку були певні технічні проблеми, але з часом ми навчилися розподіляти навантаження рівномірно. Учителі самі вирішували, коли потрібно виходити на прямий контакт із дітьми, а коли — ні. Усе залежало від рівня складності програмового матеріалу. Якщо матеріал був складний, учитель виходив на зв'язок частіше, якщо легший — рідше. Кількість уроків ми регулювали відповідно до запитів батьків та учнів. Крім відеоуроків, проводили онлайн-консультації на сервісі «Zoom».

На головній сторінці платформи «Moodle» розмістили звернення директора гімназії до учнів, виклали відеоролик про те, як виконувати гімнастичні вправи для очей, щоб уберегти дітей від перенавантаження.

Не забули і про виховний процес в період карантину. Ми всі відчували брак спілкування офлайн. Тож класні керівники під час дистанційного навчання організовували відеозустрічі для неформального спілкування зі своїми вихованцями. Наприклад, у 5(9)-А класі було призначено романтичну зустріч при свічках о 21.00, щоб поговорити про потаємне. По той бік екрану (зустріч відбувалася в системі «Zoom») — дівчатка у вечірніх сукнях, хлопці в елегантних костюмах, з краватками-метеликами, миготливе світло свічок. Романтична вечірка була організована в стилі хюге: забезпечено затишне місце (оселі гімназистів), романтичне освітлення (свічки), задоволення (цукерки, чай), а також рівність, єднання, вдячність і гармонія. Кожен говорив про те, що хвилює зараз, чого не вистачає, щоб почуватися щасливим. Гімназисти скупили одне за одним, тому романтична вечірка при свічках тривала дві години. Були ще піжамні вечірки із улюбленими м'якими іграшками.

З метою психологічної підтримки учнів класна керівниця 2(6)-А класу щовечора, рівно о 19.00, проводила в сервісі «Zoom» «Хвилини спілкування». Темі зустрічей були найрізноманітніші — від обговорення алгоритму роботи гімназистів на карантині та етики поведінки на онлайн-уроках до розучування гаївок та нових вправ для руханки. Дистанційно учні разом із класним керівником святкували День вишиванки, дні народження однокласників, до 480-річчя рідного міста здійснили віртуальну мандрівку Тернополем, взяли участь у флешмобі «Вдома цікаво», підготували спільний проєкт «Оплески медикам», відеоролики: «Мелодія карантину», «Тихо! Тривають уроки!», «І на карантині я — гімназист», «Відеопривітання вчителям» тощо.

Свято останнього дзвоника провели у формі онлайн-посиденьок з горнятками чаю, підбили підсумки навчального року. Позитивні емоції, отримані під час таких зустрічей, дарували відчуття щастя, яке ми створили всі разом: педагоги та гімназисти. Батьки теж мали можливість поспілкуватись у форматі конференції через додаток «Zoom». Консультантами-помічниками батьків під час запуску конференції «Zoom» були їхні діти, що добре освоїли роботу на цій платформі.

Потрібно зазначити, що впродовж карантину вчителі гімназії працювали й на інших платформах, як-от: «Classtime», «Padlet», «Google Class», «Wooclap», «Mozabook»,

«На Урок». Але всі гіперпосилання на ці джерела були викладені на єдиній платформі «Moodle». Чому учителі використовували й інші платформи?

По-перше, це реалізація академічної свободи педагога.

По-друге, не всі платформи пристосовані до роботи, скажімо, з математичними символами, формулами з хімії, фізики тощо.

По-третє, учитель може знайти на інших сайтах вже готові якісні рисунки, схеми, тести, вправи, задачі, навчальні відео, інші дидактичні матеріали, щоб використати їх на своєму онлайн-уроці.

Саме тому адміністрація закладу не обмежувала педагогів у виборі платформ, але вимагала системи роботи, тобто, щоб усі посилання могли швидко і легко знайти всі здобувачі освіти на єдиній гімназійній платформі «Moodle».

Зауважмо, що ця система має можливості автоматичної перевірки тестових робіт, що зменшує час роботи вчителя. За кожним тестом можна вивести загальний результат класу у відсотках, графік правильних відповідей із кожного запитання, кількість правильних відповідей на кожне запитання. А це, в свою чергу, дає можливість педагогу більш якісно зробити аналіз виконаної роботи та провести корекцію при вивченні того чи іншого матеріалу. Крім того, усі матеріали (презентації, відео- та аудіофайли, документи) зберігаються в системі, а це дає можливість створити бібліотеку навчальних матеріалів, які можна використовувати і надалі. Платформа «Moodle» дає змогу здійснювати зворотний зв'язок «учитель — учень». Учні прикріплюють свої роботи, учитель перевіряє (для цього є спеціальні інструменти, навіть ручку з чорнилом певного кольору можна обирати), «виставляє» оцінку і може написати коментар до роботи. Потім автоматично переводить її в загальний журнал, там виставлену оцінку можуть побачити учень і його батьки, поставити запитання в чаті. Ця система дала змогу вчителю не оголошувати оцінок, а повідомляти їх учневі індивідуально, що теж є дуже актуальним.

Гімназисти швидко навчилися працювати на платформі: завантажувати матеріали, вести діалог, знаходити потрібні курси і опрацьовувати їх. Матеріали були розраховані на учнів, які мають різне сприйняття: Для тих, хто любить читати, запропоновано цікаві тексти, презентації, для тих, кому легше слухати і дивитися, — добірки навчальних відео, тим, кому легше працювати повністю самостійно — покликання на підручники і довідники. Так педагоги закладу здійснювали індивідуальний підхід до кожного гімназиста.

Після завершення навчального року адміністрація закладу підбила підсумки роботи на платформі «Moodle», репрезентовані у SWOT-таблиці 1.

Таблиця 1

ПЕРЕВАГИ:

- забезпечення неперервного освітнього процесу;
- удосконалення навичок роботи на комп'ютері як учнів так і вчителів;
- можливість рівного доступу до освіти дітей з особливими освітніми потребами;
- розширення цільової аудиторії, залучення «гостьових» лекторів та IT-спеціалістів;
- підвищення компетентності учасників навчання з елементами дистанційного.

НЕДОЛІКИ:

- не всі учні мають гаджети для роботи он-лайн;
- слабе покриття мережею «Інтернет»;
- низький рівень систем безпеки на платформах «Zoom», «Skype», «Viber»;
- потреба в постійній умотивованій самоосвітній діяльності здобувачів освіти.

МОЖЛИВОСТІ:

- створення бібліотеки навчальних матеріалів;
- створення каталогу тестових завдань;
- забезпечення зворотного зв'язку «учитель-учень»
- стимулювання та мотивація педагогічних працівників щодо вдосконалення якості інформаційних матеріалів та освітніх послуг;
- навчання впродовж усього життя;
- можливість надання освітніх послуг під час природних стихійних лих.

ЗАГРОЗИ:

- «підвисання» сайту;
- перевантаження платформи;
- академічна недобросовісність;
- зниження ефективності освітньої діяльності через несвоєчасну та недостатню якість зв'язку та технічного обслуговування;
- знецінення престижу освіти.

SWOT-аналіз процесу впровадження навчання з елементами дистанційного в закладі освіти засвідчує, що сильні сторони переважають над слабкими. Більшість слабких сторін мінімізується через домінування сильних сторін та можливостей, що виявляються в результаті розвитку зовнішнього середовища. Виявлені загрози та слабкі сторони, які найбільш складно мінімізувати, не є фатальними.

Отже, впровадження навчання з елементами дистанційного в освітній процес закладів загальної середньої освіти є достатньо обґрунтованим і перспективним на шляху вдосконалення освітніх процесів в Україні.

Перспективи подальшого впровадження навчання з елементами дистанційного вбачаємо у вивченні нових можливостей платформи «Moodle», запровадження роботи на платформі під час офлайн-навчання з врахуванням специфіки закладів освіти (напрямів підготовки, контингенту учнів, особливостей матеріально-технічного та кадрового забезпечення).

Література

1. Дистанційне навчання. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Дистанційне_навчання
2. Наказ МОН України «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>
3. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

ЕФЕКТИВНЕ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

У статті описано досвід використання в закладі технології дистанційного навчання з метою формування ключових компетентностей учнів. Обґрунтовано доцільність використання інноваційних методів, прийомів, комп'ютерних мереж з метою підвищення ефективності освітнього процесу.

Ключові слова: освітні платформи, месенджери, «хмари слів», віртуальна дошка «Padlet».

Сучасна епоха — це час змін, інновацій. Суспільство сьогодні вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань. Тому одним із завдань освітнього закладу є формування інноватора, цілісної, усебічно розвиненої особистості, здатної змінювати навколишній світ, конкурувати на ринку праці, вчитися усе життя.

Реалії сьогодення пришвидшили темп розвитку дистанційного навчання в Україні. Якщо ще декілька місяців тому вчителі не могли уявити навчання на відстані, то зараз кожен педагог із впевненістю і об'єктивними аргументами буде розповідати про обрані платформи для онлайн-спілкування з учнями. Сучасні інтернет-технології пропонують широкі можливості для кожного, а різноманітні сервіси для дистанційної роботи дозволяють не просто провести урок, а зробити це ефективно.

З 12.03.2020 р. по 29.05.2020 р. у зв'язку із запровадженням в Україні карантину, з метою виконання навчальних планів і освітніх програм, у школі було організовано навчання з використанням дистанційних технологій. Організовуючи дистанційне навчання в школі, педагогічні працівники врахували методичні рекомендації ТКМЦНОІМ. Під час карантину вчителі здійснювали дистанційне навчання в мережі «Інтернет». Педагоги дистанційне навчання організовували відповідно до освітньої програми школи. Простір для організації дистанційного навчання забезпечував не тільки функції проведення онлайн-уроків, доступу до різноманітних електронних навчальних матеріалів, а й оцінювання та зворотний зв'язок щодо виконаних робіт.

На сайті закладу учителька інформатики Клясінська О. М. розміщувала завдання, які розробляли педагоги школи. Для дистанційного навчання учителі застосовували такі платформи, як : «Мій клас», «На Урок», «Skype», «Zoom». Частина педагогів використовували традиційний підхід: діти виконували завдання на аркушах,

фотографували написане і надсилали фото електронною поштою або меседжами у додатках «Viber», «Whats App».

Поточне оцінювання вчителі здійснювали в усно і письмо в синхронному й асинхронному режимах. Синхронно проводили онлайн-тестування, на платформи «Skype» і «Zoom» виконували практичні роботи, дослідницькі та творчі проєкти, усні співбесіди та опитування тощо. Асинхронно перевіряли відео- фото- або аудіофайли, надіслані учнями.

На думку педагогів школи, найрезультативнішими для дистанційного навчання були платформи «Zoom» і «Skype».

Комунікаційна платформа «Zoom» дала змогу організовувати відеоконференції та проведення онлайн-уроків. **Завдяки відео- й аудіозв'язку учні та педагоги спілкувалися між собою в реальному часі. Можливість вмикати і вимикати мікрофони учасників організатором дала змогу дітям відповідати по одному і допомогла уникати надмірного шуму.**

Учні мали змогу підключатися до конференцій як з комп'ютера, так і зі смартфона чи планшета без реєстрації, просто перейшовши за покликанням. Зручним для всіх учасників став інструмент планування конференцій заздалегідь, а також створення покликання на уроки, які відбувалися постійно в певний час.

У початкових класах платформа «Zoom» допомогла проводити індивідуальні і групові уроки з усіх основних предметів. Проте у перших класах традиційні уроки

часто замінювали інтегрованими заняттями, під час яких учні вдосконалювали навички читання, письма та обчислювальні вміння.

Для проведення конференцій педагоги ретельно добирали матеріали, відеоролики та створювали презентації в програмі «PowerPoint».

Платформу «Zoom» учителі використовували під час проведення уроків різних типів. Основним став інструмент демонстрації вчителем свого екрану. Так, на уроках формування і розвитку компетентностей учні переглядали презентації в програмі «PowerPoint» і слухали пояснення вчителя, переглядали відеопояснення, потім виконували тренувальні вправи з унаочненням. Під час уроків розвитку компетентностей вчителі надавали більшу самостійність учням у виконанні тренувальних завдань.

Учні початкових класів **використовуючи платформу «Zoom»** на заняттях з математики, працювали з підручником або опрацьовували сторінки електронного підручника, виведеного на екран, розв'язували задачі за попередньо складеним коротким записом, записували зорові та слухові математичні диктанти. Використання інструменту інтерактивної дошки дозволило педагогам надавати учасникам доступ до коментарів. Учні мали змогу по черзі пояснювати обчислення значень виразів і записувати на дошці. Користуючись інтерактивною дошкою на уроках української мови, вчителі організовували максимальну практичну діяльність школярів. Наприклад, визначити і підкреслити головні члени речення, службові слова, редагувати текст, доповнити розповідь словами з довідки тощо. Зокрема, у 2 класі діти вчилися складати текст-розповідь та текст-опис за серією малюнків та запитаннями і одразу записували результати. На закріплення діти складали текст-пригоду, опис за зразком, малювали ілюстрацію або прикріплювали фото домашнього улюбленця.

Окрім традиційних домашніх завдань, школярі отримували і нестандартні. Наприклад, у третьому класі після вивчення теми «Частини» школярі мали приготувати фруктовий салат за рецептом вчителя (потрібно було використовувати частини фруктів) і відправити фото- або відеозвіт.

Платформа «Zoom» дозволяє організовувати спільні чати для переписки і обміну матеріалами — як загальні, так і приватні. Проте учасники мали змогу не лише спілкуватися. Під час розв'язування задач у третьому класі вчителька пропонувала учням написати в приватному чаті вираз до розв'язаної задачі або записати інший спосіб розв'язання.

Уроки перевірки компетентностей учнів вчителі також проводили онлайн за допомогою платформ «Zoom» і «Skype». Школярі виконували діагностичні та контрольні роботи з різних предметів в синхронному режимі. Завдання педагоги демонстрували на екран. Після виконання учні повинні були відправити фото роботи впродовж декількох хвилин. Це дало можливість більш об'єктивно оцінити рівень засвоєння навчального матеріалу.

Важливим під час організації дистанційного навчання було використання інструменту запису уроку, адже учні разом з батьками потім мали змогу переглянути ще раз пояснення вчителя, повторити засвоєний матеріал.

З метою уникнення перевантаження учнів педагоги робили самостійно записи пояснення матеріалу з деяких предметів, зберігали їх на сервісі «Гугл-диск». Учні мали змогу переглянути ці записи самостійно.

Учителі початкових класів, спілкуючись із батьками, дійшли висновку, що дітям важко увійти в навчальний процес. Не всі батьки змогли організувати самостійне навчання дітей вдома. Тому педагоги постійно шукали способи урізноманітнити навчальний матеріал, щоб зацікавити учнів. Досягненню поставлених цілей сприяли педагогічні ігри від мультимедійного видавництва «Розумники». Під час карантину відкрили безкоштовний доступ до цієї цікавої інтелектуально-навчальної гри. Вчителі, які використовували цей комплекс в організації дистанційного навчання своїх учнів, помітили, що педагогічна гра:

- викликає інтерес до навчання;
- допомагає дитині швидше вивчити новий матеріал з основних шкільних предметів;
- розвиває логіку, увагу, уяву, креативне мислення та пам'ять.

Формуванню орфографічних навичок учнів сприяло те, що вчителі записували відео диктантів і розміщували на своїх ютуб-каналах. Для учнів приємною несподіванкою було почути голос своєї вчительки, яка вміло, з дотриманням усіх орфоепічних норм читала текст. Чільне місце займала словникова робота. Діти писали тренувальні та контрольний аудіодиктанти, фотографували роботу і надсилали на електронну пошту вчителя. Проведення контрольного диктанту дало змогу зробити висновок про ступінь засвоєння теми.

Педагоги школи використовували безкоштовний онлайн-сервіс «LearningApps» для створення інтерактивних вправ. Наприклад, учителі математики, враховуючи вікові особливості учнів, розробили такі різновиди вправ, як: «Пазл», «Класифікація», «Заповнити пропуски», «Розставити за порядком», «Знайти пару», «Кросворд». Використання сайту дає змогу перевірити і закріпити знання учнів в ігровій формі, що сприяє формуванню їх пізнавального інтересу. Оскільки сервіс «LearningApps» надає можливість отримання коду, вчителі розміщували інтерактивні завдання на сторінках своїх блогів, таким чином залучали батьків до використання завдань вдома.

Одним із поширених методів дистанційного навчання з використанням сервісу «Гугл-диск» було «перевернуте навчання»: вдома учні самостійно вчили матеріал наступного уроку, викладений учителем у мережі, а на уроках презентували вивчене, виконували завдання. Для цього вчителі заздалегідь ділили учнів на групи, щоб кожна група, опрацьовуючи матеріал, створювала спільну презентацію, використовуючи сервіс «Гугл-презентація». Наприклад, у 2-Б класі, вивчаючи таблицю множення на 3, учні переглядали вдома навчальне відео, вчили таблицю, а на онлайн-уроці

відтворювали й поглиблювали набуті знання, виконуючи приклади і задачі. Учителі передбачали зростання активності учнів, розвиток співробітництва, персоналізацію навчання.

За допомогою сервісу «*WordArt*» учителі та учні створювали «хмари слів». Ця форма роботи активізує процес навчання, сприяє кращому засвоєнню знань. «Хмари слів» педагоги використовували для візуалізації термінології з теми. Це сприяло швидкому запам'ятовуванню інформації. «Хмари слів» застосовували на уроках практично з усіх навчальних дисциплін. Наприклад, на уроках фізики, хімії чи математики за допомогою такої демонстрації учителі робили термінологічні чи формалізовані добірки з теми. На уроках словесності педагоги в «хмарі слів» записували тему уроку, яку учні повинні були визначити; використовували «хмару слів» як опорний конспект; пропонували учням прочитати в «хмарі слів» головне запитання, на яке необхідно знайти відповідь протягом уроку; учні складали речення або розповідь, використовуючи якомога більше слів з «хмари слів»; робили «хмару слів-підказок» для орфографічного, лексичного, літературного диктантів, кросвордів тощо; повторювали основні поняття теми, що вивчалася.

Найбільш зручним, легким інструментом для організації спільної роботи учасників освітнього процесу з різним контентом у визначеному віртуальному просторі був мережевий сервіс «*Padlet*». Віртуальна дошка — інструмент для навчання, який поєднує відео- та аудіоформати. За допомогою «*Padlet*» учні брали участь у створенні уроку та додавали свої матеріали на інтерактивну стіну. Найчастіше вчителі використовували сервіс «*Padlet*» як майданчик для організації групової роботи під час проведення «мозкового штурму», узагальнення й систематизації знань, рефлексії; як місце розміщення навчальної інформації або завдань для її пошуку, ідей для створення та обговорення проєктів; як місце для організації спільного виконання домашнього завдання.

Для проведення мозкового штурму учителі використовували сервіс «*XMind*» — програму для складання ментальних карт. Оригінальні авторські схеми створювали і з допомогою сервісу «*VideoScribe*».

Одним із способів контролю, який найбільше подобався дітям під час дистанційного навчання, було тестування. Вчителі школи **використовували безкоштовний сервіс онлайн-тестів «На Урок»** для повноцінної дистанційної перевірки знань, які здобули учні під час роботи.

Тести на освітньому сервісі спрямовані і на формувальне оцінювання та відпрацювання практичних навичок. Учні / учениці мали можливість виконати завдання, перевірити правильність, повернутись до опрацювання матеріалу і знову спробувати виконати завдання. Такі сервіси допомагали вчителям та школярам зосередитись на корекції знань.

Вправи-тести педагоги пропонувати для закріплення певних навичок, а також вибірково — для учнів, які потребують додаткової практики.

Використовуючи сервіс **«На Урок»**, педагоги мали можливість перевірити знання учнів з будь-якої теми, контролювати їх виконання дистанційно. Позитивним було те, що вчитель мав змогу аналізувати статистику успішності учнів, переглядати відповіді кожного учня, аналізувати роботу всього класу залежно від того, які задачі перед собою та дітьми ставив.

Тестові системи сервісу **«На Урок»** надавали можливість педагогам створювати запитання різних типів (вибір одної відповіді, встановлення відповідності тощо).

Учителі інформатики для перевірки компетентностей учнів використовували сервіс **«Гугл-форми»**.

Використання технології дистанційного навчання в школі є ще одним інструментом, який сприяє формуванню ключових компетентностей учнів, високому рівню їхньої працездатності; прагненню до якісного кінцевого результату; творчому ставленню до справи; здатності переборювати труднощі, брати на себе відповідальність та приймати рішення; комунікабельності, здатності до співробітництва, співтворчості; здатності до швидкого освоєння нової справи, самоосвіти, самореалізації, саморозвитку. Сучасне використання методів, прийомів дистанційного навчання в освітньому закладі сприяє вихованню самостійних, ініціативних і відповідальних членів суспільства, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні громадянських, соціальних і економічних завдань.

Література

1. Корбут О. Г. Дистанційне навчання: моделі, технології і перспективи. URL: confesp.fl.kpi.ua/ru/node1123
2. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі: методичні рекомендації. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
3. Огляд платформ та інструментів дистанційного навчання, рекомендованих МОН для дистанційки в школах. URL : [mon.gov.ua>news>oglyad-platfom-ta-instrmentiv](http://mon.gov.ua/news/oglyad-platfom-ta-instrmentiv)

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

У статті описано досвід організації дистанційного навчання інформатики. Вказано шляхи налагодження взаємозв'язку між учасниками освітнього процесу, проаналізовано властивості інтернет-сервісів.

Ключові слова: дистанційне навчання, учасники освітнього процесу, сучасні технології, платформи, сервіси, додатки.

Вимушене дистанційне навчання стало викликом для всіх учасників освітнього процесу. Організувати якісне навчання з використанням цифрових технологій, надихати й мотивувати учнів, долати технічні труднощі виявилось зовсім не просто. Дистанційна форма навчання передбачає доступ до інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також володіння технологіями дистанційного навчання.

Педагоги Тернопільської ЗОШ I–III ступенів № 13 імені Андрія Юркевича доклали чимало зусиль, щоб забезпечити здобуття якісної онлайн-освіти. На нараді педагогічного колективу вчителі обговорили можливі варіанти організації віддаленого навчання. Вирішили використовувати найпопулярніші сервіси: «Google», «Viber», «Telegram». З учнями, які не мали доступу до мережі, для спілкування використовували телефонний зв'язок. У школі було створено ресурс «Адресна книга учасників освітнього процесу» (старшокласники вказували свої електронні адреси, з молодшими школярами працювали, використовуючи батьківські електронні скриньки). Педагоги й учні могли безпосередньо контактувати з питань опанування навчального матеріалу.

Ми скоригували календарно-тематичні плани, оптимізували матеріал та очікувані результати, заплановані на період дистанційного навчання. Деякі із запланованих завдань у зв'язку з неможливістю їх виконання у класичному варіанті довелось відкинути або замінити на доступніші. Для оцінювання навчальних досягнень учнів використовувались ті ж критерії, що й у класичній формі навчання.

Якість та ефективність навчального процесу залежить від рівня комунікації всіх його учасників. В умовах дистанційного навчання цей процес складніший, породжений необхідністю спільної діяльності, сприйняття та розуміння інших у віртуальному просторі. Тому основною метою комунікації було залучення школярів до спілкування та мотивація до навчання.

Як учитель інформатики поділюся досвідом роботи з сервісами, які найчастіше використовувала у 2–11-тих класах.

Для уроків у форматі відеоконференцій користувалася інтернет-службами «Zoom», «Google Hangouts», «Skype». Такий режим роботи виявив ряд переваг і недоліків. Спочатку майже всі діти зацікавлено виходили на зв'язок — чемно і вчасно. Вони уважно слухали пояснення, відповідали на запитання та ставили їх, часто доповнювали розповідь вчителя коментарями, власними судженнями, намагалися зрозуміти допущені помилки, виправити їх. Правда, інтернет-зв'язок був не завжди якісним, у «години пік» навіть доводилося переносити відеоуроки на 1–2 години пізніше. Крім того, не всі школярі мали змогу під'єднуватися. Згодом кількість учнів, які прагнули активно спілкуватися з учителем, зменшилася, деякі з них пропускали відео зустрічі з різних причин. Тому дійшла висновку, що потрібно дозувати кількість відеоконференцій.

Досить ефективним під час дистанційного навчання вважаю спосіб подання навчального матеріалу у вигляді короткої лаконічної презентації чи конспекту уроку з прикріпленими файлами або посиланнями (на відеоролик, презентацію, тест тощо). Для легшого сприйняття об'єктів вікна програми (особливо молодшими школярами), записувала короткі відеоролики, у яких акцентувала увагу на головному, демонструвала найскладніші моменти у роботі. Для створення програм у різних середовищах програмування надсилала учням 4–5 програм-прикладів з відповідними коментарями.

Старшокласники реалізовували завдання у різних програмних середовищах, встановлених на ПК, а також з допомогою інтернет-додатків, зокрема на платформі «Google»: документи, презентації, таблиці, форми, сайти, карти, ментальні карти, різні типи графіки, інфографіка, різні середовища для програмування, публікації, відео- та аудіоматеріали, записані та змонтовані учнями.

Молодшим школярам пропонувалися для виконання завдання в середовищах, передбачених навчальною програмою, інтерактивні вправи в додатку «LearningApps». Для поглиблення і закріплення теоретичних знань діти виконували вправи на запам'ятовування основних термінів, логічні вправи та задачі у зошитах із друкованою основою.

Невід'ємними помічниками у дистанційному навчанні залишалися підручники та робочі зошити. Адже в підручнику зроблено логічний виклад навчального матеріалу, підібрані запитання для самоперевірки, тренувальні вправи тощо. Виконуючи завдання в зошиті, учні мали можливість узагальнити, підсумувати, класифікувати отриманий матеріал, виявити основні поняття теми, встановити зв'язки між ними та з попереднім матеріалом.

Для перевірки знань, вмінь і навичок учнів з інформатики розробляла індивідуальні завданнями і тести в сервісі «Google Forms», використовувала готові та власні тести на освітянських сайтах «На Урок» та «Всеосвіта». Ці інтернет-ресурси дають можливість скористатися надбанням колег або створити власні якісні тести (повністю або на основі вже створених) для виявлення рівня знань з усіх предметів. У цих тестових

системах є можливість керувати тестом: встановити час і тривалість роботи, заблокувати роботу учнів, які ведуть себе недоброчесно, дозволити учням повторне проходження тесту.

Особливу увагу приділяла домашнім завданням. З метою попередження перевтоми та зниження мотивації, уникнення страху не впоратися з домашнім завданням для виконання учням пропонувалося лише одне завдання до уроку. Одне завдання під силу кожному — якщо не повністю, то принаймні частково. Але, щоб його виконати, треба було опрацювати теоретичний матеріал та завдання-прикладі. Школярам пропонувалися диференційовані, різнорівневі, а також творчі завдання, які давали можливість кожному із них проявити свою індивідуальність і неповторність.

Усі завдання, надісланих на електронну скриньку, ретельно перевіряла, оцінювала, аналізувала, інколи повертала на доопрацювання із коментарями щодо послідовності виконання.

Позитивні аспекти дистанційного навчання:

- дистанційне навчання — це єдиний спосіб організації навчання в умовах карантину;
- дистанційне навчання частково компенсує потребу в спілкуванні дітей з однокласниками, вчителями;
- дистанційне навчання — це різновид діяльності, що відволікає учнів від повсякденних проблем, що здійснюють психологічний тиск;
- дистанційне навчання спрямоване на:
 - опанування цифрових технологій, вміння відшукати необхідну інформацію, вміння працювати віддалено;
 - цілеспрямованість на самоосвіту, розвиток самоорганізації, самомотивації учнів до навчання;
 - пришвидшення процесу перетворення класичної форми навчання у змішану, з використанням комп'ютерних технологій.

Негативні аспекти дистанційного навчання:

- відсутність живого спілкування між людьми;
- не всі учасники освітнього процесу мають технічні засоби для реалізації дистанційного навчання;
- збільшення навчального навантаження на учнів;
- неможливість виконання окремих видів завдань (лабораторні, практичні роботи);
- складність виявлення рівня навчальних досягнень учнів та недостатня об'єктивність оцінювання;
- недотримання норм використання комп'ютерної техніки;
- використання великої кількості різноманітних сервісів, що забирають час на їх опанування, втомлюють учнів;
- необхідність батьківської допомоги у реалізації дистанційного навчання (особливо для молодших школярів).

Отже, дистанційна форма навчання має право на існування, не замінюючи, а доповнюючи собою традиційну освіту. Для її реалізації варто обирати безкоштовні, популярні, доступні, але надійні сервіси, які без проблем можна встановити на будь-який пристрій. Перевагою середовища є також можливість зміни мовної версії.

Для якісної і ефективної роботи у віддаленому режимі потрібна єдина освітня платформа, яка забезпечить взаємодію усіх учасників освітнього процесу, реалізацію різних форм роботи завдяки наявності відповідних додатків.

Література

1. Корсакова О., Трубачова С. Сучасна освіта. URL : <https://osvita.ua/school/method/787/>
2. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця, 2017. 102 с.
3. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
4. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів, електронних тестів / Вишнівський В.В. та ін. Київ, 2014. 140 с.
5. Волобуєва Т.Б. Самовчитель з організації дистанційної освіти. Харків, 2010. 25 с.

Світлана Цибульська, Олена Кріль, Юлія Шумська,
учителі початкових класів
Тернопільської спеціалізованої школи I–III ступенів № 3
з поглибленим вивченням іноземних мов

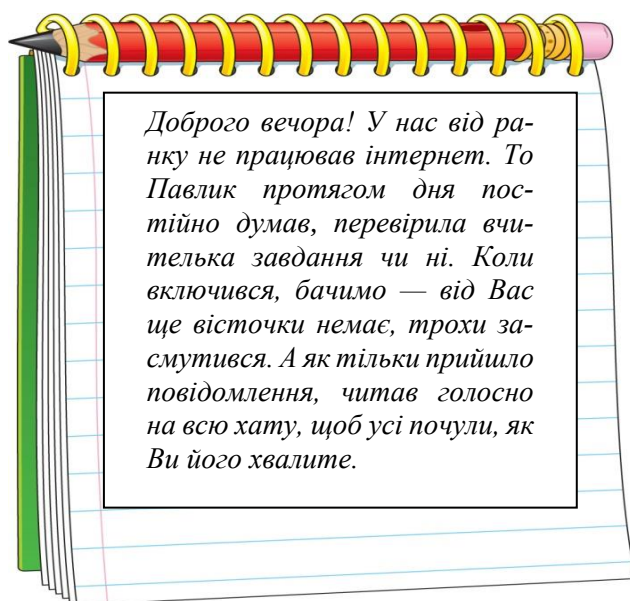
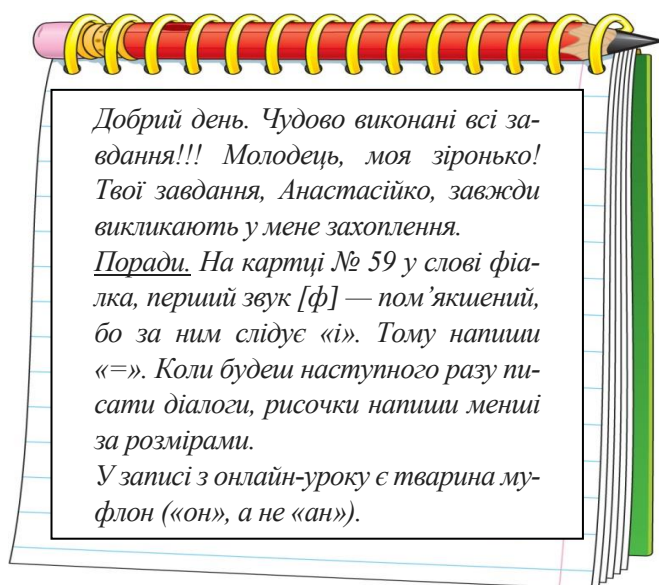
ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У статті запропоновані допоміжні орієнтири, практичні знахідки, творчі спрямування для якісної організації дистанційного навчання в молодшій школі.

Ключові слова: дистанційне навчання, платформи, онлайн-урок, режим роботи, інтегровані уроки, формувальне оцінювання, мотивація, співпраця.

До дистанційного навчання спочатку не були готові ні діти, ні батьки, ні вчителі. Діти — тому, що у віці шести-восьми років ще недостатньо самосвідомими, батьки — тому, що не були готові приділяти навчанню дітей дещо більше часу, ніж зазвичай, а вчителі просто не знали, за допомогою яких інструментів це можна робити. Хоч до моменту оголошення карантину педагоги проходили безліч курсів, семінарів, тренінгів, та на жодному з них не отримували практичних порад щодо організації навчання на відстані. Тепер з упевненістю можна сказати, що всі учасники цього процесу прийняли з гідністю новий виклик часу і нам спільно вдалося налагодити ефективне дистанційне навчання.

Знайома всім програма «Viber» стала першим помічником у налагодженні зв'язку з учнями та батьками. З її допомогою вчителі змогли надсилати завдання для самоопрацювання, а батьки повідомляти про їх виконання фотозвітами й отримувати коментарі, консультації, поради щодо виконаних завдань.

Для учнів початкових класів важливо бачити й чути свого вчителя, їм потрібне «живе спілкування». Саме платформа «Zoom», яку вчителі разом з батьками і дітьми освоювали вперше, дала змогу ввести у процес навчання на віддалі емоцію і отримати контакт.

Через свої вікові особливості молодші школярі (особливо першокласники) часто потребують допомоги, поради, підтримки з боку вчителя. На онлайн-уроках педагог не в змозі це зробити якісно. А кожна маленька невдача викликає в дітей тривогу, хвилювання. Тому дуже доречним було чергування одного представника з батьківського колективу, яке легко організувати в класній вайбер-групі. Завдання чергового: бути присутнім на уроці; слідкувати, щоб його дитина виконала всі завдання; потім сфотографувати класну роботу і помістити у групу класу, щоб інші учні могли звірити і дописати те, що не вдалося на уроці.

Не варто використовувати велику кількість різних платформ. Краще вдосконалювати навички у двох чи трьох вибраних застосунках.

Коли розпочався карантин, не було ніяких чітких вказівок, як правильно організувати режим роботи. Скориставшись творчою свободою, дійшли висновку, що розклад під час карантину не може бути статичним.

По-перше, онлайн-уроки більш виснажливі і для дітей, і для вчителя.

По-друге, учні отримують частину завдань для самостійного опрацювання, а вчителю потрібно кожному учневі прокоментувати якість виконання: вказати на помилки, дати рекомендації, написати правила для виправлення неточностей, подякувати за роботу, що займає втричі більше часу, ніж зазвичай у школі.

По-третє, організація відеоуроків читання цілим класом неефективна, тож виникла потреба об'єднувати дітей у малі групи, щоб усі діти могли читати, відповідати на запитання, виконувати творчі завдання, спілкуватися з учителем, що допомогло зміцнити бажання учнів удосконалювати навичку читання.

По-четверте, потрібно враховувати, що всі організаційні моменти для учнів 1—2 класів у підключенні до уроків в застосунку «Zoom» повинні забезпечити батьки, часто бути присутніми на уроках, допомагати дітям. Тому не можна зневажати часом батьків і «посадити їх за парту» на кілька годин.

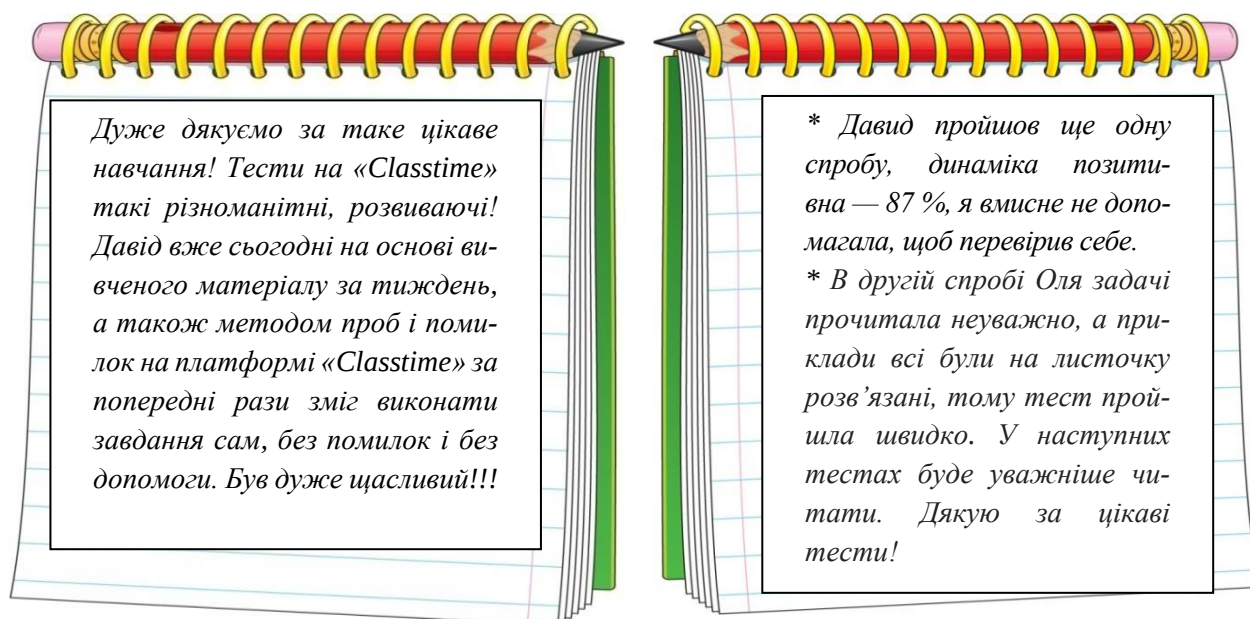
Зразки гнучких розкладів занять подано в додатку 1.

З упровадженням Нової української школи з'явилася нова модель оцінювання — формувальне оцінювання. Воно покликане допомагати вчителю мотивувати поступ дитини до навчання. Проте в умовах дистанційного навчання формувальне оцінювання, особливо у 1 класі, втратило багато своїх позитивних якостей.

Оскільки вчителі початкової школи здебільшого співпрацювали з дітьми через батьків, які не звикли до нового підходу в оцінюванні, тому до дітей часто доходили дещо викривлені судження, відповідно до суб'єктивної думки кожного з батьків, які часто поверталися до традиційної системи оцінювання досягнень учня. А також вносили певні коментарі та зауваження до оцінки педагога.

Гарною знахідкою для перевірки, контролю та оцінювання вивченого матеріалу стали тести на сайтах «На Урок» і «Classtime». На цих платформах зручно працювати, бо можна використовувати як готові тести колег, так і створювати власні. Дітям подобалося виконувати завдання і відразу отримували коментарі щодо їх правильності. Усі учні класу були зареєстровані на платформі «Vchu.ua», де проходили базовий рівень завдань з математики у зручний для них час. Отримані дипломи від сайту демонструвались у класних вайбер-групах, що додавало мотивації іншим дітям.

На початковому етапі роботи з тестами не зайвим буде давати молодшим школярам дві спроби для збереження позитивного настрою до навчання.

У найменших школярів зацікавленість предметами, бажання вчитися — річ дуже хитка і нестабільна. Не може бути нецікаво, не може бути без наочності, не може бути одноманітно, не може бути без творчих і розвивальних вправ.

Якщо проведення інтегрованих уроків у звичайному шкільному режимі не є щоденною вимогою, то за нових обставин воно стало нагальною потребою. Інтеграція двох-трьох предметів забезпечувала нестандартний підхід до подачі навчального матеріалу, що викликало у дітей інтерес, а отже, і краще засвоєння. Дуже вдалим був спосіб відштовхнутися від теми уроку «Я досліджую світ» і поєднати її з математичними завданнями, вправами з письма і обов'язково доповнити їх цікавою додатковою інформацією.

На платформі «Zoom» є можливість демонструвати презентації. Тому до кожного уроку варто створювати одну серію слайдів, які поєднують кілька навчальних предметів і зекономлять час на онлайн-уроці.

Найважче було організувати уроки з предметів художньо-естетичного циклу (образотворче мистецтво, музичне мистецтво, трудове навчання). Тому виникла ідея

організовувати вайбер-концерти, виставки картин, фотовиставки, флешмоби, відеоповідомлення, покази мод, кулінарні проєкти в групі класу.

Творчі завдання внесли в процес спілкування на відстані «іскринки радості», відволікали від сумної статистики захворювань, яку щодня повідомляли в засобах масової інформації. Велика відповідальність лягла на батьків, але вони із задоволенням допомагали дітям, особливо після того, коли всі побачили перші результати, коли щоразу можна було продемонструвати свої таланти і подивитись на однокласників. Участь у творчих проєктах не була обов'язковою, та щоразу у них брали участь не менше 80 % класу.

Перший вайбер-концерт, де учні декламували вивчені напам'ять вірші, відбувся 19 березня і був присвячений дню народження Ліни Костенко. Потім діти виконували творчі завдання за текстом з «Букваря»: намалюйте свій кольоровий сон; створіть заклик до людей про збереження водойм; складіть невелике повідомлення про Україну.

Низка творчих проєктів були присвячені пам'ятним датам: 2 квітня — День дитячої книги; 22 квітня — Міжнародний день Землі; 29 квітня — День танцю; 7 травня — День радіо; 15 травня — День сім'ї. Усі захоплено відгукувались про сам процес підготовки творчих завдань, а ще більше про їх перегляд.

Томас Манн писав: «Людина слабка: як тільки чує оплески, щось у ній росте і шириться, якщо ж холодне мовчання — стискається». Під час дистанційного навчання вчителю потрібно більше, ніж будь-коли «запастися» мотиваційними фразами для учнів. Оскільки відзначення сильних, кращих сторін кожної виконаної роботи дитини додає їй ентузіазму і бажання працювати далі ще краще. 55 способів висловити подяку подано в додатку 2.

Не менш важливою є подяка батькам. Вони взяли на себе велику частину обов'язків, щоб організувати якісний навчальний процес. Тому слід пам'ятати, що похвала повинна бути гучною, а критика тихою. Такий підхід до роботи обов'язково дасть хороші результати.

Отже, для організації цікавого та якісного дистанційного навчання вчителю треба:

- 1) оволодіти платформами, програмами, застосунками дистанційного навчання;
- 2) налагодити тісну співпрацю з батьками. залучити їх до чергування на онлайн-уроках;
- 3) скласти розклад онлайн-уроків на короткий термін;
- 4) використовувати варіативність у спілкуванні;
- 5) на початку тижня доводити інформацію до відома батьків;
- 6) визначитись із способом перевірки, контролю та оцінювання вивченого матеріалу;
- 7) втримати зацікавленість учнів до навчання;
- 8) проводити інтегровані уроки;
- 9) давати зворотний зв'язок;
- 10) мотивувати учнів, хвалити їх, дякувати батькам.

**Розклад уроків
на 27 квітня – 30 квітня**

Понеділок, 27 квітня

10.30 – 11.10. – читання , **група № 1**

Тест із читання для групи № 1
(Classtime)

12.00 – 12.40 – урок для всього класу

Тест для усього класу (Classtime)

13.30 – 14.10 – читання, **група № 2**

Тест із читання для групи № 2
(Classtime)

Вівторок, 28 квітня

10.30 – 11.10 – читання, **група № 3**

Тест із читання для групи № 3
(Classtime)

12.00 – 12.40 – урок для усього класу

Тест для всього класу (Classtime)

13.30 – 14.10 – читання, **група № 4**

Тест із читання для групи № 4
(Classtime)

Середа, 29 квітня

10.30 – 11.10 – читання, **група № 2**

Тест із читання для групи № 2
(Classtime)

**Розклад уроків
на 4 травня - 8 травня**

Понеділок

11.00 – інтегрований урок № 1

12.00 – інтегрований урок № 2

Тест на Classtime

Вівторок

11.00 – інтегрований урок № 1

12.00 – інтегрований урок № 2

Тест на Classtime

Середа

11.00 – інтегрований урок № 1

12.00 – **Контрольне
списування**

Тест на Classtime

Четвер

55 способів подякувати

1. Ти на правильному шляху.	29. Це найкраще!
2. Твоя робота мені сподобалась.	30. Сенсаційно!
3. Тобі це вдалося.	31. Правильне рішення!
4. Я пишаюсь тим, як ти працював .	32. Тепер ніщо тебе не зупинить!
5. Дуже приємно вчити таку розумницю.	33. Відмінно!
6. Ти робиш це дуже добре.	34. Це була першокласна робота.
7. Це набагато краще.	35. Чудово!
8. Я ніколи не бачила нічого кращого.	36. Стало краще!
9. Я щаслива бачити цю роботу.	37. Ти досягнеш успіху!
10. Ти робиш успіхи.	38. Фантастика!
11. Ти близький до істини.	39. Це чудова робота!
12. Я захоплююсь твоєю відповідальністю.	40. Як ти багато зробила!
13. Це дуже добре!	41. Я пишаюся тобою!
14. Щиросердно рада за тебе.	42. Пречудово!
15. Я знала, що ти це зможеш.	43. Серйозний прорив!
16. Це те, що треба!	44. Це вже успіх!
17. Зараз ти це зрозуміла.	45. Це твоя перемога!
18. Нарешті вдалося!	46. Ти справжній майстер!
19. Ти добре вчишся!	47. Грандіозно!
20. Працюй і далі так!	48. Я вірю в тебе!
21. Я б не зуміла зробити краще.	49. Правильно!
22. Це правильний шлях!	50. Повний порядок!
23. З кожним днем все краще.	51. Молодець!
24. Це знахідка!	52. Мої вітання!
25. Так тримати!	53. Гарна робота!
26. Надзвичайно добре!	54. Усе бездоганно!
27. Ти нічого не прогаяв!	55. Велика подяка
28. Прекрасно!	

Алла Купибіда,
учитель початкових класів
Тернопільської ЗОШ І–ІІІ ступенів
№ 16 ім. В. Левицького

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті репрезентовано досвід організації дистанційного навчання з учнями початкових класів, схарактеризовано низку онлайн-платформ, висвітлено особливості асинхронного та синхронного режимів навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, самоорганізація та самоконтроль, ефективний зворотний зв'язок, формування ключових компетентностей, емоційний інтелект, портфоліо.

Дистанційне навчання стало для нас, учителів, своєрідним екзаменом на комп'ютерну грамотність та вміння працювати на сучасних освітніх онлайн-платформах. Потрібно було по-новому налаштувати себе на роботу, встановити режим дня, чіткі правила спілкування, створити комфортний освітній простір, втримати баланс особистого й професійного життя.

Цей період став етапом відкриттів, самонавчання та здобуття нових навиків у професійній майстерності. Хоча на початку було важко, некомфортно, незвично і навіть страшно, з упевненістю можу сказати, що вдячна за можливість швидко опанувати нові освітні горизонти і з радістю згадую цей період. Доводилось вчитись багато і швидко. Дуже допомогли вебінари, яких було достатньо, щоб вибрати свій ефективний шлях, створити власну траєкторію дистанційного навчання.

Дистанційне навчання поєднує не тільки інформаційно-комунікаційні, але й психолого-педагогічні технології. Мабуть, мені говорити про дистанційне навчання простіше, бо я навчаю учнів третього класу. Діти вже володіють навиками самоорганізації та самоконтролю, вони звикли працювати наполегливо, вміють долати труднощі, вміють ставити задачі і вирішувати їх.

Сьогодні нікого не здивуєш створенням групи в мережі «Viber». Там можна було викладати відео- та аудіозаписи пояснень навчального матеріалу, відеоролики з природознавства, фільми до текстів з літературного читання, аудіо книги, руханки, презентації. Хочу відзначити, що особливу місію я вбачала в наданні психологічної підтримки: вітала іменинників з днем народження, хвалила клас за ефективну роботу, умотивовувала, позитивно налаштовувала дітей. Відразу зауважу, що не завжди наявність відеопояснення гарантує розуміння учнями теми і забезпечує успішне відтворення вивченого матеріалу. Тому в роботі постійно використовувала зворотний зв'язок.

Основою ефективного дистанційного навчання є самоорганізація учнів, бажання вчитися, не зважаючи ні на що, підтримка й допомога батьків.

За час карантину намагалася давати добрі поради батькам стосовно організації режиму дня, самопідготовки, подолання проблем із вивченням нових тем. Завжди відчувала їхню підтримку.

Наступним кроком були уроки в додатку «Google Meet». Тоді я відчула, наскільки учням потрібне живе спілкування з учителем. Готуючись до уроків, підбирала найбільш ефективні завдання, які б не переобтяжували, а стимулювали учнів.

Під час дистанційного навчання в учнів зберігався розклад уроків, який був під час очного навчання. Уроки тривали сорок хвилин. Між уроками, як і в школі, була перерва не менше десяти хвилин. На перервах проводила відеоруханки, діти виконували вправи для очей.

Уроки щодня розпочинала з теплового сердечного привітання, побажання плідної праці. Хоча ми навчаємось за Державним стандартом 2011 року, потребу у формуванні емоційного інтелекту сучасних дітей відчуваю, як ніколи. Мені було важливо знати, як почувають себе діти під час виконання завдань, про що вони повідомляли, надсилаючи смайлики в чат. Таке спілкування дозволяло мені гнучко реагувати на емоційний настрій класу, коригувати методи та прийоми навчання.

Для відпрацювання навиків з української мови та математики ділила клас на малі групи. Мої діти з великим ентузіазмом сприймали таку форму роботи.

Дистанційне навчання дає можливість кожній дитині вибрати власну траєкторію руху, зосередитися на формувальному оцінюванні. Часто похвала в електронному листі для дитини важила набагато більше, ніж оцінка в балах. З метою подолання відставання деяких учнів порівняно з однокласниками в опануванні програмового матеріалу, систематично проводила онлайн-консультації.

Моїм наступним кроком було створення класу в сервісі «Google Classroom» для занять з математики та української мови. Можливість створення тестів з різних тем, які учні вивчають в третьому класі, забезпечила відпрацювання до автоматизму обчислювальних навиків, вміння розв'язувати складені задачі та рівняння. Учні мали можливість переглядати презентації на сервісі «Гугл-диск», за посиланнями опрацьовувати цікавий додатковий матеріал з української мови, виконувати тестові завдання, щоб перевірити свої знання. Багатьом дітям подобалась така форма навчання, оскільки вибір правильної відповіді з одного боку дозволяє перевірити самого себе, з іншого боку — не втомлює, бо писати багато не потрібно. Робота в цьому форматі дозволяла привчати учнів вчасно виконувати всі завдання — важливої риси сучасного успішного спеціаліста.

З метою формування ключових компетентностей школярів розпочала роботу в сервісі «Class Dojo». Мої учні зареєструвалися на сайті, виконували там завдання з природознавства, літературного читання, інших предметів, створювали власні

портфолію, виконували завдання на перевірку розуміння тексту книг для спільного обговорення, писали есе, висловлювали власне ставлення до героїв.

Працюючи дистанційно, пропонувала учням створювати власні міркування, доводити або заперечувати думку, наводити аргументи, ставити себе на місце героя, проєктувати свої дії у подібній ситуації. За кожне виконане завдання учні отримують бали, при цьому вчитель має можливість створювати власні відзнаки: «допомагав іншим», «за наполегливість», «за креативність», тощо.

Відзначу головні переваги дистанційної форми навчання:

- доступність;
- економія часу (відсутність необхідності тратити час на дорогу до школи і назад);
- демократичний зв'язок «учитель — учень»;
- можливість застосувати нові освітні технології;
- індивідуалізація процесу навчання.

До недоліків дистанційного навчання можна віднести відсутність живого спілкування з однокласниками. Чимало труднощів викликає технічна неспроможність деяких учнів і «примхи» інтернету.

Досвід, отриманий під час дистанційного навчання, став для мене і для учнів хорошою школою сучасних реалій, він спонукатиме до пошуку нових ефективних способів організації навчання. Переконана: якщо вчителю цікаво навчати, то в очах дітей горітиме вогник допитливості та бажання долати труднощі, відчуючи радість перемоги.

Література

1. Десять лайфхаків для вчителів і поради батькам : вчителька математики про дистанційне навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/10-lajfhakiv-dlya-vchyteliv-i-porada-batkam-vchytelka-matematykyo-pro-dystantsijne>
2. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
3. Практики та підходи до дистанційного навчання — рекомендації для вчителів. URL : <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>

Людмила Островська,
учитель математики
Тернопільської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 26
ім. Дмитра Заплітного

ОРГАНІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ

У статті описано досвід організації дистанційного навчання у школі в період карантинних обмежень. Продемонстровано можливості інтернет-ресурсів для забезпечення якості онлайн-навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, онлайн-спілкування, освітні платформи.

У період карантинних обмежень педагоги освітніх закладів постали перед пошуком відповідей на ключові запитання:

- Як пояснити учням програмовий матеріал без усім звичної дошки, крейди та спілкування віч-на-віч?
- Як організувати онлайн-уроки?
- Які інтернет-платформи використовувати для організації дистанційного навчання?
- Як зробити онлайн-опитування об'єктивним?
- Як зацікавити учнів до співпраці онлайн?

Тернопільська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 26 імені Д. Заплітного успішно реалізувала проєкт «Дистанційне навчання — 2020 ». На офіційному сайті школи (покликання: 26school.e-schools.info) було створено особисті кабінети педагогів з електронними журналами для кожного класу. Тож на початку кожного робочого тижня школярі отримували домашні завдання, часто у вигляді навчальних ігор, тестів, квестів тощо. Фотозвіти виконаних завдань завантажували у файловий архів сайту, надсилали електронною поштою чи на вайбер-адресу.

Крім того, вчителі вели власні блоги, проводили онлайн-консультації, вебінари.

Особливо слід відзначити те, що педагогам вдалося забезпечити онлайн-навчання учнів різновікових категорій, уникнути перевантаження дітей, зберегти позитивний настрій.

Для учнів 5–11-тих класів на сайті «LearningApps» вчителі створювали вправи, пазли, ігри, квести. Для учнів 11-тих класів використовували сайт «Be Smart», зокрема завдання для підготовки до ЗНО. З метою запобігання перевантаження, з учнями 5–6-тих класів проводили руханки, відео яких пропонували провідні телеканали.

Для пояснення нового матеріалу вчителі використовували комунікаційні сервіси «Zoom» і «Google Meet». Для виконання контрольних робіт і тестових завдань працювали на платформі «Classtime», де вчитель мав змогу сам створювати різні типи тести (з вибором однієї або кількох правильних відповідей, а також тести відкритої форми), надавати доступ до них у визначений час і встановлювати таймер для виконання даної роботи. Однак слід зауважити, що перевірити, чи справді учень, а не хтось із його «помічників» виконував завдання неможливо, оскільки виконати тести може будь-хто під чужим іменем.

Як бачимо, дистанційне навчання потребує великої затрати часу та зусиль. Проте педагоги нашої школи з честю пройшли це випробування. Вони проявили творчий ентузіазм і значно підвищили свій професійний рівень.

Література

1. Десять лайфхаків для вчителів і поради батькам : вчителька математики про дистанційне навчання. URL : <https://nus.org.ua/articles/10-lajfhakiv-dlya-vchyteliv-i-porada-batkam-vchytelka-matematyky-pro-dystantsijne>
2. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciynna%20osvita-2020.pdf>
3. Практики та підходи до дистанційного навчання — рекомендації для вчителів. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОГО ЦИКЛУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Стаття розкриває особливості впровадження дистанційної освіти в умовах, викликаних протиепідемічними заходами, та ґрунтується на власному досвіді навчання здобувачів освіти предметів природничо-математичного циклу. Дослідження відбиває методологічні основи роботи в умовах дистанційного навчання, найоптимальніші методи та принципи віддалених форм роботи, особливості взаємодії з учнями, технологічні особливості та способи довготривалої дистанційної комунікації та її оцінювання.

Ключові слова: дистанційна освіта, віддалена комунікація, здобувачі освіти, принципи та методи навчання, освітнє середовище, навчальні платформи.

Будь-яка професійна діяльність людини у сучасному глобалізаційному світі неможлива без нововведень чи інновацій. У системі освіти інноваційні тенденції не виникають самі по собі, а є результатом науково-педагогічних пошуків, вивчення передового досвіду окремих освітян та кропіткої праці цілих педагогічних колективів.

Виходячи із актуальності зазначеного напрямку дослідження, метою статті є аналіз особливостей використання сучасних інноваційних, інтерактивних та технологічних можливостей для практичної реалізації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання, зокрема, при вивченні предметів природничо-математичного циклу.

Для реалізації поставленої мети було виокремлені такі завдання:

- проаналізувати передовий педагогічний досвід, який висвітлює аспекти роботи в умовах дистанційного навчання;
- проаналізувати спектр можливих засобів та програмного забезпечення, які сприятимуть опануванню учнями навчальної програми та освітній комунікації;
- адаптувати подачу матеріалу до умов дистанційного навчання, (а особливо в умовах, викликаного явищем епідемічного характеру), враховуючи високий рівень психологічного тиску незвичних навколишніх умов на учня;
- згідно із узгодженим розкладом проводити уроки та інші заходи, які передбачені для покращення засвоєння знань, умінь та навичок учнів, підтримувати активність та різноманітність форм роботи, максимально залучити їх до діяльності;

- систематично аналізувати ефективність роботи, доцільність використання ресурсів та технічного забезпечення, рефлексію здобувачів освіти, враховувати результати даного аналізу для покращення власної педагогічної діяльності.

Варто зазначити, що серед педагогічних напрацювань вже є доволі великий пласт розробок, які висвітлюють теоретичні відомості роботи з учнями дистанційно, проте, практична складова, зокрема, в умовах реальної дистанційної роботи із масовим залученням всіх учасників освітнього процесу, висвітлена мало. Особливо ще недостатньо уваги надано висвітленню власного позитивно апробованого алгоритму. Отже, виходячи із наведених вище міркувань, буде доцільно доповнити існуючий доробок педагогічної спільноти напрацюваннями, які мають методологічний характер та висвітлюють практичний хід роботи в умовах всеохоплюючого дистанційного навчання.

Поняття нововведень та інновацій ґрунтується на введенні в освітній процес нових методичних, практичних, методологічних, наукових принципів та методів роботи. У педагогічній діяльності під зазначеним вище розуміють новації у меті, змісті, методах і формах навчання, алгоритмі організації спільної діяльності учасників освітнього процесу.

Одним із видів інновацій в організації освітнього процесу є введення елементів дистанційного навчання. Його використання полягає у тому, що взаємодія вчителів з учнями відбувається у віртуальному просторі: вони перебувають за своїми персональними гаджетами (комп'ютерами, ноутбуками, планшетами чи смартфонами) і спілкуються за допомогою Інтернету, що одразу перетворює освітній процес у явище глобалізаційного характеру.

Аналізуючи досліджувану проблему, можна стверджувати, що дистанційне навчання — це сукупність технологій, що забезпечують отримання учнями основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія учасників освітнього процесу, надання учням можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами. Враховуючи актуальне для умов сьогодення використання елементів дистанційної освіти у 2019–2020 н.р., доводиться активно застосовувати онлайн платформи та хмарні технології як перший крок до введення елементів дистанційного навчання, які дали б можливість здобувачам освіти поступово, але активно (здебільшого в ігровій формі) перейти до нових умов опанування навчального матеріалу.

У власній практиці уроки засвоєння нових знань я підкріплювала посиланнями на відео із мережі «Інтернет» чи власними відеорозробками. Такий механізм роботи дозволив учням, що потребують затracання більшого часу для запам'ятовування, декілька разів переглянути матеріал. А ті, хто тимчасово перервав засвоєння матеріалу через різні причини, які унеможливили присутність на відеоуроці, отримали можливість засвоїти пропущене.

Для контролю знань здобувачів освіти в якості однієї із форм опитування мною використовувалися тести на платформі «Plickers», що дало змогу з використанням лише смартфона та індивідуальних карток учнів швидко провести опитування та

одразу побачити результат із кожного питання зокрема, а також побачити загальну успішність класу. Варто відзначити, що така форма роботи спрощує оперативне проведення оцінювання учнів на уроці, таким чином наповнюючи процес навчання різними інтерактивними елементами з використанням їхніх гаджетів. Власне, із таких вагомих методологічних кроків було розпочато роботу над введенням елементів дистанційного навчання для засвоєння предметів природничо-математичного циклу, зокрема математики.

При вивченні алгебри та геометрії з учнями 7 класу Тернопільської спеціалізованої школи I–III ступенів № 29 було апробовано змішане навчання за допомогою платформи «Gios». Незважаючи на те, що при проведенні онлайн уроків це була лише одна із багатьох застосованих для навчання платформ, проте вона збільшила можливості комунікації вчителя та учнів, які пропускали уроки з різних причин. Школярі мали змогу повноцінно включатися в освітній процес, проявляли великий інтерес до роботи в умовах, не типових для звичного класно-урочного середовища, а вчителю це давало змогу за будь-яких умов працювати з усім класом, тобто, вести індивідуальне дистанційне навчання паралельно з очною формою.

Проте, через світову пандемію освітні заклади перейшли в особливий режим роботи, що відобразилось на роботі кожного педагогічного працівника та всіх учасників освітнього процесу, зокрема. Тому замість використання лише елементів дистанційного навчання довелося швидко організувати і адаптувати освітній процес, повністю перенісши його у віртуальний світ. Процес дослідження всіх форм та методів дистанційної роботи у разі пришвидшився.

Взаємодія усіх учасників освітнього процесу — один з найважливіших факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти. В умовах дистанційного навчання, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу набуває особливої важливості та використання нових форм комунікації.

Адміністрація Тернопільської школи № 29 забезпечила організацію діяльності закладу в умовах режиму дистанційного навчання, створивши окремий вебсайт для організації якісного освітнього процесу. Директором та педагогічним колективом при обговоренні змін форм навчання було узгоджено, що кожен педагог має право обирати платформи для навчання, виходячи із власних навичок, інформаційних компетентностей здобувачів освіти та вимог самого предмета. Такий вибір дозволив кожному вчителю оптимізувати процес дистанційної освіти, а також відкрив перед кожним із педагогів широкі перспективи для розвитку, оскільки процес обміну знаннями та навичками від вчителя до вчителя набув нових форм.

У свою чергу переді мною, як вчителем, постало завдання організувати комунікацію з усіма учасниками освітнього процесу. Спершу я, як класний керівник, повідомила учнів та батьків про перехід на дистанційну форму роботи. Потім надала доступ до джерел одержання повідомлень, щодо організації навчання з кожного предмета.

Далі, як учитель-предметник, надала свої контакти (адресу електронної скриньки, номер телефону) для вирішення всіх ситуацій, які стосувались організації освітнього процесу, особливостей комунікування у нових умовах, що могли виникнути при налаштуванні дистанційної роботи.

Перш ніж приступити до проведення онлайн-уроків, варто виділити час для складання плану роботи, оскільки викликаний особливими умовами освітній процес потребував врахування безлічі педагогічних факторів та питань:

- якісно та доступно викладати учням навчальний матеріал;
- організувати контроль знань учнів;
- об'єктивно оцінити учнів, дотримуючись вимог академічної доброчесності;
- з'ясувати матеріально-технічну базу учнів, зокрема, наявність власного ПК, планшета, телефону, можливість виходу в мережу Інтернет та підібрати (за її відсутності) дієву альтернативу та відповідні методи і принципи роботи в умовах, які склались.

Варто наголосити, що не володіючи інформацією про забезпеченість здобувачами освіти гаджетами та доступом до мережі «Інтернет», щось планувати буде важко і недоречно. Виходячи з цього, було складено план роботи. А саме:

1. З'ясувати матеріально-технічну базу учнів та забезпеченість доступу до мережі «Інтернет».
2. Відштовхуючись від отриманих результатів, підібрати оптимальні платформи для роботи.
3. Скласти графік роботи з дітьми та розробити індивідуальні плани роботи для кожного класу.

Цей план став першим щаблем у створенні повноцінного алгоритму діяльності ефективного дистанційного освітнього середовища. Збір даних показав, що більшість моїх учнів для навчання використовує смартфон чи планшет і лише у певних випадках працюють за комп'ютером. Отже, платформа для навчання має бути простою у користуванні, підтримуватися смартфонами із різним операційним забезпеченням, бути безкоштовною, підтримувати спектр лінгвістичного налаштування.

Дослідження різноманітних платформ дистанційного навчання виявило їх функціональне різноманіття, але досвід колег з різних куточків світу показує, що краще обрати просте та доступне для використання програмне забезпечення. Виходячи із вище сказаного, мною було підбрано оптимальні для роботи платформи, однак, перш ніж розпочати роботу, попередньо було пройдено експрес-навчання щодо їх освоєння чи, радше, повторення та врахуванні нових можливостей роботи із ресурсами, які були підбрані для здійснення навчання.

Сьогодні весь світ перебуває в умовах необхідності працювати по-іншому, тому підтримка й допомога колег, адміністрації школи відіграли важливу роль у швидкому старті дистанційного навчання нашого закладу.

Для того, щоб пересвідчитись у технічній готовності до роботи на обраній платформі «Zoom», були проведені пробні уроки з колегами. Далі був складений графік онлайн-зустрічей з учнями, створені спільноти в «Google Classroom» та «Viber» для швидкої та зручної комунікації. Перед початком роботи було проведено онлайн-конференцію із учасниками освітнього процесу, на якій обговорювалися форми співпраці та інші організаційні питання. Зокрема, пройшло обговорення алгоритму налаштування власних гаджетів, встановлення відповідного програмного забезпечення, вимог до вивчення навчального матеріалу, способів та критеріїв оцінювання в умовах віддаленої комунікації.

На мою думку, в подальшому при необхідності дистанційне навчання дасть результати лише якщо буде під силу для всіх учасників освітнього процесу. Тому вже перша зустріч в умовах віртуального навчання повинна показати рівень готовності учнів працювати у вибраному форматі, вказати слабкі місця та дати змогу вчителю-предметнику внести поправки перед безпосереднім початком онлайн-занять.

Учитель зобов'язаний виконувати освітню програму для досягнення учнями передбачених результатів навчання, надавати інформацію щодо обсягу та змісту навчального матеріалу, власне, тому перед вивченням кожної нової теми учні отримували відповідні роз'яснення та вказівки для формування розуміння бажаного рівня знань та навичок. Узагальненню та закріпленню вивченого навчального матеріалу сприяв зворотній зв'язок через можливість учнями отримувати свої перевірені й оцінені роботи з прикріпленими до них коментарями вчителя-предметника.

Школярі опрацьовували навчальні матеріали для оволодіння відповідними компетентностями та досягнення передбачених освітньою програмою результатів навчання. Дотримання принципу академічної доброчесності забезпечувалося підбором відповідного програмного забезпечення та вибором платформ для проведення оцінювання, зокрема, одна із форм роботи у вигляді усного опитування відбувалась за допомогою відеозв'язку відповідно до заздалегідь встановленого графіка.

Особливу увагу варто приділити ролі батьків у підготовці та координації учнів, адже вони активно виступали як одна із сторін організації умов для навчання, особливо у тих сім'ях, де є більше однієї дитини шкільного віку, безпосередньо долучаючись до освітнього процесу. Без підтримки та допомоги батьків дистанційне навчання мало всі шанси на провал, і чим менший вік дитини, тим більше вона потребує допомоги та підтримки. У час пандемії комунікація батьків та вчителів стала активнішою, що сприяло позитивній тенденції реалізації дистанційного навчання в освітньому процесі.

Для уникнення неконструктивних перешкод у комунікації, батьки були ознайомлені з алгоритмом зворотного зв'язку, володіли інформацією щодо проведення занять та дедлайнів виконання завдань з кожного предмета. Оскільки у більшості батьків був відсутній досвід дистанційного навчання, як вчитель та класний керівник я робила покрокові інструкції, щоб спростити навантаження, яке покладене на батьків

і яке пов'язане з організацією оптимальних умов для дистанційного навчання здобувачів освіти. У зазначеній ситуації доцільно дотримуватись принципу: «Завдання батьків — створити умови, щоб дитина могла навчатися вдома, завдання вчителів — навчати і давати зворотний зв'язок».

Комунікація є невід'ємним складником педагогічного процесу будь-якого навчання, адже від її злагодженості залежить ефективність освітнього процесу і дистанційне навчання це підтвердило. Взаємодія між учнями та вчителями в умовах віддаленого навчання відбувається в межах віртуального комунікативного простору, який передбачає змодельовану ситуацію взаємодії, в якій є місце, час та взаємне бажання для спілкування, спрямовані на досягнення цілей процесу навчання.

В умовах онлайн навчання процес налагодження каналу комунікації значно складніший, породжений необхідністю спільної діяльності, сприйняття та розуміння інших у віртуальному просторі, синхронізацією в часі. При організації дистанційного засвоєння знань учні обмежені у можливості розгортання діалогу, що дозволяє висловлювати їм найрізноманітніші пропозиції та виробляє навичку лаконічного мислення, виокремлення фактів та суджень, стимулює до процесів узагальнення та індуктивно-дедуктивного аналізу. Основна мета комунікації полягає у мотивації до навчання, проте, багато видів традиційної мотивації не є такими ефективними в умовах віддаленого навчання, як при традиційній класно-урочній системі.

Тому, організовуючи модель дистанційного навчання, було враховано, що діалог між вчителями й учнями є важливим у ході як письмового, так і усного онлайн-спілкування. При цьому необхідно, щоб всі учасники освітнього процесу отримували якісний зворотний зв'язок. Це і стало додатковим стимулом і мотивацією до навчання дистанційно. При роботі з учнями створювалися ситуації успіху, що дозволили активізувати формування когнітивної (внутрішньої) мотивації, тобто мотивації усвідомленої дії, яка є найстійкішою та відіграє головну роль при дистанційному навчанні.

Для максимально успішного засвоєння навчального матеріалу було враховано не лише вікові та психологічні особливості учнів, а й об'єм та форми подачі. Завдання розбивалися на частини і викладалися поступово, тому що даючи великий обсяг завдань на тривалий термін, вчитель не сприятиме внутрішній мотивації здобувачів освіти, особливо в умовах віддаленого комунікування.

При підготовці до уроків пріоритетним акцентом була простота викладу матеріалу, наповнення контенту інфографікою та використання інтерактивних ресурсів для самостійної роботи учнів.

Дитина повинна бачити свої успіхи і вчитися працювати над помилками. Мотивація досягнення реалізується в успішності освітньої діяльності учнів, у прагненні до поставлених цілей і виявленні наполегливості. Здобувачі освіти, орієнтовані на успіх, частіше досягають своїх цілей, адже так працює і традиційна школа, але в умовах дистанційного навчання особливо важливо хвалити учнів, відзначати їхні досягнення й

успіхи, навіть невеликі. А цьому сприяють різного роду вікторини із одержанням, після проходження, вітальних листівок, грамот чи іншого роду схвальних елементів.

Отже, в умовах, викликаних пандемією, педагогічний колектив Тернопільської спеціалізованої школи I–III ступенів № 29 з поглибленим вивченням іноземних мов знайшов вихід, який сприяв створенню найоптимальніших умов для переходу до дистанційних форм роботи та виконання навчальних програм у повному обсязі, зокрема із предметів природничо-математичного циклу.

Досвід дистанційної роботи, отриманий в умовах карантину, сприятиме подальшому дослідженню форм, методів та принципів взаємодії із учнями поза межами класно-урочної системи, пошуку оптимальних платформ для навчання, нових способів комунікації та надасть освітньому процесу риси гнучкості та оперативного реагування на виклики світових тенденцій.

Література

1. Лотоцька А., Пасічник О. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>
2. Практики та підходи до дистанційного навчання — рекомендації для вчителів. URL: <https://nus.org.ua/articles/praktyky-ta-pidhody-do-dystantsijnogo-navchannya-rekomendatsiyi-dlya-vchyteliv/>

Марія Астраханцева,
учитель музичного мистецтва
Тернопільського навчально-виховного комплексу
«Школа — правовий ліцей № 2»

УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

Стаття висвітлює впровадження технології дистанційного навчання на уроках музичного мистецтва та інтеграційного курсу «Мистецтво» в конкретній особистій педагогічній практиці. Показано досвід роботи з інтернет-ресурсами, медіа та інформаційними технологіями поряд із традиційною методикою викладання предмета, їх ефективну інтеграцію. Запропоновано шляхи впровадження технології дистанційного навчання у процес педагогічної діяльності.

Ключові слова: технологія дистанційного навчання, мистецтво, інтеграція, компетентності.

Дистанційне навчання стало невід'ємною складовою сучасної освіти. Не оминуло воно і вчителів дисциплін художньо-естетичного циклу.

Зважаючи на особисті переконання й потреби своїх учнів, вважаю дистанційне навчання досить корисним досвідом.

Мені особисто вдалось попрактикуватися на декількох онлайн-платформах, інтернет-сайтах, попрацювати у соціальних мережах (останні досить цікаво було використовувати в навчальних цілях). Працювала на платформах «Google Classroom», на сайтах «На Урок», «Всеосвіта», у соціальній мережі «Фейсбук», у додатку «Viber». Тести діти виконували на сайті «На Урок». У вайбері вони спілкувалися, співали разом, виконували завдання. У мережі «Фейсбук» створила інтернет-кімнати, де ми з учнями обговорювали вивчене, коментували, дискутували. Для проведення онлайн-занять використовувала матеріали відеоуроків за підручниками Кондратової Л. Г.

Специфіка викладання предметів «Мистецтво» і «Музичне мистецтво» спонукає постійно використовувати на уроках надзвичайно багато додаткового матеріалу, а сучасні технічні можливості роблять цей процес цікавішим і змістовно насиченішим.

На уроках мистецтва та музичного мистецтва працюю над методичною проблемою «Інтеграція видів мистецтва і правових компетентностей учнів на уроках естетичного спрямування». Технологія дистанційного навчання стала цікавою родзинкою у моєму педагогічному досвіді. Впевнена, що цей процес припав до душі й моїм учням, як цікаве урізноманітнення освітнього процесу. Це було помітно з безлічі коментарів, відгуків і миттєвих відповідей учнів на запитання. Навіть важкі для сприймання теми ставали доступнішими, коли на заняттях ми виконували онлайн-тести, онлайн-вікторини чи інші завдання. Наприклад, тема «Симфонії» у 6 класі не одразу завоювала

серця дітей. Але коли учні отримали онлайн-завдання з флешкартами, їм стало цікаво. Шукаючи правильні варіанти відповідей на флешкартах, учні повинні були прослухати уривки симфоній, проаналізувати їх, визначити характер музики та описати почуття, які викликала музика. Мимохіть школярі прислухалися, аналізували, оцінювали звучання музичних, проникали у внутрішній світ композитора-творця музики.

Відповідно до Навчальних програм для загальноосвітніх навчальних закладів «Мистецтво» для 5–9 кл. та 10–11 кл. на уроках «Музичне мистецтво» та інтеграційного курсу «Мистецтво» учитель повинен формувати творчі музичні компетентності учнів, а саме:

- формування культури почуттів, збагачення емоційно-естетичного досвіду, розвиток універсальних якостей творчої особистості;
 - опанування вокально-хоровими вміннями та навичками, здатності керуватися набутими музичними знаннями у процесі самостійної діяльності та самоосвіти;
 - формування здатності сприймати та інтерпретувати музичні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, аргументуючи свої думки, судження, оцінки;
 - формування уявлень про сутність, види та жанри музичного мистецтва, особливості його інтонаційно-образної мови, засвоєння основних музичних понять та відповідної термінології, пізнання навколишнього світу засобами музичного мистецтва;
 - виховання ціннісних орієнтацій у сфері музики, музичних інтересів, смаків і потреб;
 - розвиток загальних і музичних здібностей, творчого потенціалу особистості;
 - розуміння учнями зв'язків музики з іншими видами мистецтва з природним і культурним середовищем життєдіяльності людини;
 - виховання інтересу до української народної пісні та класичних творів, що написані на основі народних пісень;
 - виховання морально-естетичних почуттів і переконань, хороших, правильних музичних смаків і запитів;
 - виховання правосвідомих і патріотично спрямованих особистостей, майбутній цвіт української нації;
 - розвиток вміння учнів виконувати вокальні твори, і, зокрема, в онлайн-режимі, розрізняти на слух засоби музичної виразності та впізнавати зміну основних тем;
 - вміння надавати характеристику засобам виразності музичних творів, порівнювати вокальні та інструментальні п'єси, що написані на основі народних;
 - розвиток музично-творчих здібностей, які визначають успіх музичної діяльності.
- Спираючись на досвід педагогічної діяльності, враховуючи перспективи імплементації реформи «Нова українська школа», вбачаю за необхідне:
- інтегрувати різні види мистецтва, поєднуючи їх з важливими для сучасного свідомого громадянина правовими компетентностями, з медіаграмотністю на уроках

мистецтва, музичного мистецтва за допомогою нових інформаційних технологій та національно-патріотичного виховання;

- активно розвивати інформаційно-цифрові компетентності;
- прагнути вчитися впродовж усього життя;
- засобами різних видів мистецтва розвивати предметні та міжпредметні компетентності учнів, збагачувати їхній музичний та загальний кругозір, слуховий досвід, вчити аналізувати твори різноманітних видів мистецтва, вивчати особливості музики різних народів;
- удосконалювати правосвідомість учнів;
- вчитися орієнтуватися в медіа просторі;
- виховувати дітей у національно-патріотичному дусі тощо.

Отже, досвідом упровадження технологій дистанційного навчання підтвердив необхідність інтеграції видів мистецтва, поєднання їх з важливими для сучасного свідомого громадянина правовими компетентностями, з, медіаграмотністю на уроках мистецтва та музичного мистецтва за допомогою нових інформаційних технологій. Результатом педагогічної діяльності в окреслених напрямках стануть: обізнаність дітей у різних галузях мистецтва, сформовані компетентності і зацікавлення музичним мистецтвом та інтеграційним курсом «Мистецтво».

Література

1. Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
2. Мистецтво. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 10–11 класи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>

Ольга Підлатюк,
керівник гуртків, методист
Комунального закладу Тернопільської міської ради
«Станція юних техніків»

E-LEARNING У ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено досвід упровадження дистанційного та змішаного навчання у позашкільному навчальному закладі. Схарактеризовано освітні вебсервіси, проаналізовано переваги і недоліки дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, освітні інтернет-платформи.

E-learning — це цифрове та онлайн-навчання, яке почали впроваджувати в Україні 10 років тому. Воно має низку переваг і недоліків.

Серед переваг називають: доступність, можливість засвоїти максимального обсягу необхідних знань гуртківцем завдяки посиланням на велику кількість інтернет-джерел; гнучкість графіка навчання; індивідуальний підхід до кожного учня з урахуванням його здібностей та потреб; можливість навчання в будь-якому зручному місці.

До недоліків дистанційного навчання відносять: відсутність живого спілкування з однолітками й педагогами; неможливість здобуття знань емпіричним шляхом (наприклад, хімікам потрібно особисто бути присутнім на практичних заняттях з дослідженнями); відсутність або нестачу навичок роботи з ПК, слабе технічне оснащення (потрібен особистий комп'ютер або ноутбук, камера і мікрофон, деякі інші пристрої та аксесуари); невміння самоорганізуватися, дотримуватися режиму дня, відсутність самодисципліни і самоконтролю.

Досвід упровадження дистанційного навчання у Комунальному закладі Тернопільської міської ради «Станція юних техніків» (далі — КЗТМРСЮТ) налічує шість років.

Під час вимушеного карантину педагоги КЗТМРСЮТ шукали нові форми роботи з дітьми. Цей час дав можливість керівникам гуртків спробувати свої сили у новому амплуа, переглянути систему поглядів на освітній процес, переосмислити роль учителя в цьому процесі, довести свою конкурентоспроможність як знавця ІТ — технологій.

Для якісної організації дистанційного навчання в пригоді стали освітні інтернет-ресурси.

Найбільш зручною платформою для дистанційного навчання учнів початкових класів став застосунок «Class Dojo»: яскраві кольори, симпатичні аватарки, кумедні персонажі привертають увагу дітей. Ідея сервісу полягає в створенні зручної, наочної, легко-керованої системи заохочення з різними ролями і рівнями доступу. Вона пристосована для стаціонарних ПК, ноутбуків, планшетів і мобільних телефонів, а це дуже

зручно, особливо, коли в сім'ї декілька дітей і трансляція уроків або онлайн-зустрічі з вчителями відбуваються в один і той же час.

Переваги сервісу:

- проста і зрозуміла реєстрація;
- легко запрошувати учнів і їх батьків, а також взаємодіяти з ними;
- яскрава анімація для дітей, яка привертає увагу (якщо отримав погану оцінку, то аватар сумує, а якщо гарну — веселиться);
- учитель може створити необмежену кількість класів;
- батьки можуть відправляти приватні повідомлення вчителю, що значно скорочує час, проведений в популярних месенджерах «Viber», «Telegram» тощо;
- безкоштовне використання.

До мінусів лише варто віднести відносно простий набір функцій, якими володіє будь-яка платформа для дистанційного навчання.

Принцип роботи на платформі простий і зручний: вчитель реєструється, створює свій «клас»/«гурток», додає учнів та розсилає їм посилання на нього (можна через вайбер-групу, яка є у кожного гуртка). Комунікація вчителів і учнів відбувається так: учасники «класу»/«гуртка» мають можливість бачити публікації від вчителя в хронологічному порядку (це дещо схоже на звичну для дітей стрічку новин у соцмережах). Вчитель прикріплює до матеріалів та завдань PDF-файли, посилання на вебресурси. Все це діти з батьками переглядають у зручний для них час, виконують завдання і виставляють їх у вигляді писаних чи намальованих робіт, фотографій чи знятих коротких відео. Вчитель одразу може побачити, яке саме завдання виконав учень. Найцікавішим стає гейміфікація навчання: кожен учень отримує аватарку у вигляді монстрика. Завдання монстрика — збирати бали за завдання. Так у вигляді гри молодші школярі навчаються цікаво і без стресів.

Одне з найважливіших завдань освіти — соціалізація дітей, що, здавалось би, неможливо в умовах карантину. Але сервіс «Class Dojo» дає можливість спілкування, оцінювання робіт своїх однокласників, самооцінювання. Адже діти разом з батьками викладають у стрічку селфі, фото та відео того, чим займаються вдома на карантині. А батьки мають можливість бачити роботи своєї дитини і стрічку із завданнями і коментарями від усіх, що дає можливість відстежити успішність дитини під час дистанційного навчання в динаміці.

Серед усього різноманіття сервісів поступово, впродовж карантину, увага керівників гуртків КЗТМРСЮТ зосередилася на можливостях віртуальної інтерактивної дошки «Padlet» як інструменту, за допомогою якого можна підсилити зацікавленість і активність учнів, поліпшити ефективність роботи, організувати спільну діяльність. Вона надає можливість поєднати текст, зображення, відео- й аудіоматеріал на одному майданчику, не потребує встановлення спеціального програмного забезпечення, лише необхідне підключення комп'ютера, ноутбука або планшета до мережі «Інтернет».

Переваги вебсервісу «Padlet»:

- простий, інтуїтивно зрозумілий;
- гнучкий — можна додати будь-який тип файлу;
- портативний — доступні додатки «IOS», «Android», «Kindle»;
- приватний і безпечний — можна зробити дошку «Padlet» видимою тільки для обраної групи людей.

Недоліки вебсервісу «Padlet»:

- якщо ви створюєте дошку без реєстрації, то її редагування можливе лише протягом 24 годин;
- не поєднана з електронною поштою.

Використання віртуальної дошки «Padlet» сприяє ефективному відбору інформаційного матеріалу та розширює ілюстративну базу заняття.

Популярним ресурсом для онлайн-навчання є відеохостинг «YouTube». Аналітики підраховали, що для того, щоб подивитися всі завантажені на нього відео, знадобиться 1000 років. Вражає, чи не так? Але нам не треба дивитися все, достатньо лише роликів, які допоможуть дітям краще навчатися.

Відеохостинг «YouTube» може стати надійним та незамінним помічником адже допоможе:

- 1) зробити заняття цікавішим,
- 2) давати завдання та пояснення до них,
- 3) записувати уроки та зберігати їх для подальшого перегляду,
- 4) використати нестандартні форми роботи,
- 5) надихати.

Можливості відеохостингу «YouTube» надихнули керівників гуртків створювати власні ютуб-канали для впровадження дистанційного навчання.

Отже, e-learning буде відігравати вагомий роль в розвитку освіти XXI століття, а змішане навчання, що передбачає поєднання онлайн- і офлайн-форматів, стане нормою для навчальних закладів. І це на краще. Адже зміни — це крок у майбутнє.

Література

1. Якою буде школа найближчого майбутнього? Підсумки карантину та прогнози від засновника PISA Андреаса Шляйхера. URL: <https://osvitoria.media/experience/yakoyu-bude-shkola-najblyzhchogo-majbutnogo-pidsumky-karantynu-ta-prognozy-vid-rozrobnyka-pisa-andreasa-shlyajhera/>
2. Чотири сервіси, які допоможуть організувати дистанційне навчання. URL: <https://nus.org.ua/articles/chotyry-servisy-yaki-dopomozhut-organizuvaty-dystantsijne-navchannya/>
3. Організаційно-методичні рекомендації щодо навчання за допомогою дистанційних технологій в позашкільній освіті. URL: http://chernihiv.man.gov.ua/zakhody/Konkurszahist/Organizatsijnometodichni_rekomendatsii_schodo_navchannja_za_dopomogoju_dystantsijnih_tehnologij_v_pozashkilnij_osviti/
4. Хміль Н., Дяченко С. Соціальний сервіс «Padlet» як елемент педагогічної діяльності // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2014. № 2. С. 24–30.
5. Хміль Н. А. та ін. Віртуальні інтерактивні дошки та їх використання в освітньому процесі: методичні рекомендації. Харків, 2015. 60 с.

Жанна Боднарчук,
завідувач Тернопільського ЗДО № 1,
Наталія Греняк,
психолог Тернопільського ЗДО № 1

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті викладено систему роботи із дітьми з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти. Висвітлено аспект інтеграції дітей в середовище однолітків за умови позитивного психолого-педагогічного впливу.

Ключові слова: стихійна інтеграція, інклюзивна освіта, психолого-педагогічний супровід, програма «Українське дошкілля».

У Новій українській школі особливу увагу приділено інклюзивній освіті, яка передбачає, що діти з особливими освітніми потребами навчаються разом із однолітками. Процес упровадження інклюзивної освіти у закладах дошкільної освіти перебуває на початковому етапі. Частіше ми маємо справу зі стихійною інтеграцією дітей з особливими освітніми потребами (далі — ООП) в освітній процес.

Педагогічний колектив Тернопільського дошкільного навчального закладу №1 після ухвалення Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» спрямував свої зусилля на забезпечення психолого-педагогічного супроводу з корекційним спрямуванням для дітей з ООП.

Психологічна служба ініціювала створення груп супроводу, до яких входили наш керівник, вихователі дитини, помічник вихователів, методист закладу, психолог, медсестра, а також педпрацівники — музичний керівник, фізінструктор, керівники гуртків. Така команда організована на кожній групі, де була дитина з ООП.

Перед тим, як розпочати здійснення систематичного впливу на розвиток дитини, ми визначали наявний стан її розвитку. Для цього команда фахівців здійснила моніторинг можливостей, сильних якостей, інтересів, захоплень, вмінь, а також — потреб та труднощів, з якими діти стикалися.

Ми дійшли висновку, що стихійна інтеграція успішно поєднується з усіма освітніми лініями розвитку дитини. Це спонукало педагогів розробити модульну систему стихійної інтеграції в програму «Українське дошкілля» (схема 1).

Схема 1

Розглянемо кожен модуль окрема.

1. Робота з дітьми.

1.1. Створення освітнього середовища. У такому середовищі всі діти навчаються разом в системі масової освіти за програмою «Українське дошкілля». Ми відмовилися від стереотипних поглядів на вихователів, дошкільнят і освітній процес; сформували в групах атмосферу толерантності; розбудували садочок як громаду; зосередившись на співпраці, а не на конкуренції; прищепили віру в свої сили кожному члену дитячого колективу.

1.2. Ранній початок корекційної роботи дає змогу попередити можливість прояву вторинних відхилень, розвиває пізнавальні здібності, формує адекватну поведінку в соціально значущих ситуаціях. Ми розширювали розуміння смислу зверненого до дитини мовлення; розвивали комунікативну функцію мовлення, мовленнєве дихання, фонематичний слух і фонетичний аналіз голосних звуків і тих приголосних, які дитина добре вимовляє; формували вміння розрізняти друковані літери. Розвиток у дитини з ООП уваги та пам'яті є необхідною умовою опанування суспільного досвіду-доступних для неї знань та умінь. Дошкільник має навчитись використовувати (інструментарій) вміння зосереджуватись на чомусь та утримувати послідовність, з метою відтворення цього самостійно. У дошкільному віці взаємодіють три основні види мислення:

наочно-дійове, наочно — образне та словесно-логічне. На їх розвиток психолог і педпрацівники спрямували корекційно-розвивальну роботу з дітьми з ООП.

1.3. Задля розвитку сприймання як орієнтувальної діяльності, педагоги формували сенсорні еталони; формували й удосконалювати вміння дитини порівнювати предмети за різними ознаками; вчили дітей виділяти і називати: конкретну ознаку (колір, форму, розмір). Розвивали зорово-моторну координацію (узгоджували рух рук та очей), вміння виділяти та пояснювати просторові співвідношення між предметами (за, перед, над, під, далеко, близько тощо). Найважчою була робота з часовою орієнтацією, тому що такі діти не розуміють таких понять як: день, вечір, спочатку, потім.

1.4. Забезпечували розвиток дрібної моторики пальців рук (пальчикова гімнастика) та рухливості артикуляційного апарату за допомогою артикуляційної гімнастики, тим самим готуючи його до вимови свистячих і шиплячих звуків [с], [ш], [з], [ж] та звуків [л], [р], які потребують значного напруження м'язів язика (піднімання язика вгору, притискання його до верхніх зубів тощо); стимулювали дітей вимовляти звук [р].

1.5. Також у роботі з дітьми з ООП музкерівники і вихователі розвивали відчуття музичного та складового ритму, вчили відтворювати його, добирати ритм до груп слів з однаковою складовою структурою та однаковим місцем наголосу (мама, тато, доня; рука, нога, вікно, зима тощо) та ритм до речень з двох слів і відтворювати його по пам'яті. Діти повторювали звуки на піаніно.

1.6. Ми активно формуємо трудові навички у дітей з особливими освітніми потребами, насамперед навички самообслуговування: догляд за своїм тілом, одягом, предметами побуту тощо. Умиватися, витирати ніс, розчісуватися, чистити зуби, самостійно ходити в туалет, стежити за своїм зовнішнім виглядом та речами дитина має сама. Привчати малюка до цього слід з першого року життя. Важка спочатку, згодом ця праця має стати звичною для дитини.

1.7. Фізкультурні: крок, біг, стрибки, повзання, кидання м'яча, гра в кеглі. Дітки стали дисциплінованими, поліпшився настрій.

1.8. Збагачували позитивний досвід спілкування і взаємодії особливої дитини, дорослими та її здоровими однолітками; вчили дітей відкрито і щиро виражати свої почуття, розпізнавали зв'язки між чітко вираженим емоційним станом і причиною, яка викликала цей стан; привчали виявляти свої емоції у загальноприйнятій спосіб. Під час прогулянки на майданчику спонукали інших дітей допомагати дитині з ООП, давати руку цій дитині під час прогулянок тощо.

2. Робота з педагогами.

Важливе значення у цьому процесі належить педпрацівникам, які оволодівали необхідними знаннями та навичками у роботі дітьми з ООП самотужки.

Усі члени педагогічного колективу з повагою ставилися до колег, які працюють в групах, де є діти з порушеннями розвитку, і в разі необхідності підтримували їх та надавали допомогу, працювали для реалізації спільної мети: допомогти адаптувати і соціалізувати, взяти в сім'ю ЗДО. Для працівників були проведені консультації з даної

тематики. Така робота допомагала працівникам, оскільки у них не було досвіду і спеціальної освіти для роботи з дітьми з ООП.

3. Робота з батьками.

Під час роботи із дітьми з ООП ми переконалися у визначальній ролі саме батьків в процесі розвитку та реабілітації малюків. У нашому закладі були випадки, коли завдяки грамотності батьків, їх готовності та рішучості досягти максимально позитивних результатів у розвитку їх дітей, вдавалося подолати важкі ступені хвороби, і досягти вступу дитини у загальноосвітню школу. А буває, що батьки недооцінюють необхідність лікування дитини чи уникають спеціальних заходів реабілітації. І тоді, навіть незначні відхилення від норми, які б вчасно можна було успішно подолати, з часом вирастають у проблеми, які у віці 5–6 років вже усунути надзвичайно важко.

У роботі педагоги виокремили етапи співпраці між командою психолого-педагогічного супроводу нашого садочку і батьками дітей з особливими освітніми потребами:

- *підготовчий (анкетування, опитування, бесіда, батьківські збори, обговорення літератури з даного питання, показ фільмів із життя дітей з особливими потребами);*
- *основний (консультації, участь всіх батьків у розвагах, святах);*
- *творчої активності батьків (на цьому етапі передбачається взаємодія між дітьми, батьками, команди психолого-педагогічного супроводу).*

Наш популяризують на методичних заходів для освітян міста. Наша розробка «Психологічний супровід розвитку дітей з особливими освітніми потребами в умовах їх стихійної інтеграції в освітнє середовище ЗДО» була відзначена дипломом в номінації «Роль психологічної служби у створенні безпечного освітнього середовища закладу» у сьомому міському конкурсі «Парадигма освітніх інновацій — 2020».

Результати роботи щодо психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в умовах стихійної інтеграції було висвітлено у доповіді «Шляхи розширення психофізіологічного потенціалу дітей з особливими потребами в умовах ЗДО» в рамках конференції «Розвиток професійної майстерності педагога».

На міжнародній науково-практичній конференції «Психологічні виміри сучасної освіти України в умовах євроінтеграції» в статті «Особливості психолого-педагогічного супроводу дитини з розладами зі спектру аутизму» продемонстровано психологічний аналіз однієї з найбільш актуальних проблем сучасної освіти.

Результатом роботи педколективу вважаємо те, що:

- наші діти природно сприймають і толерантно ставляться до людських відмінностей;
- вміють налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них;
- вміють поводитись нестандартно, є винахідливими, а також співчують іншим.

Батьки дітей здобули знання про значення ранньої діагностики та корекції психофізіологічних проблем в розвитку. Усвідомили важливість інклюзивного навчання,

подолали опір та страх перед необхідністю звертання до Інклюзивно-ресурсного центру. У них сформувалася здатність до мобілізації власних ресурсів, вміння робити вибір відповідно до визначеної стратегії позитивних перетворень, що уможливорює гнучкість, пластичність і конструктивність психоемоційних й поведінкових проявів у соціальних ситуаціях як всередині родини (мікросоціумі), так і за її межами (макросоціумі).

Використання індивідуального підходу і роботи команди супроводу є дієвим засобом для розвитку дошкільників з ООП, що забезпечує їх адаптацію в різні види діяльності. Це є ефективною системою для психолого-педагогічного супроводу особливих дітей у дошкільних установах. Наша робота дала можливість діткам з затримкою розвитку мовлення, синдромом Крузона, аутичними проявами, ЗПР адаптуватися в першій освітній ланці ДНЗ і надалі піти навчатися в загальноосвітні школи міста.

Література

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2541-viii#Text>
2. Інклюзивне навчання : досвід упровадження / упоряд. А. А. Колупаєва; Київ, 2015. 200 с.
3. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство / гол. ред. Н. Софій Київ, 2000. 336 с.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

УПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

У статті викладено систему роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в сучасному закладі освіти. Описано форми корекційно-педагогічного впливу, методики й техніки освітньої діяльності психолога.

Ключові слова: інклюзивна освіта, дитиноцентризм, адаптація, ігрова діяльність, корекційно-розвивальні заняття.

Тривалий час основним інститутом виховання та навчання дітей з особливими потребами були спеціалізовані школи-інтернати. Уважалося, що тільки ці типи навчальних можуть забезпечити таким дітям відповідне навчання та виховання. Проте в процесі демократизації нашого суспільства дедалі більшої популярності набуває ідея гуманізації освіти. Чимраз частіше постає запитання: як після таких шкіл дитина зможе адаптуватися в соціумі здорових людей? Саме тому останніми роками в усіх країнах світу впроваджують інклюзивну освіту — нову форму навчання дітей з особливими потребами. Інклюзивна освіта виховує у здорових дітей почуття чуйності, доброти, милосердя та поваги до свого ближнього. І якщо людина з особливостями психофізичного розвитку ще з дитинства не буде ізольована від соціуму, а, навпаки, стане повноцінним учасником навчального процесу, то шанси реалізуватися в житті та знайти свою нішу значно вищі. У спільному навчанні дуже важливим є факт спілкування, а для дітей з особливими потребами це є навіть важливішим, ніж рівень засвоєння навчального матеріалу.

Понад 7 років з метою реалізації права дітей з особливими освітніми потребами на освіту за місцем проживання, їх соціалізації та інтеграції в суспільство, у закладі функціонують класи з інклюзивною формою навчання, де навчаються діти із різними нозологіями. Правильно вибудоване педагогами та фахівцями інклюзивне освітнє середовище передбачає задоволення індивідуальних освітніх потреб усіх дітей, незалежно від їхніх матеріальних, інтелектуальних, соціальних, емоційних чи інших умов, як для дітей з ООП, так і для нормотипових дітей, сприяє забезпеченню можливостей ефективного саморозвитку, передбачає вирішення проблем освіти дітей з обмеженими можливостями за рахунок адаптації освітнього простору до потреб кожної дитини, включаючи реформування освітнього процесу, методичну гнучкість і варіативність, сприятливий психологічний клімат, перепланування навчальних приміщень так, щоб вони відповідали потребам усіх без винятку дітей і забезпечували повну участь у навчальному процесі.

На відміну від інших закладів ЗСО початкова школа має чудову основу для функціонування класів з інклюзивною формою навчання, оскільки у закладі є дошкільні групи (10), з із них — спеціальні : 1 — для дітей з порушенням мови та 2 — для дітей із ЗПР та інтелектуальними порушеннями. Доцільність існування даного закладу дає велику можливість забезпечити супровід дітей з особливими освітніми потребами дошкільною та початковою освітою в період практично від раннього розвитку до вступу у середню ланку освіти.

Наступність між дошкільним вихованням і шкільним навчанням дітей у закладі є пріоритетним питанням, над яким працюють педагоги та фахівці. Саме питання багатогранного розвитку дошкільняти з особливими освітніми потребами є основним.

З метою забезпечення наступності у співпраці з старшими дошкільниками та школярами, уникнення труднощів майбутніх першокласників в адаптаційний період, налагодження взаємодії між вчителем — дитиною — батьками у закладі створили «консультційно-просвітницьку школу майбутнього першокласника», за основу якої взято дитиноцентризм. Це дає змогу, як педагогам, так і батькам підготувати майбутнього першокласника до безболісного входження у світ школи. Вихованці знайомляться із класним середовищем, вчать сидіти за партами, малюють на дошці крейдою, все це відбувається під чітким супроводом вчителя та асистента. Заняття проходять в ігровій формі з використанням інтерактивних методів з метою розвитку мотиваційної сфери, компетентностей, емоційно-ціннісних орієнтацій та ставлень. Здійснюються консультації для батьків, тренінгові заняття, збори — практикуми, інтерв'ю, селекторні діалоги, тощо. Проведення ряду спільних заходів учнів з дошкільниками, а саме: інсценізації «Осінній ярмарок», «Різдвяна зірка», святкові зустрічі «Андріївські вечорниці», майстер-класи за участю дітей з ООП «Великоднє яєчко», «Солодка пасочка», «Медовий пряник», дають можливість старшим відчувати себе впевненішими, бути прикладом допомагаючи малечі у виконанні завдань, проявляти терпіння та толерантне ставлення до них.

Побачити, відмітити та розвинути сильну сторону та здібність дає шанс урізноманітнити та спростити роботу педагога із майбутнім першокласником у початковій школі. Оскільки технології навчання досягнули високого рівня, то знання та вміння можна дати чи прикріпити дитині незалежно від її віку та розвитку. Тому на сьогоднішній день педагогів початкової школи № 3 хвилюють не стільки проблеми цілей і змісту навчання (чого вчити і навіщо вчити?), скільки методів і засобів (як вчити?). При постійній та тісній співпраці вчителів початкових класів із вихователями, фахівцями (логопед, психолог, дефектолог-тифлопедагог) ми маємо унікальну можливість наперед визначити які методи роботи будуть застосовуватись у навчанні дитини з особливими освітніми потребами у початковій школі. Школа не повинна вносити різкого перелому в життя дитини з особливими потребами та її батьків.

Невід'ємною складовою навчання дитини у початковій школі є гра, а колективні ігри максимально зближують дітей. Облаштування ігрових куточків стало самим

кращим способом зблизити учнів, навчити їх поважати один одного, проявляти милосердя та терплячість до дітей з ООП та один до одного, допомагати та підказувати, сприймати їх як самих себе. Для дітей з ООП, як і для інших їхніх одноліток, важливо зняти напругу на перерві, переключити увагу і поспілкуватися. Тому асистенти вчителів організовують спільне цікаве дозвілля, пропонують ігри (настільні ігри у настільний футбол, настільний хокей, шахи, шашки, конструктори, електронні конструктори, лото, тощо) та інтерактивні ігри, у яких можуть взяти участь усі без виключення. Діти граючись вчаться бути комунікативними, вільно висловлювати свої думки, у них розвивається образна пам'ять, формується увага, наприклад: «Я почну, а ти продовжуй», «Додавай та запам'ятовуй», «Чи так буває?», «Ми фантазери», «Назви найбільше теплих слів», «Добре — погано», «Улюблена буква», «Запам'ятай слово» та багато інших.

Оскільки у школі сенсорної кімнати немає, у класах створені «Релаксаційні куточки», облаштовані м'якими диванами, яскравими кольоровими килимками, «персональними» портфоліо для кожного учня з ООП у вигляді шафки, де кожна дитина має можливість залишати свої особисті речі (книжки, енциклопедії, малюнки, кольорові олівці, альбоми, речі та іграшки які приносить із дому тощо) та брати їх коли захоче. Така ідея створення «персонального» портфоліо спонукає дітей до виховання таких якостей, як відповідальність та охайність, контролю за особистими речами та систематичного оновлення наповнення, а подекуди і своєрідною «шпаргалкою».

«Релаксаційний куток» відіграє важливу роль у колективній діяльності. Усі діти мають можливість разом погратись, відпочити, посидіти і навіть полежати, чи то на диванчику, чи на килимку, а це один із головних принципів соціалізації. Яскраві кольори активізують мозок дитини до діяльності, вони мають можливість поновити свої сили і знову приступати до роботи.

Навчання дітей із вадами зору, зокрема незрячих у закладі (3 учні — тотально сліпі, 4 — слабозрячі) у 2–4 класах у школі триває уже четвертий рік. Усі вони є вихованцями дошкільних спеціальних груп. В даному випадку наступність у переході із дошкільного до шкільного періоду відіграла неабияку роль у підготовці фахівців, педагогів та асистентів у роботі з ними. Шкільний тифлопедагог провів ряд теоретично-практичних занять для асистентів та вчителів: «11 порад для педагогів по роботі із дітьми із вадами зору», «Що потрібно знати про незрячу та слабозрячу дитину», практичні майстер-класи по засвоєнню шрифту Брайля, ознайомлення із спеціальною комп'ютерною програмою «NVDA», пристосованою до роботи без використання зору, яка дозволяє оволодіти навичками друку, набору текстів, слухання аудіокниг художньої та навчальної літератури.

Для дітей з відсутнім зором система ціннісних орієнтацій формується більш повільними темпами в порівнянні зі зрячими дітьми. Через те учні відчують значні труднощі в пізнанні суспільно значущих цінностей, їх присвоєння та перетворення в особисті орієнтири поведінки. Проте у таких школярів потенційні можливості є, тому корекційна психолого-педагогічна робота з дітьми з порушенням зору спрямована на

гармонійний психологічний та фізичний розвиток. Комплекс виховних заходів при корекційно-виховній роботі націлений на розкриття можливостей незрячих дітей і дітей із слабким зором, формуванню у них активної життєвої позиції, що передбачає якнайбільш повну участь у житті, повноцінну працю, самореалізацію у соціумі.

Метою корекційно-розвиткових занять є практична підготовка дітей з порушеннями зору до самостійного життя, формування знань та вмінь, пов'язаних з власною поведінкою у різних життєвих ситуаціях, вироблення навичок спілкування з оточуючими людьми, оволодіння життєво-важливими побутовими вміннями і навичками.

Найпоширенішими формами навчальних занять є: практичні роботи, бесіди, ігри, екскурсії. У ході практичної роботи кожен учень опановує навички поведінки й спілкування, вчиться виконувати необхідні повсякденні дії стосовно особистої гігієни, прийому їжі й поведінки за столом, догляду за собою, за одягом, за житловим приміщенням й ін. Прикладами успішного проведення практичних робіт є виконання незрячими дітьми практичних завдань. У 2 класі з теми «Харчування» провели заняття «Приготування бутербродів та чаю», де діти навчилися способам нарізання хліба, приготування чаю та бутербродів. В 3 класі на занятті «Сервірування столу» вчилися накривати на стіл, користування ложкою, виделкою, прибирати посуду. Під час вивчення теми у 4 класі «Догляд за повсякденним одягом та його зберігання» виконано практичну роботу «Дрібний ремонт одягу». Використання тростин допомагає орієнтуватись у мікро- та макропросторі, діти навчились спускатися і підніматися по сходах при цьому рахуючи сходинки, щоб було цікаво, а досягненням кінцевої мети є розвиток у учнів вмінь і навичок самостійної орієнтації у внутрішньому просторі закладу (клас, туалет, загальний коридор, музична зала, спортзал) і на його території.

Використання на уроках математики методики «Нумікон» дала можливість вивчити дітям з вадами зору та із ЗПР цифри, задіюючи не лише зорову та слухову пам'ять а також використовуючи тактильні відчуття. Дана методика розвиває дрібну моторику, логіку, креативність, асоціативне мислення, уявлення про форми і числа, усний рахунок, пам'ять. З її допомогою діти навчились значенням слів більше, менше, парні, кратні, достатньо, недостатньо, порядок, також орієнтування в просторі (перед, за, над, вище, нижче, під), додаванню, відніманню, множенню і діленню, набір дає уявлення про склад числа, колір, форму тощо. Учням подобається грати в ігри з використанням цієї методики, наприклад: «Тактильний мішечок», **«Запам'ятай форму»**, **«Чого не вистачає?»**, **«Змішані фігури»**, **«Порахуймо разом»**, **«Чарівні дірочки»**, **«Відчуй число»**, **«Числові вежі»**. Також вони люблять самостійно придумувати ігри.

Батьки — незмінні учасники команди психолого-педагогічного супроводу не тільки своєю участю у складанні ІПР, вони найкраще знають сильні та слабкі сторони дітей, їхні здібності, нахили й особливості розвитку, і саме тому можуть підтримувати інклюзивне навчання найефективніше. Їхня постійна участь у шкільному житті значно покращує успіхи дитини з психофізичними порушеннями у навчанні та вихованні.

Партнерські стосунки в тріаді «батьки — педагог — дитина» є основою нашої компетентності.

Розуміючи, що найближчі для дитини з особливостями в розвитку люди самі перебувають у стані хронічного стресу, не зовсім готові іти на тісний контакт із педагогами та фахівцями у команді психолого-педагогічного супроводу дітей із ООП виникла ідея у створенні «Родинного клубу взаємодопомоги». Під час роботи такого клубу стало доцільним проведення бесід, дискусій, зустрічей з цікавими людьми, спеціалістами-медиками, створення путівника «Із садочку в школу — легко!», дошка цікавих оголошень, інформаційних бюлетенів, впровадження записок і неформальних записників для комунікацій батьків та педагогів, інтерв'ювання та живе взаємоспівкування, перегляди фільмів на педагогічні теми та інклюзивного навчання, тощо. Участь батьків у роботі клубу сприяє вивченню культури стосунків, спілкування, життєвих цінностей кожної сім'ї, забезпечує атмосферу власної необхідності кожної родини, в якій є діти з ООП, у житті школи, у наданні взаємопідтримки один одному, в організації спільного дозвілля та навчання. Вони зрозуміли, що підтримку можна отримати в закладі освіти. Неабияке джерело підтримки — такі ж самі батьки дітей з ООП. Від них можна почути підбадьорливі слова, довідатися інформацію про стратегії боротьби зі щоденними труднощами. Такі зв'язки нівелюють відчуття ізольованості й надають можливість ділитися своїми знаннями й досвідом з іншими.

З метою налагодження максимально — довірливих та позитивних стосунків матерів вихованців з ООП та учасників навчально-виховного процесу на базі спеціальної групи «Метелики» було організовано діяльність батьківського клубу «Таємниці жінки-матері». Щомісячно проводились зустрічі за круглим столом, де жінки мали змогу у безпосередній атмосфері подбати про своє особисте «Я». Із використанням методів арттерапії та інших видів роботи (тести, спеціальні вправи, притчі, ігри, колажі тощо) вдалось створити позитивний мікроклімат у групі учасників клубу. Під час таких зустрічей не говорили про навчання й виховання дітей. Психологиня змогла довести, що матерям не потрібно забувати, що вони — яскраві особистості, неповторні, звабливі, чарівні жінки. Результатами зустрічей стали помітні зміни зовнішності деяких матерів, покращення настрою, їхня відкритість, допитливість, довірливість, та бажання до співпраці.

Як висновок, ми маємо багато досягнень у впровадженні та реалізації інклюзивної освіти у нашому закладі:

- 1) Забезпечення супроводу дітей із ООП в період від дошкільної у початкову, а згодом у середню ланку навчальної діяльності;
- 2) Налагодження системи роботи команди психолого-діалогічного супроводу дитини із ООП, орієнтованої на її сильні якості, здібності та інтереси;
- 3) Створення атмосфери взаємодопомоги, розуміння та толерантного ставлення один до одного, природнього сприйняття людських відмінностей, навчання

співробітництву. Можливість налагодження дружніх стосунків із здоровими ровесниками і участі у громадському житті;

- 4) Налагодження партнерських взаємозв'язків із батьками дітей з ООП. Встановлення довірливих стосунків, які базуються на активній співпраці, взаєморозумінні, довірі й толерантному ставленні. Лише за допомогою таких умов батьки відчують власну значущість, важливість своєї ролі в адаптації та розвитку їхньої дитини. Формується відчуття причетності до процесу її виховання і навчання, з'являється усвідомлення, що їхня дитина живе повноцінним життям, перебуваючи серед здорових однолітків.

Література

1. Андреева О. Г. Створення освітньо-реабілітаційного простору як принципово нового компонента корекційно-розвивальної діяльності ДНЗ. Томськ, 2017. С. 15–19.
2. Виготський Л. С. Колектив як фактор розвитку дефективного дитини. Москва, 1983. С. 196–218.
3. Гакаме Ю. Д. Організація психологічно безпечної освітнього середовища в умовах інклюзивної освіти. URL : <http://e-koncept.ru/2015/95673.htm>
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. UPL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

РОЗДІЛ V. ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Галина Сковронська,

вихователь Тернопільської початкової школи № 4

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ЗАСІБ СЕНСОРНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті висвітлено систему роботи з сенсорного розвитку дітей дошкільного віку засобами дидактичних ігор.

Ключові слова: сенсорний розвиток, сенсорні еталони, сенсорна культура, ранній вік, розвивальне середовище, дошкільний вік, колір, форма, розмір, відчуття, сприймання.

Сенсорний розвиток дитини — це розвиток її відчуттів і сприймань, формування уявлень про зовнішні властивості предметів: їх форму, колір, розмір, положення у просторі тощо. Він становить фундамент її розумового розвитку. Чуттєве пізнання має дуже важливе значення у дошкільному дитинстві, яке є найбільш сприятливим періодом формування та вдосконалення діяльності органів чуттів, нагромадження уявлень про оточуючий світ.

Актуальність даної теми полягає в тому, що сенсорний розвиток, з одного боку, є фундаментом загального розумового розвитку дитини, з другого боку, має самостійне значення, оскільки повноцінне сприймання необхідне і для успішного навчання дитини у дитячому садку, у школі, і для багатьох видів праці. Зі сприймання предметів і явищ оточуючого світу починається пізнання. Всі інші форми пізнання — запам'ятовування, мислення, уява — будуються на основі образів сприймання, є результатом їх переробки. Тому нормальний розумовий розвиток неможливий без опору на повноцінне сприймання. Сенсорне виховання має важливе значення для всебічного розвитку дитини. Саме дошкільний вік є найбільш сприятливим для вдосконалення діяльності органів чуття, що забезпечують повноцінні й різнобічні уявлення про довкілля.

У дитячому садку дитина навчається малюванню, ліпленню, конструюванню, знайомиться з явищами природи, починає засвоювати основи математики і грамоти. Оволодіння знаннями і вміннями з усіх областей вимагає постійної уваги до зовнішніх якостей предметів, їх обліку та використання. Високий рівень сенсорного розвитку має велике значення не лише для успішного навчання дитини, а й для людської діяльності в цілому, особливо для творчої. Дуже важливе місце серед здібностей, що забезпечують успіх музиканта, художника, архітектора, письменника, конструктора, займають сенсорні здібності, які дозволяють з особливою глибиною, ясністю і точністю вловлювати та передавати найтонші нюанси форми, кольору, звучання та інших зовнішніх

якостей предметів і явищ. А витоки сенсорних здібностей лежать у загальному рівні сенсорного розвитку, досягнутому в ранні періоди дитинства. Значення сенсорного розвитку дитини для її майбутнього життя ставить перед закладами дошкільної освіти завдання використання найбільш ефективних засобів та методів сенсорного виховання в освітньому процесі з дошкільниками.

Головний напрямок сенсорного виховання полягає в озброєнні дитини сенсорною культурою. Дитина в житті стикається з різноманітністю форм, кольорів та інших якостей предметів, з витворами мистецтва — музикою, живописом, скульптурою. Кожна дитина, навіть без цілеспрямованого виховання, так чи інакше сприймає все це. Але якщо засвоєння проходить стихійно, без розумного педагогічного керування дорослих, воно нерідко виявляється поверховим, неповноцінним. Ось тут на допомогу приходить сенсорне виховання - послідовне планомірне ознайомлення дитини з сенсорною культурою людства. Велике значення у сенсорному вихованні має формування у дітей уявлень про сенсорні еталони — загальноприйняті зразки зовнішніх якостей предметів.

Основою загального розумового розвитку є сенсорний розвиток. Адже пізнання починається із сприймання предметів і явищ, формується на основі образів сприймання і стає результатом їх перетворення. У дошкільному віці інтенсивно розвиваються всі органи чуття. Особливо сприятливий ранній вік дитини, коли ознайомлення з властивостями предметів є вирішальним у розумовому розвитку. Цей період називають «золотою порою» сенсорного виховання. А обмеження зовнішніх вражень породжує у дитини відчуття «сенсорного голоду», уповільнює її розумовий розвиток. Весь освітній процес, починаючи з раннього віку, спрямовую на те, щоб навчити дітей точно, повно і розчленовано сприймати предмети, їх різноманітні властивості (колір, форму, величину, розташування в просторі, висоту звуків тощо).

Вважаю, що сенсорне виховання слід починати якомога раніше, щоб використати природні можливості кожної дитини. Для цього у груповій кімнаті створила відповідне розвивальне середовище (ігровий куточок, куточок природи, книги, дослідницької, самостійно-художньої діяльності), яке є передумовою реалізації дитиною можливостей власного розвитку через самостійну діяльність. Завдання сенсорного виховання реалізую з усіх розділів Базової програми розвитку дітей дошкільного віку «Українське дошкілля».

З раннього віку за допомогою ігор та вправ здійснюю розвиток дітей в трьох напрямках: «чутливе вухо», «гостре око», «умілі руки». Процес сенсорного виховання поділяю на такі етапи:

1) підготовчий етап (до трьох років). На першому році життя дітям забезпечуються різноманітні зовнішні враження. З розвитком хапальних рухів, дорослі допомагають пристосувати їх до форми, розмірів і місцезнаходження предмета. Поступово для дітей ці якості набувають певного значення (маленьке береться однією рукою, велике — двома).

2) систематичне засвоєння дітьми сенсорної культури. Вихователь цілеспрямовано розвиває відчуття і сприймання дітей, їх «здатність відчувати».

На другому і третьому роках життя дошкільників ознайомлюю з властивостями предметів: формами, кольорами, розмірами та ін.

У повсякденному житті під час самостійних ігор, праці, на прогулянках малята мають справу з багатьма властивостями предметів, однак помічають, виокремлюють, усвідомлюють лише деякі з них, тому дії з предметами організовую так, щоб для досягнення результату доводилося зіставляти предмети за формою, розміром, встановлювати їх схожість або відмінність.

Виконуючи продуктивні дії, діти на 3-му році життя вже знають, що форма, розмір, колір — постійні ознаки предметів, як користуватися цими предметами. На цьому етапі забезпечує нагромадження різноманітних уявлень, формує основи для подальшого засвоєння і використання сенсорних еталонів. У роботі використовую назви кольорів і форм, організовую такі дії малят з предметами, які спрямовують увагу на їх певні властивості, сприяють утворенню відповідних уявлень. При цьому не вимагаю, щоб діти обов'язково запам'ятали їх. Повноцінне засвоєння назв можливе тільки після засвоєння сенсорних еталонів. У сприйманні кольору сенсорними еталонами є хроматичні (забарвлені) кольори спектра (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий) та ахроматичні (білий, чорний).

Постійно проводжу відповідну роботу з батьками вихованців щодо розвитку сенсорних відчуттів дітей. Розробляю і розміщую у батьківському куточку методичні рекомендації, пам'ятки, які допомагають батькам розвивати зір, слух, смакові якості своїх дітей та ін.

Сенсорне виховання здійснюю на заняттях і у повсякденному житті, під час різноманітної діяльності дітей. Усі його форми спрямовую на створення у дітей багатого чуттєвого досвіду, здатності орієнтуватися в різноманітних властивостях предметів, на виховання культури сприймання, уважності, здатності реагувати на безпосередній вплив явищ дійсності. Для розвитку сенсорних здібностей дітей проводжу різноманітні ігри, які згруповані згідно з тим, що саме є об'єктом сприйняття — колір, форма чи розмір. Особлива роль у сенсорному вихованні дітей належить природі. Пізнання природного оточення здійснюю почуттєвим шляхом: за допомогою слуху, зору, дотику, нюху. У будь-яку пору року дітей вчу відчувати радість від безлічі відчуттів, які дає природа. Надаю їм можливість повніше відчути всі ці приємні, радісні моменти! Запнуритися в атмосферу природи можна тільки на якусь мить, але ця мить для сенсорного розвитку дітей є дуже важливою.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatocchnij.pdf>
2. Воспитание сенсорной культуры ребенка от рождения до 6 лет: Кн. Для воспитателей дет. сада / ред. Л. А. Венгер. Москва, 1988. 146 с.
3. В країні пальчикових ігор // Дошкільне виховання. № 1. 2001 р. С. 12.
4. Лех С. Сенсорний розвиток: від теорії до практики : методичний посібник з розвитку дрібної моторики та сенсорного виховання у дітей молодшого дошкільного віку. Київ, 2014. 63 с.
5. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія. Київ, 2008. 432 с.
6. Розвиваємо дрібну моторику // Розкажи онуку. № 5. 2000. С. 20.
7. Слухняні пальчики // Дошкільне виховання. № 2. 2001. С. 21.
8. Теорія і практика сенсорного виховання в дитячому садку / ред. А. П. Усова, Н. П. Сакулін. Москва, 1965. 123 с.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЛЕГО-ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена проблемі розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами лего-технологій.

Ключові слова: лего-технології, лего-конструктор, конструкторська діяльність, конструктивно-ігрова діяльність.

Діти, що захоплюються конструюванням, відрізняються багатою фантазією і уявою, активним прагненням до творчої діяльності, бажанням експериментувати, винаходити. У них добре розвинене просторове, логічне, математичне, асоціативне мислення, пам'ять, що є основою інтелектуального розвитку і показником готовності дитини до навчання у школі. Важливим є позитивний вплив конструювання на оволодіння загальними способами дій у різних видах діяльності, зокрема на розвиток і вдосконалення зорово-моторної координації. Дошкільнята вчаться планувати свою діяльність для досягнення певної мети, діяти двома руками під контролем зору, виконувати завдання до кінця, долаючи труднощі різного характеру, оволодіваючи прийомами виконання практичної діяльності. Навички, отримані на заняттях з конструювання, сприяють моральному вихованню дітей. Вони вчаться поважати дорослих, ділитися матеріалами, допомагати один одному, вирішувати проблемну ситуацію спільними зусиллями.

Конструкторська діяльність — це практична діяльність, спрямована на одержання певного, заздалегідь задуманого реального продукту, відповідно до його функціонального призначення. Це продуктивний вид діяльності, в якій відбувається різнобічний розвиток дитини.

Завдяки проведенню занять з лего-конструктором педагог розкриває світ гри — безмежний і яскравий. Він пропонує безліч можливостей для творчості, розвитку, навчання та самовираження і для дитини, і для дорослого. Саме під час гри дитина вчиться розуміти світ, опановує різні аспекти спілкування, має змогу на практиці застосувати свої знання та добувати такий необхідний для неї досвід. А дорослий граючи з дитиною, стає ближчим до неї, вчиться розуміти її та ефективно з нею взаємодіяти.

Математика з лего в дошкільному закладі не менш яскрава. Малеча викладає цеглинки в ряд, додає їх, групує за кольорами, гра «Магазин» з цеглинками знайомить із поняттям «гроші», вивчення складу числа і ін. Цеглинки вправно використовуємо і на фізкультурі. Це і естафетна гра, і ранкова гімнастика, де діти виконують вправи. А також відновлювальний, загальнозміцнювальний самомасаж. Створені лего-споруди

діти використовують в сюжетно рольових іграх. Наприклад, два хлопчики споруджували будівлі з лего. Спочатку вони зробили поїзд, потім — тунель і міст. Після цього вони почали гру: поїзд заїжджав в тунель, переїжджав через міст тощо. Але самотійно цей вид діяльності може розвинути тільки у старших дошкільників з нормальним психофізичним розвитком при дотриманні певних умов. Для розвитку повноцінної конструктивної творчості необхідно, щоб дитина мала попередній задум і могла його реалізовувати, уміла моделювати. Задум, реалізований в будівлях, діти черпають з навколишнього світу. Тому чим яскравіше, емоційніше будуть їхні враження про навколишній світ, тим цікавіше і різноманітніше стануть споруди. Лего допомагає бачити світ у всіх барвах.

На основі вже описаних в загальній і спеціальній педагогіці дидактичних ігор педагог може розробити різні посібники і використовувати їх для проведення вправ з метою розвитку та корекції мовлення і психічних процесів у дітей, розвитку інтересу до навчання, формування комунікативної функції.

Своєчасне оволодіння конструктивно-ігровою діяльністю виявляється важливим і в плані створення готовності до подальшого навчання в школі. У дошкільнят формуються необхідні для майбутнього навчання передумови: пізнавальний розвиток, уміння і бажання працювати, виконувати завдання відповідно до поставленої мети, доводити його до кінця, планувати майбутню роботу. Для формування дитячої конструкторської творчості за допомогою лего-конструювання необхідно виконання трьох умов.

Лего-конструювання, як і інші види діяльності сприяє розвитку не тільки дрібної моторики, а й розвитку мовної активності у дошкільнят. Особливість конструктивної діяльності полягає в тому, що вона, як і гра, відповідає інтересам і потребам дитини дошкільного віку. Вона дає можливість діяти з геометричними тілами, на практиці пізнавати їх колір, форму, величину, засвоювати правильні назви деталей, удосконалювати сприйняття просторових відносин. Ігрова форма занять сприяє розвитку у дітей пізнавального інтересу, дозволяє вберегти від зайвого дидактизму, стомлення, активізує часту зміну позицій.

Працюючи з конструктором, можна будувати моделі і при цьому навчатися, граючи і отримуючи задоволення. Коли придумуєш моделі сам, відчуваєш себе професійним інженером, механіком, будівельником або великим конструктором. Це дає повну свободу дій. Робота є жвавою і цікавою і відкриває абсолютно нові перспективи, де немає меж фантазії.

Лего допомагає дітям втілювати в життя свої задумки, будувати і фантазувати, захоплено працювати і бачити кінцевий результат своєї роботи.

Конструювання сприяє розвитку мислення, спритності, а також інтелекту, уяви та творчих задатків. Сприяє формуванню таких якостей, як уміння концентруватися, співпрацювати з партнером, формувати почуття впевненості в собі. Якщо з дитинства

прагнути до пізнання, це перейде в уміння вчитися конструювання направлено і сприймати нове з великим інтересом.

Отже, використання лего-конструкторів в освітньому процесі дозволяє в цілому підвищити рівень комунікативної компетентності дітей, формує уявлення дітей про навколишній світ, та їх відношення до тієї або іншої проблемної ситуації, сприяє навичкам активної та творчої колективної взаємодії, розвитку творчого потенціалу дітей і підвищенню рівня їх соціальної адаптації.

Література

1. Алієва Е. Лего-конструювання на розвивальних заняттях // Психолог довкілля. 2014. № 9. С. 25–26.
2. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>
3. Безмежний світ гри з лего. Програма розвитку дітей від 2 до 6 років і методичні рекомендації. URL : <http://nv-internat.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/%D0%9B%D0%95%D0%93%D0%9E.pdf>
4. Навчальні та дидактичні ігри із лего для дітей дошкільного віку. URL: <https://vseosvita.ua/library/navcalni-ta-didacticni-igri-iz-Lero-dla-ditej-doskilnogo-viku-12106.html>
5. Лего-конструювання — інноваційна технологія різнобічного розвитку дітей дошкільного віку. URL: <http://www.dnz804/edukit.kiev.ua/Lero-konstruuvanna>.
6. Пеккер Т. та ін. Лего-конструювання. Програма розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку. URL : <https://vseosvita.ua/library/programa-rozvitku-konstruktivnih-zdibnostej-u-ditej-doskilnogo-viku-lego-konstruuvanna-166633.html>

СТОРИТЕЛІНГ В РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті викладено актуальні аспекти використання сторітелінгу в роботі вихователя закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: сторітелінг, комунікативна компетентність.

Метод сторітелінг (з англ. *storytelling* — розповідання історій) винайшов Девід Армстронг, голова міжнародної компанії Armstrong International. Він врахував відомий психологічний фактор: історії більш виразні, захопливі, цікаві, легше асоціюються з особистим досвідом, вони краще запам'ятовуються, їхній вплив на поведінку дітей сильніший. У педагогіці сторітелінг використовують як метод.

Для успішного застосування сторітелінгу варто виокремити низку особливостей. Щоб історія була цікавою потрібно:

- ввести сюжет добре відомого дітям героя;
- сюжетна лінія повинна розвиватися стрімко;
- головному герою історії мають бути притаманні більш виражені в порівнянні зі звичайною людиною якості (кмітливість, вмотивованість, цілеспрямованість);
- проблеми, про які розповідає оповідач, повинні бути близькі до реального життя.

Застосування сторітелінгу дозволяє фокусувати увагу дітей на темі розмови, вчить уважно слухати товариша і паралельно продумувати відповіді на запитання, які ставить вихователь, дозволяє виявити і підкреслити унікальність уяви кожної дитини.

Пропоную дітям складати розповіді на теми, які їм близькі і зрозумілі: «Мій звичайний день», «Моя сім'я», «Мій день народження», «Мої канікули». Часто даю завдання скласти розповідь на основі малюнків, ілюстрацій до казок. Це урізноманітнює заняття, допомагає реалізувати індивідуальний підхід і зацікавлювати дітей, розвиває уяву, фантазію та креативність дошкільників; сприяє налагодженню добрих стосунків між вихованцями та педагогом, знімає психологічне напруження.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти // Вихователь-методист. 2012. 26 с.
2. Крутій К., Зданевич Л. Сторітелінг : мистецтво розповідання, або Як зацікавити й мотивувати дітей // Дошкільне виховання. 2017. №7. С. 2–6
3. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль, 2017. 256 с.
4. Сторітелінг як ефективний інструмент неформального навчання. URL : <http://ar25.org/article/storitelling-yakefektyvnyy-variant-neformalnogo-navchannya.html>

ВИКОРИСТАННЯ ТРВЗ-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті розглянуто роль ТРВЗ-технологій у створенні розвивального середовища для екологічного виховання дошкільників.

Ключові слова: гра «Кола Луллія», розвивальні посібники з фетру, екологічне виховання.

Природа своєю різноманітністю змалку привертає увагу дітей, збагачує їх, стає джерелом радісних відкриттів. Завдання педагога — навчити дітей помічати незвичне у звичному, з радістю сприймати красу, багатство та особливості природного довкілля, а пізніше — спонукати їх до пізнання навколишнього світу.

При ознайомленні дошкільнят з навколишнім світом, предмет чи явище, що розглядаються, мають характеризуватися шляхом пошуково-дослідницької роботи, методом синтезу і аналізу, цілісно, різнобічно. Дітям не потрібно подавати готові знання, а спонукати їх до шляху відкриття цих знань. Тому важливо навчити дітей милуватися природою, стимулювати їх бажання до пізнання, виявляти емоційне позитивне ставлення до довкілля.

Про екологічне виховання дошкільників писали: К. Крутій, З. Плохій, С. Ніколаєва, Р. Луллій. У працях учених є чимало цікавих ідей, гідних утілення.

Розглянемо методичну розробку «Кола Луллія». На вигляд — це кольорові круги, поділені на сектори, на кожному з яких розміщено малюнок. Застосовують змінні малюнки, що дозволяє використовувати одну і ту ж основу — круг — для різних ігор на природничу тематику.

Як відомо, в дошкільників переважає наочно-образне мислення. А коли воно буде підсилене дослідницькою діяльністю, то ще більшу значимість будуть мати ці знання у подальшому житті дитини.

Навчання і виховання у дитячому садку покликане значно посилити пізнавальні можливості дітей завдяки формуванню в них допитливості та стійкого інтересу до навколишнього світу. Природа і довкілля повинні відкриватися перед дитиною як жива лабораторія, де можна спостерігати, вивчати, досліджувати. Адже діти — дослідники від природи. Роль вихователя полягає в тому, щоб якнайкраще визначити інтереси дітей і відповідно до цього скласти для себе схему тих предметів, на яких треба зупинити увагу дітей. Адже що раніше ми посіємо в дитячу душу зерна розумного і доброго, то рясніші будуть сходи. Чим дбайливіше будемо їх плекати, тим краще будуть розвиватися і міцніти ті почуття, які прагнемо закласти.

Педагоги ЗДО використовують різні форми і методи розвитку, навчання та виховання дітей. Це — дидактичні, розвивальні та сюжетно-рольові ігри, заняття, вікторини, свята та розваги, ігри-драматизації, квести, створення дитячих книжечок природничого змісту. Чимало уваги приділяється індивідуальній роботі згідно Базового

компоненту дошкільної освіти, програми розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля».

Оскільки, провідною діяльністю дошкільнят є гра, то різноманітні ігри повинні бути спрямовані на формування в дітей дбайливого ставлення до природи, навичок моральної та екологічної поведінки в природньому середовищі. Важливо уважно ставитись до дитячих запитань у ході гри, разом з малюками пропонувати знаходити відповіді на них, пропонуючи: подумай, розглянь, перевір, поспостерігай. Це дає можливість формувати глибокий інтерес до природи, а не лише задовільнити природну допитливість дітей.

У всебічному розвитку дошкільника відіграють велику роль дидактичні ігри. Для ознайомлення дітей з природою та довкіллям доцільно використовувати ігри «З якої казки?» (екологічні казки), пазли «Хто у кого?», «Покажи та назви», «Будь природі другом», «Будуємо очисні споруди», «Аптека на грядці», ігри з друдлами. А також, можна користуватися створеними самими дітьми книжечками природничого змісту: «Пригоди цибулинок», «Казочка про золоте зернятко», «Перелітні птахи», «Зимуючі птахи», фетрові книжечки «Пори року», «День і ніч», «Овочева грядка», «Акваріум» тощо.

З метою урізноманітнення розвивального середовища в групі можна використати ТРВЗ-технології: ігрову методику «Кола Луллія» та фетрові книжечки-посібники.

Ігри «Кола Луллія» можна проводити в якості ігрових вправ. Це як чудові кола або загадкові кола:

- круг має сектори, на яких картинками позначено будь-які об'єкти природничого змісту;
- круги розкручуються, діти розглядають, які зображення знаходяться на кругах під стрілкою, називають їх;
- на основі фантастичного перетворення складають розповідь;
- за підсумками перетворень організовується продуктивна діяльність (малювання, ліплення).
- Розвивальне значення гри «Кола Луллія»:
 - розвиваються інтелектуально-творчі здібності дітей;
 - формується поняття «ознака»;
 - покращується здатність бачити суть проблеми;
 - удосконалюються навички фантастичного перетворення об'єктів;
 - збагачується логічне мислення, увага.
- Виховна й освітня цінність:
 - вчить складати речення, що об'єднує в собі всі об'єкти;
 - допомагає підтримувати інтерес до досліджуваного матеріалу;
 - тренує вільність у своїх висловлюваннях;
 - систематизує знання про навколишній світ;
 - сприяє сприйманню кольору, форми, розміру;
 - формує природничі уявлення;
 - вчить переходу від односкладних пропозицій до розгорнутих текстів;
 - виховує інтерес і любов до природи.

Книжка-посібник виготовлена з фетру, призначена для групових та індивідуальних занять з дітьми. Кожна сторінка книжки має свою тему та ігрові завдання. Завдяки фетровій основі можна постійно доповнювати сторінки новими деталями на липучках, урізноманітнюючи та збагачуючи ігровий задум. Посібник містить різні наповнювачі. Дитині пропонується обстежити цю сторінку, на якій під тонкою прозорою плівкою знаходиться крупа, намистинки, горошинки, бісер, пастки. Малюк на дотик має знайти пари однакових предметів. А також в книжечці є цікаві деталі на липучках (сонечко, хмарка, місяць, овочі, квіти, листочки тощо).

Фетрову книжечку можна використовувати для розв'язання таких завдань:

- групування предметів за кольором;
- вивчення та дослідження предметів, їх ознак, явищ природи;
- розвиток мовлення, пам'яті, уваги, мислення, дрібної моторики;
- уточнення знань дітей про пори року, місяці, сезонні зміни в природі, частини доби, їх послідовність.

В результаті роботи з «Колами Луллія» малюки набувають знання, вміння, навички з природи: вміють групувати предмети за певними ознаками, формують бажання дізнаватися про щось нове, складають речення, що об'єднують в собі всі об'єкти, формують та вирішують проблеми природничого змісту.

Досвід роботи з малюками показує, що дитяча ініціатива є однією з найвищих цінностей освітньої діяльності. Вона проявляється в пошуковій активності, спрямована на «винахід» — винайдення власного способу розв'язання завдань. Під час експериментів дошкільники застосовують різні методи, а часом навіть вигадують власні способи пізнання навколишнього середовища, допускають помилки, на яких потім вчаться. Для підвищення активності дітей у процесі навчання слід планувати його так, щоб із зрозумілим матеріалом залишалося коло невизначених питань, щоб після закінчення одного заняття діти з нетерпінням чекали наступного, прагнучи дізнатися про щось нове.

Ознайомлення дітей зі світом природи є дієвим засобом формування всебічно розвиненої, гармонійної особистості, яка володіє знаннями екологічно доцільної поведінки в природі.

Найголовніша умова екологічного виховання — пізнавати навколишній світ не лише розумом, а й серцем. Тому ми повинні показати дітям, який привабливий світ їх оточує, скільки в ньому цікавого, корисного, що природа робить людей добрими і щедрішими, дарує спокій і радість.

Література

1. Балаєва К. С. Упровадження інноваційних технологій у професійну діяльність вихователя дошкільного навчального закладу. Чернівці, 2015. 212 с.
2. Реалізація інноваційної практики в дошкільному навчальному закладі: психологічний аспект / ред. : С. Д. Максименко, С. Є. Кулачківська. Запоріжжя, 2004. 128 с.

Лариса Волинець, Наталія Махінка,

учителі початкових класів

Тернопільської ЗОШ І–ІІІ ступенів № 20 ім. Р. Муляра

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті висвітлено актуальні аспекти організації роботи з батьками й професійного зростання вчителя початкових класів в умовах упровадження освітньої реформи «Нова українська школа».

Ключові слова: педагогіка партнерства, самоосвіта, компетенції, особистість, педагогічна культура, здоров'я сім'ї.

Двадцять перше століття характеризується переходом до високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому великого значення набуває рівень освіченості та культури населення, зростає увага до освіти в цілому й підвищений інтерес до проблем її якості.

В контексті імплементації реформи «Нова українська школа» великого значення набуває педагогіки партнерства між усіма учасниками освітнього процесу: учителями, батьками, учнями. Спираючись на принципи гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості, педагогіка партнерства покликана розв'язати низку проблем.

У нових умовах організації системи освіти стрімко зростає роль співпраці школи й родини. Проблема батьків і дітей споконвічна, але на різних етапах розвитку суспільства вона змінюється відповідно до рівня людської культури і нормативних вимог до сім'ї як однієї з найважливіших соціальних інституцій у вихованні молодого покоління. Батькам сучасних дітей доводиться стикатися як з типовими труднощами (дитина неслухняна, різка у спілкуванні з дорослими, не хоче вчитися, хапається то за одне, то за інше, не вміючи нічого довести до кінця), так і з специфічними.

Співпраця вчителя й сім'ї будується на принципах взаємної довіри, поваги, підтримки й терпимості одне до одного. Вона успішна лише тоді, коли батьки як вихователі своєї дитини залучаються до оновлення змісту, форм і методів навчання своєї дитини, підвищують рівень педагогічної культури і переносять отримані знання у практику сімейного виховання.

Упровадження принципів партнерства вносить позитивні зміни в удосконаленні освітнього процесу, у формуванні навчальної компетентності, вихованні, особистісному розвитку школярів.

При цьому важливо забезпечити:

- повагу до особистості;
- довірливі відносини;
- діалог — взаємодію — взаємоповагу;
- соціальне партнерство (рівність, добровільність, виконання домовленостей).

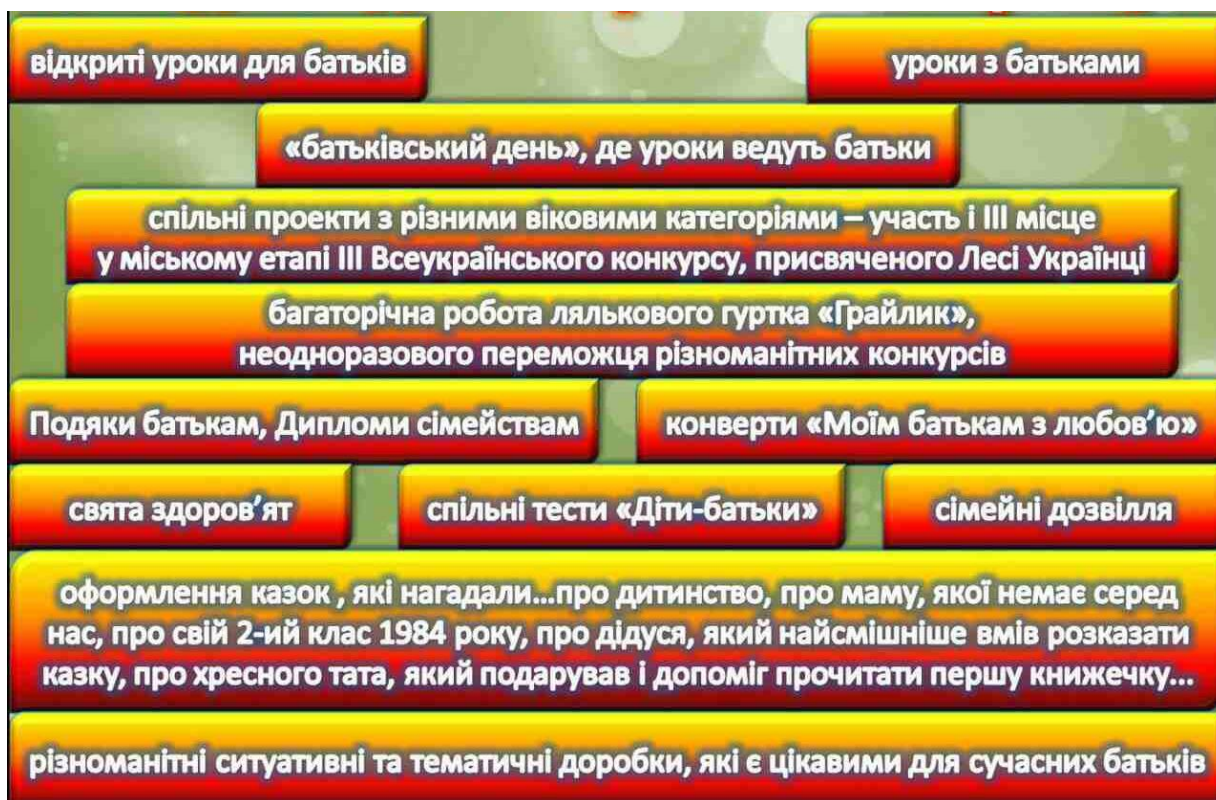
Досягнення очікуваних результатів Державного стандарту та Типових програм залежить від освітнього середовища, засобів навчання, що оновлюються, різноманіття форм і змісту освіти. Завдяки впровадженню ефективних методик учні легше засвоять навчальний зміст і зможуть досягти очікуваних результатів.

Створення інтелектуального фону навчання передбачає використання таких елементів педагогіки партнерства, як: переборення пізнавальних утруднень у колективній творчій справі, методику «занурення», вільний вибір педагогічного інструментарію, реалізацію диференційованого навчання тощо.

Утілюючи ідеї педагогіки партнерства, потрібно використовувати в своїй роботі формальні і неформальні форми спілкування, стандартні методи організації освітнього процесу, виявляти ініціативу і спрямовувати навчання і виховання таким чином, щоб дитина була постійно залучена до спільної діяльності. Як інструменти партнерства, варто використовувати відверту бесіду, цікаві розповіді, справедливу і незалежну оцінку, заохочення творчих успіхів, особистий приклад, зустрічі з цікавими людьми, спільний пошук рішень, суспільно — корисні справи, благодійні акції, інтерактивні заняття з батьками.

Учительська професія — це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється. Завдання сучасного вчителя — по-сіяти відчуття щастя, а щасливою почувається дитина, якій цікаво, добре в школі, коли в центрі уваги педагога — кожна дитина з її індивідуальними особливостями. І єдиний шлях до цього — праця, співпраця.

Важливо правильно організувати роботу з батьками. Пропоную форми співпраці, викладені у схемі 1.

Одна з ключових компетенцій — уміння навчатися впродовж життя. Здатність до пошуку та засвоєння нових знань, набуття нових вмінь і навичок, організації навчального процесу (власного і колективного), зокрема через ефективне керування ресурсами та інформаційними потоками, вміння визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою навчальну траєкторію, оцінювати власні результати навчання, навчатися впродовж життя.

За будь-яких обставин учитель має бути професіоналом своєї справи. Однією з цілей освіти є досягнення професіоналізму діяльності освіченої людини. Це теж характеристика якості освіти. Професіоналізм — щось більше, ніж володіння визначеним обсягом знань і навичок. Це — мистецтво пошуку та вибору варіантів дій, організаційно-технічне конструювання діяльності, самоосвіта, можливість освоєння та накопичення досвіду. Проблема самоосвіти вчителя завжди є і буде найактуальнішою проблемою педагогічної науки та практики. Адже педагогічний процес постійно змінюється, викликаючи в педагога потребу в оволодінні новими педагогічними засобами та методами впливу на формування особистості школяра. Учитель має бути «живим», жвавим енергійним, усміхненим, цікавим. Це подобається дітям.

Життя в школі — цікава річ. І для учителя, і для батьків, і для учнів надзвичайно важливо, щоб ці роки були найкращими у житті кожного. Щоб школа була, як другий дім, а учитель — це добра фея, друга мама. Для батьків важливо, щоб шкільні роки були роками радості, злету незалежно від здібностей і можливостей.

Діти в початковій школі люблять гратися. Гра зосереджує всіх дітей, навіть бешкетників. Щоб зацікавити і полегшити дітям перехід від ігрової діяльності до навчальної, на уроках використовую ігрові прийоми, вставляю елементи гри в навчальний процес. Вважаю, що під час гри учні зосереджуються краще, тож усе почуте й побачене запам'ятовується надовго. За допомогою гри ми урізноманітнюємо форми діяльності дітей. Дитина з радістю відкриває для себе світ рідної мови, математики та інших навчальних предметів, які є в початковій школі. Ця діяльність набуває характер діалогу, співпраці, співтворчості, в яких домінує взаємовигідний обмін особистісним розумінням та досвідом. Граю ігри з дітьми не заради гри, а для того, щоб запалити в них іскорку цікавості, допитливості.

На нашу думку, під час індивідуальних бесід, уроків, позашкільних заходів, спираючись на власні спостереження, ми намагаємося виявити здібності учнів, спрямувати їхню діяльність на розкриття їх талантів. Так ми виховуємо добрі почуття, моральні та естетичні, поглиблюємо дружні стосунки, виховуємо любов до природи і людей, що позитивно впливає на емоційно-естетичний розвиток вихованців.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти. Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87. UPL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
2. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. UPL : https://educator.at.ua/enciklopedija_pedagogichnikh_tekhnologij.pdf
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. UPL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ ОСВІТНІХ ЗМІН

У статті висвітлено ефективні шляхи формування громадянської компетентності молодших школярів на сучасному етапі розвитку суспільства, репрезентовано педагогічні умови для розвитку особистості, патріота, інноватора в умовах.

Ключові слова: громадянин, патріот, компетентність, розвиток особистості, молодший школяр.

На початку XXI ст. в Україні відбулися значні зміни в суспільстві, пов'язані з розвитком демократії і зміцнення незалежності держави. Відповідно до цього з'явилися нові тенденції в освітньому процесі, основними орієнтирами яких є формування креативної особистості, що здатна до саморозвитку й самовдосконалення. Виникла необхідність створення потужного оновленого освітнього середовища України, основою якого є компетентнісний підхід. Це стало поштовхом до реформи в галузі освіти, яка передбачає створення школи для дітей, де вони зможуть навчатися через діяльність, і реалізовано в Концепції Нової української школи.

Освітня програма школи I ступеня (1–2 класи, 3–4 класи) передбачає досягнення учнями результатів навчання (компетентностей), визначених Державним стандартом.

Відповідно до мети та загальних цілей, окреслених у Державному стандарті, визначено завдання, які має реалізувати вчитель у рамках кожної освітньої галузі. Результати навчання повинні робити внесок у формування ключових компетентностей учнів.

На сучасному етапі розвитку нашої держави надзвичайно важливим є формування громадянської компетентності молодших школярів. Саме в ранньому віці в свідомості дитини можна сформувати любов до свого народу, повагу до українських звичаїв та обрядів, почуття своєї значущості для розвитку держави, прагнення досконало володіти рідною мовою, повагу до історичного минулого та культурних цінностей. Беручи до уваги останні події, які відбувалися в нашій державі («Революція Гідності», трагічні події на Майдані, окупація Криму, війна на Сході України) виховання патріотизму набуває державного значення.

В умовах сучасного суспільства через весь освітній процес в НУШ ключовою лінією проходить формування громадянської компетентності в молодших школярів.

Зміст та основні напрямки формування громадянської компетентності визначені Концепцією національно-патріотичного виховання в системі освіти України, а також

висвітлені в Державному стандарті початкової освіти серед 11 ключових компетентностей.

Ціннісне ставлення особистості до суспільства і держави виявляється в патріотизмі, національній самосвідомості, правосвідомості, політичній культурі та культурі міжетнічних відносин. Виховання освічених українців, всебічно розвинених, відповідальних громадян та патріотів, здатних до ризику та інновацій, які зможуть вивести Україну на рівень високорозвинутих держав світу є найголовнішим завданням сучасної української школи.

У сучасних дітей недостатньо сформовані патріотичні почуття. Ця проблема сьогодні набуває особливого значення й потребує подальшої практичної реалізації через різні форми роботи в освітньому процесі школи I ступеня. З огляду на це, виникає гостра потреба в розробці ефективних шляхів здійснення патріотичного виховання молодших школярів з урахуванням сучасних підходів до освіти.

Оскільки формування громадянської компетентності молодшого школяра розпочинається на рівні школи I ступеня, педагогам закладу загальної середньої освіти потрібна чітка й доступна стратегія впливу на здобувачів освіти для формування освічених українців, всебічно розвинених громадян та патріотів, здатних до ризику та інновацій, які поведуть українську економіку вперед у XXI столітті.

Отже, весь педагогічний вплив спрямований на формування цілісної особистості, всебічно розвиненої, здатної до критичного мислення; патріота з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; інноватора, здатного змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, учитися впродовж життя.

Формування громадянської компетентності молодшого школяра охоплює заходи, спрямовані на постійне вдосконалення особистості дитини.

Формування громадянської компетентності молодшого школяра не є певним шаблоном і не обмежує дії вчителя. Це певні педагогічні орієнтири для вибору вчителем власних шляхів та методів для успішного формування громадянської компетентності в учнів початкової школи.

Формування громадянської компетентності молодшого школяра ґрунтується на таких принципах впливу на особистість молодшого школяра:

- врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів (передбачає вибір форм та методів роботи, що відповідають віковим особливостям учнів початкової школи).
- єдність заходів для забезпечення формування громадянської компетентності молодшого школяра з освітнім процесом (система заходів для формування громадянської компетентності молодшого школяра є невід'ємною складовою освітнього процесу).
- дитиноцентризм (орієнтація на потреби й очікування здобувачів освіти).

- принцип національної спрямованості.

У Законі України «Про освіту» сказано, що «реалізація мети повної загальної середньої освіти забезпечує формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для її успішної життєдіяльності». Саме громадянські та соціальні компетентності пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей є важливою складовою освітнього процесу. Йдеться про здатність особистості реалізуватися в сучасному демократичному суспільстві. Це можливо за наявності чіткої громадянської позиції і усвідомлення своєї значущості для розвитку держави. Дитина молодшого шкільного віку повинна усвідомлювати себе частинкою українського народу.

Враховуючи вимоги сучасного суспільства, виникла потреба в пошуку ефективних шляхів формування громадянської компетентності молодших школярів в умовах НУШ.

З метою підвищення рівня формування громадянської компетентності молодших школярів у навчальних закладах слід створити такі педагогічні умови:

1. Сприятливе освітнє середовище для формування громадянської компетентності.

Сьогодні суспільство бажає бачити школу не лише освітнім ресурсом, а простором розвитку особистості, патріота, інноватора. Сучасне освітнє середовище створює певне індивідуальне та персональне враження, де у кожного учня є можливість відшукати себе. Середовище школи — це місце, де зустрічаються та взаємодіють не лише учні та вчителі, а й батьки, гості школи, громадськість. Це місце, де відбуваються не лише уроки, але й цікаві зустрічі, свята та концерти, лекції та семінари, діють відкриті лабораторії та майстерні у різних галузях науки, мистецтва та технологій.

Для підвищення рівня формування громадянської компетентності молодших школярів у закладах облаштовують навчальні, спеціалізовані та допоміжні приміщення. У навчальних кабінетах створюють куточки національної символіки, які облаштовані для формування в здобувачів освіти поваги до державних символів. Змінні тематичні осередки повинні містити інформацію, ключові ідеї, вислови про Батьківщину, рідну мову, українську пісню, правила спілкування та співпраці, моральні якості особистості. Настільні ігри розвивають інтерес до мальовничих куточків рідного краю, любов до природи, бережливе ставлення до рідкісних видів рослин і тварин, занесених у Червону книгу України. Дитячі класні бібліотечки збагачують українськими народними казками, легендами, загадками, прислів'ями, приказками, скоромовками та літературою патріотичного змісту.

Формування громадянської компетентності відбувається через розширення можливостей для максимальної участі кожної дитини у житті закладу, виховання взаємоповаги, співпраці і толерантності до проявів громадянської позиції.

2. Збагачення національно-патріотичним змістом навчального матеріалу, призначеного для опрацювання учнями початкової школи.

Патріотичне виховання має бути стрижнем усього освітнього процесу, оскільки школа повинна виховувати особистість, яка б мала почуття гордості за свою державу, сумлінно виконувала свої обов'язки, усвідомлювала соціальні проблеми Батьківщини та українського народу, любила рідних та близьких людей.

Сьогодні важливо те, щоб школа І ступеня стала для учнів осередком становлення громадянина-патріота України. У початкових класах соціальна і громадянська компетентності є міждисциплінарними та інтегруються через усі освітні галузі, а тому потрібно переглянути зміст усіх навчальних предметів крізь призму формування патріотичних почуттів молодших школярів. Аналіз діючих програм і підручників для початкових класів дозволяє стверджувати, що у змісті всіх навчальних предметів можна закласти патріотично ціннісну інформацію. Важливим чинником національно-патріотичного виховання є феномен Майдану, після якого змінилося ставлення українців до себе і своєї країни. У зміст уроків включити інформацію про героїчні вчинки українських військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів у ході російсько-української війни, волонтерів та інших громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України.

Методичні рекомендації й особливості формування громадянської компетентності на уроках слід спрямувати на усвідомлення громадянської активності й відповідальності, здатності до реалізації громадянських прав і обов'язків задля розвитку демократичного суспільства.

Методичні рекомендації і особливості реалізації змістової лінії «громадянська відповідальність» сприяє формуванню активного громадянина, який розуміє принципи і механізми функціонування суспільства, вміє ефективно співпрацювати з іншими, виявляти солідарність та зацікавлення у спільному розв'язанні проблем, розуміє цінності, дотримується демократичних принципів діяльності.

З метою формування патріотичної вихованості молодших школярів в освітньому процесі використовуються такі форми роботи: тематичні хвилинки, усні журнали, емоційні ігри, «Щоденники вражень», коло ідей та інші.

Не менш значимими і показовими в даному контексті є конкурси малюнків, юних читців, поетів, вікторини, брейн-ринги патріотичного спрямування. З цих простих, на перший погляд, заходів, формується патріотична вихованість у молодших школярів, бо тільки через любов до рідних, до однолітків можна потім сформувати любов до Батьківщини і свого народу.

3. Забезпечення наступності у підборі форм і методів виховного впливу, враховуючи поетапний підхід.

З метою формування базових якостей людини, що складають її патріотичну вихованість важливим аспектом поетапне їх формування, так як наступна якість неможлива без виникнення попередньої. Педагогам слід підбирати певні методи та форми

педагогічного впливу, щоб на першому етапі становлення особистості сформувати такі важливі якості як любов і повага до батьків, своєї родини, відчуття гордості за свій рід.

На другому етапі відбувається формування ціннісного ставлення до Батьківщини, рідного краю, міста чи села, де народилася дитина.

На третьому — толерантного ставлення до людей інших національностей, позитивного ставлення до культури та традицій, звичаїв на певній території нашої держави. І завершальним етапом, вершиною патріотичної вихованості людини є усвідомлення себе частиною українського народу; бажання і потреба в накопиченні, збереженні та передачі родинних і національних звичаїв, традицій, обрядів, дбайливе ставлення до національних багатств, до рідної природи, сприяння розвитку духовного життя українського народу; бажання захищати і бути корисним своїй Батьківщині.

4. Забезпечення позакласної роботи спрямованої на формування патріотизму.

Позакласна виховна діяльність з молодшими школярами базується на використанні широкого спектру форм роботи у закладі (бесіди, вікторини, свята, ігри-подорожі, трудові операції, зустрічі, круглі столи, добродійні акції, волонтерська діяльність та ін.), через які учителі впливають на розум і почуття своїх вихованців. Тому цілеспрямована, систематична, послідовна діяльність з формування патріотичної вихованості молодших школярів є одним із пріоритетних напрямків роботи кожного учителя початкових класів. Тільки тоді в учнів будуть пробуджуватися патріотичні почуття (повага та любов до свого народу, гордість за свою Батьківщину), і на цій підставі формуватимуться суспільно-важливі риси громадянина України: національна свідомість, духовність, трудова активність, морально-етична, фізична, економічна та правова культура.

Позакласна робота має великі можливості для розвитку в молодших школярів здатності до прояву людських почуттів: співпереживання до ближніх, любові до своєї Батьківщини, бажання бачити Україну серед розвинених держав світу. Різноманітність форм роботи, раціональний підбір методів проведення, тісний зв'язок з життям викликають прагнення наслідувати позитивний приклад і негативно ставитись до поганих вчинків, сприяли формуванню моральних якостей, а також майбутнього громадянина-патріота своєї Вітчизни.

5. Залучення дітей до діяльнісних форм і методів виховного впливу.

У проєктній технології раціонально поєднуються теоретичні знання і можливість їх практичного застосування для вирішення конкретних завдань через спільну діяльність школярів, що сприяє їхній соціалізації, виробленню умінню взаємодіяти один з одним, набувати навичок етичного міжособистісного спілкування, брати відповідальність за вибір рішення, аналізувати результати діяльності. Ця діяльність дає можливість вирішити такі завдання: формування в свідомості і почуттях учнів патріотичних цінностей, гуманістичної моральності як основи громадянського суспільства; утвердження активної громадянської позиції, оскільки через активну діяльність людини на

користь суспільства виявляються її справжні почуття; набуття молодшими школярами досвіду проведення заходів патріотичного спрямування, сприяння усвідомленню власної національної позиції та реалізації її у вчинках. Ці завдання реалізуються через підготовку і проведення навчально-інформаційних, дослідницьких та практико-зорієнтованих проєктів, які передбачають залучення учнів до підготовки мініповідомлень, виготовлення плакатів, газет, написання листів та створення малюнків захисникам Вітчизни, проведення добродійних акцій, підготовки зустрічей з воїнами ООС та ін.

Під час роботи над проєктом учні вчать працювати в колективі, дослухатись до думок та порад інших учасників. Головна суть проєкту полягала в тому, що учні самостійно мають здійснювати пошук інформації, поглиблювати свої знання з історії свого краю, народних символів держави, усної народної творчості тощо.

6. Єдність школи і сім'ї у формуванні громадянина.

Сьогодні сім'я відіграє провідну роль не лише у формуванні особистості дитини, а й суспільства в цілому. Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов виховного середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу. У Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» зазначено: «В основу національного виховання мають бути покладені принципи єдності сім'ї і школи, наступності і єдності поколінь».

Діти здобувають освіту, виховуються і навчаються не лише в школі. Їх розвиток продовжується і поза межами школи і насамперед — у сім'ї. Адже сім'я — це головний виховний інститут. У сім'ї, з допомогою батьків дитина пізнає навколишній світ у всіх його складностях і проявах, тут проходить її громадське становлення, формується світогляд та естетичні смаки.

У сім'ї, образно кажучи, закладається коріння, з якого виростають потім і гілки, і квіти, і плоди. Сім'я — це джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави. Із сім'ї протоптується стежка до школи, а вже тоді на життєву дорогу ведуть дітей два розуми, два досвіди, здобуті у сім'ї та школі. Важливою умовою ефективної виховної роботи є співробітництво школи і сім'ї. Особливості взаємин школи із сім'ями учнів регламентуються державними документами. Так, в Законі України «Про освіту» визначені основні права і обов'язки батьків щодо виховання дітей, зокрема, відзначено, що на батьків покладено однакову відповідальність за виховання і розвиток дитини.

Значну роль у вихованні і навчанні школярів варто відвести спільним діям навчального закладу і сім'ї, ефективність яких залежить від особливостей організації роботи з батьками в сучасній школі. Проте іноді в шкільному та сімейному вихованні немає узгодженості. Це ускладнює процес формування свідомості та поведінки дітей. Тісна співдружність школи та сім'ї допомагає забезпечити єдність вимог і виховних впливів. Така співпраця є важливою умовою ефективної виховної роботи, спрямованої на створення атмосфери доброзичливості та взаєморозуміння.

7. Використання комп'ютерних технологій.

Одним із провідних напрямів формування громадянської компетентності є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, вебквестів, які є одними з популярних і сучасних видів освітніх інтернет-технологій. Вебквест — це проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якої використовуються інформаційні ресурси мережі «Інтернет». Він поєднує в собі ідеї проєктного методу та ігрових технологій. В основі вебквесту лежить індивідуальна або групова робота учнів (з розподілом ролей) для вирішення заданої проблеми з використанням інтернет-ресурсів, підготовлених учителем. Результати виконання вебквесту, залежно від матеріалу, що вивчається, можуть бути представлені у вигляді усного виступу, комп'ютерної презентації, буклетів, публікації робіт учнів у вигляді вебсторінок і вебсайтів. Завдання вебквестів патріотичного спрямування полягає у тому, щоб поглибити знання учнів про державну і народну символіку України; продовжувати розвивати інтерес учнів до традицій свого народу; виховувати почуття патріотизму; розвивати уміння учнів самостійно працювати з різноманітними джерелами інформації; спонукати учнів до творчої та пошукової діяльності; формувати вміння роботи в групах.

На сучасному етапі розвитку комп'ютерних технологій для формування громадянської компетентності молодших школярів в закладах потрібно використовуються елементи медіаграмотності. Навички вмілого та безпечного використання інформації є дуже важливими в освітньому процесі XXI століття. Вже з початкової школи дитина має вміти знаходити, аналізувати та вибирати необхідну інформацію.

При плануванні виховної роботи, написанні планів слід враховувати основні аспекти формування громадянської компетентності. Крім визначення цілей, форм і засобів виховання учнів, необхідно обрати оптимальний варіант змісту, форми і структури плану роботи на навчальний рік або семестр. За змістом план має бути спрямований на формування у молодших школярів особистісних рис громадянина Української держави, розвиненої духовної, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури; виховання шанобливого ставлення до родини; формування здорового способу життя, забезпечення фізичної досконалості школярів.

Однією з важливих педагогічних умов підвищення рівня формування громадянської компетентності молодших школярів є залучення дітей до заходів міського рівня спрямованих на патріотичне виховання. Такі заходи дають можливість молодшому школяреві усвідомити свою значущість та масштабність даної виховної проблеми. Ще більше в свідомість дитини проникає любов до своєї Батьківщини та гордість за неї. Під час таких заходів молодший школяр спостерігає за емоціями та переживаннями не тільки своїх однолітків чи учнів інших класів, а й дорослих і впливових членів суспільства. Як правило на заходах на рівні міських рад та обласних адміністрацій присутні представники влади, які своїм прикладом та поведінкою зміцнюють основи громадянської вихованості та значущості кожного члена суспільства.

Вагомим чинником впливу є присутність на заходах такого масштабу представників засобів масової інформації. Діти із задоволенням діляться своїми думками і

почуттям на камеру, а потім переглядають своє інтерв'ю в новинах місцевих телеканалів. Це дає змогу сформувати усвідомлену значимість кожного члена суспільства.

Отже, патріотичне виховання особистості є одним із пріоритетних напрямів виховання молодого покоління, а молодший шкільний вік вважають початковим періодом для розвитку у дітей патріотичних почуттів, які поступово формуються, починаючи з любові до своїх батьків, своєї родини, товаришів, вчителя, школи, рідної природи, Батьківщини, українського народу, а потім і до всього людства в цілому.

Дотримання і врахування педагогічних умов підвищить рівень формування громадянської компетентності молодших школярів, буде сприяти вихованню в учнів поваги та любові до своєї Батьківщини, свого народу, до його одвічних моральних і духовних цінностей, пробудженню національних почуттів, формуванню патріотичної вихованості в молодших школярів.

Можна констатувати, що системна, послідовна, особистісно зорієнтована діяльність навчального закладу сприятиме формуванню громадянської компетентності в умовах Нової української школи.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ, 2003. 280 с.
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. UPL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Сергій Надал. Тернопіль — місто якісної, доступної освіти	3
Ольга Похил'як. Команда професійного успіху	4
Галина Литвинюк. Флагман освітніх змін	5
РОЗДІЛ І. НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТЕРНОПОЛЯ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІВ.	6
Галина Литвинюк. Сервісно-моніторинговий центр як дієвий механізм внутрішньої системи забезпечення якості освіти Тернополя	6
Галина Федун. Медіакомпетентність як необхідна складова професійної майстерності сучасного педагога	12
Юлія Гнатюк. Особливості технологій самоменеджменту	19
Галина Свінних, Жанетта Ханзель. Нова парадигма неперервної післядипломної освіти педагогів	25
Леся Гапон. Проектування науково-методичного середовища в системі неперервної освіти	30
Лариса Козловська. Співпраця з вищими в процесі науково-методичного супроводу вчителів природничих дисциплін	35
Оксана Турчин. Моніторинг міжнародної співпраці до освітнього процесу в закладах загальної освіти	37
Андрій Вівчар. Пріоритетні напрями міжнародної співпраці закладів загальної середньої освіти в умовах становлення Нової української школи	39
Тетяна Нюня. Організаційно-педагогічні умови створення сприятливого позитивно розвивального середовища закладу освіти	42
Борис Клиничук. Місце фізичної культури у формуванні ефективного здоров'язбережувального освітнього простору	46
Ольга Кульчицька. Бібліотека Нової української школи — простір для освітніх можливостей	51
Оксана Соловей. Сучасні тенденції впровадження технологій дистанційного навчання	54
Надія Гордіук. Формувальне оцінювання як інструмент підвищення якості навчання молодших школярів	57
Галина Несмашна. Використання схеми візуальної самосупервізії у формуванні рефлексивної позиції практичного психолога закладу освіти	62
РОЗДІЛ ІІ. СТРАТЕГІЧНИЙ ПОСТУП ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ.	68
Оксана Горішна. Стратегічне планування діяльності закладу загальної середньої освіти в умовах змін	68
Надія Дужа, Галина Чуха. Забезпечення внутрішньої системи якості освіти в сучасному закладі	71
Лідія Бачинська. Формування духовно-моральної культури керівника в контексті управлінської діяльності закладу загальної середньої освіти	77
Оксана Дика. Основні напрями та цілі стратегічного розвитку Тернопільського вищого професійного училища № 4 імені Михайла Паращука	80
Агтіла Чотарі. Проектні технології як основа підвищення якості освіти у закладах професійно-технічної освіти	90
Віктор Мушинський. Використання компетентнісного підходу на уроках інформатики та інформаційних технологій з метою підвищення професійної майстерності майбутніх кваліфікованих фахівців	144
РОЗДІЛ ІІІ. УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ТЕРНОПОЛЯ.	146
Людмила Вівчарик. Досвід упровадження технологій дистанційного навчання в Тернопільському вищому професійному училищі № 4 імені Михайла Паращука	146
Ольга Ензельт. Використання платформи «Moodle» у процесі дистанційного навчання	150
Леся Кравчук. Ефективне впровадження технологій дистанційного навчання в освітній процес	154
Оксана Солтис. Використання технологій дистанційного навчання на уроках інформатики	160

Світлана Цибульська, Олена Кріль, Юлія Шумська. Особливості дистанційного навчання в початковій школі.....	164
Алла Кипибіда. Організація дистанційного навчання для учнів початкових класів	170
Людмила Островська. Організація дистанційного навчання як педагогічна творчість.....	173
Ольга Оберлейтнер. Методологічні особливості використання онлайн-ресурсів для вивчення предметів природничо-математичного циклу в умовах дистанційної освіти	175
Марія Астраханцева. Упровадження технології дистанційного навчання на уроках мистецтва .	182
Ольга Підлатюк. E-learning у закладі позашкільної освіти	185
РОЗДІЛ IV. СТВОРЕННЯ ІНКЛЮЗИВНО-МОТИВАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ	188
Жанна Боднарчук, Наталія Греняк. Психологічний супровід розвитку дітей з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти.....	188
Валентина Лесів. Упровадження інклюзивної освіти в сучасному закладі освіти.....	193
РОЗДІЛ V. ІННОВАЦІЙНИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	199
Галина Сковронська. Дидактична гра як засіб сенсорного розвитку дітей дошкільного віку	199
Тетяна Лебедович. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку засобами леґо-технологій.....	202
Галина Андрусик. Сторітелінг в роботі вихователя закладу дошкільної освіти.....	205
Лариса Соколовська. Використання ТРВЗ-технологій для екологічного виховання дошкільників	206
РОЗДІЛ VI. РЕАЛІЗАЦІЯ ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НУШ	209
Лариса Волинець, Наталія Махінка. Педагогіка партнерства в роботі вчителя початкових класів.....	209
Наталія Ковальська. Формування громадянської компетентності молодших школярів в умовах освітніх змін.....	213

«SUPERVISION: ОСВІТА ТЕРНОПОЛЯ»

Освітнянський альманах

За редакцією Г. І. Литвинюк, Л. О. Гапон, Г. П. Федун

Формат 60×84/8. 26,1 ум. др. арк., 10,2 обл.-вид. арк. Замовлення № 20-1204
Редакція газети «Підручники і посібники».
46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-21.
Збуть: pip.ternopil@ukr.net
Редакція: editoria@i.ua; www.pp-books.com.ua
Свідцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.
Книга-поштою: а/с 376, Тернопіль, 46011.
Тел.: 096-948-09-27; 097-50-35-376. pip.bookpost@gmail.com